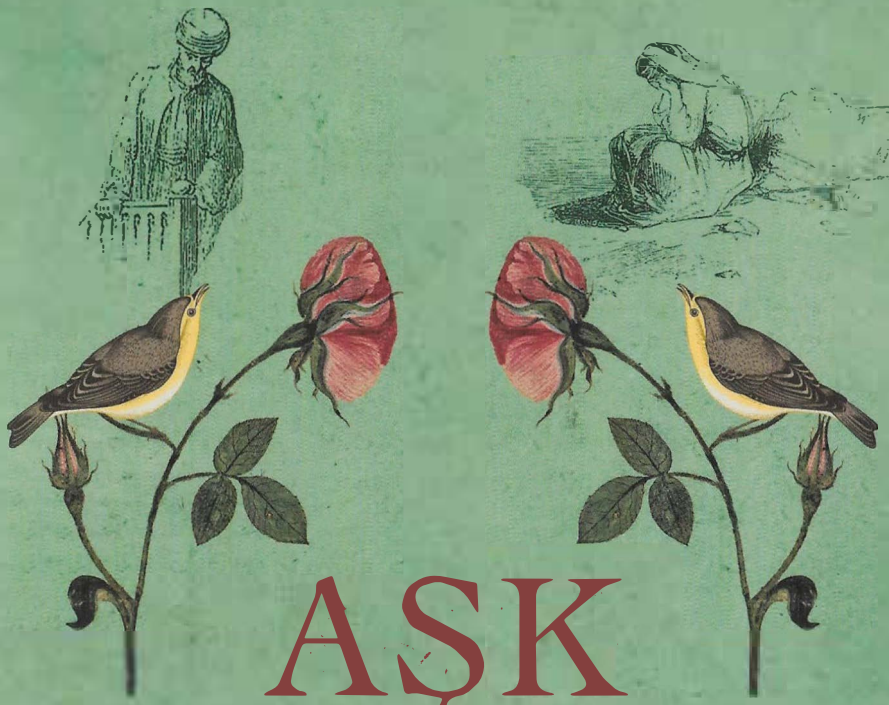
İSKENDER PALA

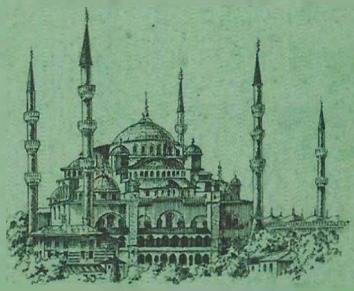

AŞK HİKÂYESİ

1. BASKI
100.000
ADET

kapı

ROMAN

İSKENDER PALA

1958, Uşak doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi (1979). Dîvân edebiyatı dalında doktor (1983), doçent (1993) ve profesör (1998) oldu. Dîvân edebiyatının halk kitlelerince yeniden sevilip anlaşılabilmesi için klasik şiirden ilham alan makaleler, denemeler, hikâyeler ve gazete yazıları yazdı. Seminerleri ve konferansları geniş kitleler tarafından takip edildi ve "Dîvân Şiirini Sevdiren Adam" olarak anıldı. Bazı çalışmalarıyla Türkiye Yazarlar Birliği Dil Ödülü'nü (1989), AKDTYK Türk Dil Kurumu Ödülü'nü (1990), Türkiye Yazarlar Birliği İnceleme Ödülü'nü (1996) aldı. Hemşehrileri tarafından "Uşak Halk Kahramanı" seçildi. *Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk, Katre-i Matem, Şah&Sultan, OD, Efsane, Mihmandar, Karun ve Anarşist, Abum Rabum, İtiraf, Akşam Yıldızı, Kervan, A-71* ve *Surnâme* adlı romanlarının baskıları yüz binlere ulaştı, ödüller aldı ve yabancı dillere çevrildi. Türk Patent Enstitüsü tarafından marka ödülüyle taltif edilip adı tescillendi. 2013 yılı Cumhurbaşkanlığı Büyük Ödülü'ne layık görüldü. *Bülbülün Kırk Şarkısı* adlı kitabını ömrünün en güzel çabası sayan İskender Pala evli ve üç çocuk babası olup İstanbul Kültür Üniversitesi öğretim üyeliği yanında Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu üyesidir.

www.iskenderpala.com
www.iskenderpala.net

Kapı Yayınları 916
İskender Pala Bütün Eserleri 103

AŞK HİKÂYESİ
İskender Pala

1. Basım: Ekim 2023

ISBN: 978-625-8096-91-0
Sertifika No: 43949

Kapak Tasarımı: Alfa Grafik
Sayfa Tasarımı: Gökhan Özmen

© 2023; bu kitabın yayın hakları Kapı Yayınları'na aittir.

Kapı Yayınları
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: bilgi@kapiyayinlari.com
www.kapiyayinlari.com

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 45099
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (212) 674 97 23 Faks: (212) 674 97 29

Genel Dağıtım
Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (212) 511 53 03 Faks: (212) 519 33 00

Kapı Yayınları, Alfa Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.

ISKENDER PALA

AŞK HİKÂYESİ

kapı

TEŞEKKÜR

Yayınlanmadan evvel kitabımı okuyup görüşlerini paylaşmak lütfunda bulunan değerli dostlarım Faruk Bayrak, Hülya Koçyiğit, Fecir Alptekin, Abdülkadir Kart, Agâh Kafkas, Hamdi Akyol, Nurhan Acar, Muharrem Kaşıtoğlu, Hasan Hüseyin Çağıran, Peri Keskin, Hatice Aydoğdu, Zeynep Tuğçe Gülseren ve İpek Meryem Köse'ye; Bulgaristan seyahatini (Kaliakra-Balçık-Varna-Burgaz-Kırklareli) benim için kolaylaştıran Kırklareli Valisi sayın Birol Ekici, Burgaz Başkonsolosu sayın Tolga Orkun ve Bulgaristan Cumhuriyeti Müslümanlar Diyaneti Genel Sekreteri sayın Celal Faik Beyefendilere, kitabımın teknik hususlarını başarıyla yürüten başta Gökhan Özmen ve Elif Çepikkurt olmak üzere Kapı Yayınları'nın değerli çalışanlarına ve yazdıklarımın her zamanki ilk okuyucusu eşim Hülya Pala'ya teşekkür ederim.

Leyla'ya, Şirin'e, Aslı'ya ve diğerlerine…

1. Bölüm

SULTAN

İstanbul, 7 Ekim 1609

"Hünkârım! Malumlarıdır ki büyük atanız Sultan Süleyman Han Süleymaniye'yi yaptırırken Malta ve Rodos ile birlikte İstanköy, İlyaki, Herke ve Sönbeki adalarını feth edip gelirlerini inşaata ve camiye vakfetmiş idi. Ola ki siz de devletinize durmadan gaile çıkaran şu Girit'i küffar elinden alıp bir taşla iki kuş vurasınız. El-Fatiha!.."

Tesviye edilen metruk hipodrom kalıntıları üzerinde toz ve toprağa bulanmış vaziyette bekleşen güngörmüş, devran geçirmiş devletlular birbirine bakıp Fatiha okumaya başladılar. Sonbahar güneşi pastırma yazına çevirmek üzereydi. Bulundukları geniş arazide ertesi gün büyük bir temel atma merasimi yapılacaktı. Hepsi merasimin son teftişi için buradaydılar. Devletin direği olan sadrazam başta, vezirler, şeyhülislâm, temel kadısı, temel mutemedi, sekbanbaşı, mimarbaşı ve diğerleri... İki saattir toprak arazide toz yutarak merasime dair her ayrıntıyı görüşmekteydiler. Birkaç adım gerilerinde ise yeniçeri ağasının adamları, işi yapacak olan Mimarlar Ocağı'ndan ilgililer, suyolu nazırı, kireççibaşı, ikinci mimar ve diğerleri. Bir de ocağın tamirat amiri Müdeccen derviş ve şehzade Osman'ın tomak hocası dülger Bahşı Bey. Bu ikisi sultandan epey uzakta olmanın rahatlığıyla fısıldaşıyorlardı:

"Çok yaşamak insanın elinde değil, lakin baksana bu sultan adını çok yaşatacak zahir..."

"Gelgelelim öfkesi ömrünü kısaltacağa benziyor. Kiramen katibînden olsaydım defterini çirkin yazardım."

"Cimri bir zengin değil, mal hırsına tutulmuş âlim de değilken mi?"

"Öfkeli bir devlet reisi olması yetmez mi? Güzellikle cami yapmaya çalışıyor ama öfkesiyle kalp yıkıyor..."

"Lakin öfkesinde hakkı da yok değil... Dirayetli bir sultan olmasa, çocuk yaşta bunca kurt devlet adamlarına söz geçirebilir miydi? Karanlık gecede fenerle dolaşan kör gibi mi olsun?"

"Susun bre!"

"Ssss..."

İkisi birden sesin geldiği yana bakıp sustular. Sekbanbaşı Sülün Mustafa Ağa'ydı onları azarlayan. Sultanın böyle zamanlarında ihtiyatlı davranmak gerektiğini herkes gibi o da tecrübeyle biliyordu. Bu sultan diğerlerine benzemiyordu. Evvela, yaşından beklenmeyecek kadar atarlıydı. Son yeniçeri ayaklanmasında vezirlerinden Derviş ve Nasuh Paşaları kaşla göz arasında öbür tarafa yürütüvermişti. Beş yıl evvel çocuk denecek yaşta Osmanlı tahtına çıkınca, olduğu gibi görünmüş, dürüstlük ve samimiyet göstermiş, kısa sürede askerin ve halkın sevgisini kazanmıştı. Oysa hem İran gailesi, hem de Anadolu'daki Celali ayaklanmaları herkesin canını sıkıyordu. Devlet isyancılarla uğraşırken Malta ve Floransa korsanları Akdeniz'de Osmanlı sahillerine baskınlar yapmışlar, onları tepelemek için donanma Akdeniz'e çıkınca da bu sefer Kazaklar Sinop'a inip yağmalara girişmişlerdi. Ekonomik düzenin bozukluğu, paranın değer kaybettiği, ülkede asayişin yara aldığı, can ve mal güvenliğinin zedelendiği zamanlardı. Sultan ise her geçen gün devleti daha dirayetle yönetmeye çalışıyor, günbegün padişahlığının hakkını daha iyi veriyordu. Şimdi de cami yapımına itiraz edenler ortaya çıkmıştı. Bunca mali sıkıntı içinde cami de ne oluyormuş? "Ahalinin lokması saltanatımızın temelidir!" diyen bir

sultana karşı üstelik. Cami masrafının yarısından çoğunu şahsi servetinden verdiği hâlde.

Sultanın gönlünden geçen koca bir külliyeydi. Hayal edi yordu ki bu sayede şehir yenilenecek, Bizans kalıntılarıyla köhnemiş İstanbul güzelleşecekti. Şehrin en merkezî yerinde bir cami ve çevresinde her biri zarafet ve ihtişam timsali kasr-ı hümayun, şifahane, han, hamam, mektep, sebil, odalar, dükkânlar... Saltanatına yaraşır bir şehirleşme hamlesi...

Hüdayi hazretlerinin fetih ve Fatiha buyurmasındaki umuda tutunarak önünde bekleyen iki arşınlık makete yeniden baktı, elini çerçeve yapıp üzerinde durdukları düz alana maketi inşa eder gibi hareketler eşliğinde sordu:

"Efendiler, şu itiraz sahipleri acaba şurada yükselecek camiyle birlikte şehrimizin nasıl güzelleştiğini göremiyorlar mı?"

Herkes caminin maketini zihninde birkaç yüz kat büyüterek araziye kondurdular ve sultanın hayalindeki ihtişamın bir kısmını ancak anlayabildiler. Arkası geleceğin yorumlarıyla doldu. Kimisi taşları seçerken renginin uygunluğuna, kimisi mermerlerin kalitesine, kimisi ahşabın veya demirin hangi ustaya yaptırılması gerektiğine, kimisi tezyinat bahsine dair fikirlerini art arda sıraladılar. Hatta bir tanesi caminin içinde yankılanarak çoğalacak sesin nasıl olması gerektiğini bile açıklamaya çalıştı. Musıki ile mimari arasındaki ilişkiden söz etti, yapılacak caminin donmuş bir musıki eseri olması gerektiğini söyledi. Sonunda bütün bakışlar mimarbaşına çevrildi. O da maketi arazide görür gibi tarifler ve tasvirler yaparak anlatıyordu:

"Hünkârım, inşallah caminiz şuralara konulacak beş kapısıyla İslâm'ın beş şartına, şuradaki avlunun sekiz kapısıyla sekiz cennete, yerleri belli altı minaresiyle imanın altı esasına, minarelerindeki on altı şerefesiyle de atalarınızdan bu yana on altıncı padişahımız oluşunuza..."

Sultan tevatürlere takılmak istemedi:

"Kâfîdir mimar ağa. Bilirsin ki İslâm'ın ilk mescidi Kâbe'dir. Sonra Medine'de Mescid-i Nebi olan Ravza-i Mutahhara gelir. Üçüncüsü Kudüs'te Mescid-i Aksa'dır. Dördüncüsü Şam'da Emeviye Camii'dir. İnşallah sen bize beşinci mescidi yapacaksın."

Sultana yaranmak isteyen paşalardan biri atıldı:

"Yüce hünkârımız, bu kulunuza göre sizin mescidiniz dördüncü olmak gerektir. Zira siz halifesiniz. İlk üç mescidin kutsallığı Peygamberlikle alakalıdır, lakin dördüncüsü hilafetle alakalı olmak gerektir. Bir zamanlar Emeviye Camii'nin yerine şimdi sizin caminiz."

Abdülmecid Sivasi hazretleri "Hünkârım" dedi, "paşa hazretlerinin hakkı vardır, eğer Rabbimizin rızasına ve sünnetullaha uygun iş yapmış olursanız mescidiniz hilafeti de temsil edecektir. Hak Teâlâ, Haşr sûresinde, Ayete'l-kürsi'nin sonunda bize isimlerinden üçünü el-Hâlık, el-Bârî ve el-Musavvir olarak beyan ediyor. İnşallah sizin caminiz O'nun bu mübarek isimleriyle vücut bularak hilafeti temsil eder."

"İzah buyurunuz hocam!"

"Malumlarıdır ki bu üç ismin üçü de yaratmakla alakalıdır. Birincisi Allah'ın 'takdir ettiği gibi yaratan' oluşunu, ikincisi 'örneği olmadan yaratan' kudretini, üçüncüsü ise 'yarattığına şekil ve özellik veren, süsleyen' idrakini gösterir. Yani Allah'ın 'Hâlık' oluşu maddenin var olma zamanını ve alabileceği sayısız şekillerden biri olarak tecelli etmesini irade buyurmasıdır. Caminizin inşaatında kullanılacak taşı, toprağı, ağacı, demiri vs. yaratması gibi. Bârî' oluşu, Hâlık adıyla yarattığı şeye maddi açıdan şekil verip hacim kazandırmasıdır. Caminin taş ve topraktan örülüp bir şekil alması, inşaatın ortaya çıkması, duvarların, sütunların, kubbenin yapımı gibi. Yaratmanın sonuncu kademesini teşkil eden Musavvir oluşu ise yaratılan şeyin maddi ve manevi, fizikî ve ruhî portresini yine O'nun belirlemesidir ki caminizin son şekli, boyası, nakışı, çinisi, süslemesi..."

Sultan hoşnut olmuştu:

"Efendi hazretleri, ömrünüz bereketli, nefesiniz şifalı ol sun... Yapacağımız şu cami şimdi daha da mânâ kazandı. Gayrı muhaliflerin sözlerine takılmayın. Yeter ki Aziz şeyhi miz Hüdayi hazretlerinin Girit'e dair fetih teklifini hayata geçirelim. Lakin bu zamanda Venedik kâfiriyle sulh u salâhımız vardır. Akdeniz'de gemi yürüten kaptanlarımızın şikâyetleri aradaki barışı bozacak çapta değildir. Sebepsiz iş işlemek de sultanlara yakışmaz, Allah katında mesul oluruz. Maslahat odur ki sulhu bozduracak güçlü bir sebep bulalım."

Ferhat Paşa atıldı:

"Hünkârım, Malta korsanlarına yataklık etmeleri yeterli sebeptir. Akdeniz'de rakibin biri ölse bini kalacaktır. Vaaah ki öleceği diri kalmıştır. Girit'ten yaramaz Malta korsanlarının teslimini isteyelim. Vermeyecektir. İşte size sebep!"

Sultan bu sefer kaptan-ı deryaya döndü:

"Halil Paşa! Donanmamız Malta filosunu denize batırabilir mi?"

"Allah'ın izniyle buna muktediriz hünkârım!"

"O halde yarından tezi yok Girit pençpirimine elçiler gitsin, ya himaye ettiği Malta korsanlarının, ya Girit'in teslimi istensin. Korsanları teslim etmeyeceğine göre iki ay içerisinde de yelken açmak üzere hazırlıklara başlansın! Gazamız mübarek olsun!"

Herkesin rahat nefes aldığı andı. Vakit de zaten ilerlemiş, teftişin de müzakerenin de sonuna gelinmişti. Evli evine diye düşünüyorlardı, eğer sekbanbaşı Sülün Mustafa herkesi yerinde donduracak bir cümleyle yeniden ayak divanını ateşlemeseydi:

"Hünkârım, caminizin güzelliği ve ihtişamı için yalnızca Girit ganimeti yetmez, böyle bir mabede manevi bir zenginlik de gerektir!"

"?"

"Demem odur ki, caminizin hilafet nişanesi olarak Rasulullah Efendimiz'e ait bir hâtıra taşıması pek münasip olurdu!"

Meraklı bakışlar arttı. Sekbanbaşı her ne diyecekse pahalıya satacağı belliydi. Sultan artık sabredemedi, öfkeye varan bir tonda bağırdı:

"Bre anlat ağa, nedir?"

"Derim ki Mısır vilayetinizde, Sultan Kayıtbay'ın köhnemiş türbesinde Rasulullah Efendimizin mübarek ayak izi durur. Onu getirtip mihrap duvarına ellerinizle koysanız..."

Sülün Mustafa Ağa'nın fikri, toz yutmaktan genizleri yanmış yorgun ve sebatsız adamlara taze can gibi geliverdi. İtiraz etmek bir yana her biri ne parlak bir fikir olduğunu teşvikkâr cümlelerle yinelediler. Genç sultan da sevincini saklamadı, sekbanbaşıyı hem tebrik etti, hem de ayak izini getirme görevini kendisine verdi:

"Derhal gereği yapıla! İhmal gösterilmeye!"

Güneş altında bekleme bitmişti. Kafile, sultanı takiben saray istikametine yürümeye başladı. Ayasofya hizasına kadar kimseden çıt çıkmadı. Sultan orada durup geri döndü ve eliyle oğlu Osman'ın tomak hocası Bahşı Bey'i işaret etti:

"Sen, dülger ağa! Yarın temeli kazacak altın kazmayı hazine dairesinden alıp getirmek vazifedir!"

Bahşı iki adım öne çıkıp esas duruşa geçti:

"Beli hünkârım, bizzat zat-ı şahanelerine takdim edeceğim!"

Bahşı, o sırada yeniçeri çorbacılarından biri tarafından keskin bakışlarla takip edilmekte olduğunun farkında bile değildi.

2. Bölüm

SERAP ya ki HAKİKAT

Ertesi gün İstanbul,
8 Ekim 1609

Bilincini yitireceğini sandı. Ayakları bedenini taşımakta zorlanıyordu. Kalabalığın uğultusunu hissetti. Sendeledi. Elindeki kazmayı yere dayayıp yaslandı. Derin bir nefes alıp ne yapacağını düşündü. Yanılıyor muydu? Hayır hayır, oydu. Yirmi yıldır aradığı gözler... Dumanlı koyu mavi gözler... Yanından geçivermişti, oyun sahasına doğru. *"Tomak izlemeye gelmiş!"* Titredi. Derhal dönüp adımlarını takibe başladı, geriden geriden. Dizlerinin dermanı kesilmesin diye Allah'a yalvararak.

Halktan iki hanım. Yürüyüşleri dinç ve neşeli. Bir haftadır şehri saran temel atma heyecanına kapılıp son günün eğlencesini kaçırmak istememişlerdi besbelli. Şakalaşarak matrak meydanının hanımlara ayrılan kısmına ilerliyorlardı. Ah, bir bahane ile yanlarına varıp yakından tekrar görebilseydi!.. *"Emin olmak için."* En azından sesini duyarsa... Ama sesini duymaya dayanabilir miydi? Yirmi yıllık hasret... Kendini yokladı. Keşke Müdeccen derviş yanında olsaydı.

Bir an durdu, bekledi, gözlerini yumup yeniden açtı. Çevresine bakındı. Her şey normaldi. Hayaller görerek insanları o zannettiği zamanlardan birini daha yaşamadığından emin oldu. *"Hayır benzetmiyorum!"* Yirmi yıldan geriye zihninde kalan hatırayı zindeleştirmeye çalıştı. Evet, simasını hiç unutmamıştı. Unutmamak için yirmi yılın her gecesin-

de uyumadan evvel onu düşünmüş, uyandığı zaman tekrar düşünmüş ve böyle böyle unutmamayı başarmıştı. Az evvel gördüğü gözler ona aitti, Kaknusia'ya, yanılmıyordu. Yirmi yıl evvel onu kendisinden koparıp götürdükleri günkü gibi bakıyordu çünkü. Kabaran kalbini teskin etmekte zorlanmaya başladı. Yakınlarına varmalı, emin olmalıydı ama nafile; şimdi hanımların arasına karışmışlardı bile. Uzaktan göz hapsinde bulundurmaktan başka çaresi kalmadı. Tomak oyununun bitmesini beklemeyecekti.

"İyi de biraz sonra merasim alanında olmalıyım, şu kazma! Uff!.. Ne yapacağım?"

Başını temel alanından yana çevirdi. Mimarbaşı şimdi onu beklerdi, devlet erkanı onu beklerdi, sekbanbaşı onu beklerdi, sultan onu beklerdi; bütün İstanbul halkı onu beklerdi. Elindeki kazmaya baktı. Biraz sonra buradaki herkes oradaki kalabalığa, bütün Atmeydanı'nı hınca hınç dolduran İstanbul halkının arasına karışacaktı, bunu biliyordu. Sonra sultan hazretleri gelecek, caminin temeline ilk kazmayı vuracaktı. Kazmaya tekrar baktı. Sultan bizzat kendisinden istemişti. Kazma deyip geçmemeliydi. Sırf bu merasim için, saf altın harcına gümüş kakmalarla özel dökülmüş, mücevherli sapının bazı yerleri güvez kadifeyle kaplanmış bir kazmaydı bu. Bir sanat şaheseri... Altın kısmı kadife torbanın içinde, sapı elinde. Yarım saat sonra mimarbaşı Sedefkâr Mehmet Ağa, teşrifat usulünce onu sultana vermek zorundaydı. Merasim alanına baktı; telaşla koşturanlar, yerlerini bulmaya çalışanlar, ayaküstü konuşanlar, selamlaşanlar...

Başını hanımlar bölümüne döndürdü. Tomak oyuncularının sesine karışan tezahüratlarla oyalandı. Halkın dalgalanması ve şenlik yükselerek sürüyordu. Bir o yana, bir bu yana gitmek istedi. O yanda merasim alanı, bu yanda yirmi yıllık hasret... Kazma elinde gitgide ağırlaştı.. Bir yanda sultanın ve mimarbaşının öfkesi, diğer yanda sevdiği gözlere kavuş-

ma umudu... Birinde itibarını yitirmek, işinden kovulmak ve devlete ihanet, diğerinde özlemin sonu ve gönlünün arzusu... *"Allah'ım! Ne yapacağım?"*

Hipodrom avlusunda yeni tezahüratlar yükseldi. Usta tomakçının savurduğu bir tomak acemi oyunculardan birinin kalkanını yarıp sendeletmişti. Gözleriyle savrulan oyuncuyu takip ediyor, şimdi yapması gerekenleri söylüyor ama zihni bütün bunlar yerine yaşmak arasından gördüğü o bir çift gözle ilgileniyordu. *"Gördüğüm serap mıydı? Hayır, Allah'ım!.. O, ta kendisi!"* Gözü hâlâ tomak oyuncusunu takip ediyordu. Evet, şimdi dizçeğinin üzerinden hamle yapıp tahta kılıcını rakibinin zırhına yapıştırması gerekiyordu, onlara böyle öğretilirdi. Otuz yıllık matrak ve tomak hayatında bunu en iyi yapanlardan birinin kendisi olduğunu defalarca ispat ettiğini hatırlayıp memnuniyetle gülümsedi. *"Hayır hayır, bırak matrak geçmeyi!.."* Zihni yine hanımlar bölümüne yöneldi. Ardından gözlerini de çevirdi. İşte orada, meydandaki hamleden etkilenmiş, arkadaşına yorum yapıyordu. *"Konuşması bile değişmemiş."* O olduğundan neredeyse emindi artık. Onunla ilk kez Bağçesaray'da –şimdi Bahçesaray diyorlardı- bir tomak musabakası sonrasında tanıştıkları sahne geldi gözlerinin önüne. Tomakla hâlâ ilgileniyor olmasından sevinç duydu*; "Bunca yıllık aradan sonra..."* O olabileceğine dair umudu arttı. Oyuna ilgisine anlamlar yükledi. Bir an hâlâ kendisini sevdiğini bile düşündü. Acaba meydana atılıp şu Taslak Kapudan'a omuz verse yahut kadim dostu Cin Ahmed'in hamlelerini savuştursa dikkatini çekebilir miydi? Şehzade Osman'ın tomak hocası olarak tomak ve matrakın yetmiş yedi bendini tekmil ettiği tecrübeyle meydanda bütün alkışları toplasa kendini aşikâr etmiş olur muydu? O zaman belki kendisini tanır, sevinçle gelip boynuna sarılırdı. Bir an "Buldum, seni buldum!" diye fısıldadığını görür gibi oldu. *"Hayal kurmayı bırak oğlum! Önce emin ol,*

sonra da kendini tanıtmanın bir yolunu bul! Çabuk!" Peki ama elindeki şu kazma? Arı gibi işleyen pehlivanların arasından matrak meydanını boydan boya aşmak geçti içinden. Böylece önüne varıp "Ben Bahşı'yım!" derdi, canı pahasına. *"Hemen yap bunu!"* Lakin önce şu kazmayı emanet edecek birini bulmalıydı. Herhangi bir matrak kalfası bile olsa dediğini derhâl yapar, kazmayı emniyetli bir şekilde meydana götürür Mimarbaşı Sedefkâr Ağa'yı buldururdu. Hayret, oyunun dışında kalan matrakçılardan tanıdığı bir Allah kulu bile yoktu. *"Şimdi dur ve düşün!"*

Düşündü. Sakinleşmeye çalışıp nefeslerini düzenledi. Yirmi yıldır diyar diyar aradığını şimdi İstanbul'da bulması Allah'ın bir lütfuydu; onu yeniden kaybedemezdi, kaybetmemeye karar verdi. *"Kazmanın canı cehenneme!"* Sultan Ahmet hazretleri caminin temelini kazmaya biraz geç başlayıverse de olurdu yani!.. Gönül sultanını mülkün sultanına tercih etmenin akıbetini düşündü. Yaşayacağı vuslat heyecanından kalbi durmasın diye sağ avucunu kalbine bastırdı. *"Ah Müdeccen, neden yanımda değilsin, şu kazmayı alıp götürürdün..."* Bu arada gözleri kadınlar kısmında onu takip ediyor, her tavrını izliyor, edasına, el ve kol hareketlerine, yüzünün değişen ifadelerine bakıyordu. *"Hiç değişmemiş!"*

Bir an ürperir gibi oldu. Zihninin yine onu yanıltmasından korktu. Müdeccenin sık sık bu sevdadan vazgeçmesi gerektiğini söyleyişini hatırladı. "Böyle giderse çıldıracaksın!" demişti. Acaba çıldırıyor muydu? Yaşmak altından gördüğü gözler sanki genç bir kıza aitti. Oysa yirmi yıldır aradığı kadın şimdi kendisi gibi kırklarında olmalıydı. Bunca yıl yaşayıp yaşamadığından bile emin olmadığı sevgilinin şimdi karşısında olduğunu bilmek neredeyse kalbini durduracaktı. *"Allah'ım inşallah hayal olmasın!"* Emin olabilmek için daha yakından görmesi gerektiğini düşündü. Adım adım ilerleyerek ve kalbi güm güm öte öte hanımlar kısmının sınırına ka-

dar yaklaşıp iki basamak çıktı. Aralarında on beş adım yı var, ya yoktu artık. Şimdi her hareketini daha iyi görebili yor, neredeyse sesini işitiyordu. Evet, tül yaşmağın altındaki gamzeli yanaklar onundu. İleri atılıp kolundan tutuvermek "Seni buldum!" demek istedi. Kalbindeki heyecanın ayaklarına inmesi o anda oldu ve dizleri titredi. Adım atmaya mecali yoktu. Müsabaka heyecanıyla durmadan dalgalanan kalabalığın arasında hiç kımıldamadan bekledi. Kazma elinde bir yüke dönüşmüş, ağırlaştıkça ağırlaşıyordu. Gözleriyle ona bakıyor, bütün azalarını ve kalbini gözünün görüş gücüne yöneltiyordu. Neden sonra bir şeyler yapması gerektiğini düşündü. Yeniden meydandaki oyunculara baktı. Ucuna kadife torba geçirilmiş olsa bile altın bir kazmayı emanet etmek için güveneceği bir Allah'ın kulu görünmüyordu. Kazmanın başına bir şey gelirse yalnızca altın kazma çalınıp gitmez, devletin itibarı da yer ile yeksan olurdu. "Altından kazma yapmak da ne ya!" Altın olmasa herhangi birine verip gönderebilirdi. Amâ ebed-müddet Osmanlı devletinin haşmetli hükümdarı adına yapılacak bir caminin temelini de ancak altın bir kazmayla derinleştirmek gerekmez miydi? Kazmayı derhal yerine götürmeliydi.

Peki ya sevdiği kadın?

Duygularındaki karmakarışık zikzakların sağlıklı düşünmesini de etkilemeye başladığını fark etti. *"Bundan kurtulmalıyım!"* Sakinleşmek üzere ardı ardına derin nefesler aldı. Müsabakanın tören başlamadan evvel sona ermesi şarttı. Şehzadelerin matrak hocası olarak meydana girip müsabakayı sonlandırması bile mümkündü ama bunu yaparsa kargaşada onu kaybedebilirdi. Üstelik halkın hoşnutsuzluğu ve sultanın öfkesini de çekerdi. Biraz sonra aynı kalabalık sultanı görmek için temel atma merasiminin olduğu alana koşacaktı. Mamafih pek çoğu yer kapmak üzere buradan erken bile ayrılacaklardı. İşte o anda aklına farklı bir fikir geldi;

acaba hanımlar bölümünü dağıtabilir miydi? "Yılan! Yılan!" diye bağırsa ortalık karışır mıydı? *"Neler saçmalıyorum? Allah'ım, sen imdad eyle kuluna!"*

Ayasofya cihetinden sesler duyulmaya başlandı. Acele etmeliydi. Evet, o istikamette bir hareketlilik vardı. Gözleri saray çavuşlarını aradı. Sultan ne zaman sarayından ayrılsa yolların nizam ve intizamı, emniyet ve asayişi için onlar önden seğirterek geçerdi. Evet ellerinde çıngıraklı çevganlar, başlarında yüksek tepelikli kalpaklarıyla yalap yalap koşarak geliyorlardı. Bunu görür görmez bağırdı:

"Sultan hazretleri geliyoooooor! Yerlerinizeeeeee!.."

Matrakçılar hariç herkes hızla dağılmaya başladı. İstediği olmuştu. Müsabaka alanını terk eden edene... Şimdi ona kendini bildirmek için fırsat arayacaktı. Kalabalık, tesviye edilen araziye doğru akarken o da arkalarına düştü. Cesaret bulup gitgide daha fazla yaklaştı. Neredeyse iki adım gerilerindeydi artık. Yürüyüşünü benzeterek onu bulduğuna sevinmeye başladı. *"Emin olmak için sesini duymalısın!"* Kulaklarını dört açtı. Bir itiş kakış hengamesinde de istediği oldu:

"Acele et Lâlzade, sultan bizden evvel yerine varırsa onu göremeyiz!"

"Tamam, daha hızlanalım!"

Hayır, olamaz!.. Duymak istediği ses bu değildi. *"Belki de uğultudan iyi duyamadım!"* Mamafih aradan geçen yirmi yılda sesi değişmiş de olabilirdi. Peki ama arkadaşı ona neden Lâlzade desindi ki? Kaknusia'nın annesi, Papaz Yorgi'nin eşi, mazi olan kayınvalidesi dilsiz olmadığı gibi fevkalade de zarif konuşurdu. Belki de heyecandan sesini karıştırmıştı. Kendi sesini ona duyurabilirse her şey daha net anlaşılacaktı. Bir bahane bulması gerekiyordu. Elindeki kazmayı bir meşale gibi yukarı kaldırarak bağırdı:

"Açılın, açılın... Görevliye yol veriiin!.."

Herkes gibi iki genç hanım da açılıp yol verdiler. Eğer o olsaydı, sesini duyunca irkilmesi gerekirdi. Oysa ne bir heyecan, ne bir garipseme? Bir görevli için alelade bir uygulama.

"Buyurun ağam! Geçin!"

İçinin bir anda boşalıverdiğini hissetti. *"Hüsran?"* Aşk üstüne keder, kor üstüne kömür gibi geldi. Evvela körletti, sonra alevlendirdi. Bahşı da öyle oldu önce karamsarlıkla kıvrandı, ardından içindeki aşkın taştığını hissetti. Müdeccen'in sık sık yaptığı ikazları hatırladı. Ne olursa olsun, bu sefer başına gelenleri ona anlatmamaya karar verdi. "İnsan hayatta takıntı sahibi olmamalı. Sende de Kaknusia takıntısı var, herkesi ona benzetiyorsun!" cümlesini bir kez daha duymak istemiyordu. İçindeki hüsran tortusu aşk aleviyle tutuşmuştu sanki, hem yanıyor, hem yakıyor, hem üşütüyordu. Sonunda aklı başına geldi; buradan hemen gitmeli ve mimarbaşının şimşeklerini çekmeyecek şekilde kazmayı yetiştirmeliydi. Bütün umutların bir anda hezimete dönüşüvermesi, kömürü geçip kor üstüne kor olmuştu. Ruhunda bir felaket... Meydana doğru yöneldi. Tam adımını atacakken dönüp iki genç hanıma gösterdikleri nezaket için teşekkür etmeyi düşündü. Bu sefer o olmadığını anlamaktı niyeti:

"Teşekkü..."

Evet oydu. Yaşmağı yana düşünce yüzünü görüvermişti. Kollarını açtı. "İşte burdasın!" diye haykırdı. Yirmi yıl önceki buluşmalarında yaptığı gibi. Onun da kendisini tanıyacağını, "Bahşıııı!" diye boynuna sarılacağını umdu. Nafile!.. Öfkeli bakışlar... Gözleri karardı. İçinde tuhaflıklar belirdi. Ama hayır, olanlarla olacaklar birbirine uymuyordu. Bir şeyler ters gidiyordu besbelli. Bunca yıllık hasret ile derinden derine gülümsemesi, sevinmesi gereken gözler ona sanki korkuyla bakıyordu; hani sarkıntılık yapan birisine bakar gibi. Ve en hakiki soru o anda aklına geldi, Elini başına vururken kendine mırıldandı:

"Seni ahmak, yirmi yıldır genç kalmış olamaz ya!"

Yüzünde bir tek kırışma bile yoktu. Kolları yana düşerken son bir umutla fısıldadı:

"Kaknusia?"

Cevap çok şiddetli geldi:

"Git yoluna ağa, ases çağırmadan!.."

Bedenini adımları mı sürüklüyordu, yoksa bir karabasan onu içine alıp götürmekte miydi, anlayamadı. İçindeki öfkeyle kendisine küfürler ederek koşmaya başladı, mimarbaşının huzuruna varasıya kadar. Şiddetli azarlamaların hiçbirini işitmedi, öylece çöküp kaldı, başı ellerinin arasında... Kazmayı yetiştirebilmiş miydi, bilmiyordu; zihninde bir karşılık bulamadı.

Müdeccen'in dürtüklemeleriyle kendine geldiğinde kürsüde Sultan Ahmet hazretleri konuşuyordu. Programa göre sultandan evvel sırasıyla mimarbaşı ve sadrazam Murat Paşa halka hitap etmiş olmalıydılar. Bütün o zamanda ne olmuştu, hiç bilemedi. Gözleri kazmayı aradı. Evet, sultanın hemen ardında duran mimarbaşı Sedefkâr Ağa'nın elinde ve emniyetteydi. Biraz rahatlar gibi oldu. Az evvel yaşadıklarını zihninden atması gerektiğini düşündü. Bütün duygularını terk edip sultana kulak vermeyi denedi. Başardı da. Doğrusu şu Sultan Ahmet genç yaşına rağmen çok dirayetli bir adamdı, konuşması meydandaki herkeste bu hissi uyandırıyordu. On dört yaşında sultan olmuş, kurtlanıp çürümeye yüz tutmuş Osmanlı çınarının damarına halis kan gibi yürümüş bir yiğitti. Birinde beş, diğerinde ondokuz şehzadeye kıyılan iki sultanın ardından tahta geçmiş ama kendi tek kardeşine bile kıymayarak halkın itimadını kazanmıştı. Buğday benzi üzerinde koyu kestane gözleriyle sevimli bir çehresi vardı. Hamal ayağına benzeyen iri ayaklara sahipti ve Bahtî diye

şiirler yazıyordu. Saltanata erdikten sonra hattatlığa heves ettiğini ve yazı meşkine başladığını bilmeyen yoktu. Sultanlığın dirayet ve dürüstlükle sürdürülebileceğine inanıyordu. Büyük annesi Safiye Sultan'ı devlet işlerine karışamasın diye Beyazıt'taki Eski Saray'a göndermesi dirayet içindi. Bununla da halkın takdirini yeniden toplamıştı. Saray hareminin rüşvetle kirlenmiş eşiğini temizlemek, kadınların devlet işlerine karışmasını kökten engellemek önemliydi. Ağzına içki dâhil dinin haram dediği hiçbir şeyi koymuyor, abdestsiz hiç yere basmıyordu. Ömrü boyunca bütün sabah namazlarını cemaatle kılmış ve namazdan hemen sonra devlet işlerine meşgul olup mesaiyi erkene almıştı. Samimiydi, dürüsttü, doğru sözlüydü. Tavırları ve hayatı, ona, üzerine giydiği elbiselerden daha çok yakışıyordu. Bütün bunlar halkın onu sevmesine ve korkmasına kapı aralıyordu. Halk sevdiğinden korkuyordu ama korktuğunu sevmiyordu. Şimdi de onu sevdikleri için dinliyorlardı. Genç ve gür bir ses:

İşte bu yüzdendir ki atalarımız ulu hakanlar hilafına İstanbul'a Haliç'ten değil, Marmara'dan ve Karadeniz'den bakmayı tercih ederim. Atalarım İstanbul tepelerine yeterince camiler yaptılar. Yavuz Selim, Fatih, Süleymaniye camilerinin Galata'dan ve Haliç'in yalı boyundan temaşası fevkalade ihtişamlıdır, insana haz verir, umut verir. Lakin ben, İslâm'ın halifesi Ahmet, dinimiz gibi bu devleti de ilelebet payidar kılıp andıracak camimizi, Ayasofya'nın ihtişamına denk olsun ve bütün Boğaziçi'nden ve dahi Marmara'dan ihtişamla temaşa edilebilsin diye tam da burada yapmayı istedim. Yine istedim ki Marmara'dan ve Karadeniz'den gelen gemiler önce bizim hilafet eserimizi görsünler ve Ayasofya ile bütünleşen ülkemizin güzelliğine hayran kalsınlar. Burayı seçmem konusunda ısrarcı olan Sedefkâr mimarbaşıma teşekkür ederim. Temel kadısı Kara Sünbül Ali Efendi'ye, mutemet Kalender Paşa'ya, temel nazırı Kemankeş Ali Paşa'ya

ve Dârüssaade ağasına itimadımız sonsuzdur, vazifelerini en iyi şekilde yaptıklarından ve dahi yapacaklarından şüphe duymam. Yüce Mevlam bu caminin tamamlandığını hepimize göstersin ve içinde namaz kılmayı nasip etsin. Allah İslâm âlemine mübarek kılsın ve hayırlara vesile etsin!"

Meydanda "Amin!" sesleri perde perde yükselirken Bahşı'nın gözlerinin önünde yeniden o bir çift göz ve dilinde de Lâlzade ismi vardı. Bakışları yine onu arıyordu; yirmi yıl süren hasretinin birkaç dakikasını olsun dindirebilmek için... Caminin temel atma merasimi sürecekti. Ama Bahşı'nın ayakları onu aramak üzere kalbindeki isteğe uydu, kalkıp meydanı dolaşmaya başladı. Sultandan sonra kürsüye çıkan temel şeyhi Aziz Mahmud Hüdayi Efendi'nın kısa konuşması, dua ve temennileri esnasında o uçtan bu uca kadınların olduğu kısımların çevresini arşınlayıp durdu. Temel için kesilen kurbanların başında bekleşen fakir fukaranın tekbirleri arşa yükselirken içi titredi. Sonra Sultan Ahmet eline güvez kadifeyle kaplanmış kazmayı aldı 'Ya Rab... Ahmet kulunun hizmetidir, kabul eyle!..' diye toprağı kazmaya başladı; içi yine titredi. Nazarı bir çift gözün peşindeydi. Halk sultanı izliyor, sultan nefes nefese kazıyor, hatta terler sırtından çıkıyordu ve onun içi mütemadiyen titriyordu. Sultan, yarı beline kadar kazdığı çukurdan toprakları kaftanının eteğine doldurarak dışarıya atarken de içinde titremeler devam etti. Her titreyiş bir benzetişin hüsranıyla sonuçlanıyordu. Baktığı çehreleri o sanmak... Halkı, büyük sevinç gösterileri eşliğinde sultana alkışlar okuyordu:

"Devletinle bin yaşa!..

"Aleyke avnullah!.."

"Ömrün mezid olsun!"

"Çok yaşa hünkârım!"

Arıyordu. Kalbinde titreyişlerle durmadan arıyordu. Sadrazam ve diğer devlutlular sembolik olarak temel kazarken

aramayı sürdürdü. Ta ki ikindi vakti geldi. Itırlı sonbahar rüzgârı meydanı dolaşırken dizlerinde dermanın kesildiğini kalbindeki titreyişin azaldığını hissetti. Terlemişti. Merasimin sonuna gelinmiş, Sivaslı Şeyh Abdülmecid Efendi ilk temel taşını koyup duaya başlamıştı. O dua ettikçe Bahşı Bey "Amin!.. Amin!.." nidalarıyla bütün gökkubbeyi çınlatan halkın arasında zamanın daraldığını hissediyordu. Evet, belki sevdiği kadın değildi ama bunca benzerlik beyhude olamazdı, eşinin, karısının, helalinin, hareminin izini, tozunu, yüzünü yeniden görüyormuş gibi heyecanlanmak... Yirmi yıldır özlemini çektiği çehreye bir kez daha bakabilse bahtiyar olacaktı. Yalnızca bu arzu bile onu araması için yeterli sebepti. Kimdi, neyin nesiydi, Kaknusia ile bir bağlantısı var mıydı, öğrenmek zorundaydı. Umutlarının tükendiği bir sırada Sivasî şeyhin sesi yükseldi:

"Herkesin muradını ihsan eyle ya Rabbi!"

"Amiiiin!"

Sesi herkesten önce tek başına yükselmişti. Pek çok bakış kendisine çevrildi ve kimisinin gülüp kimisinin acıdığını hissetmedi bile. Hissettiği tek şey kendisine çevrilen başlardan birinin de Lâlzade'ye ait olduğuydu. Biraz sitem, biraz öfke, biraz da alaycılık taşıyan bir bakış... Kalbindeki titreyişler artıverdi. İkindi vaktiydi ve Murat Paşa, Sultan hazretlerinin bugünlük saraya dönüş yapmayacağını, dolayısıyla alay tertip olunmayacağını, halkın dağılabileceğini ilan ederken onun içini bir sevinç kaplıyordu. Meydandaki insanlarla birlikte iki nazenin de elbette evlerine gidecekti çünkü.

Çok beklemesine gerek kalmadı. Lâlzade ve ayakdaşı, Nakılbend Yokuşu'nu inmeye başladı. Sevincin adı Kadırga istikameti olmuştu. Hafiften tatlı bir yağmur çiseliyordu. İki taze, takip edildiklerini bilmeden şen şakrak salınmada. Kumkapı güzergâhında, denize teğet... Nişanca'ya vardıklarında yanlarından bir yeniçeri müfrezesi geçti. İçlerinden

çorbacı kılıklı biriyle sanki işmarlaşır gibi bakıştılar. Hemen ardından da Lâlzade'nin arkadaşı ayrılıp evine girdi. Lâlzade, işmarlandığı çorbacıyla ayaküstü bir şeyler konuşup ilerledi. Kırklarında bir adam. Onunla yakınlığı var gibi. Vedalaşıp ilerledi. Sonraki dakikalarda aynı çorbacının kendini takip etmeye başladığını hissetmedi; onca heyecan arasında... Takip eden birini takip eden biri... Aşk sevdiğine bakar, gerisini görmez...

Neden sonra tek tük evler başladı. Yol uzadıkça insanlar kapılardan içerilere giriyor, akşam alacasında el ayak çekiliyordu. Sokaklardaki kalabalık gitgide azaldı, meydandan dağılan insanlar birer ikişer hanelerine ulaştılar. Sur dibinde sıra evler vardı; sırtlarını surlara dayamış küçük evler. "Şunlardan birinde oturuyor olmalı..." diye düşündü. Ama hayır kız, caddeyi aşıp Langa Bostanı'na giden yola saptı. İki tarafı söğüt dallarıyla kuşatılmış tenha bir yoldu burası. Artık yalnızdı. Yanına varıp aklındaki bütün soruları sormayı istedi. Düşündüğünün yanlış netice vereceğini anlayıp vazgeçti. Kırkında bir adamın tenhada bir genç kızla söyleşmeye çalıştığı duyulursa İstanbul'da adı hayırla anılmaz, insan içine çıkamaz olurdu. Uzaktan uzağa takip etmek en iyisiydi; dikkatle ve gizlice, ileride bir fırsat doğabilirdi. Yol uzadı, adımlar yavaşladı. Nihayet Lâlzade, Davutpaşa mahallesindeki ilk evlerden birinin kapısında durdu.

"Evet, zaman geldi!"

En yakındaki ardıç ağacına siperlendi; ayağının altındaki sivri pınar çalılarından sakınarak... Çiseleyen yağmurun nemi giysisine yapışıyordu. Teri sırtında buz kesmişti. Aldırmadı. Çalılar ayağına batmaya başladı. *"Mühim değil!"* Bütün dikkatini kapıya verdi. Kızın kendi evi olup olmadığını öğrenmesi gerekiyordu. Aklınca önce bunu öğrenecek, ardından mahallede birkaç soruşturma yapacak, kimdir, kimin nesidir, kimin fesidir anlayacak, ona göre Kaknusia'nın

izini sürmeye çalışacaktı. Ama alacakaranlıkta kapıyı açanın bizzat Kaknusia olması ihtimalini hiç aklına getirmemişti. Bakakaldı... Benzetiyor muydu? Hayır!.. Hayır!.. Hayır!...

Zihni karıncalandı... Baldırındaki müthiş acıyla yere yığılırken derin bir karanlığa daldı. Son hissettiği şey onu ne çok sevdiğiydi... Ve çok seven, kendi sevgisini daima az buluyordu...

3. Bölüm

ÂŞIK ile MÂŞUK

-Yirmi yıl önce -
Bahçesaray, Haziran 1589

"Gül yüzün seyrine geldim
Görmeyince komam seni
Kızıl gonca güllerini
Dermeyince komam seni

Lutfet göster cemalini
Varsa çekem vebalini
Vadettiğin helalini
Vermeyince komam seni

Divaneye çıksa adım
Kimse duymasa imdadım
Bahşı'yım vuslat muradım
Ermeyince komam seni"

Bahçesaray ovalarında bahar yağmurlarının bereketlendirdiği çayırlara dalga dalga yayılan nağmeler nefes nefese ilerleyen genç kızın kalbini bir kat daha heyecanlandırıyordu. Bahşı biraz erken gelmiş, dutarını bağrına yaslayıp kalbine tercüman ede ede yine nağmeler düzüyor, sevgilisinin yüzüne karşı söylemeye çekindiği arzularını mısralara yükleyip kanatlandırıyordu. Kaknusia'ya karşı hisleri gitgide kara sevdaya dönüşmüştü. Sevda ile kara sevda arasındaki

renk farkı ışıltılı kalbini de karartmaya başlamıştı. Kalbindeki bir damlacık süveydanın ne zaman ve ne kadar kardığını, aşkının ne vakit kara sevdaya evrildiğini bilemeyecek kadar tutkundu artık. Tarif edemiyordu, anlatamıyordu ama hissediyordu. Kalbinde bir sızı gibi, bir hüzün gibi, bir sevinç gibiydi ama tam olarak yaşadığı neydi, bilemiyordu. Bütün benliğiyle ve bütün hücreleriyle kuşatılmıştı, o kadar...

Kaknusia, boylu boyunca ekinlerin arasından ilerlerken sevdiği erkeğin dutar sesini de türkü nağmelerini de öylece sonsuza kadar dinlemeyi geçirdi içinden. Ama hayır, buna vakti yoktu. Bugün her zamankinden farklıydı. Adıyla adının birlikte anılmasını nimet bildiği Bahşı ile konuşacağı önemli şeyler vardı. Kalbi kalkıp kalkıp iniyordu. Gözündeki yaşları sildi. Yüzüne yansıyan elemini saklasa iyi olurdu; en azından şimdilik...

Öte yanda Bahşı'nın da ona söyleyecekleri vardı. Cümlelerini hazırlamış, niyetindeki ciddiyeti ant içer gibi açıklamaya kendini hazırlamıştı. Buğdayları dalgalandıra dalgalandıra gelişini gördüğünde koşmasının mahlas dizesini söylüyordu. "Bahşı'yım, vuslat muradım!" O duysun diye dutarın tellerine daha sert dokunup aynı kıtayı ikinci kez tekrarladı; içindeki coşkuyu dışa vuracak şekilde. Ne var ki sevgilisinin yüzündeki ıslaklığı görmek kolunu kanadını kırmaya yetmişti. Kollarını açıp sarıldı; teselli niyetine.

"Mmmm-ıh..." Buğday kokuyordu. Her zaman buğday kokardı zaten.

Bir müddet öylece kaldılar. Her ikisi de söze nereden başlayacaklarını düşünerek bekliyorlardı. Birbirinin sıcaklığını duyarak ve tedirgin... Her ikisi de söylemeyi düşündüğü şeyleri duyduğunda sevgilisinin nasıl davranacağını kestirmeye çalışıyordu. Bahşı kalbini cesaretlendirir gibi derin bir nefes aldı. "Karar günü, artık hissettiklerimi bilmeli!" Ondan ayrı geçen her bir anın kalbine bıraktığı ateşi, adını anmadı-

ğı saniyelerin geçmek bilmeyişini, duygularının derinliğini, içindeki aşk derdini ve kara sevdayı ona artık anlatması, ardından da ciddi kararlar alma vaktinin geldiğini söylemesi gerekiyordu. Bunu yapınca belki de gözlerindeki ıslaklık sona ererdi, sebebi her neyse... Bir eliyle ona hâlâ sarılmaya devam ederken diğer eliyle koynundaki yemeniyi çıkardı, öpüp kokladı. Bu bir hediyeydi, bundan böyle sevgilisinin yüzüne, dudağına, eline değdikçe kendisini hatırlatacak ve sevdasında ciddi olduğunu gösterecek bir hediye. Başını yere eğip sundu:

"Bu, annemin gelini için hazırladığı çeyizdendir. Kabul edersen..."

Kaknusia gözündeki nemi sildi. Sevinmiş gibi görünmüyordu. Gülümsemesinde derin bir hüzün vardı. Sunulan yemeninin üstü kapalı bir evlilik teklifi olduğunu elbette kavramıştı. Ne var ki sevinç yerine tedirginlik hissetti. Keşke söze önce kendisi başlasaydı. Söyleyeceklerini bunu duymadan söylemek daha kolay olurdu. Yüreği yandı. Kendini bir çıkmazın içinde buldu. Karşısındaki insanın bütün umutlarını yıkacağını düşündü:

"Konuşmamız gerekiyor Bahşı!"

"Ne oldu Kaknuşşam? Yemeniyi beğenme..."

Eliyle onun ağzını kapattı:

"Bütün aşk şiirlerinin son dizesi hep ayrılık üzerine olur ya hani?!.."

"?"

"Şarkımız biti..."

Bu sefer Bahşı onun ağzını kapattı. Gözleri hayretle açılmış, öylece ne söyleyeceğini tahmin etmeye çalışır gibi kala kalmıştı. Kaknusia yeniden mırıldandı:

"Babam!.. Babam beni..."

"Söyle!"

"Balıklava'ya... Suluyar'dan biriyle..."

"Suluyar'dan biriyle ne olmuş?"

"Adı Sergey. Şimdi ailesiyle birlikte bizim kilisedeler. Babam yarın onlarla gideceğimi söyledi."

"Olmaz Kaknuşşam, asla olmaz, olamaz... Babanın seni bana vermesi gerekir, biliyorsun, bütün herkes biliyor..."

"Biliyorum Yunus Bahşı. Verecekti. Bunu kendisine kaç kere de söyledim; sözünden dönmesin diye..."

Kaknusia'nın yanakları ıslanmaya başlamıştı.

"Ne dedi peki?"

"Kızını matrakçı bir Müslümana vermektense..."

"Çakır Yorgi'nin sözünden döndüğü görülmemiştir."

"Bunu da hatırlattım, nafile... Gayrı çaresiz kaldım!"

"Ama ben sensiz olamam ki Kaknuşşam!"

Kızın başı yere eğildi. Uzun bir sessizlik oldu. Her ikisi de gönüllerinden alıp veriyor, boşa koysalar dolduramıyor, doluya koysalar aldıramıyorlardı. Uzun sessizliğin ardından Kaknusia belli belirsiz mırıldandı; sayıklıyor muydu, yoksa düşüncesi mi sese bürünmüştü kendisi de bilemedi:

"Bensiz olamazsın demek..."

"Olamam... Seni götürmelerine mâni olacağım... Evet, böyle olacak..."

"İyi ama nasıl?!.."

"Bilmiyorum, bir yolunu bulacağım. Belki de bu gece kilisenin kapısına zincirlerim kendimi. Seni bana versinler diye. İbret-i âlem olsun, papaz Çakır Yorgi bir Müslümanı kilise kapısında görsün bakalım... Hatta zinciri kilitleyip anahtarı ırmağa fırlatırım."

Kaknusia öylece kalakaldı. İki yıl evvel onu ilk gördüğü gün geldi gözünün önüne. Alımlı çalımlı matrak oynayışını hatırladı. Onu oracıkta sevmiş, o günden sonra aşkını, sevgisini hiç sorgulamamış, duygularını ifade etmesine hiç mecbur bırakmamıştı. Bahşı'nın da kendisini büyük bir tutkuyla sevdiğini biliyordu. Yemeniyi getirmese bile onunla

evleneceğini köyde bilmeyen kalmamıştı. Şimdi söylediklerinde samimi idi. Dediğini yapar mı yapardı. Sevmekten, sevgiden, sevilmekten konuşmaya çekinse de bunu yapardı. Gelirken ondan daha farklı cümleler duyacağını düşündüğü için kendine kızdı. "Demek evleniyorsun, ne yapalım, Allah mutlu etsin!" gibi cümlelerin Bahşı'ya göre olmadığına bir kez daha inandı, sevindi. O asil bir âşıktı ve onun aşkına layık bir sevgili olması gerektiğini düşündü. Gözlerinden sicim gibi süzülmeye başlayan yaşlar bunun işaretiydi. Başını onun bağrına yasladı. Yutkundu. Ağladığını görmesini istemiyor gibi. Onu çok sevdiğini, onsuz olamayacağını bir kez daha anladı. Kurduğu hayaller hep onunla ilgiliydi madem, Sergey de babasının kararı da yerin dibine batsındı. Sevmenin göstergesi sahip olmaktan ziyade sahiplenilmekteydi. Bahşı kendisini sahipleniyordu. Aşkın gözünü kör, kulağını sağır zannedenler yanılıyordu; aşk insana hem doğru yolu gösterir, hem doğru sözü ettirirdi. Şimdi kalbindekini onunla paylaşma vaktiydi:

"Yunus Bahşı, babamın kararına rağmen ben seni seviyorum. Ve sonsuza kadar da seveceğim..."

Bahşı usulca onun elini tutup avucunu öperken mırıldandı:

"Sonsuza kadar..."

"Ne azalacak, ne değişecek!"

"Ne azalacak, ne değişecek!"

"Kimse bunu değiştiremeyecek..."

"Değiştiremeyecek!"

"Çocuklarımız olacak..."

"Evet, adını sen koyacaksın..."

"Oğlan olursa Yunus, kız olursa Kaknusia!"

"Belki de oğlumuza Jones, kızımıza Ankâ..."

Bahşı kendisinin ona söylemeyi planladığı cümleleri onun ağzından duymanın sarhoşluğuyla Kaknusia'ya daha sıkı sarıldı. Kokusunu doya doya içine çekti. Yeniden derin

bir nefes aldı. Hayret, bu sefer buğdaydan daha güzel koktuğunu hissetti. Bütün hüzünlerin arasında bir mutluluk elbette vardı ve işte o mutluluğu şimdi birlikte tadıyorlardı; gözlerinde yaşlarla. Çevreyi, Çakır Yorgi'nin kararını, köyü, dünyayı unutmak üzereydiler. Kaknusia kızının mutluluğunu düşünmeyen öz babasına sitem etmeye o esnada başladı. Oysa onu dünyadaki her şeyden çok severdi. Eflak voyvodası Dimitri'nin zulmünden kaçarak ailesini Bahçesaray'a getirdiği günden beri o yegâne kahramanıydı. O vakitler henüz on yaşlarındaydı ve babası Eflak boyarlarından Mihail'in has adamı iken Dimitri'nin voyvoda olması üzerine onuruyla terk-i vatan etmiş, ailesini şefkatle koruyup kollayarak Kırım Hanlığı'na kadar getirmişti. Kırım Hanı'nın kendilerini yerleştirdiği iki dinli köyde on yıldır kendi inançlarıyla huzurlu bir hayat sürüyorlardı. Koyu Katolik olduğu için köyün papazı bile olmuştu. Nüfusunun ekseriyeti Müslüman olan bir köyde ve Müslümanlarla birlikte saygın bir hayat yaşıyorlardı. *"Ah benim güzel babam; neden böyle bir karar aldın ki?"*

O sırada Bahşı, kulağına içinden geçenleri fısıldıyordu. Kaknusia ninni gibi gelen sesi dinlerken hayaller kurmaya bile başladı:

"Seni sırf sen olduğun için seviyorum ben. Güzelliğini, tazeliğini, asaletini veya gönlündeki zenginliği kaybetsen yahut bunları senden söküp alsalar bile ben yine seni seviyor olacağım. Seni sevme sebebim sen olduğun içindir. Benim bu dünyada cennetimsin, hatta cennet hayatımsın. Yatmadan evvelki son şeyim, uyandığım zamanki ilk şeyimsin. Seni görme umuduyla açtığımı bil her sabah gözlerimi. Uyanıkken yanağınla, dudağınla, eda ve işvenle mızraba dokunurum; uykudayken zamanım hayalinle geçer. Sen varken dünyamda başka birine yer kalmaz. Yerin gözümün içi, gözümü yumduğumda gönlümün köşesidir…"

Üzerlerinden bir göçmen kuşlar sürüsü geçti. Uzaktan tilkilerin sesleri duyuldu. Bahşı'nın fısıltıları uzadıkça uzadı. Zaman aktı. Neden sonra mutluluk bulutu dağılıp kayboldu, saadet düşünden gerçeklere uyandılar.

Güneş ikindi göğündeydi. Her ikisi de çaresizliği çareye dönüştürmenin yolunu aramaya başladılar, kendilerini buna mecbur hissederek. Kalpleri birbirini dinleyerek sarmaş dolaş öylece beklediler, beklediler... Nihayet sessizliği bozan Kaknusia oldu:

"Ne düşünüyorsun Bahşı Yunus?"

Ve hiç ummadığı bir cevap aldı:

"Kaçıyoruz!"

Kaknusia kendini geri çekip yüzüne baktı. Ciddi olup olmadığını anlamak istiyordu. İçinde fırtınalar kopmadaydı. Sevdiği erkeğin yüzündeki kararlılık bir yandan yüreğine ferahlık veriyor diğer yandan başlarına gelecek belalardan ürkütüyordu. Babası Peder Yorgi akşama varmaz köyü ayağa kaldırırdı muhakkak. Önce kızının yokluğunu fark eder, ardından sığırtmacın oğlu Bahşı'yı sorar, ortalıklarda görünmediğini öğrenir öğrenmez bağırmaya başlardı. Eğer böyle yaparsa köyü bir felaket bekliyor bile olabilirdi. İkisi de bir tevatür gibi nesilden nesle anlatılan o hikâyeyi hatırladılar birden. Güya Odessa köylerinden birinde Müslüman bir genç bir Rum kızını sevmiş, kızın babası diretince işler gitgide tırmandırılmış, bir evlilik hikâyesi olmaktan çıkıp Müslüman-Hıristiyan davasına dönüşmüş, Ortadokslar ile Ermeniler kiliseye, Tatarlar camiye toplanıp silahları hazırlamışlar falan... Böyle bir durumda -Allah korusun- Bahşı'nın babası fakir muhacirlerden bir sığırtmaç bile olsa Tatarlar onun arkasında dururlardı. Kaldı ki köylüler Bahşı için bilhassa ayaklanırdı. Onu sevmeyen yoktu çünkü. Zekiydi, çalışkandı ve sığırların ardında baba mesleğini sürdürürken durmadan yeni bir şeyler icat eder dururdu.

Bilhassa ağaç dallarından yonttuğu kaşık, bardak, bebek, oyuncak gibi malzemeleri sığırların boynuna asıp sahiplerine hediye diye gönderir, hiçbir gün de karşılık almazdı. Zamanla tahta işleriyle de uğraşmaya başlamış, kimin evinde tamir edilecek bir kapı, pencere olsa eskisinden güzel hâle getirir olmuştu. En önemlisi de kendi yontup çattığı, nakış nakış süslediği özel dutarıyla türküler çığırıp düğünde şenlikte mâniler düzmesi, koşmalar okuyup semailer söylemesiydi ki onu köyde vazgeçilmez yapmıştı. Adının Yunus olduğunu bir elin parmakları kadar bile insan bilmez, herkes elindeki dutara, dilindeki türkülere bakarak Bahşı diye çağırırdı. Kaknusia onun adını öğrendiği günü düşündü. Bahşı birbirlerinin adlarını öğrendikleri günün şerefine dutarının alt eşiğine bir kaknus motifi nakşetmişti, gül ağacından oyarak... Kaknusun uzunluğunu da kızın serçe parmağına göre yapmış, sonra da parmağını bağlamanın eşiğine koyup ölçerken "Bu senin için!" demişti, nakşı göstererek.... Yüzüne baktı. Elinde dutarından başka bir şeyi olmayan o delikanlı kendisine kaçmayı teklif ediyordu. Kaçmalı mıydı? *"Yüce Meryem!"*

Sonraki bir saat boyunca gerçeklerle yüzleşerek uzun uzun konuştular. Ne çare düşünseler, ne yapsalar içinden çıkamıyorlardı. Gün akşama varırken Kaknusia sevdiğinin elinden dutarını aldı, kendisi için nakşedilen kaknus nakşını avuçladı. Serçe parmağını üzerine koyup ölçmeyi severdi. Sazın teline dokunup yankılı bir tınlama çıkardı ve ayağa kalkıp gülümsedi:

"Peki Bahşı, seni anladım. Aşktan korkmanın hayattan korkmak olduğunu da... Razıyım! Gittiğin yere götür beni! İradem sendin, muradım sen ol!"

Bahşı, o anda aldığı ağır yükü mutluluğuyla hafifleterek yerinden doğruldu, büyük yolculuğun daha oracıkta başladığını hissetti. Köyü, obayı, evi, barkı koyup gidecek, başka

yerlerde ev bark olacaktı. Kaknusia'nın da aynı durumda olduğunu düşünüp ona sarıldı ve kulağına fısıldadı:

"Seni pişman etmeyeceğim Kaknuşşam! Senin için yaşayacak, senin için öleceğim. Bundan böyle sen bana azık, ben sana neşe, sen bana hayat, ben sana sevgi... Beraber yürümediğimiz hiçbir menzilim, birlikte sevinmeyeceğimiz tek arzum olmayacak... Konuştuğum sen, konum sen olacaksın..."

"Bundan böyle emir sendendir Bahşı, yapmak benden; sır sendendir, saklamak benden... Güvencim sen olacaksın, sevincim sen; sen sevgim ve sevgilim. Bağım ol bağbanım ol, gülün olayım, bülbülün olayım. İşte sana and; bundan böyle sen oldukça şakıyacak, sensiz susacağım."

Yapılacak şey basitti. Gün inmeden Cufutkale'ye ulaşacaklar, gece boyunca Kırker'den, Eskiyurt'tan geçip Ayaya Dağları eteklerine varacaklardı. Orada mağaralar vardı. Birkaç gün geçirip ardından Kalmukova çayırlarından Balıklava üzerinden sahile kapağı atıp izlerini kaybettireceklerdi. Karadeniz Kırım'da umutları gerçekleştirir, hayalleri hakikat yapardı. Ötesi Osmanlı toprağı... Selamet yurt.

"Karadeniz!" diye mırıldandı Kaknusia. Bahşı karşılık verdi:

"Sen seç Yalta mı, Akyar mı?"

"Sivastopol, yani Akyar!"

Paraları, eşyaları, giysileri yoktu ama umutları, sevgileri, hayalleri ve elbette sevdaları vardı, kara sevdaları... Bahşı elinden tuttuğu sevgilisine Cufutkale yolunda nikâhtan bahsetti. Cufutkale'de hem kilise, hem havra, hem cami vardı. Önce camiye ardından kiliseye varıp nikâhlandılar. Papazın "Ölüm sizi ayırana kadar..." cümlesine ikisi aynı anda "ölümden sonra bile!" dediler. İmam efendiye ise yalnızca kalplerindeki sevgiden söz ettiler. Hem papazın, hem de imamın, peşlerinden gelecek adamlara gittikleri istikameti vereceklerini bile bile...

4. Bölüm

DÜŞTÜM OCAĞINA CENABINA GELDİM

On altı gün sonra...
Akyar(Sivastopol), Haziran 1589

"Demek bir papaz kızı?"

"Evet, efendimiz. Lakin burada önemli olan onun kimin kızı olduğu değil benim eşim olduğudur. Şu anda Slamander isimli İtalyan kalyonunda esirdir. Ve eğer yetişemezsem gemi demir almak üzere. İmdat edecekseniz, vaktidir!"

"İmdat etmem için geçerli sebep söyle bari!"

"Aşkımdan başka sebep gösteremem. Siz olsanız sudan daha temiz, havadan daha berrak, güneşten daha parlak, çiçekten daha narin, kınalı keklikten daha sevimli birini aramaz mıydınız?"

"Bulmak için dağlardan daha güçlü, demirden daha sert, ölümden daha keskin olmak gerekse de mi?"

"Ve kurşundan daha hızlı efendimiz, sizin gibi!.. Mürüvvetinizi isterim."

"Bak delikanlı! Bu kapıya senin gibi niceleri gelir, çeşitli bahaneler öne sürüp mürüvvet ister, lakin sonunda almak istedikleri esir birilerine ait ispatlı belgeli bir memluk çıkar. Seninkinin çıkmayacağını nerden bileyim?"

"Asla efendimiz, nikâhlı karımdır diyorum, belgeli memluk olamaz!"

"Senin papaz bizzat satmış olmasın bu kızı?"

"Haşa ki öyle olsun. Kızının kaçırıldığını duyunca çıldırdı. Önce beni suçladı, sonra o da benim gibi kızı aramaya

koştu. Ocağınıza düşmüşüm, efendimiz Osmanlı'nın gücü adına sizden acil adalet istiyorum!"

Kırım Hanı'nın subaşısı adalet isteyen herkese onu vermekle yükümlü olduğunu biliyordu. Karşısındaki delikanlının sözlerine inanarak bir gemiyi yolundan alıkoymak veya bir tüccarın işine mani olmak da adaleti yoldan saptırabilirdi. Doğru söylediğinden emin olmak istedi:

"Hele sen şu hikâyeyi baştan bir daha anlat bakayım."

Bahşı kaybedecek zamanının olmadığını düşünüyordu. O burada subaşıya yalvarırken gemi limandan ayrılırsa iş işten geçmiş olacaktı. Ne var ki adam anlat diyorsa anlatacaktı; özetledi:

"Efendimiz! Şimdi biz bu Kaknusia ile birbirimizi sevdik. Onu başkasına vereceklerdi, ben de kaçırdım. Gönül rızasıyla da nikâh kıydık... Gidecek yerimiz yoktu. Kalmukova'yı geçip Ayaya dağları eteklerinde dört gün saklandık. Babası köyü ayağa kaldırıp bizi aramaya çıkmış. Nihayet nikâhımızı kıyan imam efendiden izimizi bulmuş. Paraya kıyıp peşimize dağlılardan adamlar takmış. Dağlı eşkıyayı bilirsiniz, iz sürer, yol keserler. Altıncı günde bizi buldular. Nikâhlımdır, onu benden ayırırsanız cezası vardır dedim, yalvardım, yakardım olmadı. Kaknusia'yı alıp götürdüler. Ben perişan, üzgün arkalarından köye koştum. Hani belki PederYorgi'yi razı ederim diye. Ama o beni görünce üzerime yürüdü ve tutup beni kilisede hapsetti. Meğer ben dağlılardan önce varmışım. Bekledik, bekledik ama gelen olmadı. O kızım diye, ben eşim diye yakınıp duruyorduk. Nihayet üçüncü günde bir çoban Kaknusia'yı dağda esircilerin elinde gördüğünü anlattı. Peder Yorgi'nin dağlı sandıkları meğer esir toplayıcılarmış, yahut dağlılar onu esircilere satmışlar. Ciğerlerimiz yandı elbette. Yorgi ile silahlanıp peşlerine düştük. Köle ticaretinin denizde döndüğünü düşünüp o Akyar'a ben Balıklava'ya koştuk. Limanı iki gün gözetledim, her gemi hakkında haberler

edindim. Nihayet bir saat önce eşimin Slamander sintinesinde olduğunu öğrendim. Hepsi bu. Gayrı ferman sizindir."

"Yalanın yok değil mi?"

"Muhammed Mustafa ümmetiyiz ağam elhamdülillah, bizde yalan olmaz! Yalvarıyorum, iş işten geçmeden..."

"Tamam, kes!"

Subaşı bir Bahşı'ya baktı, bir elindeki dutara baktı. Dutarın nakışlarına hayran olmuştu. Özellikle eşikteki kaknus dikkat çekiciydi. Böyle bir dutarın sahibindeki zarafet onun yalan söylemesine mani olurdu. Kâhyaya seslenip kâtip efendinin acele gelmesini söyledi. Birkaç dakika sonra subaşı söylüyor, katip de abadi bir kağıda yazıyordu:

"Devlet-i Aliyye Esirci kethüdasının Kırım'daki kuluna buyurulur ki;

İşbu dokuz yüz doksan sekiz senesi şaban-ı şerifinin evahirinde, elinde memluken bulunan uzun boylu, açık kaşlı, koyu duman mavisi gözlü Kaknusia nam nasraniyyenin Ayaya Dağları'nda bilasebep kaçırılıp esirdir deyü sen kethüdaya satıldığı, amma hakikatte nasrani kızı Kaknusia'nın Müslüman bir erkeğin haremi olduğu tebeyyün edip ıtıknamesi eline verilerek azadı mukarrerdir. Bu babta edilen masarıfınız her ne ise Kırım Hanlığı hazinesinden karşılanacak olup el'an teminat için on altın lira, levent yapılı, kara kaşlı, kara bıyıklı, kara gözlü dülger Bahşı Yunus'a verilmiştir. İşbu mektup ve altın eline ulaştığında evvelen nasrani Kaknusia'yı zevci Bahşı Yunus'a teslim edesin. Saniyen Kaknusia için bir ıtıkname tanzim edip eline veresin. Geciktirmeyesin. Bilahare altının eksiği var ise mütebakisini almak üzere Subaşılık makamına gelesin ve's-selam..."

Sene, 27 Şaban 998 Ahmet Subaşı"

Bahşı, subaşının tane tane yazdırdığı mektuptaki sözleri dikkatle takip etmiş, Kaknusia'yı tarif etmesi gerektiği za-

man sorulara cevap vermiş, ağzından çıkan her ayrıntıyı anlayıp zihnine not etmişti. Mektup eşinin kaçırılıp esir diye satılmış evli bir kadın olduğunu, yanlışlığın derhal düzeltilerek hürriyet belgesinin hazırlanıp kocasına teslim edilmesi gerektiğini, esircinin zararının devlet tarafından karşılanacağını açık açık yazmış, hatta emrin yerine getirilmesi için esircinin kulağını da çekmişti. Bahşı'nın içi rahatladı. Subaşı'nın ellerine sarıldı:

"Allah'ım sizi adı güzel Muhammed'e komşu eylesin efendimiz! Hanenize bereket vers…"

"Kes mırıldanmayı da, koş şimdi karını kurtar! Tabi eğer dediğin gibi Slamander'de ise!"

Bahşı elinde dutarıyla limana uçarak geldi. İçi içine sığmıyordu. Slamander işte orada, her kalyon gibi açığa demirlemişti. "Kaknusia, inşallah içindesindir!"

İskeleye göz gezdirdi. Geminin yolcu veya yük şaykalarından hiç birisi görünmüyordu. Az ileride yüzleri denize dönük bir kalabalık vardı. El sallayışlarından yolcu uğurladıklarını anladı. Yanlarına koştu. Slamander flikasını o vakit gördü. Son yolcuları da birkaç dakika evvel alıp iskeleden ayrılmıştı. Eliyle, koluyla işaret yapıp zıplayarak bağırmaya başladı:

"Duruuun!.. Geri dönüüüüün!"

Çaresizliğin çığlıkları herkesin dikkatini çekmişti. Sahildekiler aralarında mırıldandılar. Hatta kendisine kızgın bakanlar bile oldu. Derken yanına ızbandut misali bir Rus yaklaşıp öfkeyle kükredi:

"Seni alçak! Nedir o elindeki? Sen köçek misin, aşçı mı? On dakika herkesi bekletmenin cezasını çekeceksin… Gör bak…"

Sonra konuşmayı bırakıp cebinden çıkardığı silistreyi uzun uzun öttürmeye başladı. Birkaç flamayı ayrı ayrı salladı. Aynı sırayla ve aynı aralıklarla… Bahşı denizcilerin gemiyle kara arasında flamalarla uzaktan anlaşabildiklerini duymuştu. Bu adam onu yapıyordu muhakkak. İçinden

dualar ediyordu. Nihayet flikanın yedeğinde gitmekte olan küçük bir sandal iskeleye yöneldi. O sırada dev yapılı Rus gemici en yakın sandalı çözüp içine atladı, Bahşı'ya tekrar bağırdı. Eliyle de acele yanına gelmesini işaret ediyordu.

Önce erzak sandalına, ardından gemiye çıkması yirmi dakikada tamamlanmış, üç ambarlı dev kalyon, sahilde kalanlara uzun uzun veda borusu öttürerek hareket etmişti. Artık "Gemiyi durdurun, ben eşimi alıp inmek istiyorum!" diyebilecek hâlde değildi. Buna gücü yetmeyeceğini, yetse bile geminin durmayacağını biliyordu. Gemi inzibatı onu hiç dinlemeden şiddetle azarlayıp doğruca aşçıhaneye gitmesi gerektiğini söyledi. Elinde dutarıyla erzak çuvallarını takip ederek aşçıhanenin yolunu buldu. Şimdilik bu da bir şeydi...

Gemideki hayat hiç bildiği hayat değildi. İki gün mutfaktan başını çıkaramadı. İçini bir kurt kemiriyordu; "Ya Kaknusia gemide değilse?" Eğer yanlış gemideyse şimdi Kaknusia'nın başına kim bilir neler geliyordu? Öfkeli, hırçın ve suskun akıp giden zamanda kendine yarayacak bilgiler edinmeye çalıştı; yerine geçtiği yamağın aşçılıktaki maharetlerini taklit ederek...

Slamander, Ciniviz Kaptan'a ait bir kalyondu. Yüz elli civarında yolcu yanında yük taşıyordu. Çuvallarda pamuk, testilerde ve amforalarda yağ, susam ve şarap, alt kamarada canlı yakalanmış av hayvanları, muhtelif kuşlar, sintinede yük hayvanları, katırlar, cins atlar... Ve elbette esirler...

Gemi önce Sinop, ardından İstanbul, sonra da Napoli'ye gidecekti. Kaptanın çok babacan biri olduğu söyleniyordu; mürettebatın her derdiyle ilgilenecek türden bir babacanlık... Kimse adını söyleyemediği veya bilmediği için geldiği limana istinaden ona Ciniviz Kaptan diyorlardı. Türk olan ikinci kaptan Cezayir dayılarından çatık kaşlı, sert bir adamdı; Dede Dayı. Beyaz saçlı olduğu için Dede diyorlardı ve kesinlikle yaşı daha kırkı bulmamıştı. Aşçıhane dedikodu-

larına bakılırsa dayılığı da muhtemelen Cezayir kıyılarında geçen denizcilik günlerinden kalmaydı. Kalyonda birkaç bezirgân ile onların hamulesi, elli kadar da muhacir ve sığınmacı aile vardı. Esirci Ağa Ciniviz Kaptan'ın sıkı dostlarındandı ve esirleri için ona daima yük ambarlarından birini tahsis ediyordu.

Bahşı'nın duyguları karmakarışıktı. Bir umuda yapışıp bu gemiye binmiş, aşçıbaşının affına ve merhametine sığınıp patates soymaya başlamıştı. Başa gelen çekilirdi, özellikle de denizin ortasında bir gemideyken. Zihninde hep Kaknusia vardı. Eğer hemen birkaç metre aşağısındaki kamarada değilse bütün ömrünün heder olacağını düşünüyordu. Sık sık kendine bunu söyleyerek umudunu diri tutuyor ve kalbini, Kaknusia'nın alt kamarada gelip kendisini kurtarmasını beklediğine inandırıyordu. Erinde gecinde bunu yapacak, onu kurtaracaktı. Bu arada düşünüp durdu; elindeki mektubu Esirci Ağa'ya mı, Dede Dayı'ya mı, Ciniviz Kaptan'a mı vermesi gerekiyordu. Hata yapmamak için kılı kırk yarmalıydı. Bir kalyonda her şey kaptanın sorumluluğunda oluyordu. Öte yandan kaçırılmış birinin esir edilmesi bir asayiş meselesiydi ve Dede Dayı'nın konusuna giriyordu. İşi görecek kişi ise Esirci Ağa'ydı. Üçünden birinin iyi adam olması ve yolunun ona uğraması için Allah'a yakarıp durdu.

Hayaller, planlar, umutlar ve deniz tutmasıyla geçen ikinci günün sonunda nihayet aşçıbaşından üç saatlik izin alabilmişti. Gemide mürettebat devamlı işinin başında bulunmak zorundaydı ve aşçıbaşı adamlarına iki günde bir üç saatlik güverte izni veriyordu. Şimdi önünde üç saatlik fırsat vardı. Ne yapacaksa yapmalı, bu üç saatte Kaknusia'nın esaretini sona erdirmeliydi. Yazı tura atarak seçimini yapmıştı; mektubu Dede Dayı'ya verecek, derdini ona anlatacaktı. Hem Türk, hem de aşktan anlayacak kadar genç oluşuna umut bağladı. Güvertede önce lostromoyu, onun delaletiyle

de Dede Dayı'yı buldu. Saygıyla huzuruna varıp dutarıyla bir mani düzdü:

Bahşı âşık çekmedeyim ah u zar
Kaderde yazılmış alnıma o yâr
Felek bizi eylemeden tarumar
Dede Dayı'm imdad eyle garibe

Düştüm ocağına cenabına geldim
Umut umut diyerek babına geldim
Karşılığı ahrette hesabına geldim
Dede Dayı'm imdad eyle garibe

Dede Dayı çöğür çalıp türkü çığıran âşıklara Cezayir ocaklarından aşinaydı. Eski günlerini hatırlayıp gülümsedi. İşaret ederek Bahşı'yı daha yakınına çağırdı.

"Ne istersin çocuk?!.."

Bahşı fırsatı değerlendirmek için bütün nezaketiyle önce macerasını ve derdini anlattı, sonda talebini dile getirdi. Mamafih Dede Dayı ona inanmış gibi görünmedi. Çöğür âşıklarında hikâye çok olurdu. Destan gibi anlatması da içine kuşku düşürmüştü. Üstelik esir taşıyan bir gemide benzer hikâyeleri gerçekmiş gibi anlatan kimlere rastlanırdı. İçindeki şüpheyi gidermek üzere o da tıpkı subaşı gibi macerayı ikinci kez anlattırdı; en ince teferruatına kadar. Bir yığın sual sorduktan sonra sözlerinin hakikat olduğuna kanaat getirdi. Bütün bunlar olurken Bahşı'nın kelamındaki âşıkanelik ve samimiyet dikkatini çekmişti. Cümleleri kara sevda eseriydi. Nihayet "Yüreğime kordan daha sıcak bir ateş bıraktı ki, durmadan yanıyor, yanıyor, yanıyorum..." dediği sırada ona inandı ve "Ver bakalım şu mektubu!" deyiverdi.

Dede Dayı daracık kamarasında üç adım ileri, üç adım geri atarak gidip geldi, mektup kağıdını evirip çevirerek yazılarına baktı, sonra Bahşı'ya uzatıp "Oku şunu!" dedi. Bah-

şı mektubu eline aldı, üç gündür en az yirmi defa hecele-yerek okuduğu ve artık neredeyse ezberlediği mektubu hiç takılmadan tane tane okumaya başladı. Dede Dayı cümleleri zihnine yerleştirirken Bahşı'ya sırf okuma bildiği için im-renerek bakıyor, içinden "Âşıkları sevindirmeli!" deyip duru-yordu. Okumasını bitirince elini omuzuna koyup teselli etti:

"Üzülme çocuk, eşin bu gemideyse onu sana veririz!"

Dede Dayı güvertedeki lostromoya seslenip esirci ağayı çağırmasını söyledi. Ağa gelince Bahşı'ya başından geçenle-ri yeniden anlattırdı. O anlattıkça adamın yüzü buruşuyor, Kaknusia'yı tarif ettikçe hayıflanarak başını sallıyor, evli olduklarını söyledikçe dişlerini sıkıyor veya elini dizlerine vuruyor, "İstanbul'da esirciler kethüdası benden eksik esir yüzünden hesap soracak!" deyip duruyordu. Onun dövünme-leri Bahşı'ya müjde gibi geliyor, Kaknusia'nın gemideki esir-ler arasında tutulduğuna dair umudu artıyordu. Adam, ser-mayesinden kaybetmenin üzüntüsüyle İstanbul'a dönmenin telaşını yaşıyor, durmadan işin İstanbul'da esirciler kethü-dasınca çözüleceğini tekrarlıyordu. Bahşı ise iki gün boyun-ca Sinop'ta eşini alıp Kırım'a dönme hayalleri kurmaktan vazgeçmiş, "Olsun, cihan payitahtı cennet İstanbul'u görmüş oluruz!" diye teselli aramaya başlamıştı. Ancak hâlâ içinde bir şüphe vardı. Bundan kurtulmak üzere sordu:

"O aşağıda mı?"

Esirci ağanın yüzü son kez renkten renge girdi. Zihninden binbir türlü plan yaptığı belliydi. İnkâr etmeyi de aklından geçiriyordu muhakkak. Neyse ki çok bezgin bir ses tonuyla "Maalesef!" diyebildi. Bahşı derin bir nefes verdi. *"Çok şükür!"*

Ortalık sessizleştiği bir anda Dede Dayı Bahşı'ya işaret ederek mektubu yeniden okumasını söyledi. Esirci ağa hep-sini dinledi. Nihayet zararının Kırım Hanlığı'nca karşılana-cağı ve harcadığı meblağı subaşılıktan alabileceği kısmı-na gelince biraz yüzü güldü ve Bahşı'ya bakıp "Eşini sana

veririz elbette!" diye efelendi. Sonraki dakikalarda her şey kolaylaştı. Aralarında kısa bir müzakereden sonra ıtıkname yazmak üzere gemi hâcesini çağırdılar. Bu adam geminin jurnalini tutan, yazıyla alakalı işlerini görüp belgeleri tanzim eden görevliydi. Eline bir abadi kağıt aldı ve esirci ağanın söylediklerini inci gibi dize dize yazdı. Bahşı kaleminin çıkardığı cızırtıya hayran olmuştu âdeta, öyle seri ve güzel geliyordu sesi:

"Bâis-i tahrîr-i hurûf oldur ki;

İşbu dokuz yüz doksan sekiz senesi şaban-ı şerîfinin sonlarında, Kalmukova düzünde satın alıp abd-i memlûkelerim arasına koyduğum Kaknusia nam uzun boylu, açık kaşlı, koyu duman mavisi gözlü nasraniyye için Bahçesaray Hanlığı Subaşısı'nın tebliği ulaşıp adı geçeni Slamander ikinci kaptanı Dede Dayı'ya vekâleten, nasraniyye Kaknusia'nın kocası dülger Bahşı Yunus'a asaleten teslim eyledim. Böylece asaleten ve vekâleten Kaknusia nam nasraniyyeyi azad ve i'tak edüp, artık hür muamelesine tabi olup üzerlerinde hiçbir hakkım kalmayıp diledikleri yerde diledikleri şekilde yaşayıp iş görüp müstakil hayat sürmeleri babında işbu ıtıkname tahrîr ile eline verildi. Kaknusia bundan böyle hiç kimse tarafından taarruz ve sahiplenilmeye kalkışılmaya vesselam.

Sene 29 Şaban 998

Mühür sahibi: Esir ağası elhac İlbeyi-i alemdar, Ebu Nazım zade...

Şahit: Semender kapudan-ı sanisi elhac Dede Dayı bin Ahmed "

Gemi hâcesi mürekkebin kuruması için parşömeni birkaç kez sallayıp yellendirdi. Divitinin ucunu kurulayıp kuburuna yerleştirdi. Kuşağından çıkardığı bir keçeyi hokkaya bandırıp mürekkepledi. Keçeyi puntel demirine yapıştırır gibi koyup düzledi. Sonra da mühür basması için belgeyi esirci

ağaya uzattı. Esirci ağa koynundan bir zincir çekmeye başladı. Ucunda asılı duran mührünü önce mürekkepli keçeye, sonra ıtıknameye bastırdı. Aynı işlemi Dede Dayı tekrarlayıp adının yazıldığı yere mührünü vurdu. Hâce mürekkebin tamamen kuruması için ıtıknameye üflerken esirci ağa hepsini kendi kamarasına davet etti.

"Buyurunuz, bu durumda şahit huzurunda memlukem Kaknusia'nın Kırım'daki ilk esaret belgesi ve alım satım evrakını imha etmemiz gerekiyor! Ayrıca İstanbul'a varınca esirciler kethüdasına durumu bildirip adını listelerden tamamen sildiririm."

O sırada Dede Dayı Bahşı'yı teselli ediyordu:

"Korkma evlat, bundan böyle kimse seni eşinden ayıramaz. Peder Yorgi bile... Lakin bu ıtıknameyi Kaknusia kızımız en az iki yıl üzerinde bulundursun, her ihtimale karşı. Haydi gözün aydın!"

"Siz beni sevindirdiniz, Allah'ım da sizi sevindirsin efendimiz!"

Kaknusia'nın esaretinden hiçbir iz kalmayacak şekilde kayıtlar silindi ve adına düzenlenen belge imha edildi. Ardından yapılması gerekenler konuşuldu. Buna göre gemi İstanbul'a varasıya kadar kızın emniyeti ve barınması için yine esirler arasında kalması uygun olacaktı. Itıkname her ihtimale karşı kızın koynunda duracak ve İstanbul'da karaya çıkılasıya kadar hiç bir kimsenin bundan haberi olmayacaktı. Bahşı aşçılığa devam edecek ve İstanbul'da görevden ayırılacaktı. Esirci ağa yaptığı masraflara ilave ederek Kırım subaşısından tahsil etmek üzere Bahşı ile Kaknusia'ya geri dönüş için yol masrafı verecek, Dede Dayı da İstanbul Limanı'ndan Kırım'a giden ilk gemiyle geri dönmelerini sağlayacaktı.

Bahşı mutluluktan deli divaneydi. Kaknusia ile görüşmek üzere ambarlara inerken kalyonun dar basamaklarından yuvarlanacağını bile sandı. Esircinin kamarasında eşini ku-

cakladığı an ilk söylediği şey onu ne kadar sevdiği ve ondan ayrı kalamadığı, son söylediği cümle ise "Sakın ha, İstanbul'a varasıya kadar ıtıknameyi kimsecikler bilmeyecek!" oldu. Sonra da güverteye çıkıp içinden geldiği şekilde çaldı çığırdı. Burnuna buğday kokuları geliyordu. Slamander'in bütün yolcuları onu duysun istiyordu:

Âşık oldum düşüp geldim yollara
Bülbülüm ben hasretim var güllere
Sırrımı ben nasıl diyem ellere
Birin saysam bini içimde durur

Bulmuşum ben nazlı güzel yârimi
Dağlara savurdum ah u zarımı
Sevgiliden sakladım efkârımı
Birin saysam bini içimde durur

Bahşıyım ben sevdim Kaknusya kızı
Kalbimde teselli bağrımda sızı
Sevincim ufukta seher yıldızı
Birin saysam bini içimde durur

5. Bölüm

FIRTINA VE ECEL

Karadeniz, Haziran 1589

Hamağında bütün geceyi tedirgin rüyalarla geçirmiş üçüncü günün ikindisine kadar da aşçıhanedeki işinin başında hayaller kurmuştu. Bir ara alt güverte lombozundan denize baktı. Artık ne Balıklava, ne Suluyar dağları görünüyordu. Yolculuk ilerlemiş Karadeniz'in ortası geçilmiş, güneşin denizde doğup denizde battığı zamanlar gelmişti. Uzaktan kapkara bir bulutun bütün denizi kuşatarak gelişi dikkatini çekti. *"Sis olmalı?"* Ardından çalkantıyı hissetti. *"Lodos?"* Oturduğu yerden hem soyulmuş patlıcanlara karnıyarık harcı dolduruyor, hem "Acaba Kaknusia ne yapıyor?" hayalleri kuruyordu. Zaman akmadaydı. Bir ara gemi daha fazla sallanmaya, tezgahtaki patlıcanlar ileri geri yuvarlanmaya başladı. Sular köpüklenmiş, dalgalar kuzulanmış olmalıydı. Yaz başlangıcında denizde bunca hareketlilik normal değildi. Ne var ki sallantı şiddetini arttırıyordu. Karadenizin çırpınışlara alışık olduğunu bilirdi ama bu kadarı biraz sarsıcıydı. Şiddetli lodos!.. Hele de yaz başında. Derken üst güverteden acı bir nefir sesi duyuldu. Onu tiz silistre sesleri takip etmeye başladı. Tekrar lomboza koşup dışarıya baktı. Az evvel sis zannettiği bulutların içindeydiler ve amansız bir dolu güverteyi takır takır dövüyordu. Çalkantı ise ağır darbelere dönüşmüş, kemereleri çatırdatıyordu. Hayır, bu, alelade değildi. Bir anda ortalık kararmış, her şey karmakarışık olmaya başladı. Ne deniz belliydi, ne gök! Yıldırımlı ve

şimşekli karıntılarla bir Nuh Tufanı... Dolu taneleri yumruk büyüklüğünde. Slamander böyle bir hava için fazla narin sayılırdı. En azından hamulesini yaza göre yüklemiş, tertibini yaz şartlarına göre düzenlemiş, kalyon ve armada donanımını ise böylesi bir fırtınaya göre yapmamıştı. Dalgaların arasından yükselen zifoslara baktı; balina püskürtüleri gibiydi. Bir çeyrek kadar o şiddeti seyretti. Sonunda dolular yağmura dönüşmeye başladı. Lakin o nasıl yağmur! Bardaktan boşalıyor; görülmüş şey değildi.

Düdük seslerinin ardı kesilmeyince aşçıbaşı herkesin acele güverteye çıkması için kampanalara vurdurup ikazda bulundu. Bahşı dutarını kapıp fırladı. Kaknusia ile buluşmaktı maksadı. Ama heyhat, güvertede ortalık birbirine girmişti; kim kime, dum duma... Gemiciler pusulaları şaşırmış karşılıklı bağırıyor, bin bir emir birbirine karışıyordu. Güneş batmak üzereydi ve Ciniviz kaptan çaresizlikten çareler üretmek zorundaydı. Serdümenin yanında etrafa emirler yağdırıyor, ufuktan hızla gelmekte olan daha kara bulutlara bakarak karıntı ve sağanak alarmı veriyordu. Mürettebatı işlerinin başında tutması gerektiğinin farkındaydı. Bunu da dirayetle yapıyor, hatta gemi papazına durmadan neşideler okumasını ve yolculara dua ettirmesini bile söylüyordu. Müslüman yolcular ise zaten eli açık, dili duasız dolaşmaz olmuşlardı. Serdümen bağırdı:

"Mayna alaboretaaaa!"

Tayfalarda bir hareketlilik başladı. Kampanalar durmadan çalıyorudu; dan, dan... Birkaçı direğe tırmanıp serenleri dikey duruma getirdiler. Gemi ceviz kabuğu misali bir o yana bir bu yana yatarken dalgalar gitgide mesafe yükseltiyordu. Birkaç dakika içinde yelkenler tamamen devre dışı kalıverdi. Dalgalar ise devrederek katlanıyordu. Yağmur şiddetini daha da arttırdı. Yarım saat içinde fırtına kasırgaya, kasırga tayfuna evrildi. Yolcular çığlıklara başladı. Mürettebat ne

yapacağını bilemez oldu. Artık göz gözü görmüyor, her kafadan bir ses çıkıyordu. Şiddetli serpintinin yüzleri ustura gibi kestiği andı, güvertede oraya buraya tutunan herkes sırılsıklam olmuş, gözünü açamaz hâle gelmişti. Rüzgâr ne bulursa savurmaya başladı. Kalyon artık ne dümen tutuyordu, ne rota... Sürüklenmeye ve savrulmaya başladı. Denizin ortasında fıldır fıldır dönerek. O anda Dede Dayı'nın rüzgârda bir kaybolup bir yükselen sesi duyuldu:

"Yapağı çuvalları denizeee!.. Balık fıçıları denizeee!.. Keresteler denizeeee!"

Bahsedilen fıçı ve keresteler geminin başüstündeydi. Dede Dayı isabetli bir emir ile gemideki can güvenliğini sağlamak istiyordu. Çünkü kasırganın etkisiyle gemi döndükçe rüzgâr istifleri bozuyor, başta çuvallar olmak üzere kereste veya fıçıları kâh denize, kâh güverteye savuruyordu, tabii yanında birilerini götürerek veya sakatlayıp düşürerek... Bahşı bulunduğu yerden geminin başüstüne ilerlemeye çalıştı. Rüzgârın şiddeti adımlarına mâni oluyordu. O sırada bir fıçı yanından hızla geçip birbirine tutunma telaşındaki iki kadını deviriverdi. Çığlıklar, bağrışmalar, feryatlar arka arkaya... Ardından bir kalas diklemesine gelip babafingo direğinin gövdesini çatlattı. Dede Dayı'nın dediğini yapmak artık yolculara kalmıştı. Bahşı hepsine örnek olmak üzere güvertede ne bulursa tutunup sürüne sürüne başüstüne vardı. Birkaç adam da onu takip ettiler. Bahşı önce sıkıca yapışacak bir halat buldu, halatı fıçı istifi boyunca ilerletip bağlayarak savrulmayı kısmen önledi. Yanına gelen yolculara el ele bir şerit oluşturup kerestelerin üzerine abanmalarını işaret etti. Rüzgârın uğultusundan yanı başındaki adama bile sesini duyurmakta zorlanıyordu. Sonra bağırabildiği kadar bağırdı:

"Bekleyeceğiz... Bekleyeceğiz... Rüzgâr geminin yönünü değiştirip kıç üstünden esmeye başladığında önce kalasları, ardından fıçıları serbest bırakıp denize dökeceğiz, tamam mı?"

Kalas istiflerinin çıkardığı takırtılar ürkütücü boyutlara vardı. Bir an adamlarla birlikte uçup gideceklermiş gibi oldu. Neyse ki o sırada geminin yönü bir kez daha değişti ve onlara yalnızca ipleri bırakıp kenara çekilmek kaldı. Bütün keresteler kuru söğüt yaprağı misali savrulup denize uçtular. Sıra yapağı çuvallarının üzerine örtülen ağı bağlarından koparmaya gelmişti. Koca çuvalların denize uçacağını sanıyorlardı. Öyle olmadı, bir anafor ile gökyüzüne yükselmeye başladılar. Birkaçı direklere bile çarptı. Bahşı ve yanındakiler bunları yaparken Ciniviz Kaptan'ın hayıflanırcasına Dede Dayı'ya anlatmaya çalıştığı cümleden elbette habersizdiler:

"Birisi denize düşecek olsa tutunması için ona atacak hiçbir şeyimiz kalmadı, yazık!"

"İnşallah buna gerek kalmadan fırtına diner!"

Dinmedi. Saatler ilerledikçe deniz hükmünü daha fazla yürüttü. Önce yolcularda, ardından da mürettebatta parmaklarını kıpırdatacak mecal kalmamış, her bireri güvertede bir yana serilmiş veya sığınmıştı. Kusan, böğüren, düşen, çarpan... Bitmek bilmeyen bir savruluş; tam üç saat... Gece ilerliyordu. Havanın karartısına akşamın karanlığı da çökmüş, gemi fenerleri çoktan ıslanıp sönmüştü. Bahşı'nın aklı fikri Kaknusia[redacted]ydı artık. Esirci Ağa'ya göre olup bitenlerin hiç biri geminin sintinesinde kilitli tutulan zavallıların güverteye çıkarılmaları için yeterli görülmemişti. Orada balık istifi tutuluyorlardı. Kim bilir bunca çalkantıda ne hale gelmişlerdi? Esirci ağayı bulup ısrarcı olmaya niyetlendi. Hayır, adam ortalarda görünmüyordu. Muhtemelen esirlerin başında, hayatta kalmalarını sağlayıcı tedbirler alı[redacted]ordu. Dede Dayı'ya sormak geçti aklından. Evet o, köprüüstündeydi. Yanına tırmanıp bağırdı:

"Dayıııı! Esirlere ne olacak?"

"Eeeeyyyy?"

"Esirler diyoruuuum, Esiiiiir..."

"Kaçamazlar korkma... Kilitliler!"

Bahşı'nın içine bir alev düştü. Denizin kanunu buydu demek, esirler hep kilitli kalacak... Bunca tehlikenin arasında bir ambarda ayaklarından zincirlenip öylece beklemenin dehşetini düşündü. Geminin her savruluşunda yaralananlar, sakatlananlar, canı acıyanlar vardı muhakkak.

"Kilitleri neden açılmıyor peki?"

"İsyan çıkarmasınlar diye elbette!.."

"Böyle bir fırtınada kim canını unutup isyanı düşünür ki?"

"Tecrübeme güven Bahşı, esir olanlar isyan için asıl böyle havaları bekler."

Dede Dayı haklı olabilirdi. Bunca derdin arasında bir de onların gemiyi ele geçirmeleri ve her şeyi yağmalamaları herkes için felaket olurdu. *"Deniz kanunu!"* Yolculuğa kaptan olarak başlayıp ayağında forsa zinciriyle bitirenlerin yahut tam tersine denize açıldığında köle ambarında tutulup da limanda gemiden asilzade olarak ayrılanların hikâyeleri az değildi. Bazen kurunun yanında yaş da yanıyor, karı kocadan biri hür biri esir aynı fırtınaya yakalanıyordu. O sırada kıç üstünden bir ses duyuldu:

"Dümen kırıldıııı!.. Kaptan, dümen kırıldıı!..."

Sesin üçüncü tekrarında bir vaveyladır koptu. Güvertede başını dizini dövenler, feryadı ayyuka çıkaranlar... Dümenin kırılması direklerin devrilip gemiyi yaralamalarına yol açabilirdi. Nitekim mürettebattan bazıları işlerini bırakıp kaçışmaya başladılar. Ciniviz Kaptan hepsine kumanda ederek yapmaları gerekeni sert dille emretse de nafile... Emre itaat eden birkaçı, önce ellerine baltalar alıp gemi çarmıhlarının halatlarını kestiler. Sonra gemi direğine balta üşürdüler. Yolcular feryat ederken onlar ısrarla direği yongalamayı sürdürüyorlardı. Kazasız belasız denize düşürmek için. Ne var ki direk daha tam kesilmeden bir dalga ile kırıldı ve geminin sancak bordasında gedik açarak uçtu; eli baltalı adamların ikisini güverteye yapıştırarak. Kaptan alelacele

iki cesedi denize attırdı. İşte o anda gemi yolcuları arasında bir feryat ve figan koptu. Herkesin kendi canının derdine düştüğü sınırdı bu. Can ile cananın, evlat ile ananın, hür ile esirin sınav zamanı.

Sağanak bütün şiddetiyle devam ediyordu. Az sonra gökteki karanlığın içinde daha kara bir hayalet belirdi. Yüksekliği kalyon boyunda bir dalgaydı bu. Yükseldi yükseldi ve gemiye vurdu. Sanki gemiyle kavga ediyordu. Gemi çatırdadı. Ürküten bir çatırtı... Birkaç dakika sonra canlı namına kim varsa güverteye birikiverdi. Yolcu, mürettebat, zengin, fakir, atlar, katırlar... Sahipleri kafesteki kuşları salıyorlar, hayvanların bağlarını çözüyorlardı. Bahşı umutlanmıştı. Gözleri esirleri aradı ama maalesef onlardan henüz ses seda yoktu. Sintine kaportasını da açan olmuyordu bir türlü. İnsanlar helalleşmeyi de bırakmış kimisi çocuğunun elinden tutuyor, kimisi kocasına yapışıyor, kimisi bir halata sarınıyordu. Mahşer mi, Arasat mı belli değil... Mürettebattan bazıları soyunup dökünmeye, susak, testi, varil, tulum gibi eşyalardan birini kapıp içindekileri dökmeye başladılar. Can simidi niyetine... En kötüye hazırlık... Bahşı elindeki dutara baktı. Gövdesine su girmesini engelleyecek bir paçavra aradı gözleri. Dutarı gerekirse can simidine dönüştürmekti niyeti. Yapağı yığınlarının yanında sulara batmış bir çarık gördü. Kim bilir kimin ayağından çıkıp buralara fırlamıştı. Hemen alıp tuzlu suda yumuşamış koncundan el ayası kadar bir parçayı koparıp yırttı. Dutarın göğüs kapağını hafifçe kaldırıp arasına sıkıştırdı. Kaknus nakşını da yerinden gevşetip üzerine mandal yaptı. Olmuştu.

Gözü tekrar sintine kaportasına döndü. I-ıh, henüz kapak açılmıyordu. *"Esirler ölecek!"* Birilerinin gidip onları zincirlerinden kurtarması gerekiyordu. Kaptan kamarasına yöneldi. Lakin güvertede can pazarının sonuna gelinmişti, geçemiyordu. Adamın biri yüksek sesle dualar etmeye baş-

ladı, Sefer Reis diyorlar... Papaz ile yan yana durmuş, ellerini açarak haykırıyor, papaz da onun söylediklerini ecnebi dilinde söylüyordu. Derken yanlarına aynı cümleleri Rusça tekrarlayan biri daha ilave oldu. Gemi güvertesindeki herkes kimi küpeşteye, kimi borda tirizine, hatta kampanaya tutunmuş, yüksek sesle yalvarıyordu artık. Onlar yalvarırken Bahşı bir yandan ilerlemeye çalışıyor, diğer yandan "Esirler kamarada kilitliiii!" diye bağırıyor, sesi aminlere karışıyor ama kimse kendi canından vazgeçip esirlerin derdinde olmuyordu. Papaz ile Sefer Reis dua ettikçe Bahşı "Açılın geçeyiiim!" diye haykırıyor ama birbirine yapışan insanların etten duvarını aşamıyordu. O sırada artık papazın sesi kısılmış duayı sonlandırmak üzereydi:

"İçimizdeki akılsızlar, beyinsizler, inkârcılar için de tövbeler bizim olsun İlahi, tövbemize merhametle muamele Senin olsun İlahi. Ya sabiler, kimsesizler, çaresizler, masumlar hürmetine merhametini gönder bize yahut içimizdeki sabileri, kimsesizleri, çaresizleri ve masumları olsun kurtar İlahi!"

Bahşı duanın burasında Kaknusia'yı ve esirleri düşündü. Ne de olsa o kendisinden daha kimsesiz, daha çaresiz ve daha masumdu. Herkes amin deyip ellerini yüzüne sürdüğü sırada nihayet geçecek bir yol bulmuş, hareket edebilmişti. Bu sefer de baş üstünde bir hareketlilik oldu. Karanlıkta dikkatle baktı. Ciniviz Kaptan'dı bu; yüksek rütbeli mürettebattan on kadarını yanına almış kalyonun şalopasını indirmeye çalışıyorlardı. Canlarını kurtarmak için son çare... Dede Dayı ya onları görmüyor yahut farklı tedbirler düşünüyordu. Gemiyi terk etmeyen kaptan olmaktı niyeti belki de. Çünkü geri kalan mürettebata durmadan emirler yağdırıyordu. Kaknusia'yı derhal bulmak ve gemisi yerine canının derdine düşen Ciniviz Kaptan'ın indirmekte olduğu sandala bindirmek zorunda olduğunu hissetti, onun yerine... Kalabalığı yarmak için biraz daha zorladı. O sandalda kendisi ol-

masa da olurdu ama Kaknusia'nın orada oturması boynuna borçtu. *"Allah'ım o kurtulsun da gerekirse ben öleyim! Onu kurtar Rabbi'm, Onu kurtar Allah'ım."* Bunun için önce Dede Dayı'nın yanına varıp esirleri serbest bırakmaktan bahsetmesi gerektiğini düşündü. Karanlığı ve fırtınayı aşıp anahtarları bulmalıydı, iş işten geçmeden... Tam köprüüstünün iskelesine adım atmıştı ki güverte yeni çığlıklarla çalkandı. Evet, onların sesiydi bu; esirler... Demek esirci ağa sonunda hepsinin kilitlerini çözüp "Canınızı kurtarın!" diyerek salıvermişti. O tarafa baktı. Hayır, karanlıktan ve fırtınanın şiddetinden hiçbir şey görünmüyordu. Seslerin geldiği yöne ilerlemeye çalıştı. Bir yandan da bağırıyordu:

"Kaknuşşaaaa!... Kaknuşşaaaa!.."

Ne bir cevap, ne bir işaret... Neyse ki kilitten kurtulmuşlardı. Altmış metrelik bir güvertede bir uçtan diğerine onu nasıl olsa bulurdu. Öyle düşündü. *"Eşhedü en lâ ilahe illallah! Allahu ekber, Allahu ekber!"* Gemi çatırdadı. İkinci direğin devrildiği andı. İki yana sallandı. Artık gövdenin su üstünde kalması Allah'ın takdirinden öte değildi. Dalgalar bir baştan, bir kıçtan kemereleri dövüyor, çıkan ürkütücü sesler içindekileri dehşetle sarsıyordu. Herkes kendi dilince ve kendi dininice Allah'a yalvarıyor, en sevdiğinin elini bırakmadan bir o yana bir öte yana savruluyorlardı. Tek çaresi ona sesini duyurabilmekti; tabii eğer güverteye çıkabildiyse:

"Kaknuşşaaaa!... Kaknuşşaaaa!.."

Ve büyük bir dalga güvertedeki insanların yarısını süpürdü. Çoğu da esirlerdendi. Çığlıklar bu sefer denizden gelmeye başladı. Yüzme bilmeyenler, tutunacak bir nesne arayanlar, birbirlerine tutunup aşağı çekenler, boğulmalar, çırpınmalar... Kasırga bütün denizi kuşatmıştı ve görüş mesafesi birkaç metreyi aşmıyordu. Bahşı o boşlukta güvertedeki esirlerin yanına varabildi. Hâlâ Kaknusia'nın adını haykırıyordu. Ama ne kimse ona cevap veriyor, ne o sevdi-

ği kadını bulabiliyordu. Neredeyse esirlerden geriye kalan her kadına tek tek baktı ve emin oldu. *"Hayır burada yok!"* Hızla puntellere koştu. Dalganın denize süpürdüğü insanlar arasında olmalıydı. Ve hiç düşünmeden üzerindekileri iç donuna kadar çıkarıp dutarını sırtına asarak kendini denize bıraktı. Kaknusia'nın denizde fazla dayanamayacağını, özellikle bunca fırtınanın arasında hayatta kalmayı başaramayacağını düşünüyordu nedense.

Dalgaların arasında batıp çıkanların çoğu denizle birlikte giysilerinden kurtulmak için de mücadele veriyorlardı. Bahşı nerede bir kadın giysisi görse yanına yüzüyor, içindeki Kaknusia mı değil mi bakıyor ve hemen uzaklaşıyordu. Dutar tam bir can simidi oluvermişti. Birisinin can havliyle kendisine yapışmasına fırsat vermemeye dikkat ediyordu. Ne var ki her kulaçta umudu biraz daha azalarak öylece yüzüp durduğunu fark etti. Ne kadar çırpındı, ne kadar yoruldu; bilemiyordu ama bir o yana bir bu yana kulaç atmaktan dermanı tükenmişti. Yine de gücünün son kertesine kadar çabalamaktı niyeti.

"Kaknusia!.. Kaknusia!.."

Kollarını artık kaldıramaz olduğu anda sırtüstü dönerek dutarına sarıldı ve kendini suların üzerine bıraktı. Dört yanında imdat isteyenler, çırpınıp batanlar, çığlıklar ve feryatlar... İçinden hıçkırmak geliyordu. İnsanlar ölüme kulaç atıyor, ölümler insanları dibe çekiyordu. Kendi hâlini düşündü. Yanına kimsenin yaklaşmasına fırsat bırakmamaya gayret ediyordu. Bunca dev dalgalardan birini kurtarabilecek kadar iyi yüzücü olmadığını biliyordu. Kendi hayatı da tehlikeye girerdi. Ayrıca bu, kurtarmaya kalkacağı kişiye eziyet bile olabilirdi; umutlandırıp sonunda birlikte ölüme gitmek... Bir ara Kaknusia'yı kaybettikten sonra yaşamanın anlamsızlaşacağını düşünüp en yakınındaki kişinin yanına doğru yüzmeyi içinden geçirdi; artık Türk, Tatar, Rus, Megril

fark etmezdi... Sonra "Ya Kaknusia sağ ise!" diye aklından geçirdi. Hayır, onun öldüğünden emin olmadan kendi hayatını hiçe saymak ona haksızlık olurdu. Nikâhtan sonra birbirleri için yaşayacaklarına yemin etmişlerdi. Şimdi fırtına geçesiye kadar hayatta kalmanın yolunu araması gerekiyordu. Biraz dinlendikten sonra uzaklarda kalan geminin karaltısına baktı. Karanlığın içinde gitgide küçülen bir hayalet gibi kalkıp iniyordu. Çevresini kolaçan ede ede gemiye doğru yüzmeye çalıştı. "Bir umut, belki Kaknusia hâlâ gemidedir!" Birkaç kulaç sonra da yüzmeyi bıraktı. Acaba hayal mi görmeye başlamıştı? İşte dev bir dalga koskoca kalyonu havalandırıyor, sonra da altından çekiliveriyordu. Eteğinde bebek hoplatan bir annenin bir an eteğini çekivermesi kadar zalimce... Deniz kedi, gemi fareydi. Haziran mevsiminde onu hazırlıksız ve gafil avlamış eğleniyordu. Ve kedi üçüncü zıplayışında fareyi yutuverdi. Dehşetli bir gümbürtü eşliğinde. Denizde önce bir girdap oluştu, ardından havaya fırlayıp etrafa yayılan kütleler belirmeye başladı. İnsanlar, eşyalar, hayvanlar ve koskoca kalyondan geriye püsküren bir enkaz... Aynı dalga bağrına yasladığı dutarı da kendinden koparıp almıştı. Bir müddet peşinden yüzse de dalgaların arasında onu kaybetti. Kaknusia'ya türküler söylediği yareni yoktu artık; can simidi... "Allah'ım! Allaaaaaah'ıımmm!" Bayılır gibi oldu. Kendini kaybediyordu. O sırada başında sert fiskeler hissetti. Döndü. Bir gemi kaportası... Dalgayla birlikte inip kalkmakta. Güverteye açılan kamara kapılarından biri. Yapışıp kendini üstüne attı. *"Çok şükür!"*

Kapı sağlamdı ve ellerini kürek gibi kullanıp lodosa teğet yön verebiliyordu. Ne var ki fırtınanın sürüklemesine yapacak bir şeyi yoktu. Etrafına daha dikkatli baktı. Yakınlarda bir kazazede varsa elini tutmaktı niyeti. Koyu karanlığın ve fırtınanın içinde kendi yapayalnızlığını fark etti. Ağlamaya başladı. Gemi yoktu, Kaknusia yoktu, insanlar yoktu. Bir

papağan gelip kaportaya kondu. Rüzgârın şiddetinden sığınacak bir yer bulmuş gibi. Kuşların bile savrulduğu şu kasırgada denizdekilerin çaresizliklerini düşündü. Aranmayı sürdürdü. Bir o yana, bir bu yana... Nihayet önce yaralı bir genç kız, ardından tombul bir adam, sonra bir çocuk ve nihayet kırklarında bir gemiciye rastladı. Her kazazede kaportayı bir parça daha suya batırıyordu elbette. Bir kapı tahtasının beş canı taşıyabildiğine hayret etti. Ama fazlasına dayanması imkansızdı. Arayışı sonlandırmak gerektiğini düşündü. Karanlığın içinde öylece yol aldılar, saatlerce ve hiç konuşmadan... Tek yaptıkları, üzerlerinde ağırlık teşkil edecek ve hareketlerini kısıtlayacak giysilerden birer birer kurtulmak olmuştu. Karanlık uzadıkça uzuyor, çevrelerinde ne bir gemi, ne kazazedeler, ne enkazdan bir parça görünüyor, ne de dalgalardan ve fırtınadan başka bir ses işitiliyordu. Bir girdabın içinde yarı üryan kaybolup gitmişlerdi...

Fırtınanın dinmesi için âdeta günün ağarması gerekiyormuş, güneşle birlikte her şey yavaş yavaş normale dönmeye başladı. Kuşluk vaktine geldiklerinde ise deniz artık hiç bir şey olmamış gibi sakindi. Bir kaportanın üzerinde beş kişi ve çevrelerinde yalnızca su... Kazadan ve kazazedelerden bir ize rastlamadan... Deniz, gece olanları unutmuş gibi öylece sakindi. Aynı kadere doğru sürüklenmiş beş kişi...

Bahşı herkese bir şeyler söyleyerek hayat emaresini başlattı. Birbirlerini tanıma faslı bittiğinde kaportanın sahibi, patronu veya dümencisi oluvermişti ve artık ilk kuralı açıklama zamanıydı:

"Unutmayın, bu kaporta hayatta kalmamız için değil birbirimizi hayatta tutmamız için kaderlerimizi bağladı!"

Genç kız ile çocuk esirlerdendi; Gunala ile Büyrek... Tombul adam Rus asilzadelerinden Vasili, diğeri de Sinoplu Se-

fer Reis, gemide dua eden adam. Ve bir de papağan. Hepsi uçsuz bucaksız bir çalkantının ortasında tedirgin, ürkmüş, korkulu ve aç...

Öğleye doğru güneş, bedenlerini ısıtmaya başlayınca zihinleri de açılmaya başladı. Gazel yaprağı gibi tir tir titreyen bedenlerine, birbirine vuran dişlerine biraz sükun geldi. Kaporta yalnızca bir kişiyi taşıyabilecek güç ve boyuttaydı. Sırayla üzerine çıkıp ısınmayı denediler. Kemikleri ısındıkça kazadan kurtulduklarını daha iyi hissediyor ve bir parça sükunet buluyorlardı. Sefer Reis hafız imiş, durmadan hatim indirmeye başladı. Rus asilzade hep susuyordu. Büyrek çok itaatkâr bir çocuk, Gunala sakin bir kızdı. İri ceylan gözlü, kara saç, kara ben... Başka bir ortamda rastlanıldığında hemen âşık olunacak gizemli bir yüz. Şimdilik yarı çıplak olmanın utancıyla hep uzaklara bakıyor, kimseyle göz göze gelmemeye çalışıyordu. Papağanın dili tutulmuş olmalı, hiç uçmadan öylece pinekliyor, arada sırada güneşte geriniyordu.

Sıcaklık yavaş yavaş azalırken bu sefer de susuzluk ve açlık gelip çattı. Gecenin yorgunluğu açlıkla birleşince hâlsizliğe dönüştü. Elleri kaportaya tutunurken sık sık gözleri kapanıyor, uykuya dalıyorlardı. Bahşı giysilerinin eteklerinden birer şerit yırtıp bileklerini kaportaya bağlamaları için talimat verdi; yorgunlukla uykuya dalıp denizin dibini boylamamak için.

Saatler saatleri kovaladı, güneş dalgalara veda etti ve akşam olduğunda deniz yine köpürüp kuzulandı. Dalgalar yine ritmini hızlandırmaya başladı. Önceki gece gördükleri kadar şiddetli olmasa da tuzlu su hem tehlike arz ediyor, hem buz kestiriyor, hem de içler titretiyordu. Su yutmak bir kâbustu artık. Öğürtüler, kusmalar, kıvranmalar...

Gece yarısına doğru Bahşı karanlık denize baktı. Gerçi yırtıcıları olmayan bir denizdi ama yine de karardığı zaman çok ürkütücü görünüyordu. Bu gece dünden daha az korkunç

sayılmazdı. Birbirleriyle çok konuşmak ve mümkün olduğunca uyanık kalmak üzere nöbet taksim etti. Herkes sırayla anlata anlata diğerlerini uyanık tutacak ve oyalayacaktı. Sırlar ve hikâyelerin mahremiyeti gözetilmeyecekti; kuralı böyle koydu.

Zaman ilerledikçe susuzluğun verdiği hâlsizlik tırmanmaya başladı. Yarına kim çıkar belli değildi. Güneşi yeniden görmenin getireceği bir umut ve ışık yoktu zihinlerde. Yarasalar gibi asılı durup tuzlu su yuta yuta çalkanmak hepsini sersemletmişti de. Bahşı hayatta kalmaya ve herkesi hayatta tutmaya azmetmişti. Bu sefer de üzerlerinde kalan son giysilerin varsa yenlerini, değilse etek veya paçalarını birbirlerine bağlamalarını söyledi. Her ne olacaksa hep birlikte olması için. Denizden topladığı bu insanları kendisine emanet gibi düşünüyordu. Geceyi mümkün olduğunca uyanık geçirmeleri önemliydi. Sürüklendikleri yönü anlamaya çalıştı; hep kuzey, daima kuzey…

Ertesi sabah önce papağanın sesiyle başladı. Çırpınıp havalanıyor, sonra geri konuyordu. Ardından güneş doğdu. Ve umut da. İşte orada, ufukta bir sandal vardı. Sandal olduğuna göre sahile yakın olmalıydılar. Her yana uzun uzun baktılar. Görünen ne bir dağ, ne bir şehir, ne bir sahil. Yine de ellerini kürek gibi kullanıp kaportayla birlikte sandala doğru ilerlediler. Yanına vardıklarında güneş artık tam tepelerindeydi.

Sandal boş görünüyordu. Zaten seslenişlerine, imdatlarına da cevap veren olmamıştı. Hatta orada sandal olup olmadığından şüpheye bile düştüler. Hepsi birlikte birsamlar görüyor, hayallerinin dalgasına kapılıyor olabilirler miydi? Peki ama denizin ortasında tek başına bir sandalın ne işi vardı? Son kertede korkarak yaklaştılar.

“Kimse var mıı?”

“Kimse yok muuuu?”

Neden sonra bir inilti duydular. Evet, sandal hayal değildi; Slamander'in flika sandallarından biri. *"Peki ama neden boş?"* İhtiyatla yanaşmayı tercih ettiler. Bahşı işaret ederek diğerlerine dikkatli olmalarını, kendisinin sandala tırmanacağını, bir tehlike olursa hemen bacaklarına yapışıp geri çekmelerini falan söyleyip umutla korku arasında sandala uzandı.

Bir adam ve iki kadın. Üstlerinde kan lekeleri vardı. Erkekte daha çok; muhtemelen yaralıydı. Yarası denizin tuzlu suyuyla tahriş olmuş vaziyette. Hâline bakılırsa büyük ıstıraplar çekmiş olmalı. Peki ama neden, nasıl? Bunları biraz sonra şu kadınlardan öğrenirdi ama önce kader arkadaşlarına seslenip sandala çıkmalarını söyledi. Kaportayı da sandala bağlayıp yedeklediler; ne olur ne olmaz... Önce su sordular. I-ıhh!.. Yiyecek bir şeyler? Yoktu. O anda fark ettiler ki sandalın kürekleri de yoktu. Bahşı, adamın yarasını sıkıca bağlayıp neler olduğunu öğrenmeye çalıştı. Kadınlardan Abhaz olan -adı Gupse imiş- güç bela anlatabildi. Sandal, Ciniviz Kaptan ve ekibini taşıyormuş. Yaralı adam Dede Dayı'nın tayfalarından biriymiş. Kasırga kalyonu parçalayınca kazazedelerden bazıları gibi sandala binmek istemiş. Önce kaptan ve ekibi bunu almamış. Bu da belindeki balta ve elindeki hançeri gösterip sandalı delmekle tehdit etmiş. Baltayı birkaç da vurmuş ve altında bir delik bile açmış. Şimdi o deliğin üzerinde yatmaktaymış, sandal su almasın diye. Sonra sandalı ele geçirmiş. Lakin sandal ancak sekiz kişiyi taşıyabilirmiş. Bunu sandaldaki on dört kişiye açıklamış. O andan itibaren de her şey şiddetlenmiş. Küçücük sandala kıç kıça ve sırt sırta sığışan sekiz kişiyle kemerelere tutunarak denizde giden altı kişi tartışmaya başlamış. Mesele kavgaya dönüşmüş, arkadaşlıklar hesap edilip kan davasına dönmüş ve inatla birbirlerine kıymışlar. Denizdekiler sandala, sandaldakiler denize hesabı... Bir kısmı Trabzonlu, diğerleri ecnebi imiş. Sonunda iki yakadan eksile eksile iki kişi ellerinde kamalarıyla mücadelenin

sonuna gelip öylece yığılıp kalmışlar. Nihayetinde bu diğerini haklayıp denize atmış ve sandal üç kişiye kalmış.

Gupse anlatırken yanındaki Rus kızı Eva hepsini doğruluyordu. Bahşı yaralı adamın elindeki hançeri ve baltayı aldı. Arkadaşlarına sandaldaki suları boşaltmalarını söyledi. Kadınlar sandalın diğer ucunda Gunala'ya sığındılar. Onu esir kamarasından tanıyor gibiydiler. Bahşı otoriteyi ele alma yoluna gitti. Başarılı oldu da. Beş kişilik kader arkadaşları ve ilaveten iki esir kadın, bir tayfa. Sandalın taşıyabileceği kadar kazazede...

Gün aç ve susuz ama sükunetle geçti. Gece başladığında herkes yine fırtına bekliyordu lakin artık deniz sakindi. Onun yerine şiddetli bir sis gelmişti. Birkaç metre ötesi görülmez hâldeydi. Ne var ki korktukları fırtına sabaha karşı sandalda koptu. Herkes bir feryat ile uyandı. Bütün gece ölü gibi yatan yaralı adam ne ara canlandı ise Bahşı'ya saldırdı. Sefer Reis müdahale etmek istediyse de geç kalmıştı. Sandalın dengesi bozuldu. İkinci çalkantıda Bahşı içinden bir şeylerin eksildiğini hissetti. Adamın elindeki bıçağı göğüs kafesinde gördü. Gunala'nın hızla atılıp elini böğrüne yapıştırdığını hayalinde uzayıp giden bir görüntü gibi izledi; her anı bir asır misal... Kız imdadına koşmuş, hançeri çekip yarasına bastırıyordu. Sol böğründe sıcaklık artıyordu sanki. Kırmızıydı. Ölümü düşündü. Kaknusia'nın el sallayıp çağıran hayali gözünün önüne geldi. Dünya gitgide kararıyordu. Böğründeki sıcaklığın kasıklarına doğru aktığını hissetti. Galiba yere düşüyordu. Bilincini kaybederken son gördüğü şey Gunala'nın iri gözleri oldu. Bir ceylanı hatırladı. Sayıkladı:

"Kaknu-ş-şa-aaa!"

6. Bölüm

SARI SALTUK PİRİMİZ

Kaligra(Kilyakara, Kali Akra),
Temmuz 1589

Parlak bir ışıkla uyandı. Pencereden giren sabah güneşi. Çevresine bakındı. Hatırlamaya çalıştı. Ne olmuştu? Neredeydi? Uyuyor muydu? Yatakta ne işi vardı. Bir ara ağzından çıkanı duydu: "Kaknuşşa!" Sayıklıyor muydu. Hayır. Şimdi uyanıktı. Doğrulmak istedi. I-ıh!.. Bedeni sargılıydı ve doğrulacak dermanı yoktu. Gözünü tekrar yumup düşündü.

Sandalı hatırladı. Bir hançerin savruluşu gözünün önünden geçti. Evet, yaralanmıştı. Peki ama şimdi neredeydi ve buraya nasıl gelmişti? Kaç zamandır? Neler olmuş, nasıl kurtulmuştu? Gözlerini açıp çevresine yeniden bakındı. Yerde döşekte yatan biri vardı. Hemen ayak ucunda, sanki bir kadın. Güneşin girdiği pencere sağında kalıyordu. Karşı duvarda bir sergen, solda ateşi olmayan bir ocak, hemen önünde bir testi, ocak rafında da bir çam bardak...

Sargısına baktı. Birkaç kat beyaz tülbent. Kalınlığından ve eninden yarasının ağır olduğunu düşündü. Sağ elini güçlükle kaldırıp yarayı yokladı. Evet, acıyordu:

"Aaaahh!.."

Sesi ayak ucunda yatanı uyandırdı:

"Tanrıya şükür!.."

Ses tanıdık gibi geliyordu. Gözünde izi kalan son görüntüleri hatırladı; iri gözler.

"Gunala? Sen misin?"

"Benim efendimiz, çok şükür bize döndünüz! Hemen koşup haber vereyim!"

"Dur, dur!.. Önce söyle bana, neler oldu? Nasıl kurtulduk? Neredeyiz? Nasıl geldik? Anlat!"

Gunala, sevinç ve coşku dolu bir sesle "Burası Güney Dobruca'da Kaligra Sultan Tekkesi. Sandalda yaralandığınızda..." diye söze başladı ve heyecanla anlattı. Bahşı, bilinci arada sırada gelip gitse de onun hızlı cümlelerinden sandalda çıkan kavgada Efendi Vasili'yle Sefer Reis'in saldırganı denize atmayı başardıklarını anladı. Meğer adam bir erzak çıkınının üzerinde oturuyormuş. İki somun, biraz üzüm ve bir kırba su... Ondan kalan somun ve suyun yarısını ayırıp diğer yarısını herkese eşit bölüştürerek bir gün ve gece sisli denizde çalkanmışlar. Sandaldaki delik büyümüş, durmadan su boşaltmak zorunda kalmışlar. Gunala, bütün bunlar olurken kendisini yedeklediklerı kaportaya bindirip kalan suyu yalnızca ona içirdiklerini, ikinci gün yaşamaktan umudu kesmişken bir gündoğusu rüzgârıyla sisin kalktığını ve rüzgârın önünde sürüklene sürüklene yarım gün daha yol aldıklarını, nihayet karanın göründüğünü, son bir gayretle ellerini kürek yaparak sandalı ve kaportayı kıyıya doğru yüzdürdüklerini anlatıyordu. Kıyıya yaklaşırken Kaligra Burnu'nda, Sarı Saltuk Sultan'ın rüzgârlara açık türbesinin baş ucunda riyazette olan bir derviş sislerin arasından kendilerini görmüş ve bütün tekke halkı imdada koşmuşlar.

"Önce çıplak bedenlerimize birer giysi uydurdular, ardından tekkeye taşıyıp her birimizle ayrı ayrı ilgilendiler."

Bahşı şükürler etti. Sonraki günlerde Pir Baba Cafer ve tekke erenlerinin her gece şifa duaları ederek ve ilgiyi arttırarak önce gönüllere, sonra bedenlere deva sunduklarını, sayelerinde sandaldaki herkesin sağ esen olduğunu, hatta Efendi Vasili'nin dün Rusya'ya dönmek üzere yola çıktığını, Sefer Reis'in de buradaki Bektaşi dervişleriyle meşrebi

uymadığı için ayrılmak istediğini öğrendi. Büyrek ile diğer iki esir kız nöbete bindirerek geceleri kendisine sırayla bakmışlar, Hızır Abdal'ın tarifine göre kendi elleriyle merhem hazırlayıp yarasına yakı bile yapmışlar. Gunala anlatırken sevinçten bülbül gibi şakıyordu âdeta:

"Şimdi müjdeyi vereyim de kullarınız sevinsin?"

"Kullarınız?"

"Size söylemeliyim; her gece başınızda nöbet bekleyen dört köleniz var artık. Büyrek çocuk, ben ve sandaldaki iki esir kız, Gupse ile Eva. Kimsesiz olduğumuz öğrenilirse başımıza gelecek tehlikeler çoğalır diye Sefer Reis bizi herkese sizin kölеleriniz olarak tanıttı. Nasıl olsa konuşamıyordunuz diye!"

Bahşı zor duyulan kelimelerle yorum yaptı, kesik kesik:

"Anladım, geceleri sırayla bana bakarak kölelerim olduğunuzu da ispatlamış oldunuz, ha?"

"Ben gönüllü geldim yanınıza, koşarak. Neyse bunun önemi yok artık. Siz uyandınız ya?"

"Dur, gitmeden; Slamander'den başka kurtulan var mı?"

"Kıyıya tek tük cesetler vuruyor. Dün dervişler yine iki tane kadın cesedi getirdiler. Biri tamamen parçalanmış, kim olduğu belli olmuyor! Siz Kaknusia'yı mı soruyorsunuz?"

"Onu tanıyor musun?"

"Hayal meyal... Lakin sekiz gündür siz durmadan adını sayıklıyorsunuz işte..."

Sesinde bir tür sitem vardı. Bahşı bir şey söylemedi. Sekiz gün geçmişti demek. Gunala kapıdan çıkarken bağırmaya başlamıştı bile:

"Müjdeeee!.. Müjdeeee!.. Bahşı Beyimiz kendine geldi...."

Bahşı Bey!.. Köleler sahibi beyzade... Gecmiş olsun temennilerini kabul etmeye başladı. Kaligra Sultan tekkesinin

şeyhi Pir Baba Cafer başta olmak üzere bütün eren abdalların sevgi ve dostluğunu kazanacağı daha ilk anda belli olmuştu. Sefer Reis'in uydurduğu yalanın etkisiydi bu. Herkesin rolünü benimsediği ortamı bozmamaya özen göstermesi gerektiğinin bilincindeydi. Elbette aslı ve asaleti hakkında mümkün olduğunca az konuşması gerekecekti. Fakir bir sığırtmacın türkü çığıran oğlu olmayı artık aklından sildi.

Akşam olduğunda Sefer Reis ve tekkenin güler yüzlü hekimi –muhtemelen kendini hekim zannediyordu- Seyit Hızır geldiler. Hekimden ziyade şifacıya benziyordu, lakin kölelerinin her biri onun getirdiği merhem ve şuruplardan şifa gördüğünü söylemişlerdi. Bir kavanozda özel bir karışım getirmiş iki ay müddetle yaraya sürüleceğini anlatıyordu. Elbette macunu sürme görevi kölelere ait olacaktı.

Bahşı, o gece Sefer Reis'ten bütün macerayı uzun uzun ve teferruatıyla dinledi. Her defasında Kaknusia'ya dair bir şeyler sormayı da ihmal etmedi. Nafile!..

Ertesi gün odayı abdallar doldurdu. Omuzlarında dövmeler, kulaklarında küpeler, göğüslerinde şakırdayan kemik kolyeler ve boncuklar, bellerine inen örülü saçlar ile bambaşka bir diyarın kaslı pazulu adem ejderhaları. Sarı Saltuk Sultan hayranları. Dervişten ziyade korsana benzeyen yiğitler. Bahşı, yüzlerine dikkatle tek tek baktı. Bir an içinin titrediğini hissetti. *"Ürkütücü!"* Pir Baba Cafer, abdalların arasında pek bir masum kalıyordu. Orta boylu, güleç yüzlü, sarığının yanından lüle lüle saçları sarkan, sükunet sahibi bir pir. Cezbeli bir mürşit. "Böyle bir adamın ağzından çıkan bir söz iki edilemez!" diye geçirdi içinden. Hayranlıkla gülümseyen ve güven veren çehresine baktı.

"Geçmiş olsun Bahşı Bey! Seyyit Hızır Abdal ve Gunala kızımızın merhemleri, Sarı Saltuk pirin manevi himmeti ve şu abdal canların duaları berekatıyla kefeni yırttın çok şükür."

"Himmetiniz var olsun baba erenler, müteşekkirim."

"Hızır Abdal'ın elleri derman küpüdür amma ki Gunala kızımız olmasa vaziyetiniz kötüydü. Maşallah ikisi iki ayda seni tamamen iyileştireceklerdir, merak etme."

Bahşı "İki ay zamanım yok benim!" diyecekti ki sustu. Kımıldamakta bile güçlük çekerken kaderin getirdiklerine razı olmaktan başka çaresi olmadığını düşündü.

"Bir arzunuz var mıdır; canınızın çektiği bir şey?"

"Gemiden bir haber!"

"Doğup büyüyen her şey yok olmakta fazla gecikmiyor... Bugün bir ceset daha kıyıya vurdu. Kaknusia değil çok şükür!"

Bahşı yüzünün kızardığını hissetti. Tekkede Kaknusia'yı bilmeyen kalmamıştı anlaşılan. Gece gündüz sayıklamış olmalıydı. Konuyu değiştirmek istedi:

"Sarı Saltuk buyurdunuz?"

"Sarı Saltuk pirimiz huuu!.. Türkmen kocası ulu pirimiz huuu!... Seyit Mahmut Hayrani, Seyit Ahmet Rıfai ve Seyit Menşur halifesi huuuu!.. Baba İlyas Horosanî ve çehar-yar adına huuuu!.."

Baba Cafer isimleri sıraladıkça bütün abdallar hep bir ağızdan "Huuuu!.." diyorlardı. Bütün silsileye hu çekmek on dakikayı almıştı. Pir Baba Cafer sonunda kısa bir dua buyurup eliyle dervişlerine kalkın işareti yaptı:

"Canlar, yürüyün! Beyzademiz dinlenmeli."

Sonra da Bahşı'ya döndü:

"Her ne ki öğrenmek istersiniz, bu eren abdallar hizmetinizdedir. Çekinmeyin, vaktiniz boldur!"

"Vaktimin bol olduğunu söyleyemem baba erenler, bir an evvel..."

"Evet, evet, Kaknusia ve şu kölelerinizi... En iyisi ben size o hususları bilen Hayran Abdal'ı göndereyim. Kuş dilinden o anlar. Ama önce biraz dinlenmelisiniz."

Kuş dilini anlayan Hayran Abdal meğer nadir kuşların göç yolunda yer alan Kaligra Burnu'nda kendi çapında bir

kuş hastanesi çalıştırır, mevsimden mevsime uğrayan kuşları besler, yaralı olanlarını tımar edermiş. Bu mevsimde beyaz pelikanlar göçüyorlardı ve Bahşı, arada sırada duyduğu kuş seslerine onun sebep olduğunu anlayınca çok şaşırdı. Meğer o dışarı çıktığında bütün pelikanlar, beyaz kanatlarını açarak onun tepesinde dönenir, tekrar içeriye giresiye kadar nümayiş yaparlarmış; çığlık çığlığa, bir tür şölen gibi, teşekkür babında. Artık aralarında hangi dili konuşuyor veya neler anlatıyorlarsa!..

Öğle vaktinde kuş sesleriyle birlikte gelen Hayran Abdal ona nazikçe selam verip "Beyzadem!" diye hitap eden zarif bir dervişti. Ellilerinde, diğer abdallara benzemeyen kılıkta, babacan görünümlü bir derviş... Sesi nasihat gibi, sözleri dostça... Yine de söyledikleri Bahşı'nın hoşuna gidecek şeyler olmadı. Önce abdalların bu tekkede riyazette olduklarını, bu vakte dek Kaligra'ya kadınların asla ayak basmadığını, bu yüzden kadın kölelerini satmak isterse seve seve kendisine yardımcı olacağını ve götürüp Balçık veya Varna'da satabileceğini falan anlattı. İçinden bir ses buna şiddetle itiraz etmesi gerektiğini söylüyordu. Kendisini sandalda ölüme terk etmeyen zavallı üç kadını o da şimdi kendilerine sormadan başından savamazdı. Tekke dâhilinde kadınların nerede kalacaklarını tartışmaları gerekti. Hayran Abdal dervişlerini, Bahşı ise kölelerini –onlara kölelerim demeyi yavaş yavaş benimsiyordu- savundu. Sonunda Hayran Abdal bir çözüm buldu:

"Madem kölelerinizden vazgeçmeyeceksiniz, o hâlde sizi burnun gerisindeki manastır kalıntısına taşımamız gerekecek, tekkenin bahçe duvarına bitişiktir. Hatta Sefer Reis de sizinle kalabilir. Siz iyileşesiye kadar..."

"Ben iyileşesiye kadar... Pekâlâ! Bu arada sizden bir şey isteyebilir miyim?"

"Ne olursa!"

"Kazadan buraya yolu uğrayan her şeyden haberdar olmak isterim, insan, ceset, gemi enkazı, eşya, ne olursa!.."

"Kaknusia'yı arıyorsunuz elbette!"

Bahşı içinden "La-havle" çekti. Eşinin adı ağızlarda sakız olmuştu anlaşılan. Hayran Abdal'a Kaknusia adını böyle hoyratça telaffuz ettiği için kızması mı, yoksa adını bildiği için teşekkür etmesi mi gerektiğine karar vermeye çalışıyordu ki adam dostane bir eda ile sordu:

"Onu çok mu seviyordun?"

Bahşı sorunun geçmiş zaman kipiyle sorulmasına içinden öfkelense de şimdi Kaknusia'yı bulmasına yarayacak birini gücendirmenin zamanı değildi. Cevap vermekle yetindi:

"O benim her sabahki uyanma sebebimdir. Uyumadan önceki son şeyim, uyandığım zamanki ilk şeyim. Eğer yaşıyorsam, onu bulma arzusudur beni hayatta tutan! Elbette Seyit Hızır Abdal'ın merhem ve macunları yarama iyi gelmiştir ama beni asıl iyileştiren şey onu bulma ve kavuşma umudumdur."

"Umudunu çiçek gibi taze tutmalısın, solmasın!"

"Dalından kopmuş bir kez, nasıl solmasın?"

"Aşkınla sularsan solmaz; kalbini pınar eyle!"

Bahşı, karşısındaki dervişe birden ısınıverdi. Gönül dilinden konuşuyordu. Öte yanda Hayran Abdal da Bahşı'nın başkalarından farklı bir kalbi olduğunu anlayabiliyordu. Yıllardır aradığı bir dost kadar güzel ve sıcak sözler ediyordu. Bu adam yaralıydı ama yarası böğründe değil, gönlündeydi. Aşk hastalığına düşenler, sevgiliyi hekim bilirdi. Bu adam aşkın hakikatine ermiş gibi konuşuyordu. Hem hastalığın gamını dağıtmak, hem gönlünü hoşnut etmek için onunla sohbete devam etti; sorusuna cevap vererek:

"Sence aşk nedir?"

"Zannederim iki canın birbirine katışıp erimesidir, Kaknusia ile sen gibi."

Hayran Abdal ilk cümlede karşısındakinin sevdasını ortaya vuracak kadar açık davranmıştı. Sonra bundan rahatsızlık duyup konuyu açmak zorunda hissetti kendini:

"Seven ile sevilenin sevgisi eşit olsun yeter. Peki, şu Kaknusia, onu sevdiğin kadar seni sevmiş miydi?"

"Ondan bahsederken mazide kalan biri gibi bahsetmeyin lütfen. O da benim onu sevdiğim kadar beni seviyor."

"Bundan nasıl eminsin!"

"Kendimden biliyorum. Seven kalbim Kaknusia'nın kalbini öylesine sarıp etkisine alıyor ki onun kalbi farkına bile varmadan benim kalbime meylediyor. Mıknatısın demiri çektiği gibi."

"Hmm... Bildiğim odur ki demirde de, mıknatısta da birbirinden fazla veya eksik olmayan bir cevher vardır ve o cevherler birbiriyle uyumlu olduğu için birbirlerini çekerler. Burada sen demirin mıknatısı çektiğini zannedersin ama hakikatte güçlü olan, hareket halinde olan mıknatıstır ve mıknatıs demiri çeker."

"Ama demirin gücü kendi haline bırakılsaydı mutlaka o da mıknatısa giderdi. Aşkın cevheridir ki, demir istese de istemese de erinde geçinde mıknatısa dönüşür, demiri arayıp bulur."

"Şair *'Aşk odu evvel düşer mâşûka andan âşıka / Şem'i gör kim yanmadan yandırmadı pervaneyi'* demiş. Önce mum yanacak ki pervane onun ışığına gelsin, yansın yakılsın..."

"O şair benimle Kaknusia'yı anlatmış sanki. İçinde sevgilinin hatırası yaşıyor diye kalbim çarpmaya devam ediyor çünkü, hasretiyle yanıyor, yanıyor... Sevgiliden geçmiş zaman kipiyle bahsedeceksem, dursa da olur o kalp."

"Anlıyorum delikanlı. Sana inanıyorum da. Aşk kitapları, sevgilinin hatırasını yaşatan bir gönülden daha değerli bir şeyi yazmamışlardır. Ben bile bu yüzden seven gönüle meftun yaşarım. Sana kanım ısındı. Sen aşkın da maşukun da değerini bilenlerdensin çünkü."

"Aman derviş baba, kişi sevdiğinin değerini bilmez mi hiç? Bence seven gönül sevgiliden gayrı bir şey dilememeli, ondan gayrı şeyin peşine düşmemelidir."

Hayran Abdal yerinden kalktı. Coşmuş, vecde gelmiş de semaa kalkar gibi kollarını açtı:

"Delikanlı buraya nerden düştün sen? Sana sarılmak, bir âşıka sarılmaktır! Hele gel şöyle!"

Yatağa eğilip Bahşı'ya sarıldı ve bir müddet öylece kaldı. İçinden bir şeyler mırıldanıyor veya dua ediyor gibiydi. Neden sonra ayrıldığında gözlerinde yaş vardı. Bahşı hiçbir anlam veremedi. Yalnızca soru dolu gözlerle bakıyor, bir açıklama umuyordu. Hayran Abdal geçiştirmek istedi:

"Bir adağım vardı da..."

"Aşk üzerine mi?"

"Öyle sayılır. Nerde bir âşık görsem..."

Hayran Abdal cümlesinin sonunu getirmedi. O sırada kapı usulca tıklatıldı ve içeri Gunala girdi. Sanki kapının eşeğinde bu sohbeti bozmamak için hayli zamandır beklemiş gibi bir hâli vardı. Elindeki turfanda erik, kiraz ve kayısıları önlerine koyarken Bahşı, gözlerini kaçırdığını gördü. Dikkatle baktı. Evet, onun da gözünde nem vardı. Hayran Abdal'ın sözleri yüreğine tesir etmiş olmalıydı. *"Bu kız da birini seviyor anlaşılan!"* Gunala usulca köşesine çekildi. Sanki orada yokmuş gibi davransınlar istiyordu.

Bahşı, Hayran Abdal'ın sohbetinden lezzet almıştı. Kaknusia'yı bulmasına yardımcı olabileceğini düşünmeye başladı. Bunun için aşkını galeyana getirmek, belki bir parça yüreğini deşelemek gerekecekti:

"Kalbinizi yufka görürüm, kader size de bir sevgili..."

Hayran Abdal elinin tersiyle onun ağzını kapattı. Ayrılmak için ayağa kalktı ve kendi kendine konuşur gibi mırıldanıp yürüdü:

"Hayat devam eder, zaman geçer, insanlar gider, bazen geri gelmezler, hatıralar kalır..."

Bahşı yedi gün sonra ayağa kalkabildi. "Sinop'a vardığımda Kaknusia'yı araştıracağım. Bulursam sana haber yollarım!" diyerek vedalaşan Sefer Reis'e sarılmak için. Onun ardından bakarken çevre dikkatini çekti. Meğer Kaligra fevkalade güzel bir manzaraya sahipti. Burada iki şey sert rüzgârlar önünde durmadan dalgalanıyordu; uzaklarda uzayıp giden buğdaylar, yakınlarda ufku göklerle buluşan deniz... Kaligra Varna vilayetinin Balçık beldesinde denize kılıç gibi uzanmış bir yaylaydı, uçtan uca kayadan ibaret bir yayla. Rüzgârın hüküm sürdüğü sırtlardan denize uzanan derin uçurumlar, keçi yollarının arasında ürkütücü mağaralar, deniz kokusu, uğultular, dalga sesleri ve beyaz pelikanların çığlıkları... Dediklerine göre buğday tarlalarını geride bırakıp da kılıcın ucuna doğru yürüyen birisi bir saat sonra buruna geldiğinde dünyanın da sonuna geldiğine inanır ve oradan kanatlanıp öte dünyaya geçiverecekmiş gibi hissedermiş. Sarı Saltuk Sultan'ın bir tekke kurmak için neden burayı seçtiği anlaşılıyordu; mavera yolculuğu... Canlar, pelikanların beyaz kanatlarında uçup gidecekmiş gibi.

Sonraki günler birbirini takiben akmaya başladı. Yarası yavaş iyileşiyordu. Şikâyetçi de değildi. Kaknusia'dan bir haber, bir işaret, bir hatıra umuduyla oyalanmaktı yaptığı. Kimseyle doğru dürüst konuşmuyordu bile. Kaknusia ile geçen günleri tekrar tekrar hayal edip hatırlamak, onunla geçen zamanlarını anmak, buğdayların arasında dolaşarak onun kokusunu hissetmek, yaşadığı umuduna bel bağlamaktan öte amacı yok gibiydi. Yüzünü unutmaktan korkuyordu. Bunun için her fırsatta denize bakıyor, orada yitirdiği simasını görebilmek için dalgaları takip ederek akşamlıyor,

yıldızlarda veya dolunayda yüzünü görür gibi olduğu vakit uykuya ancak dalıyordu. Günlere ve gecelere göre umutları kâh artıyor kâh azalıyordu. Artıyordu, öldüğüne dair bir haber almamış oluyordu. Azalıyordu, her gün onu bir parça daha kaybettiğinin farkına varıyor ve hicran acısı yüreğine işliyordu. Gemi kazasının üzerinden geçen bir ayın sonunda bile hâlâ sahile vuran eşyalar oluyordu. Öte yandan Varna'ya gelip giden gemileri takip ettiriyor ve tekke halkından haber devşiriyordu. Abdallardan ikisi, Gürses Halil ile Ehlin Harun, hemen gün aşırı Balçık'a gidiyor, kasabadaki haberleri getiriyorlardı. Ehlin Harun aynı zamanda Turgut Reis'in Balçık'ta yaptırdığı camide Cuma vaazı veriyor, cemaatten de haberler devşiriyordu. Gürses Halil ise bir haftalık süreyle cerre çıkıyor, Varna ve civarındaki yakın sahil köylerini dolaşıp bir şeyler öğrenmeye çalışıyordu. Böylece bütün köylerden haber toplamak da mümkün oluyordu. Elbette Eflak kıyılarına vuran kazazede ve cesetlerle de yakından ilgileniyordu. Kaknusia'nın aslen Eflaklı olması onu umutlandırıyor, sağ salim karaya çıktıysa akrabalarını bulacağına dair inanç taşıyordu. Ama bir gün Eflak'tan gelen bir abdal bu umudunu tamamen söndürdü; Eflak taraflarına hiç bir kazazede uğramadığı gibi Eflaklıların kazadan haberleri bile yoktu. Yine de ondan bir haber almadan sonbahara kadar Kaligra'dan ayrılmayacaktı. Dışarı çıktı, buğdayların kokusunu içine çekti; doya doya...

7. Bölüm

EVRENNİK DİYE BİRİ...

İstanbul, Temmuz 1589

Al Venedik çakşırı, yeşil bürümcük mintanı, belinde el dokuması yün kuşağı ve başında Cezayir fesiyle Bahçekapısı kayıkçılarının göz bebeğiydi. Tunç pazularıyla küreklere asıldı mı kayık atılır, sıçrar, fırlar giderdi. Yeniçeri hamlacıları arasında namı yürümüş, adı duyulmuştu. Evrennik İshak denildiğinde Yeniçeri Ocağı'nda bile duvarlar titrerdi. Beş yaşında bir yetim olarak Piyale Paşa'nın Pulya seferinde devşirilmiş, Yeniçeri odabaşılarından yakışıklı, boylu poslu bir yiğit olan ve sülün etine düşkünlüğünden dolayı Sülün lakabını alan Mustafa Ağa'nın yanına yamak olmuş, onun himayesinde evladı gibi yetiştirilmiş, yıldan yıla serpilip gelişen tüvana vücut yapısı, cesareti, biraz haşarılığı ve fazlaca zekâsıyla ocaklının sevgisini kazanmış, 57. Orta'nın şöhretli civanı olmuştu. Sultan Murat zamanından itibaren ocaklılar kanunları esnetip İstanbul'da işletmeler açar, manavı, kasabı, bakkalı derken ticareti yatağan zoruyla ele geçirir olduğunda Odabaşı Sülün Mustafa da kendi evladı gibi gördüğü İshak'ı Bahçekapısı hamlacıları arasına yerleştirmekte gecikmemiş, hatta önceki sene kayık sahibi bile yapmıştı. İshak o gün ikinci kayığına sahip olmanın sevinciyle coşuyordu. Yoldaşları evlerine yahut kışlaya gittikleri hâlde o, "Yaz akşamıdır, geceler kısa olur!" deyip kışlaya gitmeye üşenmiş, yeni kayığının kalafat ve boya işlemlerini tamamlamaya koyulmuştu. Yıldızlı bir geceydi, henüz bir sevdiği olmamasına

rağmen doğduğu çayırları özleyip uzun bir hasret türküsü tutturmuş, keyfince çalışıyordu. Dalıp gitmişti.

Derinden bir tıpırtı duydu. Çırayı eline aldı:

"Kim var orda!"

Ürkek, korkak ve çekingen iki karaltı... Kadın olsalar gerek... Biri diğerini ayakta tutmaya çalışır gibi. Gecenin bu vaktinde, üstelik fenerleri de yok. *"Tekin iş değil!"* Ne olur ne olmaz. Dünyanın bin bir türlü hâli var. Eliyle oldukları yerde durmalarını işaret edip yanlarına vardı.

"Hayırdır inşallah hatunlar?"

Biri nefes nefese sıraladı:

"Ocağına düştük ağam! Bizi Üsküdar'a geçiresin!"

"İyi ama..."

"Eğleşmeye vaktimiz yok, yolda sorarsın sorularını!"

İshak düşündü. Acele karar vermesi gerekiyordu. Gecenin bu vaktinde, sokakta olmaması gereken iki kadın. Ellerinde fener de olmadığına göre... Karşıya geçişleri bir servet edebilir. *"Belki de yardıma muhtaç!"* Bütün şehirde kayıklar kızağa çekilip denizde hayat duralı neredeyse üç saate varacaktı. *"Dur İshak! İskelede olduğunu bilen birileri seni sınıyor olabilir!"* Yeniçeri ağasının, biri hasta gibi davranan iki kadın –belki de kadın taklidi yapan erkekler– gönderip kurallara uygun çalışılıp çalışılmadığını teftiş etmesi sıradan bir icraat sayılırdı. Tam da yeni kayığının heyecanındayken... Düşündü. Kararsızdı. Hâllerine baktı. Erkek olmadıkları belliydi. Hiç öyle keyifleri yerinde veya rol yapan iki hanım gibi de görünmüyorlardı. Birisi gerçekten de ayakta zor duruyordu. Yaralı da olabilirdi. Ne yapmalıydı? Ya başına devlet kuşu konacak veya başı derde girecekti.

"Haydi ağam, Allah rızası için!.."

Allah rızasını duyunca daha iyi karar verebildi. Bir genç kız sesiydi duyduğu. Titreyen ve korkan bir ses. Yalvarır misal. Belli ki çaresiz kalmıştı. *"Devlet kuşunu unut!"* Sülün

Mustafa ona hep yiğitlik, doğruluk, dürüstlük, kararlılık, çalışkanlık, yardımseverlik, cesaret gibi erdemleri öğretir ken güvenilir olma hususunda hassaten titizlenir, sık sık "İnsanlar sana güvenebilmeli. Güvendikleri vakit de onların güvenini boşa çıkarmamalısın!" derdi. Belli ki bu iki hanım kendisini güvenilir biri olarak görmüşler, imdat istiyorlardı. Kararını verdi, yardım isteyenin imdadına koşacaktı. Derhâl kayığın bağını çözdü. İki hanım binesiye kadar bekleyip çırayı denize daldırıverdi. Zifiri karanlık... Sahilden alarga oldular. Birkaç kulaç sonra yolcularını rahatlatmak istedi:

"Tamam... Artık korkmayın!"

Denizde akıntı yok sayılırdı. Üsküdar'a bir saatte varacaklarını kestirdi. Sahilden epeyce açılasıya kadar sessiz kaldı. Kadınların nefesleri normale döndüğünde başlarındaki belanın ne olabileceğini öğrenmeye yeltendi. Bir yere mi yetişiyorlardı, birinden mi kaçıyorlardı, her ne olursa olsun artık emniyette olduklarına göre konuşabilirlerdi; yanıp sönen birkaç yıldızdan başka onları gören kimse olmadığına göre:

"Hele anlat hatun!"

"Size güvenebilir miyiz ağam?"

"Güvendiniz ki benim kayığımdasınız. İlla ki ben size güvenmeli miyim, onu anlamaya çalışıyorum!"

"I-hım.. Demem o ki, yani, bizi görmemiş olsanız?"

"Haklısın, böyle gecede bir şeyi görmemiş olmak en iyisidir. Lakin sizi gördüğüm için başıma geleceklerden kimi sorumlu tutacağımı öğrenmek de hakkımdır. Anlat! Hiç yalan demeden..."

Kadın karşısındaki delikanlıyı çıplak ayaklarından başlayarak tırnaktan tepeye süzdü. Eli ayağı düzgün, kaşı gözü yerinde sayılırdı. Yüzünden it kopuk taifesinden olmadığı da anlaşılıyordu. Dediği gibi onlara güvenip kayığına almıştı. Şimdi de ona güvenme vaktiydi:

"Bir ay evvel Kalançak'ta, köyümde annemin nazlısıydım. Birileri zorla alıp beni Akyar'dan Slamander isimli bir gemiye bindirdi. Ya ölüm, ya itaat... Meğer gemide benim gibi yirmi kız daha vardı. Biri de aha şu yoldaşımdır. Hepimiz bir kamarada kilitli. İstanbul'a gideceksiniz, saraya hizmet edeceksiniz diyorlardı. Sonra Allah'ın işi bu ya, gemi battı. Bize ölüm diyenler öldü, biz kurtulduk. Denizde üç gün bir tahta parçasına tutunup ölmedim. Üçüncü gün bir kadırga beni denizden çekip aldı. Bizim geminin Dede Dayı derler bir müsellimi var idi. Meğer kazadan sonra ilk onu kurtarmışlar, o da denizde ne kadar kazazede var ise, ölü veya diri, toplayalım diye kadırga leventlerini ikna etmiş. Bu arada esirci ağa da oradan sağ çıkmış, tıpkı şu arkadaşım gibi. Kadırgadan bizi Burgaz'a çıkardılar. Kurtulduk diye düşündük, Kefe'ye Bahçesaray'a gitmeyi hayal ettik. Meğer orada esirci ağanın gemici arkadaşları varmış, batan Slamander'in esir gemilerinden olduğuna, Dede Dayı'nın da esir tâcirini tanıdığına şahitlik ettiler. Ayaklarımıza yeniden zincir vuruldu. Esirci alçağı bizi bir gemiyle İstanbul'a getirip esirciler kethüdasına teslim etti. O da defterden adlarımızı tek tek kontrol edip teslim aldı."

"Ya sen? Senin başına ne geldi?"

"Ha! O hiç konuşmaz."

"Dilsiz mi?"

"Gemideyken sanki konuştuğunu duydum gibiydi. Lakin kazada başına ne geldiyse artık, daha da tek kelime etmedi."

"Şimdi de başınız belada yani öyle mi?!.. Peki neden kaçtınız?"

"Ben başıma geleceklerden korktuğum için kaçtım, arkadaşımı bilmiyorum."

"Ne geldi başına?"

"Esirci soysuz çıktı. Saray maray hep yalanmış. Dün beni bir paşa konağına satmak üzere esirciler kethüdasına gö-

türdü. O da satışı onayladı. Lakin adam beni bir konak yerine bekâr odasına götürüp bıraktı. Süleymaniye yakınındaydı. Durumu anlayınca kapıyı kimseciklere açmadım. Gece boyunca birileri dışarıda ben içeride direndim. Bu sabah esirci ağa geldi. Oranın paşaya ait olduğunu, iki gün sonra beni sahiden de paşanın konağına götüreceğini falan söyledi. Külliyen yalan... Ben çığlıklar atmaya başlayınca ağzımı bağlayıp yeniden esir koğuşuna götürdü. Yarın paşaya götürecekmiş, öyle dedi. Akşam başımdan geçenleri diğer esirlere anlattım. Meğer benim gibi bekâr odasına satılmış biri daha varmış. Başına gelenleri dinleyince korktum. Vakit azıcık ilerleyince de bir fırsatını bulup kaçtım. O sırada bu arkadaşım benimle koştu. Dön dedim, dönmedi. Ara sokaklardan saklana saklana sahile geldik. Allah karşımıza seni çıkardı. Macera budur. Şimdi namusumuz da canımız da sana emanet, gayrı sen bilirsin. Helal süt emdiysen bizi ele vermez denizi aşırırsın."

İshak ne yapacağını bilmeden kürek çekmeye devam etti. İçinden binbir düşünce ve ayrık fikirler geçiyordu. Bir esiri satış tezkiresi olmadan saklamanın cezasını biliyordu. Belaya çatmıştı. Üsküdar'a çıkarıp geri dönmekten başka çaresi yoktu. İki biçare güvercin, kanatları kırık... Üsküdar'dan sonra nereye uçacaklardı? Muhtemelen asesler bunları fenersiz tezkiresiz kafesleyip iade edeceklerdi.

"Üsküdar'da nereye gideceksiniz?"

"Kuşdili Çayırı derler bir yer varmış, orada bir akrabam olduğunu biliyorum, onları bulmaya çalışacağım. Ama arkadaşımı bilmiyorum!"

"Peki sen ne yapacaksın?"

"?"

Uzun bir sessizlik oldu. Ilık bir rüzgâr esmeye başladı. İshak onları iskeleye götürmenin tehlikeli olduğunu düşündü. Kuşdili istikametine gitse Harem Sarayı'nın muhafızlarına

yakalanırlardı. En iyisi ters istikamette Öküzlimanı'ndaki Yarımca Dede Bektaşi Tekkesinin önüydü. Orası bu saatte sakin olurdu. Koruya tırmanıp ağaçlıkların arkasından Sultantepesi'ne çıkabilirlerdi. Küreklere daha hızlı asıldı.

Akıntıya ters gitmek yorucu da olsa aldığı vazifeyi başarmak için çok gayret sarf etti. Nihayet uygun bir sahil buldu. Gel gelelim yanaşacakları sırada hasta kız bayılıp arkadaşının dizlerine yığılıverdi. *"Hoppala!.."* Şimdi ne yapacaktı? Önce kayığı kayalıkların ardına çekti. Çevresine bakındı. Tamamdı. Onları karaya çıkarıp vedalaşmayı düşünüyordu. Lakin konuşan kız o sırada koynundan bir kolye çıkarıp İshak'ın avcuna tutuşturdu ve bir sıçrayışta karaya çıkıverdi:

"Şahbazım! Ücretin tamamdır. Allah senin muradını versin. Gayrı bu arkadaşım da sana emanettir!"

"Zinhar olmaz!"

İshak avcundaki kolyeye baktı. Karanlıkta bile parlayan bir elmas parçası. Kıymetli bir hediye olduğu belliydi. O sırada kız ağaçların arasına karışmak üzereydi:

"Çaresizim şahbazım, onu taşıyamam. Vicdanına kalmış, istersin balıklara yem yaparsın, istersin esirciye geri götürürsün, istersin aseslere teslim eder, istersin..."

İshak'ın zihni allak bullaktı. Arkadaşını da götürmesi için ısrar edecekti ama kız fırsat vermedi:

"Şimdi söyle yiğidim, adın nedir?"

"Böyle bir durumda isimler tehlikeli olur. Ben seninkini sormadım."

"Ama kader arkadaşımı kime teslim ettiğimi bilmeliyim."

İshak, bir an duraksadı. Tereddütteydi. Bir mertlik yapmıştı madem, arkasını da getirmekte beis görmedi:

"Adım Evrennik, bana Evrennik derler!"

"Öyle isim mi olur yiğidim, hele kendini ayan et bana!

"Evren eniği demektir, sen ejder yavrusu de, yeniçeri kışlasında kime sorsan seni bana getirir. Daha olmazsa İshak dersin, Sülün Mustafa'nın Evrenniği..."

"Sen beni sevindirdin yiğit, Allah da seni sevindirsin! Arkadaşıma mukayyet ol, sana sunduğum elmas kadar değerli birine benziyor! Bu Selma sana hep dua edecek, elveda!"

Kız ağaçların içine daldığı sırada İshak bağırdı:

"Selma!.."

Kız dönüp baktı. İshak elmas kolyeyi fırlattı:

"Bu sana benden daha çok lazım olacak, yolun açık olsun!"

O sırada yamaçtaki Bektaşi tekkesinde bir lambanın yandığını gördü. Muhtemelen bağırmasına uyanan biri vardı. Derhal küreklere asıldı. Neden öyle yapmıştı, niyeti neydi kendisi de bilmiyordu; Boğaz istikametinde akıntıya karşı çekti, çekti, çekti... Zihninde birden Kanlıca Köyü belirdi. *"Evet, öyle yapmalıyım!"* Birisini yirmi hanelik ücra bir sayfiye köyünde saklamanın İstanbul'da saklamaktan iyi olduğunu düşünüyordu. İki saat kan tere batarak küreklerle cedelleşti. Baygın yatan kızın uyanmasını bekliyordu ama nafile. Sonunda iskeleye vardı. Çıt çıkmıyordu. Karanlıkta kızı omuzlayıp camiyi geçerek Sülün Mustafa'nın ablası Satı Yenge'nin kapısını tıklattı. Vakti anlamak için gökyüzüne baktı; birkaç yıldız hâlâ parlıyordu. Kanlıca'nın berrak esintilerinde, meşhur bülbüllerinin şeydalandığı vakitlerdi.

Satı, "Allah'a satılmış" demekti ve Allah'a satılan biri gecenin bir vaktinde, Allah'tan gelene itiraz etmedi. Önce kızı bir döşeğe yatırdılar. Bir çıra tutuşturup yüzüne baktılar. Peçesinin altından bile ay parçası bir güzel... Toza toprağa bulanmış. Satı yenge ıslak bez getirdi, İshak yüzünü sildi; sever gibi, nazikçe. Tekrar tekrar yüzüne baktı. Zihninden binlerce plan kurup yeniden bozdu. Tutuldu, yandı, vuruldu... Kıyamete kadar öylece kalmayı istedi. Ama bir an evvel izlerini kapatmak

üzere Bahçekapısı iskelesine dönmesi gerekiyordu. Evden ayrılırken dudaklarından yalnızca beş kelime dökülebildi:

"Yengeciğim! Bir definedir, emanetim say!"

Kan tere batmış vaziyette kayığı Bahçekapısı çekeğine bağladığında sabah ezanları çoktan okunmuş, tan yeri ağarıyordu.

8. Bölüm

AŞKIN HAKİKATİ

Kaligra, Temmuz 1589

Manastır köşesinde Gunala her şeyi çekip çeviriyor, Bahşı Bey adına esirlerle ilgileniyor, bulutlu günlerinde güneş olup açıyor, hüzünlense teselli ediyor, öfkelense yolunca gidiyor, istediğinde gönlünce davranıyordu. Elbette Bahşı da Gunala'nın nadir bir elmas parçası olduğunu fark ediyor, kalbinde onu diğerlerinden ayırıyordu. Ve olan oldu; kimsesizlik, yalnızlık, çaresizlik derken Gunala Bahşı Bey'e tutundu, sahiplendi, aidiyet hissetti ve gönül tellerine nağmeler yüklemeye başladı. Sonbahar geldiğinde artık kol kanat ve göz kulak olmaktan öte kalbinin ona doğru akan sesini dinleyerek uyumaya başladı. Onu sık sık Hayran Abdal ile buluşturuyor, aralarında anlattıkları aşka dair hikâyeler ve verdiği nasihatler ile kendini fark etmesini bekliyordu.

O gün Bahşı Bey, hep yaptığı gibi Kaligra'nın denize kılıç gibi uzanan burnuna doğru yürüyüşe çıkmıştı. Yıldızlı bir geceydi ve denizden gelen baygın meltemlerin hüzünlendirdiği burunda yine buğday kokusu vardı. İçinden ağlamak geçiyordu. Ama birkaç adım ötede iki karaltı gördü. Yaklaştı. Hayran Abdal ile Gunala. Seslerinden ikisinin de ağlamaklı olduğunu anladı. Kulak tuttu:

"Göz pınarlarınızı coşturan bu aşkı kavrayabilirsem içimdeki duyguları da anlayabileceğim derviş. Deyin ki, nedir içinizdeki bunca yangın?"

Bahşı, bir ısrarın sonuna geldiğini fark etti. Bekledi. Ne olup bittiğini anlama merakındaydı. Hayran Abdal yıldızlara baktı. Renk vermek istemiyor gibiydi ama Gunala'nın ısrarlı sorusu üzerine dayanamadığı da belliydi:

"Gunala, kızım! Sordun ki söyleyeceğim, lakin sırdır, bilesin..."

"Aşk baştan sona sır değil midir zaten efendim? Her kelimenize kalbimiz mezardır!"

Bahşı, Hayran Abdal'ın vaktiyle kendisine anlatmadığı şeyleri Gunala'ya anlatacak olmasını kıskandı. Bu kızda şeytan tüyü vardı; herkesin sevgisini ve ilgisini kazanıveriyordu. Şu yufka yürekli Hayran Abdal'a neler neler anlatıyorsa artık. Belki de kendisi veya Kaknusia ile alakalı konuşuyorlardı. Bunu düşündüğü anda onun Kaknusia hakkındaki hislerini merak etti. Ancak merakını giderecek vakti bulamadan Hayran Abdal anlatmaya başladı:

"Dikkatle dinleme vakti!"

"Evvel zamanlarda... Zengin bir bezirgân idim. Bir ara genç köleler ve cariyeler alıp satmaya başladım. Günlerden birinde yüz altına elime bir kız düştü. On dört yaşındaydı. Dudakları şeker, yanakları dolunay, annesi ağzının sütünü henüz yıkamış kadar taze... Altı yıl onu yetiştirip terbiyeye emek verdim. Dilberlik ve naz öğrettim, güzelliğine güzellik kattım. İşve ve edayı, efsun ve sevdayı anlattım. Musıkiden anlar, kelimelere güzellikten kaftanlar biçer oldu. Cihan onun güzelliğine meftun olmaya hazırdı. Tıpkı senin gibi sevgili kızım, artık sultan saraylarına layıktır diye düşündüğüm vakit varıp İstanbul'da mezada koydum. Müşterilere meziyetlerini sayıp döktükçe fiyatı arttı, işve ve nazı görüldükçe pahası haddi aştı. Günler günleri, talipliler taliplileri takip etti. O sırada çarşıda gösterişli heykelleri andıran bir delikanlı gözüme ilişti. Yaklaştı, kızın yanına sokuldu, başkaları gibi ona ayağa kalk, yürü, dişini göster gibi talimlerde bulunmadı, yalnızca bir şeyler fısıl-

dadı. Sokulup kulak verdim. Adını öğrenmeye çalışıyor, nasıl olduğunu, bir ihtiyacı olup olmadığını soruyordu. Tamamen masumane... Beni fark edince kızın fiyatını öğrenmek istedi. Her müşteriye sorduğumu ona da sordum:

'Güzellikte, nezakette böyle bir cevher sence ne eder?

'Ben paha biçemem!'

'İşini kolaylaştırayım, sana bin altına satarım!'

Hiç cevap vermedi. Belli ki fiyat çok yüksek gelmişti. Yanımızdan ayrılırken elini gizlice kızın eline değdirdi. Baktım bir kese bırakmıştı. Saydırdım, yüz altın lira... Delikanlı ertesi ve daha ertesi gün de gizlene saklana oraya geldi. Yine kızın karşısında durdu, ona gülümsedi ve giderken yine gizlice kese bırakıp gitti. Parayı nereden buluyordu, neden böyle yapıyordu, merak etmeye başladım. Kıza sordum. Hürriyetini satın alması için bırakıyormuş. Bu beni çok etkiledi. Dördüncü gün gelince kıza bir kese daha bırakıp veda etti. Başka parası yokmuş ve bir daha gelmeyecekmiş. Bunu öğrenince içim yandı, yerimden kalkıp onu takip ettim. Şehrin kenar mahallesinde bir eve girdi. Düşündüm, dört yüz altın kıza harcadığım sermayeyi aşağı yukarı karşılıyordu. Bin altına tamah etmektense bu gencin gönlünü yapmayı daha layık buldum. Belli ki gönlünü düşürdüğü sevgiliyi alacak kadar parası hiç olmayacaktı. Benim katımda aşkının değeri bin altından da fazla ederdi. İkisinin mutlu olmalarını yeterli zenginlik saydım ve o akşam kızı süsledim, güzel kıyafetler giydirdim, güzel kokular süründürdüm ve bir ata bindirip doğruca delikanlının kapısına vardım. Bizi görünce şaşırdı; içinden dualar mırıldandı ve kekeledi:

'Sizi hangi rüzgârdır buraya attı, evimi size kim gösterdi, ne istiyorsunuz?'

Onun fazla sersemlememesi için atıldım:

'Bazı zengin adamlar gelip bu kıza talip oldular. Aramızda uyuşamadık. Bu gece başına bir felaket getirip kaçırılmasın-

dan korktum. Şimdi onu sana emanet edeceğim. Bu gece senin himayende rahatça uyusun, dinlensin. Yarın almaya gelirim.'

'Buyurun o halde birlikte girin, misafirim olun!'

'Hayır benim diğer esirlerle ilgilenmem lazım.'

Fazla ısrarcı olmasın diye hemen oradan ayrıldım. Evime varıp iki sevdalının neler yapacaklarını, neler konuşacaklarını zihnimce kurmaya başladım. Ertesi gün de başka bir gün de artık oraya gitmeyecektim. Evet sevgili Gunala, o gece orada duyduğum huzuru başka hiçbir vakit duymadım ben. Yaptığım güzel işten memnun uykuya dalmak üzereydim ki kapım şiddetle çalındı. Baktım, esir kız. Yaprak gibi titriyor. Ağlayarak kendini içeri attı.

'Ne oldu? Sana bir şey mi yaptı? Nedir bu halin?'

Ben arka arkaya sorular üretirken o yutkundu:

'Öldü!'

'Allahuekber!.. Bu nasıl oldu?'

Kız sakinleşmek için derin bir nefes aldı. Gözlerinden akan yaşları durduramıyordu.

'Siz ayrıldıktan sonra beni içeriye götürdü. Önce yemek hazırladı. Biraz yedim. Beni izliyordu. Sonra "Yorgunsundur!" diyerek bir döşek serdi. Döşeğe misk ü amber serpti, yastığa kuru gül yaprakları yaydı. Oda cennet gibi kokmaya başlayınca yatmamı işaret etti. Yattım. O bekledi, bekledi, bekledi... Benim uyumamı bekliyor diye düşünüp gözlerimi yumdum. Bir müddet sonra usulca yanıma geldi, parmağını yanağıma değdirdi. Öylece kaldı. Sonra mırıldandığını duydum;

'Rabbim! Kudretin ve şanın ne yüce! Yarattığın güzellik sabırları tüketiyor.'

Bir müddet daha durdu. Ben yanıma uzanacağını düşünüyor, biraz da bunu istiyordum. Ama o parmağını kaşımın ucuna doğru kaydırırken tekrar mırıldandı:

'Rabbim! Bu güzellik karşısında nefsimi ayaklandıran çirkin duyguları al benden. Ceza gününde azabının şiddetinden sana sığınırım, dedi ve şehadet getirip düştü.'

İşte sevgili kızım, o günden sonra ne vakit aşktan bahsedilse, nerede bir âşıka rastlasam lekesiz ahlâka sahip o delikanlıyı anlamaya çalışır, onun gibi olmaya özenirim ben. Uzun yıllar boyunca onun aşkta eriştiği o mertebeyi anlaya bilmek için nerede aşkı anlatan bir kitap varsa bulup okudum, nerede aşka dair bir bilgi varsa gidip almaya çalıştım. Ve öğrendiğim onca şeye rağmen o delikanlıdaki aşkın hakikatini çözemedim. Gayrı ne vakit aşktan söz edilse, bazen bir nefes, bazen bir deyiş, bazen bir türkü, o delikanlıyı hatırlıyorum, onu hatırladıkça da içimden yasını tutmak geliyor. Bu tekkeye olanları unutmak için geldim. Unutmaya da başlamıştım. Ne çare ki sen ve Bahşı Bey buraya geldiniz, unutmayı erteleliniz, kızım."

Bahşı, karanlıkta göremese bile o anda Gunala'nın iri ceylan gözlerinde yaşlar olduğunu tahmin edebiliyordu. Tavırlarından aşka meylini anlıyordu ama bunun kısa sürede sevdaya dönüştüğünü nedense hissetmemiş, belki de konduramamıştı. Hayran Abdal'a baktı. Derin ve engin duygu dünyasına gıpta etti. Gunala ondan aşka dair bir dünyanın zenginliğini istiyordu anlaşılan. Tıpkı kendisi gibi... Anlattığı delikanlıyı düşündü. Kaknusia'yı hatırladı ve "Hayattaysan seni o delikanlı kadar derin duygularla seveceğim Kaknuşşam!" diye geçirdi içinden. *"İnsan sevince işte böyle sevmeli!"* Fedakârca ve arı duru... O sırada Gunala'nın nefesinin bir aha dönüştüğünü duydu. Utandırmamak için yanlarına varma fikrini zihninden çıkardı. Geldiği yoldan gizlice dönüp gitmekti niyeti. Ne var ki o sırada Gunala önünden hıçkırarak koşmaya başladı. Bereket versin manastır istikametine gidiyordu, sabaha kadar ağlayacakmış gibi. Ve o anda Hayran Abdal'ı yanıbaşında buluverdi:

"Kaknusia'nın hayali için gösterdiğin sevginin binde birini Gunala'nın eriyip solan varlığı için gösteremez misin?"

Bahşı duyduklarından mahcup oldu. Gunala'yı daimi bir dost, sırdaş, yoldaş ve arkadaş olarak görmüş, onun için yapması gereken bir şeyin olup olmadığını aklına bile getirmemişti. Ne o kendisinden bir talepte bulunmuş, ne de kendisi ona bir arzusunu sormuştu. *"Ayıp bana!"* Kendinden utandı, ne yapacağını bilemedi. Hayran Abdal onun kendisine tutkulu olduğunu düşünüyor ve vermesi gereken müspet karşılığı kastediyordu şüphesiz. Hayır bunu yapmayacaktı. Anlamazdan geldi, konuyu değiştirme yoluna gitti; yeni bir soruyla:

"Sonra kızı ne yaptınız erenler?"

Bu sefer mahcup olma sırası Hayran Abdal'daydı. Sırrı keşfedilmiş gibi utandı. Soruya bakılırsa hikâyenin tamamını duymuş olmalıydı. Şakaya vurdurup insanları gizlice dinlemekle edep haricine çıktığını söyleyecekken bundan vazgeçti. Sorusunu cevaplamak en iyisiydi:

"Azad ettim elbette. Ama gitmedi, gidecek yeri yoktu. Yanımda kalmakta da ısrarcı oldu. Zamanla ona tutuldum. Tutulmak ne, sevdim ki sevdim... Uğruna esir ticaretini bırakıp İstanbul'da ev bark sahibi oldum, evimin hanımı yaptım. Heyhaaat!.. Zihnimden atamadığım o delikanlı meğer evimin içine girecekmiş. Kıza baksam onu hatırlıyor, onu hatırladıkça kıza bakamaz oluyordum. İki yıla kalmadan kız aşk acısıyla öldü. Ben de ruhuma merhem olur diye 'Ya tahammül, ya sefer!' dedim. Rüzgâr beni buralara getirdi, Kaligra sultanım Pir Baba Cafer'in eşiğine. Hâlâ ki çekilen dert budur işte Bahşı Bey. Unutma, aşk acısı karşılık bulmazsa ölüm getiriyor, bundan sakın!"

Bahşı, adeta ölüm çağrıştıran son cümlesiyle bir şeyleri ima eden dervişin yüzüne baktı. Bunu ciddiyetle söylemişti, bir ikaz gibi. Gunala'nın kendisine tutkusuna karşılık vermezse ölümü tercih edeceği ziyadesiyle mübalağalı ve hatta

marazi bir düşünceydi. Bu güne kadar yakınında bulunmakla yetinmiş ve hiçbir gün sevgiden, aşktan bahsetmemişti. En iyisi dervişin söylediklerini duymazdan gelmekti. Bunu da, konuşmanın merkezine Gunala yerine onu koyarak başardı:

"Gözyaşlarınıza bakılırsa Kaligra Sultan da derdinize merhem olmamış ha, erenler?"

Hayran Abdal onun gösterdiği vurdumduymazlığa içerledi. Sesinin tonu bir perde yükseldi:

"Dünyadan bir muradı olmayanların derdi de dünyada kalır. Lakin genç iken insanların kalplerine kulak vermek de lazımdır. Gunala kızımızı âşık gördüm, ona sırrımı açtım. Sen izinsiz sırra vâkıf oldun. Şimdi sana bir nasihat vereyim. Biraz sonra uyumaya gideceksin. Düşün bakalım; eğer yarın uyanmazsan, eğer bugün dünyadaki son günün olacaksa hayatta yaptıklarınla gurur duyar mıydın? Hele sor bunu kendine!"

Bahşı oturduğu yerde çakılıp kaldı. Soru, çelik mıh gibiydi. Önce zihnine, sonra kalbine çakıldı; bütün şiddetiyle. Çocukluğundan itibaren yaptıklarını düşündü, bir bir. Hayıflanarak, çaresizliğe varan bir ses tonuyla cevapladı sonunda:

"Asla duymazdım!"

Sonraki cümle buyurgan bir sesin sertliğindeydi:

"O hâlde yarın baştan başlamaya bak ve layık olman gerekenlere layık ol!"

Bahşı, gerçekten de gurur duyacağı şeyler yapıp yapmadığını yeniden düşündü. Sersemlemiş de yere yıkılacak gibi olmuştu. Bağrına kurşun yemiş misal. Derviş, bir demir leblebi çiğnemişti. Hayatın anlamından dem vurmuş sonra da layık olması gereken Gunala'dan bahsetmişti. Peki ya Kaknusia? Onun için gurur verici şeyler yapabilmiş miydi? Sözün ağırlığı hâlâ içini yakıyordu. "Yarın baştan başlamaya bak..." Düşündü. Bekledi. Karar verdi ve yemin etti; Kaknusia için gurur duymayacağı hiçbir şey yapmayacaktı. Peki ya Gunala?

Hayran Abdal'ın ardından koştu. Bu derviş ilaç gibiydi. Onun gönlünü alması ve özünden şifa devşirmesi iyi olacaktı:

"Beni kaybettiğiniz o delikanlı farz etseniz de elimden tutsanız erenler!"

"Kendisi himmete muhtaç bir dede, kaldı ki gayrıya himmet ede! Kayıp maşukanı bulacak kerametim ve sihrim yok madem... Kanadı yanmış bir pervaneyim ben, ne haddime şahinlik taslamak?"

"Aşkı pervaneden öğrenmek, şahin olup gönül kuşu avlamaktan yeğ denilmiştir. Bildiklerini bilmektir arzum, sevgiliyi bulduğumda..."

Bahşı cümleyi tamamlayamadı. Hayran Abdal üzerine gitti:

"Ahmaksın sen! Elinde mücevher varken kömür arıyorsun."

"Ya kömür sandığın elmas parçasıysa?"

"Elması bulmayı ne kadar istiyorsun peki?"

"Her şeyden çok! Uğruna ölecek kadar!"

"Peki kim olarak ölmeyi istiyorsun?"

"Sevmiş ve sevilmiş bir koca olarak!"

Hayran Abdal, Bahşı'yı Gunala'ya koca olarak düşündü. İhtimal vermedi. *"Hayır, bu olmayacak!"* Peki ya Gunala kadar iyisini, güzelini, yaraşığını bulabilir miydi? *"Kaknusia*?" Bahşı'ya baktı. Gunala'ya rağmen aradığı kadının aşkına gösterdiği sadakate gıpta etti. Ama onu bulabileceğine inanmadı. Bulsa da Gunala'nın tutkusunun onu tekin bırakmayacağını düşündü:

"Çok yüksek bir talep!.. Elbette çok yüksek bedel ister! Peşinen bilmelisin ki çalışıp çabalamakla sevgiliye kavuşmayı hayal eden kişi boşa emek çeker; çalışıp çabalamadan ona ulaşacağını zannedense kendini aldatır. Kimse zahmet ve emekle vuslat hazinesine kavuşmadı; kimse de emeksiz o hazineyi bulmadı. Her koşan avını yakalayamaz. Avını yakalayanlar ise yine koşanlar arasından çıkar. O koşunun sonunda nefessiz kalmak da vardır."

"Ölmek kolay Hayran'ım, zor olan onu seveerek yaşamaktır!"

"Gunala?!.."

"Kaknusia!.. Her gün onu özleyen bir parçamı öldürmeye çalışarak dayanabiliyorum nefes almaya. Farz edin ki yalnızca onun için yaşıyorum, onu hatırlamak için, onu aramak için... Bu yüzden Gunala yoktur gözümde. Ben Kaknusia'da aşkın hakikatini arıyorum, ona ihtiyacım var."

"Bahşı Bey, sana lazım olan, bir tekkede yürünecek aşk yolu değildir. Kaligra pirinin göstereceği yol ile arayıp bulacağın yol ayrı istikametlere çıkar. Sen Leyla'ya talipsin, Mevla'ya yollar, yollar var..."

Hayran Abdal haklıydı. Bir mürşide kapılanıp derviş olmak aklından ve hayalinden geçmemişti, şimdi de geçmiyordu. Kalbindeki aşk arzusu eğer bulabilirse Kaknusia'yı mutlu etmeye yönelikti. Hakikatli bir âşık olursa samimi bir dervişin mertebesine erişeceğini, üstüne üstlük mutlu bir hayat yaşayacağını da düşünüyordu. Hayran Abdal devam etti:

"Aşkı öğrenmek için Bahşı, mutluluğa değil hasrete, hicrana, firkate, ayrılığa ihtiyacın olduğunu bilmelisin. Aşkın azığı mutluluk değil kederdir, üzüntüdür, elemdir. Bu gece burada sırrımı öğrendin, gayrı sana son sözlerim bunlar idi. Sohbetimizin sonu say!"

Sert rüzgârların geceyi elediği bir tenhalıktı. Aşk ikisini de acıtmıştı.

Sonraki günler hızla aktı. Sonbaharın işaretleri akşam rüzgârlarıyla gelmeye başladığında böğründeki yarası tamamen kapanmış, kalbindeki yara katmerlenmişti. Gunala bir akşam bütün esirleri toplayıp huzuruna çıkardığında ise sersem gibiydi:

"Efendimiz, lütfen aklınızdaki planı bize de açıklayınız!"

"Ne planı Gunala, neden bahsediyorsun?"

"Bizler... Bahşı Bey'in esirleri.... Kölеleriniz... Gayrı iyileştiniz sayılır, bize ne olacak, nereye götüreceksiniz?"

"Nereye istiyorsanız gidin Gunala, siz benim kölem falan değilsiniz!"

"Ama efendimiz, siz kabul etmezseniz biz ne yapar, nasıl yaşarız? Bu kullarınız, sizsiz başımıza gelecek hiçbir şeyi ne düşündük, ne hayal ettik..."

"Hoppala!.."

Gunala boynunu büküp merhamet dilenir gibi fısıldadı; yalnızca Bahşı duyacak şekilde:

"Efendimiz! Ben Bahşı Bey'in esiriyim!"

Bahşı'nın ciğeri yandı. Gunala'nın göz göre azap çektiğini anlayabilmişti. Peki ya diğerleri? Her birinin çileli ömürleri, üzüntülü maceraları vardı. Gunala dalından koparılmış bir çiçek... Masum, çaresiz, güzel... Ve elbette tutkun... Büyrek çok zeki. Fakir babası onun için İstanbul'da yüksek bir talih hayal etmiş, büyük yerde büyük adam olsun, kendini kurtarsın diye annesinin gözyaşlarına rağmen esircilere satmış. Eva tam bir masumiyet, hayata tutunmak için kölelikten başka seçeneği yok. Dil öğrenmekte çok yetenekli. Gupse, on parmağında on hüner...

Her birinin bin bir derdine dalıp gittiği sırada kayalıklardan bir ses çalındı kulağına. Abdallardan Celal Faik yalıyarın ucunda, Sarı Saltuk Sultan'ın kabri başında tek başına oturmuş, telleri inletiyordu. Derhal yanına koştu. Gözlerine inanamadı. Kendi elleriyle yontup çattığı, yanından hiç ayırmadığı, Slamander'de bağrına yaslayıp denize atladığı kendi dutarıydı bu. Kaknus nakşı yerli yerinde duruyordu üstelik. Parmakları karıncalandı. Sanki tellerine dokunan kendisiydi. Kaknusia'ya koşmalar, semailer çığırdığı günlerde hissetti kendini. Ayna deliğine baktı. Sıkıştırdığı kösele parçası bile yerli yerindeydi. Aşkının en güzel anılarını taşıyan şu dutarın o anda Celal Abdal'ın elinde olması, içinde sanki

Kaknusia'ya ihanet hissi uyandırdı. Dayanamadı. Hışımla elinden çekti. Önce bağrına bastı, sonra eşikteki kaknus nakşını öptü. Gözünden bir damla yaş yanağına süzülürken öfkeli abdala sordu; yalvarır gibi:

"Nerden buldun bunu Celal'im?"

"Çöğürü mü soruyorsun? Akşam sahilde buldum, neden?"

"?"

Nemli gözlerle dutarın şişmeye başlayan teknesine, yerinden oynayan perdelerine, gevşeyen teline, deniz suyunun bozduğu desenine baktı. Teline dokundu. Sesini dinledi. Niyeti perde perde düzene koyup sabaha kadar Kaknusia'ya çaldığı türküleri, koşmaları söylemekti. Buna ihtiyacı vardı. Teselli olacaktı. Ne var ki sazı düzenleyip çalmaya başlayacağı sırada parmakları mızrabı tutamadı. Bir zamanlar onunla söylediği dizeleri şimdi onsuz nasıl söylerdi? Kaknus nakşına defalarca dokundu, okşadı, öptü; Kaknusia'nın parmaklarını öper gibi. Neden sonra dutarı sırtına asıp yemin etti: *"Kaknuşşam... Seni bulasıya kadar dutarın tellerine dokunmak bana haram olsun!"* Gözleri dutara takılı öylece kaldı. Neden sonra göğüs alt eşiğine sıkıştırdığı köselede bir farklılık hissetti. Birisi onu yerinden söküp yeniden takmış gibiydi. Yerinden çekince teknenin içinde tomarlanmış bir nesne fark etti. Her ne ise önce muşambaya sarılmış, sonra dışı balmumuyla kapatılmış bir karış boyunda bir rulo. Muşambanın iki ucu da Kaknusia'nın giysisinden birer şerit ile bağlanmıştı, sımsıkı. İçinde her ne var ise sudan korunmak için böyle yapılmış olmalıydı. Heyecanla açıp baktı. Gözlerine inanamadı; ıtıkname!.. Bahçesaray'da subaşı ağadan alıp Dede Dayı eliyle Kaknusia'ya teslim ettiği ıtıkname... Yazılarından bazı satırlara su değip mürekkebini dağıtmış, ama okunabilir vaziyette. Dutarı bağrına basıp ağlamaya o anda başladı:

"Kaknuşşaaaaaaaaaa!..."

Gecenin geri kalanında hayaller kurdu. Zihninde canlanan bütün görüntüler eşliğinde Kaknusia'yı hissetti. Zavallı kız, denizde dalgalarla boğuşurken dutarı buluyor, onu can simidi diye kullanıp bağrına basıyor, o esnada durmadan Bahşı diye sayıklıyor... Zaman ilerliyor, dalgalar ruhunu üşütüyor, ısınmak için Bahşı'nın koşmalarından birini mırıldanıyor, elinin değdiği tellerine dokunuyor... Bunları yaparken elbette durmadan ağlıyor, can simidi diye bağrına basarak kocasına kavuşacağını umut ediyor... Derken denizde uyuyakalıyor, birden uyanıp dutara yeniden sarılıyor, günler geçiyor, geceler geçiyor, dutar sayesinde hayata tutunuyor, hayaller kuruyor, birsamlar görüyor, dişleri takır takır vururken donmamayı bu dutar sayesinde başarıyor... Nihayet dalgaların arasında gücü tükeniyor, dutara sarılarak yeniden güç buluyor, yeniden gücü tükeniyor, bedeni derinlere akıyor ve çıkmak için çırpınmıyor bile...

Bahşı, şafak sökerken dilinin sayıklamaya başladığı o cümleyi kabullendi:

"Yaşıyor olsaydı asla dutarı bırakmazdı!"

Rüzgârına, uğultusuna ve deniz kokusuna alıştığı manastıra vardı ve tekkeden ayrılmak üzere esirlerini uyandırdı. Falezlerden ve mağaralardan göçmen pelikanların kubur kubur sesleri geliyordu. Yol uzak, menzil çoktu. Beyaz kanatlı kuşlardan evvel yola düşmek gerektiğini düşündü.

9. Bölüm

ADIN LÂLİN OLSUN...

Üç gün sonra İstanbul,
Ağustos 1589

Satı Yenge omuzundaki inci işlemeli yorganı selamlıkta binbir heyecanla açmaya çalışan Evrennik İshak'a baktı. Yorganın güzelliğini görmesini ister gibi neşeliydi. Üftade bir delikanlının hayallerini yıkacak şeyler konuşacağı için hayıflanarak başını iki yana salladı. Vakit kazanmak ister gibi çevresindeki eşyalara tek tek göz gezdirdi. Sırma işlemeli örtüler, oyalı çevreler, ortada ipek bir halı, üzerinde pirinç mangal ve sergende gümüş şamdan... Bütün bunları hep İshak getirmişti bu eve. Sülün Mustafa taze gelin iken dul kalan ablasını bir eli yağda bir eli balda yaşatmaya ahd edince, o istemediği halde nerde güzel bir eşya bulsa "Satı ablam sever!" diye gönderirdi. Kolay değil, şimdiki odabaşılık yirmidört saat vazife başında olmayı gerektirir, o da her ne gidecekse eski yamağı, yeni hamlacısı Evrennik ile gönderirdi; ona güvendiği ve sevdiği için. Ama bu sefer getirdiği incili yorganı Mustafa'nın göndermediğini, en azından bu yorganı alması için İshak'ın onu zorladığını düşündü:

"Şimdi sen bir de 'Satı Yengemin ihtiyacı var!' demişsindir?"

"He, dedim Valla! Yok mu?"

İshak her zamanki gibi neşeyle güldü. Lakin Satı'nın yüzündeki ifade onun neşesini kaçırmaya hazırdı. Kitabın ortasından konuştu:

"Emanetine yorgan değil ebe lazımdır oğul!"

İshak yorganın üzerinde öylece kalakaldı. Kolları yana yığıldı, başı yere eğildi. İçinde bir şeylerin buz kestiğini hissetti. Satı söze başlamışken yükü üzerinden atmayı seçti ve devamını anlattı:

"Getirdiğin gece kendine gelmesi için başında bekledim. Ölü gibi yattı. Elindeki oyalı yemeniyi öpüp koklayıp avunuyordu. Artık kimindir, kimdendir, hatırası nedir bilmem. Yalnızca dün bir ara korkuyla sayıklar gibi oldu. 'Vahşi... vahşi...' dedi durdu. Bir yerlerde vahşet görmüş olmalı. Ateşi düşsün diye nane-mürver yaptım. Sabah da tarhana kaynattım. Nafile!.. Yeme içme yok..."

İshak duyduklarına öfkelenmişti. Sesi birden sertleşti:

"Hamile olduğunu mu söyledi?"

"Hayır o konuşmuyor!"

"Nasıl yani? Dilimizi mi bilmiyor?"

"Hayır, biliyor ama konuşamıyor, konuşmuyor."

"Hiç mi?"

"Hiç. Her ne geldiyse başına, artık lâl olmuş kızcağız, dili açılmıyor!"

"Adı neymiş?"

İshak üç gündür bu kız hakkında zihnine takılan hangi düşünce, hangi hayal veya hangi soru olsa "Selma'ya sormalıydım!" diye sayıklayıp durmuştu. Şimdi de ismini sormadığına yandı. Şu Selma da gitmiş ve bir daha gelmemişti. Günün birinde Evrennik İshak'ı sorup geri döneceğini umut etti, sorularına cevap bulmak için. O zaman şu dilsiz kız hakkında bir şeyler öğrenebilirdi. Adı önemliydi mesela. İsimlerin arkasından hikâyeler gelirdi çünkü. Yengesine omuzlarını kaldırarak yeniden baktı:

"Adını bile öğrenemediysen hamile olduğunu nasıl öğrendin?"

"Bu sabah kustu. İki gündür yiyip içmemek bitap düşürmüş olmalı diye düşündüm. Ama kusması hayra alamet

değildi. Çorbayı dayadım ağzına. Bu sefer hayır diyemedi. Bereket versin konuşulanları anlıyor. Sora sora başının dön düğünü ve midesinin bulandığını da öğrendim. Hepsini top layınca hamile olduğu belli oldu. Elini karnına koydum. O da gözleriyle beni onayladı."

İshak'ın bütün neşesi kaçtı. Üç gündür kurduğu tatlı ha yallerin hüsranını yaşıyordu. Şimdi ne yapacaktı? Hiç tanımadığı bir kadını buraya getirmekle değer verdiği iki insanı da şaibe altına sokmuş, tehlikeye atmıştı. Selma denen o dilbaz kızın sözüne güvenip kimsesiz, esir olduğuna inanmıştı. Hamile olduğuna göre birilerinin cariyesi veya artığı olabilirdi. Eğer öyle ise sahibi şikâyetçi çıkar, kendisi de ocaktan atılırdı. Asıl kötüsü de böyle bir durumda Sülün Mustafa'nın yüzüne nasıl bakardı?

Bir şeyler yapmalı, en azından Satı'nın evinden bu belayı uzaklaştırmalıydı. Öfkesi arttıkça arttı. Böyle bir şey neden onun başına gelmişti. Merhametten maraz doğuyordu. Önce kızı sürükleye sürükleye evden atmak geçti içinden. Belki de esirciler kethüdasına götürmeliydi, kaçtığı yere. Sonra böyle bir vicdansızlığı düşündüğü için kendine kızdı. *"Sakın ha!"* Kayıktaki kızın "Namusumuz da canımız da sana emanet!" dediğini hatırladı. Mürüvvet göstermiş, düşküne yardım etmişti. Hamile olması onu daha da düşkün yaptığı halde şimdi neden kinlendiğini kalbine izah edemedi. İçini yokladı. Hayır, onu atamaz, satamaz, gönderemezdi. Üç gündür kurduğu hayaller de tatlıydı üstelik. Öfkesi yatışır gibi oldu. *"Bir çare bulmalı!"* Evet çare bulmalıydı. Galiba tutulmuştu da kendine itiraf edemiyordu. Sevgiden, şefkatten, yardımdan öte bir şeyler hissetmenin bedeli... Sahiplenmek, hakkında kararlar almak, hayaller kurmak. Hamile olması elbette bütün bunları değiştiriyor ve onu öfkelendiriyordu.

Yerinden kalkıp kızın odasına doğru yürüdü. Satı önüne geçti:

"Hayır! Öfkeni ondan çıkarmamalısın!"

"Konuşacağım, bırak!"

"Kız dilsiz diyorum sana, konuşacaksan sertlikle değil bunu samimiyetle yap, ona değer verdiğini göster!"

"Peki, çağır şunu!"

Yürüyüşünü ilk defa orada gördü. Baktı. Bakakaldı. Yürümek değil salınmak, salınmak değil zarafet, zarafet değil naz ve eda... Kasten işvebazlık ettiği yoktu, tabii halinde... Yüzüne bakan yüzüne baktı. Hafif bir tebessüm... Binlerce teşekkür ve minnet dolu bir tebessüm... Altında da derin bir hüzün... Satı hayretle izliyordu. Kız gelip İsak'ın önünde dizleri üzerine çöktü, elini ellerinin arasına aldı ve avcunun içini saygıyla öptü. Sonra da boynunu uzattı; "İstersen vur!" diye. İçerdeyken konuşmaları duymuş olmalıydı.

Kızın bu teslimiyeti Evrennik İshak'ın içini burktu. Çaresizliğin, perişanlığın başka türlü izahı olamazdı. Esirciler kethüdasına teslim etme fikrinden o anda vazgeçti. Öncelikle karnındaki çocuğun kimin çocuğu –artık piç demeye içi elvermedi– olduğunu anlamayı istiyordu. Nereli olduğunu, gemi kazasından başka başına neler geldiğini öğrenmesi gerekiyordu; hakkında doğru kararı verebilmek için. Sonra kimi kimsesi olup olmadığını da bilmesi gerekecekti; eğer bir akrabası, yakını var ise götürüp teslim etmek üzere. *"Götürüp teslim etmek mi?"* Yüzüne bakarken bu ihtimalin içini acıttığını hissetti. Onu götürmek tamam da, birine, birilerine teslim etmek... Bunu nasıl yapabilirdi ki; üç gündür içinde büyüterek aldığı, verdiği, dediği, yaptığı, iştahla kurduğu hayaller ne olacaktı? Çamurlu yüzünü görür görmez sevmiş, kanı ısınmıştı bir kere. Satı Yenge'nin dediği gibi sesindeki öfkeyi mümkün olduğunca gizleyerek aklına gelen her şeyi sırayla sordu, adından başlayarak... Önce sesini duyarak cevaplar almayı bekledi. Bundan umudunu kesince başıyla onaylamasını, gözüyle kabullenmesini, kaşıyla itiraz etmesini, el ve kol hareketleriyle tasvirler

yaparak anlatmasını umdu. Tekrar tekrar sordu, ısrarla karşılık bekledi, nafile. İki saat boyunca durmadan konuştu, anlattı, azarladı, yalvardı ve sonuçta tavırlarından üç bilgi edinebildi: Birincisi köle veya esir olmadığıydı ama ıtıknamesi elinden alınmıştı. İkincisi karnındaki çocuk piç değildi. Son olarak da çocuğun babası gemi kazasında kaybolmuştu. İshak sormaktan yorulmuş olmasına rağmen bir planı, hayata dair bir beklentisi yahut umudu, yapması gereken veya yapmayı istediği bir eylemi olup olmadığına dair bilgiler de edinmek istedi ama o, bütün sorulara yalnızca boynunu büküp başını yere eğerek karşılık verdi; elbette gözünden sicim gibi akan yaşlarla birlikte. Nihayet delikanlılık hiddetini dışa vurdu:

"Peki seni ne yapacağım ben?"

Kız ellerini iki göğsü arasında avuç avuca birleştirip dudaklarını parmaklarının ucuna getirdi. Başını bağrına yasladı ve bütün ruhuyla itaate hazır bekledi. Hıçkırmıyor ama gözyaşları tıpır tıpır dizine damlıyordu. İshak kızın bu hareketini Galata kiliselerinden tanıyordu. Hz. İsa'ya inandığını anladı. Bu durum, işleri daha da karıştıracaktı. "Türkçe bildiğine göre Osmanlı tebaasından olmalı!" diye düşündü. Onun öylece bekleyişine içi ezildi. Kaderini ellerine teslim edecek kadar kendisine güvenmiş biri... Ne yapmalıydı, ne yapacaktı, hiç kestiremiyordu. Önce omuzlarından tutarak ayağa, sonra da parmağını çenesine koyarak başını yukarı kaldırdı. Gözlerinin içine baktı. Solgun mavi derinlikte büyük hüzünler birikmişti. Şefkatle fısıldadı:

"Adını söyle bari?"

"?"

Kız yutkundu, İshak bekledi. Gözlerinin ta içine baktı. Kaçıncı defadır sorduğu aynı soruya cevap almayı umuyordu. Heyhaat!.. O sırada ağlamaktan kızaran gözleri âdeta alev alacak bir lâl taşına dönüşmüştü. Her bir damlada gözlerin solgun mavisiyle şişip kızaran damarların rengi kırılıyor,

her damla lâl taşından taneler misali görünüyor, gamzeli yanağı pembeleşip lâlin yumrulara dönüyordu. O anda onu lâl cevherinden yontulmuş bir heykele benzetti, vaktiyle Galata kiliselerinden birinde gördüğü bir sanem misali... Ağzından öylece çıkıverdi:

"Adın Lâlin olsun bari, lâl kesilmişsin madem..."

"!"

Satı "lâlin" kelimesinin lâl olmaktan öte lâl taşından yapılma süs eşyaları için kullanıldığını biliyordu. Hatta sevenlerin sevgililerindeki zarafet ve narinliği anlatmak için sıfat diye kullanmalarının yaygın olduğunu da. Evrennik İshak ile göz göze geldiklerinde delikanlının yüzündeki kızarma ve mahcubiyet kalbini ele veriverdi. Lâlin ile lâl arasında bağlantı kurarak acemi bir açıklama bile yaptı:

"Hani konuşmuyor ya! Ondan işte, Lâlin..."

"!"

İshak çaresizliği hissetti. Duyguları durmadan değişiyordu. Umduklarıyla buldukları arasında gidip geliyordu. Lâlin adını koyduğu kız işte oradaydı da orada değilmiş gibiydi. Nefes alıyordu ama sanki yaşamıyordu. Dünya yıkılmış da altında o kalmışçasına bezgin, bıkkın, alakasız... Çevre, insanlar, dünya... Sanki hiçbiri onu ilgilendirmiyordu. İshak iletişim kurmak istediğinde çaresiz kalıyordu. Daha önemlisi de ne yapacağı, nasıl davranacağı hususuydu. İncili yorgan getirmişti ama belki de Satı yengesi onu götürmesini isteyecekti. Eğer öyle olursa yolun Esirciler Hanı'na çıkması kaçınılmaz olurdu. Peki ama yüklü bir esiri kim satın alır, kim cariye yapardı. Bebek hakkında ne düşündüğünü bile bilmiyordu. Belki de önce bunu öğrenmesi gerekirdi:

"Yengem! Tanıdığın bir ebe kadın vardır elbette, hani çocuğu aldırmak gerekirse diye..."

Yaşamaktan bezmiş bir insanın bu derece çevik hareket edebileceğini kimse düşünemezdi. Lâlin'in yerinden fırlayıp

ocak başındaki kaplar arasından zağlı ekmek bıçağını kapması yalnızca birkaç saniye sürdü. İkisi de ürktüler. *"Bu kız tekin değil, bir an evvel kurtulmak lazım!"* Öfkeyle bağırdı:

"Ne o? Beni mi öldüreceksin, ha?"

Lâlin bıçağın kabzasını iki eliyle tutup ucunu kendi kalbi üzerine getirdi.

"İyi o hâlde, yap da hem sen kurtul, hem bizi kurtar!"

Bu sefer Lâlin titreyerek geri geri gitti, odaya girdi ve iki dakika kadar sonra çıktı. Giysilerini değiştirmiş, eve geldiği günkü çamurlu eşyalarını kuşanmıştı. Gitmeye karar vermişti anlaşılan. Satı önüne geçip durdurdu ve İshak'a baktı:

"Karar ver oğul!"

İshak boşa koydu dolmadı, doluya koydu almadı, başı iki elinin arasında öylece çömeldi kaldı. Satı Lâlin'e sarılıp beklemesini tembihleyerek sedire oturttu. Saniyelerin asra bedel olduğu birkaç dakika geçti. Kanlıca'da çınarların koyu gölgelerinde yapraklar uçuşuyordu. Neden sonra İshak başını kaldırıp kararını bildirdi:

"Ah be Satı Yenge, şu dünyada kimsesiz kalmıştım da Allah Sülün Ağa'mla seni bana kimse yapmıştı. Gariptim, çaresizdim, gidecek yerim yoktu... İçimden gelir ki şimdi borcumu size değil şu Lâlin'e ödeyeyim. Lakin belalı iştir, netameli sonuçlar getirir. Bu yüzden ağama sormam gerekiyor."

O sırada Satı, içinden "İki çıplak bir hamama yaraşır!" diye geçirmekteydi. Sonra da zihninin bu iki çaresizi birlikte düşündüğüne şaştı. Oysa bunun ne kadar zor olduğu apaçıktı. Öncelikle Lâlin'in kocasına ne olduğunu bilmek gerekirdi. Ondan umut kesildiyse kızın İshak'a razı olması lazımdı. Öte yandan İshak yaşındaki yeniçerilere evlenmek yasaktı. Bir de Lâlin'in esir veya köle olmadığını ispat etme meselesi vardı. Bütün bunlar fırsat verse bile kocasının öldüğüne şahit gerekiyordu veya bu hususta kadıya ilam yazdırtmak lazımdı. İshak'ın az evvel uzun uzun bunları düşündüğünü o anda

fark etti. Buna rağmen kararını Lâlin'den yana vermiş olmasına sevindi. Karnı büyüyesiye kadar ona kızı gibi bakar, can yoldaşı edinirdi. İki, üç ay içinde de kardeşi bu işe bir çözüm bulurdu elbette; ne de olsa kışlanın en güçlü odabaşısıydı. Bunun için İshak'a yol yordam öğretti:

"Ağana hiçbir şey sorma. Ona dobra dobra *'Kanlıca'ya kanadı kırık bir bülbül kondurdum, Satı Yengem de ötecek zamana kadar senin odanda yuvalandırdı. Bu kararından dönüşü yoktur'* de. Sonra da içinden her ne geçiyorsa Satı ablanızın emridir deyip bir bir söyle!"

İshak Kanlıca'dan binbir düşünce içinde ayrıldı. Kayığının küreklerini Boğaz'ın akıntısına teslim edip akşam güneşinin kırıldığı sularda günün muhasebesini yaptı. Gelirken hayalini kurduğu hiçbir şey olmadığı gibi, hayal etmediği şeyler de musibet olarak önüne dağlar gibi yığılıvermişti. Kanaryalar gibi ötüşülecek, kumrular gibi öpüşülecek yuva hayali gitmiş, Şahzadebaşı tomruğunda işkence ihtimali belirmişti. Gelirken kendisine minnetli bir güzelin müstakbel saadetiyle mest iken şimdi başkasının çocuğunu taşıyan bir garibin dertleriyle karamsardı. Gelirken ona şakır şakır sırmalı havlular, püsküllü ibrişim peştamallar, sedef kakmalı şimşir nalınlar, al atlastan entariler biçerken şimdi yüreğinde gamdan, kederden, sıkıntıdan urbalar dikiyordu. Gelirken kendisi işe gidince kaçmasın diye ona sık sık hediyeler getirmeyi kurmuştu, şimdi... Kayık Bahçe Kapısı iskelesine vardığında zihnini yine ona Kapalıçarşı bedesteninden hediyeler seçerken buldu. Kanlıca'daki bülbüllerin sesini ancak duyabildi. Gülümsedi. *"Lâlin Hatun!"*

10. Bölüm

TEHLİKELİ BİR YOLCULUK

Kasım, 1589

Yol... Birbirine eklenen günlerin ve mesafelerin ulandığı umut... Yürümek, yürümek, yürümek... Yüreğinde aşk, zihninde hayaller, ardında dört esir... Bir arayışın peşinde, bir umudun kanatlarında...

Bir hayatın bedeli yine bir hayat olabilirdi. Kaligra Sultan'a ne vaat etse hakkını ödeyemezdi. Huzuruna çıktığında veda için söyleyecek cümleleri bir türlü bulamadı, yalnızca gülümsedi, bin minnet ile. Ancak onun veda cümlesi kurşun gibi oldu:

"Aşkın ne olduğunu öğrenmeden Kaknusia'yı hak etmiş olmazsın Bahşı Bey!"

Yol uzadıkça, "Kaknusia'yı Hak etme"nin ne anlama geldiğini düşünüp durması bu yüzdendi. Bulgarova ve Kavarna bölgesindeki uçsuz bucaksız buğday tarlalarını aşk üzerine düşünerek geçti. Bu cümleyi Hayran Abdal yahut Ehlin Derviş söylese izahı kolaydı ama Pir Baba Cafer neden böyle demişti ki? Kastı neydi? Neyi öğrenmesini istiyordu? Balçık ve Varna arasında aşkın tanımlarını sayıkladı. Tarif edilmiş bir şeyi öğrenmek daha kolay olurdu çünkü. Kişi âşık olduğunu nasıl anlardı, mesela! Aşkını sevdiğine nasıl gösterirdi? Âşık olmanın adabı neydi? Âşıkın vazifeleri, sorumlulukları, hakları vs. hep önemliydi. Öteden beriden, eskiden yeniden cümle aşk ve âşıklık hikâyeleri... Sonunda aşkın ruhta tecelli eden bir şey olduğuna karar verdi. Ruhu etkilemekten gayrı

bir sebeple beslenen duygulara aşk denmezdi. Hele ten zevki veya oynaş safasının aşk ile hiçbir alakası olamazdı. Eğer sevilen, güzellik, zenginlik, cömertlik gibi herhangi bir sebeple seviliyorsa o sebebe sahip çıkmaya ve hatta gittikçe arttırmaya dikkat etmeliydi. Aksi takdirde sebep ortadan kalkınca seveni de yüz çevirirdi. Kaknusia'ya karşı ta başlangıçtan beri beslediği duyguları düşündü. Onu ilk gördüğünde uzun uzun seyre daldığını hatırlıyordu. *"Demek aşk görmekle başlıyor!"* Göz, ruha açılan bir pencere olmalıydı. Sonra onun sesini duymak, sözlerini can kulağıyla dinlemek, imkânsız talepler bile olsa dediklerini tatbik etmek, inanılmaz şeyler söylese de inanmakla yola devam etmişti. *"Aşk, sevgili haksızken bile onu desteklemek olmalı!"* Kaknusia'ya âşık olduktan sonra daha nazik olmaya, güzel konuşmaya başladığını, en değer verdiği şeyleri onun için harcamaktan çekinmediğini de hatırlıyordu. *"Aşk besbelli ki nezakettir, cömertliktir, güzel davranıştır, fedakârlıktır!"* Onunla gizli gizli buluşmalarını düşündü. Başkalarının olduğu yerde yanyana bulunmaktan sıkıldığını da... *"Aşk tenhayı seviyor besbelli!"* Bir ara sırf onun ilgisini çekmek için aksilik yaptığını, aksi davrandığını hatırladı. Kendince güldü; aşk işinde zıtlıkların birbirini çektiğini şimdi anlıyordu. Elinde uzun zaman kar tutarak ateş hissini almaya çalışmak gibi bir şeydi bu. Aşk mevzubahis olunca bütün ağlayışların sonu gülmeye varıyor, bütün gülmelerin sonunda gözden yaş geliyordu ama gururlu hassasiyetler göstererek sevgili elde edilemiyordu. Demek ki aşk gururu kaldırmıyordu. Maamafih bazı iyi dostlukların önce çatışma ve zıtlıklarla başladığı inkâr edilmemeliydi. Yanındayken aldırmaz davranıp yalnız kaldığı zamanlarda durmadan "Marişşşşaaa" diye tekrarladığını ve bundan bir saadet duyduğunu inkâr edemezdi. Bütün konuşmaların Kaknusia üzerine yapılmasını, bütün cümlelerin Kaknusia'yı anlatmasını istediği zamanlardı, Kaknusia'dan başka söz duymaya tahammül edemiyordu. *"Demek aşk bütün sözlerin*

sevgiliye dair olmasının adıydı!" Bütün sözler sevgili üstü ne olmaya başlayınca ardından iştahsızlık çektiği zamanları gelmişti. Acıkmadan, susamadan geçirdiği günleri hatırladı Daha doğrusu iştahla yemek yerken Kaknusia aklına gelir gelmez elindeki kaşığın düştüğü, boğazından lokmaların geçmediği zamanlardı. Şen şakrak konuşurken Kaknusia aklına düşünce kelimelerini şaşırdığı zamanlar. *"Aşk, iradenin alıp başını gitmesi olmalı!"* Hatta bir ara ona söylemek üzere akşamdan cümleler hazırlayıp, cümleleri aynanın karşısında defalarca talim ettiği halde ertesi gün yanına varınca dilinin dolanıp hiçbir şey söyleyemediği olmuştu. Mecnun'un tenhalarda eğleşmeye, yalnızlıktan hoşlanmaya ve gitgide zayıflamaya başladığı uykusuz geceleri gibi. *"Aşk sevgili için kendinden kaçmaktır!"*

Aşkın ne olduğunu ve sevgiliyi hak etmenin ne anlama geldiğini anlamaya çalışmak, yolculuğun da anlamını değiştirivermişti. Kaknusia'nın ölmediğine kendini böyle böyle inandırdı. Adımları gitgide Kaknusia ile yoldaşlığa, sevgiliyle yürüyüşe dönüştü. Gunala onun daha dalgın, içine kapanık, sessiz ve derin düşüncelerle kendini yıprattığını görüyor, onu neşelendirecek sözler ve konular buluyor, gönlünü oyalamak ve hayata bağlamak üzere önlemler alıyor ama başarılı olamıyordu. Onun bu hâli kafiledeki herkesi etkiliyor, yürüyüş bir hüzün kervanına dönüşüyordu.

Üçüncü günün sonunda yol azıkları bitti. Sonbahar kışa evriliyordu ve yolda gitgide zorlanmaya başlamışlardı. Günde üç fersah yerine artık iki fersah ilerleyebiliyorlardı. Bir girdabın içinde kurda kuşa yem olmak da vardı. Varna'ya yaklaştıklarında Gunala bütün cesaretini toplayıp yaşaran iki göz ve yalvaran bir sesle sorabildi:

"Efendimiz, nereye gidiyoruz!"

Bahşı'nın adımı şaştı. Kaknusia ile yoldaşlığa bürünen yolculuğunun düzeni bozulmuş hissetti. Gönülsüzce homurdandı:

"İstanbul'a!"

Sonra İstanbul'a neden gittiğini o an yeniden düşünmeye başladı. Son bir umut... Kaknusia... Belki fırtına onu başka bir sahile atmış yahut farklı istikamete sürüklemişti; İğneada, Köstence, Sinop, Trabzon, Amasra. Güneyde başka bir sahil, belki. Fırtınanın yönüne göre Karadeniz'e kıyısı olan yerlere uğraya uğraya İstanbul'a kadar giderse ondan bir iz, bir haber alabilirdi belki. Güzergâhı zihninde belirlemişti: Varna'dan itibaren sahilleri aşa aşa Nesebir, Burgaz, Süzebolu, Tırnovacık'ı geçecek sonra içeriden Kırklareli, Pınarhisar, Saray, Çerkezköy, Çatalca yoluyla İstanbul'a varacaktı. Sora sora, araya araya... Ölü veya diri... Yaşıyorsa İstanbul'da esirciler kethüdasına yol uğratması ve ıtıknameyi göstermesi gerektiğini biliyordu; ona sahip olabilmek adına... Gunala'nın sorusunu daha açık cevapladı:

"Eğer sağ ise mutlaka İstanbul'a gelecektir!"

Gunala aldığı cevabın tonlamasından yeni bir sual sormaması gerektiğini anladı. Lakin bu sefer başka bir sual geldi:

"Duruuuun!.. Kimsiniz?"

Rüstem Ağa ve ailesiyle böyle tanıştılar. Çift bozan köylülerdi bunlar. Muhtemelen ya vergi yüküyle geçim çarkını çeviremedikleri için göçüyorlar ya da isyancı Celaliler önünden kaçıyorlardı. Ver elini İstanbul! Daha büyük bir kafile oldular. Yolların tehlikesine karşı sayı önemliydi. Ne kadar kalabalık, o kadar güvenli. Kurda kuşa, eşkıyaya berduşa karşı... Kısa sürede kaynaştılar, anlaştılar. İyiler iyileri yüzlerinden tanır. Yoldaşlık samimiyete dönünce Rüstem Ağa bir plan yaptı, eşkıya ile karşılaşma ihtimaline karşı. Çatalca yirmi-yirmi beş menzil tutuyordu. Kış kendini hissettirmeye başladığına göre buna birkaç gün daha ilave olunursa üç haftalık yol demekti. Tam karların yağmaya, yolları kapatmaya başlayacağı zamanlar. Ona göre bir güzergâh belirleyip nöbet listesi bile

hazırladılar. Nitekim Tırnovacık'ta, sakındıkları eşkıya ile bu gece vakti burun buruna geliverdiler. Akşam için konaklamışlar, yeni alevlenen ateşin başında ısınmaya çalışıyorlardı. Birden köpekler havladı. Yaklaşan sesler daha da yaklaştı. Ateşi söndürüp gizlenmek üzere hareketlendiler ama iş işten geçmişti. Birkaç dakika içinde yüzlerce adam çevrelerini sarıverdi. Her şey aslında bir tesadüften ibaretti. Ama yağma tesadüfe kalmadı göz yumup açıncaya kadar eşya namına neleri varsa kaybettiler. Dahası, elleri, ayakları, gözleri ve ağızları bağlandı; bağlanamayan gözyaşlarına inat.

Uzun bir gece oldu; balık istifi, sırt sırta... Ve binlerce adamın uğultuya dönen önce konuşmalarını, sonra bağrışmalarını, sonra da horultularını dinleyerek... Bahşı bütün gece duyduklarından bunların Kızılcehennem Mihail ile adamları olduğunu anlayabildi.

Mihail, eski voyvodalardandı. Bahçesaray'da Mihail hakkında pek çok şey konuşulurdu. Bahçesaray'da Papaz Yorgi sık sık ondan bahsederdi. Kimya, simya, cifr gibi garip ilimler okumuş, hatta bu ilimlerde Bokrat ve Calinus'u geride bırakmış biri olduğu söyleniyordu. Çocukluğunda Türk, Rus, Bulgar ve Romen dillerini öğrenmiş, gençliğinde cengâverliği ve gözüpekliğiyle boyarlar arasında temayüz etmiş, güya bir ara tabiplik bile öğrenmişmiş. Şiir yazdığını, sazendelik ettiğini, demir dövüp saraçlık yaptığını söyleyenler de vardı. Rüstem Ağa'nın anlattığına göre Mihail iyi bir voyvoda iken rakibi Dimitri'nin gadrine uğramış, voyvodalığı kaybetmişti. Meğer Dimitri aynı zamanda Mihail'in karısı Elena'ya da sahip olmak istiyormuş; binbir düzen ve hile ile Mihail'i alaşağı ettirmiş. Sonunda Dimitri Mihail'i zindana attırıp Elena'yı sarayına alınca Boğdan'da halk yas ilan etmiş. Dimitri'nin zulmüne karşılık da Mihail'i zindandan kaçırıp başlarına geçirmişler. Ama olan olmuş ve Dimitri'nin askerlerine karşı Eflak'ta tutunamayıp Osmanlı topraklarına yönelmişler.

Bahşı ile esirleri hikâyenin gerisini o gece başlarında nöbet bekleyen adamdan öğrendiler. Mihail'in adı Osmanlı topraklarında Mihal'e dönmüş. Sultandan hoşnut olmayan herkes onun ordusuna katılmaya başlamış. Başlangıçta Müslüman ve Hıristiyan fark etmeden hepsi adalet için çalışırlarmış. Lakin yağmacılıkla adalet bir arada barınmamaya başlamış. Suyu dökme tehlikesi genellikle bardağını fazla doldurma arzusundan ileri gelir ya, Mihal da önceleri kimsenin burnu kanasın istemezken, çevresinde insanlar çoğalıp da işler istediği gibi gitmedikçe azıtıp "ferman padişahın dağlar bizimdir!" demiş ve her şeyde kurt kanununu sahiplenmiş. Adamlarının sayısı onbine varınca da işler iyice çığırından çıkmış, celali olmuşlar. Bir kış, ardından bir kış daha on bin adamıyla dağlarda bellerde kalmak önce adamlarının, ardından kendinin tabiatını bozmuş. Babadağ taraflarına çöreklenip hayatta kalma bahanesiyle ne kadar köy, kasaba varsa vurmaya başlamışlar. Derken Dobruca'da yolları başka bir celali ile kesişmiş; Cennetoğlu. Meğer bu Cennetoğlu Sultan Murat'a isyan ederek Yanbolu ve Eskizağra taraflarından adam toplayıp "Ya taht ola ya baht ola!" diyerek bayrak açanlardanmış. Beşbin adamıyla o da Kızılcehennem'e katılmış. Şimdi Müslümanı, Hıristiyanı derken yirmibine yakın evbaş ve kallaş İstanbul yolundaymış.

İtibar gören her şey daima çoğalıyordu; yalan veya doğruluk, iyilik yahut fenalık... Bahşı celali olanların ve olacakların çokluğuna bakarak kendisi gibilerin gördüğü zulmün daha kaça katlanacağını düşünmek bile istemedi. Adalet için dağa çıkanların adaletsizlik yapmaları, namus için başkaldıranlar namus kirletmeleri nasıl izah edilebilirdi ki?

Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte birkaç adam gelip önce hepsini sıraya dizdiler, sonra ayaklarındaki zincirleri urganlarla değiştirip onu Rüstem Ağa ile sırt sırta bağladılar. Bahşı nereye düştüklerini ancak o vakit anlayıp dehşetle irkildi. Her

biri mağara adamına dönmüş bir vahşet ordusuydu karşısın dakiler. Adem ejderhası çakallar, sırtlanlar ve kurtlar. Evlerini koruması gerektiğini düşündü. Bunun için canını verebilirdi. *"Yaşamak isteyen kim?"* Çevresine bakındı. Yüksekçe yerde oturan biri ve etrafında da saygılı davranan adamları vardı. Muhtemelen reisleri Mihal o olmalıydı. Sırt sırta bağlıyken yengeç yürüyüşüyle huzura çıkarıldılar. Yolda Rüstem Ağa ona metanet aşılamaya çalıştı; titreyen bir sesle:

"Oğul, âlemde sürüp giden zevk ü sefa da yoktur, bitmeyen mutluluk da. Doğan gün akşama, yaşayan kişi toprağa elbette kavuşacaktır. Gayrı Allah'ın dediği olacak!"

Bahşı onu biraz ateşlemek istedi:

"Bir şeyler yapmalıyız ağam, vuruşup ölme pahasına, bir şeyler yapmalıyız."

"Sonuca yaklaşasıya kadar sabredeceğiz oğul, şimdilik sabredeceğiz!"

"Sen sabredebilirsin ama ben..."

"Sus oğul, taşkınlık ve şiddetle bir şey halledemezsin. Şiddet, güç gösterisi değildir, unutma, sabır da eylemsizlik değildir."

Rüstem Ağa pes etmemişti. Lakin zihninden geçirdiği planı söylemiyordu. Fırsat kollayacaktı besbelli. *"Tetikte olmalıyım!"* Arkalarından sürüklenenlere baktı. Kadınlar ve çocuklar vardı. İki taraflı kalabalığın arasından ilerliyorlardı, sataşmalar, alaylar ve sarkıntılıklarla. Bir kadının feryatlar ederek ağlaması hariç hepsi metanetle yürüdüler. Binlerce göz üzerlerindeydi. Akabinde aynı emir durmadan tekrarlanmaya başladı:

"Gözlerinizi yerden kaldırmayın!"

Bahşı kaş altından baktı. Eşkiyanın da gözleri yerdeydi. Reisin yanına gittiklerini anladı. Dayanamayıp kaçamak bir bakış attı. Evet, orada, burnu ateş gibi parlıyordu. Yüzünde

savaşta kullanılan yüz zırhı var diye düşündü. İkinci kaçamakta meseleyi anladı. Mihal idi bu. Alnına geçirilmiş çelik bir korsenin ucundan yüzüne sarkıttığı altın bir burun maskesi takıyordu ve parlayan o maskeydi, çehresine ürkütücü bir hava katan maske. Dimitri'nin, tekrar tahtta hak iddia etmesin diye kestirdiği burnunu örten maske. O sırada biri yanına gelip göğsüne bir yumruk indirdi:

"Şu anda ölmek istemiyorsan bir daha başını kaldırma!"

Bahşı öfkelendi. Adamın yüzüne baktı. Bu sefer de şiddetli bir tekme yedi. Sendeledi. O sırada Gunala esirlerin arasından ok gibi fırlayıp bodoslama tekme atan adamın sırtına şiddetle çarptı. İkisi birlikte yıkıldılar. Gunala kolları bedenine bağlı olmasına rağmen adamın belinden hançerini kapıp gırtlağına dayayıvermişti. Ormanda herkes ikisini izliyordu. Bahşı, Gunala'nın yaptıkları kadar, kendisi için canını hiçe saymasının da şaşkınlığını yaşıyordu. Mert ve korkusuz... Birden ona yardım etmesi gerektiğini hissetti. Rüstem Ağa'yı sürükleyerek atıldı. İkisi birlikte yuvarlanıp adamın üzerine düştüler. Bu sırada herkesi titreden ürkütücü bir ses duyuldu:

"Yeteeeeerr!.."

Ayağa kalktıklarında hepsinin dizleri titriyordu. Mihal yerinden kalkıp yanlarına geldi. Belindeki kılıcı eline aldı. Herkes Bahşı ile Gunala'nın kellelerini düşüreceğini bekliyordu. Halbuki o, Gunala'nın kollarındaki bağı kesip gülümsedi:

"Bir erkek için erkekçesine canıyla oynayan erkek kadın, seni kendi hesabıma yazdım!"

Bahşı şaşkındı. Gunala'nın gösterdiği cesaret ve cürete karşılık onu Mihal'e kaptırması şecaatsizlik olurdu. Az evvel, o güne kadar tanıdığı Gunala gitmiş yerine dişi bir kaplan gelmişti sanki. Gemi kazasında kurtardığı bu gözü pek esirini şimdi de kurtarmanın bir yolunu bulması gerekecek-

ti. Yerden kalkan muhafız Gunala'ya yaklaşamayınca mağlubiyetin acısını ondan çıkartmak isteyerek diş gıcırdatıyordu. Mihal iki adam çağırıp Gunala'yı götürmelerini istedi. Gunala direndi, yerinden kıpırdamadı. Mihal onun inadını görünce ısrar etmedi. Elinden tutup yanında bekletti. Esirlere birer kupa su dağıtılmasını söyledi. Sular içilirken ortam sükunet buldu. Sonra da Mihal işaret etti, esir kadınlar tek tek sıralanıp önünden geçirilmeye başladılar, bekletile bekletile. Her bekleyişten sonra reisin sesi duyuluyordu:

"Otuz... Elli... Seksen... Otuz... Kırk... Altmış..."

Her bireri için biçilen fiyattı bu. Biraz sonra söylenen akçeyi verenin olacaklardı. Gunala ve Eva için narh seksenden biçildi. Sonra erkekler mezadı başladı ve nihayet zincirin sonundaki Bahşı durdurulduğunda "yüz" rakamını duydu. En yüksek rakam. Gözleri kararır gibi oldu. Bütün gücünü toplayıp başını kaldırarak itiraz etti:

"Yüz elli!"

Ormanda büyük bir sessizlik oldu. Bugüne kadar hiçbir tutsak, kendine narh biçmemişti. Bütün gözler Bahşı'daydı. Çıt çıkmıyordu. Merak son haddindeydi. Nihayet burnu maskeli reis sordu:

"Kendi fiyatını mı arttırıyorsun? Neden?"

"Prenses Elena ve Çakır Yorgi için!"

"Bre nerden duydun bu isimleri?"

Her şeyin değiştiği andı. Rüstem Ağa'nın planına gerek kalmadı. Önce Mihal adamlarına işaret edip Bahşı'yı Rüstem Ağa'dan ayırarak ayağındaki bukağıyı açtırdı. Yüzüne bakma izni verdi. Ona Elena ile Çakır Yorgi'yi sordu. Bahşı Kırım'daki söylentileri, kahramanlık destanlarını ve nihayet başından geçenleri anlattı. Mihal için Elena neyse kendisi için de Kaknusia'nın o anlama geldiğinden dem vurdu. Kaknusia'yı aramak üzere İstanbul'a gitmek için buralara düştüğünü de ilave etti. Mihal'ın yüreği yufkaydı anlaşılan. Çakır Yor-

gi'nin anısını da hesaba kattı ve bir saat sonra her şey yoluna giriverdi. Kafiledekiler bağlarından kurtulup karınlarını doyururken Mihal ile Bahşı artık geleceği konuşuyorlardı. Mihal isterse kendilerine katılabileceğini ve Kaknusia için bütün adamlarını seferber edeceğini bile teklif etti. Ama o yoluna gitmeyi seçti. Buna göre kafiledekiler Rüstem Ağa'ya teslim edilerek salıverilecekler, esirlerden iki kadın Mihal'ın olacak, çocukla bir kadın da Bahşı'da kalacaktı. Elbette ki o kadının Gunala olmasında ısrarcı oldu. Mihal da Gunala'yı Bahşı'ya teslim ederken mırıldandı: "Unutma Bahşı, böyle bir kadın erkek için hem ömürdür, hem ölüm!" Bahşı, ne demek istediğini soramadı ama birkaç zaman evvel Hayran Abdal'ın da Gunala'dan bahsederken ölümü andığını hatırladı. Bir anda içi ürperdi. O sırada Mihal sözlerini sürdürdü ve İstanbul'a gizlice bir mektup ile bir yakut götürmesi gerektiğinden bahsetti; Mektup ilk fırsatta Safiye Sultan'a veya bizzat padişaha sunulacaktı. Gupse ve Eva'yla helalleşip Büyrek ile Gunala'yı yanına aldı. Buna en ziyade sevinen elbette Gunala oldu.

"Ben Bahşı Bey'in esiriyim!"

Veda sırasında Mihal, Bahşı'nın kuşağına murassa bir hançer soktu, hatıra niyetine. Bahşı sordu:

"Herkese azami seksen iken bana yüz akçe biçmek nedendi reis?"

"Ben o fiyatı sırtındaki dutara vermiştim; daha ziyade de kaknus nakşına!"

"Hmm.. Peki, esirlerimi ne yapacaksınız?"

"Safiye Sultan'a sunacağım, iyi olmaz mı?"

"İyi o halde, ben götüreyim, mektupla birlikte!"

"I-ıh... Başka soru yok... Git!"

Bahşı yol boyunca önce Mihal'ı sonra Safiye Sultan'ı düşündü. Onun Nurbanu Sultan ile yürüttüğü gelin–kaynana

rekabetinin ta Kırım'da bile anlatıldığını hatırlıyordu. Nurbanu, oğlu Murat'a sunmak üzere güzel cariyeler aradıkça Safiye'nin nasıl diş bilediği tevatür olmuştu. Bu rekabetten Safiye galip çıkmıştı ve şimdi her şey onun elindeydi. *"Hey gidi Osmanlı'nın dişi kartalı Safiye Sultan... Kim bilir belki şu ceylan gözlü Gunala ile zeki çocuk Büyrek'in yolları da senin sarayında onlarla kesişir!"*

11. Bölüm

LÂLİN KIZI LÂLZÂDE

Mart 1590

Mevlevihane hareminin kapısında beklerken altı aydır başından geçenleri düşünüyor, kalbini inandırmaya yarayacak yorumlar geliştiriyor ve her defasında bütün gerekçelerinin kendini kandırmaktan başka işe yaramayacağı sonucuna varıyordu. Söz gelimi şu anda bu kapıda neden bekliyordu? İçeride sabır ve sükunetle doğum yapmakta olan Lâlin onun nesi oluyordu? Peki ya doğacak çocuk? Niye burdaydı? Her şey böyle mi olacaktı? *"En iyisi alıp başını gitmek!"* Onu getirip sandalına bindiren Selma da ortalıklarda görünmüyordu. Artık başına neler geldiyse...

Kanlıca'daki ilk günleri hatırladı. Uğrunda her fedakârlığı yapmaya karar verdiği zamanları... Hamile bir kadını sahiplenme vetiresini... İçerlediği tek husus, daha evvel birisinin Lâlin'i kendinden fazla sevmiş olmasıydı. Yolları kesişmeden önce onu kapmış, kalbine girmişti. Hatırası olarak şimdi dolapta oyalı bir yemeni duruyordu; bir rakip gibi. Ve yemeni orada durdukça Lâlin'in kalbinin kapısı kendisine açılmayacaktı, biliyordu. Başkalarının onu sevmesini önlemek, onun da başkalarını sevmesine mâni olmak üzere bir gardiyan gibi. Seven sevgisine de sevgilisinde de ortak istemezdi; ne severken, ne sevilirken... Yemeni dolapta beklediği müddetçe onunla yalnız kalamıyor, ona sevgisini gösteremiyor, sarılamıyor, sıcaklığını hissedemiyordu. Yemeniyi

yerinden yok etmenin ise onu kaybetmek olacağını biliyordu. Kanlıca'daki ikinci rakip de Satı Yenge'ydi. Bu yüzden onu yalnızca kendisinin olduğu başka bir çatı altına, Galata Kuledibi'nde Venediklilerin sıra evlerinden birinin giriş katına taşımış, Sülün ile Satı'nın bütün itirazlarına "Belki kiliseye gitmek ister!" bahanesini öne sürmüştü. Elbette kayığını da o günden sonra Sirkeci çekeği yerine Azapkapı'da tutacaktı, eve yakın olsun diye.

Kuledibi'ndeki ev başlangıçta huzur getirir gibi olmuştu ama asla saadet getirmemişti. Lâlin daha ilk gecede yatağına bir hançer koymuş, hançerin diğer yanını İshak'a işaret etmişti. Yemeniden kurtulamazken araya bir de hançer girmiş oldu. Başlangıçta hançerin öte yakasında onun nefesini dinleyerek sabahlamanın da bir bahtiyarlık olduğunu düşündü. Sevdiği kadının kararı böyle ise çaresiz, o kararından dönesiye dek razı olacaktı. Zor kullanmadı, kararına saygı duymayı öğrendi. Kendine durmadan *"Bir gün gelecek hançeri aradan kendisi kaldıracak yeter ki sen iyi bir koca olmayı başar!"* telkininde bulundu.

Gündüz işine gidiyor ama aklı hep Lâlin'de kalıyordu. Öte yandan yeniçeri iken evlenme yasağına rağmen sevdiğine ev tutmanın tehlikesini düşünüyor, duyulursa Sülün Mustafa'yı töhmet altında bırakmaktan korkuyordu. Elbette bunca belayı göğüslemenin karşılığında da Lâlin'den aşk ve sevgi dolu bir karşılık görmeyi umuyordu. Heyhaaat!.. Altı ayın sonunda, Lâlin'in doğum yaptığı şu akşamda zihni allak bullaktı. Yukarı tükürse bıyık aşağı tükürse sakal... Nice karamsar günler geçirdi, arpacık kumruları gibi düşünüp durduğu geceler de. Önyargılarla hareket etti, şüphelerle boğuştu. En kötüsü de Lâlin'le konuşamıyor ve hiçbir cevap alamıyor olmasıydı. Ne zaman onunla konuşmaya çalışsa kızcağızı ağlatmış, zaman akşam ise mutsuz bir sabaha uyandırmış, sabah ise günü ıstıraba boğmuştu. Bazen kayıkhaneye git-

meyip onu seyrana ve tenezzühe çıkarmış, biraz gözü gönlü açılsın istemiş, gücü yettiğince hediye almaya çalışmış ama bunlar hiçbir şeyi halletmeye yetmemişti. Ta ki bir öğlen vaktinde Kuledibi'ndeki şu Mevlevihane kapısında bir dervişin onlara "Buyurun ya Hû!" dediği güne kadar. İçeri girmişler, kafes arkasından âyin-i şerifi izlemişler, o gün eve huzurla dönmüşler ve İshak bütün korku ve tehlikeleri bir yana bırakarak daha sonraki günlerde Lâlin'in âyine gitmesine izin vermiş, hatta teşvik etmişti. Sülün Mustafa'ya bunu söylediğinde yüzündeki sevinç de onu kararının doğru olduğuna inandırmıştı. Oysa Sülün'ün sevinci, kızı gözetleyip korumak üzere evin bir üst katına yerleştirdiği yeniçeri neferini geri çekme rahatlığıydı. Ne de olsa dervişlere bulaşan birini gözetlemeye gerek kalmazdı, onlar koruyup gözetirlerdi. Hatta bunun için Mevlevihane şeyhi Mahmut Dede'yle mahrem bir görüşme bile yaptı. Şeyh ona, Lâlin'in gerçekten adı gibi paha biçilmez bir mücevher olduğunu, pek çoklarının gözlerinin tabii olarak bu mücevhere çevrileceğini amma kem nazarlardan ve kötü hırsızlardan korunmak için tekkenin uygun bir mekân olduğunu anlatıp rahatlatmıştı.

Evrennik İshak, Mevlevihane kapısında Lâlin'in doğum feryatlarını dinledikçe onun dilsiz olmadığına tamamen inandı. Gayri ihtiyari yakarışlarını duyuyordu çünkü. Doğumdan sonra postnişin dedenin eşine yalvarıp onu konuşturmasını rica etmeyi kuruyordu ki Şeyh Efendi'yi yanıbaşında buluverdi.

"O hiç konuşmadı... Konuşmayacak da..."

İshak, titreyerek yüzüne baktı. Doğumdan bahsetmesi gereken adam içinden geçen soruya cevap veriyordu. Eşinin –Mevlevihane'de herkes Lâlin'i onun eşi olarak biliyordu– dilsiz oluşuna hayıflanıyor olmalıydı. Yine de şeyh efendiyi gördüğüne sevindi. Alacağı önemli kararlar hakkında onunla konuşmanın vakti gelmişti. Ama şeyh devam ediyordu:

"Yavrunuza gelince, o bülbüller gibi şakıyacak inşallah! Kendini ferah tut."

İrkildi. *"Yavrunuz?!.."* İçinde önce ferahlık, sonra tarifsiz bir burukluk hissetti.

"İnşallah efendimiz!"

"Ferahlık hissi kalp huzurundandır, evladım, senin biraz huzura ihtiyacın var."

"Beli şeyhim... Lakin..."

"Çok mu seviyorsun onu?"

"Sevgisiyle işkence çekiyorum farz edin."

"Ve onu herkesten korumaya çalışıyorsun?"

"Kendimden bile!"

"Bu aşktandır evladım, aşktandır... Lâlin iyi bir kız, dürüst ve erdemli. Sana saygı besliyor ve değer veriyor. Şu tekkede geçirdiği aylar boyunca hiçbir gün hayatından şikâyet etmedi. Her ne iş verilse yaptı, her ne söylense itaat etti. Lakin kalbinde çok acılar biriktirmiş, yavaş yavaş tedavi olacak."

"Benim kalbimdeki acılar kadar olamaz herhâlde."

"Bu da aşktandır evladım, aşktandır. Dünya yangın yeri olunca pervaneye gün doğar."

"Bunu bir de pervaneye sorunuz efendim! Yüce Rabbim ne bendeki aşkın birazını ona verdi, ne ondaki ilgisizliğin birazını bana. Ne bendekini o bildi..."

"Sendekini biliyor evladım, biliyor... Biliyor da, miskin, işin içinden çıkamıyor!"

"Ne gibi efendimiz?"

"İshak bey oğlum... Seninle açık konuşacağım. Sizin tekkemize geldiğinizin haftasında beni bir yeniçeri çorbacısı ziyaret etti, Sülün Mustafa. Hakkınızdaki her şeyi anlatıp sizi önce Allah'a sonra bana emanet etti. İmdi şu doğacak bebeğin bel babası olmadığını biliyorum. Ama onun el babası, dil babası, hâl babası, yol babası olmana mâni bir şey yoktur. Bunca aydır sahiplendiğine göre şimdi de terk edecek değilsin."

"Edeceğim! Etmeliyim! Sizinle bu hususu konuşmak istiy..."

Mahmut Dede cümlesinin devamını getirmesine müsaade etmedi:

"Peki o masum bebeğe kim babalık yapacak!"

"Gerçek babasının çıkıp gelme ihtimaliyle uykularımın kaçtığı yeter, efendimiz!"

"Ama yine de bir aile olmuşsunuz!"

"Yatağında hançer, dolabında yemeni bekleyen sahte bir aile! Evliliğimiz, Bayezid sahaflarında yazdırtılmış sahte bir izdivaç ilmühaberinden ibaret. Ne benim evlenme hakkım var, ne benimle evlenmek isteyen... Bir aile olduğumuzun şahidi bile yok!"

"Olur mu evladım, bütün dervişler sizin bir aile olduğunuza şahittir. Ayrıca aile, kalplerde kurulan bir müessesedir. Siz bu bakımdan muteber bir ailesiniz."

"Siz böyle söylüyorsunuz diye gerçekler değişmiyor efendimiz! Hele ki muteber olmak bizim için uzak bir hayal; itibarı satın alacak ne paramız, ne asaletimiz, ne de tahsilimiz var!"

"Hiç olur mu, Galata Mevlevihanesi'ndeki herkes size kucağını açmıştır, saygı gösterip değerinizi konuşurlar. Tekkedeki canları akrabalarınız sayın. İstersen doğan bebek de benim torunum olsun."

Evrennik İshak bir müddet sessiz kaldı. Mahmut Dede'nin her şeyi biliyor olmasından rahatsız oldu. Dini kimliğine rağmen nikâh olmadan Lâlin ile aynı evde kalmalarına göz yumacak bir müsamahaya sahip olmasından dolayı ona minnet mi duymalıydı? Muhtemelen yataktaki hançeri de biliyordu. Dünyada iyi insanlar her vakit yaşasındı. Altı aydır gözetip kollamasının borcunu ödeyemeyecek bir şükran hissetti. Sürdürmekte olduğu hayatın dinî mahzurlarını düşündü. *"Aşk yüzünden!"* Yakalandığı takdirde hukuk önündeki sorumluluk bir yana, şeriat önünde de sorumlu olacaktı. Günaha girmekte olduğunun bilincine vardı. Sevda gözünü kör

ettiği için bunları düşünmediğine pişman oldu. Lâlin ile aynı çatı altında geçen her günün ayrı bir vebal olmak yanında ayrı bir saadet de sayılması gerektiğini biliyordu. *"Yine de huzur bulamıyoruz!"* İçindeki duygular hâlden hâle girmeye başladı. Kalbinin ne Lâlin'i göndermeye ne de buradan çekip gitmeye razı olmayacağını düşündü. Hatta bütün cürmüne, vebaline, cezasına rağmen kalmak için bahaneler bile arayabilirdi. Yapması gereken tercihi şeyh efendiye bıraktı:

"Efendimiz, her şeyi bildiğinize göre sizce çıkar yol nedir?"

"Yol odur ki hiç vakit geçirmeden bir kadıya danışılıp Lâlin kızımın kayıp kocasına dair mefkud kararı yazdırtıla. Ve nikah..."

İshak bu konuda onun yardımını ister gibi çaresizliğini anlattı:

"Mefkud kararı aldık diyelim, ardından benim yegâne geçim ve hayat kaynağım olan Yeniçeri Ocağı'ndan istifa etmem lazım. Haydi o da tamam, önce gemi kazasında kaybolan birinin ölümüne yalancı şahitlik edecek bir babayiğit, sonra da sahte karar yazacak bir kadı bulmak gerekiyor. Bunu da hallettiğimizi var sayalım efendimiz, peki ya sonra taşıyacağımız yük hangimizin kalbine ağır gelmeyecek, evli bir kadının mı, başkasının çocuğuna babalık yapan sahte kocanın mı? Bahsettiğiniz çözüm yolu için fıkıh kitapları veya âlimleri bile henüz bir karara varamamış. Kocası kayıp bir kadının birine nikâhlanabilmesi için kimisi akranlarının vefatına kadar veya ortalama yaşayabileceği azami süre müddetle beklemek gerekeceğini söylüyor, kimisi bunun hesabını yapıp altmış iki yıl sayıyor, kimisi de ölüm haberi gelmediği sürece asla nikâhlanamayacağını söylüyor."

"Ama Mâlikî görüşe göre bu hüküm yalnızca dört yıldır, evladım. Mefkuddan dört yıl haber alınmamışsa ve haber alınma umudu kesilmişse..."

"Elbette şeyhim, böyledir, lakin bunun için de evli hatunun kadıya bizzat varıp müracaat etmesi gerekiyor. Lâlin Hatun'a bunu teklif ettiğimde..."

"Ne oldu teklif ettiğinde?"

"Elini karnına koydu, bir saat öylece kaldı, sonra başını iki yana salladı, tabii yine gözünde yaşlarla."

"Israrcı olmadın mı?"

"Oldum elbette... O vakit anladım ki kocasının öldüğü haberini almadan bana evet demeyecektir. İşte bu yüzden artık ocağınıza düştüm. Kaç zamandır niyetim oydu ki, bebek sağlıkla doğduğu vakit onu size emanet edip yavrusuyla arasından çekileyim, bir de öyle denesin. Ola ki daha mutlu olur. Olmaz da beni yanına isterse o vakit daha güçlü kararlarla gelirim. Şimdi siz ne derseniz öyle olsun."

Şeyh efendi İshak'ın sözlerini yorumlamakla yetindi:

"Evladım! Kanaatimce sen bunu yalnızca söylüyorsun ama asla yapabilemezsin. Kışlada yatıp bütün gece onu düşünmekten uykusuz kalacağına evde uyuyup kışlada işini doğru yapman evladır. Üstelik ıssız haneniz şimdi bebek sesiyle şenlenecek. Bebek her aileye uğur getirir, malum."

"Ben aradan çekilirsem ilk uğuru getirmiş olmaz mı sizce?"

"Kolay olanı seçeceksin, öyle mi?"

"Zor olanı bana kolaylaştıracak olsanız..."

Şeyh efendi kendinden hiç umulmayan bir harekette bulundu ve İshak'ın yüzüne şiddetli bir tokat aşketti. İshak neye uğradığını şaşırmış, öylece bakıyordu:

"Madem tercih hakkını bana bıraktın, şimdi beni iyi dinle delikanlı! Sen bir yeniçerisin. Yeniçeri yürekli olur, gözü pek olur, zorluklar karşısında yılmaz. Hele de böyle bir gönül işinde! Ben, aşkı uğruna kanlı olmuş yeniçeriler tanıdım. Senin gibi mızmızlananlar ocağın yüz karasıdır. Sülün Mustafa'nın da mı hatırı yok!"

"?"

"İmdi, şu dediklerimi harfiyyen yapıyorsun, itirazsız ve mazeretsiz. Bir, en kısa zamanda ases teşkilatına geçip kayıkçılığı bırakacaksın. Hem ocakta yükselmek, hem aileni daha iyi korumak için. İki, Lâlin Hatun'u bu gâvur mahallesinden götüreceksin. Hem çocuğu müslüman gelenekleriyle büyüsün, hem kendisi İslâm'a ısınsın. Üç, esirciler kethüdasına gidip Lâlin'i soran var mı öğreneceksin. Hem kocasından haber almak, hem mefkud nikâhına hazırlık için. Dört, çok çalışıp en kısa zamanda odabaşılığa terfi ile evlenme izni alacaksın. Ve beş, dört yıl boyunca kocasının kayıp olduğunu Lâlin'e göstereceksin. Ömrümüz var ise beşinci yıl bana gel, imamı da kadıyı da ben hazır edeceğim. Anlaşıldı mı?"

İshak itaatini tıpkı kışladaki gibi hazırola geçip selam vererek gösterdi:

"Anlaşıldı efendim!"

O sırada içeriden bir bebek sesi yükseldi. İshak sevincini şaka yaparak gösterdi:

"Bebek bile doğar doğmaz kararınıza ağlamaya başladı efendim!"

Şeyh efendi gülümsedi, elini uzattı. İshak uzanan eli öpmek yerine onun boynuna sarıldı. Aynı samimiyetle karşılık gördü:

"Adı ne olacak, düşündün mü?"

"Lâlzade, adı Lâlzade olacak; erkek veya kız fark etmez...

O sırada kapı açıldı. Bir hizmetli ibrik değiştirmeye çıkmıştı. İshak önünü kesip sordu:

"Erkek mi kız mı?"

"Kızınız oldu beyim!"

İshak kalbini yokladı. "Kızınız" kelimesi hiç de soğuk gelmemişti.

"Kızım mı?"

12. Bölüm

MÜCEVHER

Mart 1590

Muhteşem sarayları, mabetleri, hanları, hamamları, çarşıları, tersaneleriyle İstanbul muazzam bir şehirdi, sorarak öğrenilemeyecek kadar muazzam... Âlimleri ve medreseleri, dervişleri ve tekkeleri, sanatçıları ve kârhaneleri, askerleri ve kışlaları, her milletten insanları ve mahalleleriyle göz kamaştırıyordu. Bir insan seli... Bahşı'ya kendisini yapayalnız hissettiren bir kalabalık... Nüfusu iki kere yüzbinlerin üstündeymiş.

Koca Sinan Paşa sadrazamdı. Kanijeli Siyavuş Paşa onun rakibiydi. Serdar Ferhat Paşa zaferden yeni dönmüş. Safiye Sultan, Nurbanu'nun bıraktığı boşlukta devletin her kademesine yerleştirdiği adamlarıyla, Sultan Murat üzerinde büyük etki sahibiydi. Sultan güzeller güzeli eşinin bir sözünü ikiletmiyordu. Safiye adı devlet demekti. Denildiğine göre gençliğe adım attığı yıllarda Ferhat Paşa tarafından şehzade Murat'a takdim edilmiş, ona oğullar ve kızlar doğurmuş, Murat sultan olunca da kadınefendiliği kapmıştı.

Bahşı önce mektup işini halletmeyi kurdu. Mektup vesilesiyle çevre edinebilirse Kaknusia'yı araması daha kolaylaşacaktı. Hancıdan öğrendiği bilgilerle hareket ederek birinci haftada Safiye'nin gizli kapaklı işlerini yürüten kira kadın Speranza'yı buldu. Hakkında biraz araştırma yaptı. Bu kadın, Safiye Sultan'ın güzelliğini parlatan sihirbazdı âdeta. Nerede bir mücevher veya takı bulsa ölçüyor, biçiyor ve na-

dide olduğuna inandıklarını Safiye'ye getirip gönlünü yapıyordu. Değerli ile pahalının farkını bilen biriydi ve saray hanımlarına ucuza alınabilen değerli parçalar kadar pahalı alınan ucuz güzellikleri de açıkça söylüyordu. Safiye değerlinin peşindeydi. Bu vesileyle kira kadına her vakit kapısı açıktı. O da kapıyı aşındırmakta pek mahir çıkmıştı doğrusu.

Bahşı, kira kadını bulduğunda, elinde çok değerli bir yakut olduğunu, satmak istediğini ama Safiye Sultan ile bizzat kendisinin pazarlık yapacağını söyledi. Kadının bütün ısrarlarına rağmen yakutu göstermedi. Kira üç sabah üst üste gelip mücevheri görmek istese de sır vermedi. Dördüncü gün yanında bir hanım ile ziyaretine geldi:

"Hanımımla geldik. Umarım bahsettiğin yakut buna değer!"

Bahşı karşısındaki kadına baktı. Dört parmak kalınlığında murassa sırmalı kemer, başında altın sıralı inci püsküllü hotoz, omuzunda işlemeli canfes şal, üstünde bürümcük ferace... Güzelliği büyüleyici... Böyle birinin ancak Safiye Sultan olabileceği aşikârdı. Telaşlanmadı. Yapabileceğinin en iyisini yapmak zorunda olduğunu biliyordu. Kumar oynadı; diz çökerek Gunala'yı işaret etti:

"Efendimiz, işte benim mücevherim! Üç lisanda şiir ve musıki bilir..."

Safiye Sultan güldü. Önce kızın yaşmağını, ardından gerdanını açtı. İri gözler ve pürüzsüz bir ten... Boynundaki iri yakutun ışıltısı ise gözler kamaştırıyor. Hayranlıkla yakutu incelemeye koyuldu:

"Kaça satarsın?"

"Asla satılık değildir; Eflak voyvodası Mihal'ın size hediyesidir!"

Safiye Sultan, Mihal adını duyunca duraksadı. Renk vermedi. Bahşı'ya diz çöktüğü yerden kalkmasını işaret ederken konuyu değiştirdi. Ağzından kelimeler dökülürken gözleri Gunala'daydı:

"Demek hediye! Ama şu güzellik!.. Âşık olunacak kadar muhteşem!"

Bahşı bu iltifatın Gunala için mi, yakut için mi olduğunu kestiremedi. Yine de içinden sevindi. Kumarı kazandığını hissetti. Safiye Sultan'ın, Mihal adı anıldıktan sonra daha samimi davrandığını fark etmişti. Üzerine gitti:

"Güzelliğin aşk için yeterli olduğunu mu düşünüyorsunuz, hanımefendi?"

Safiye bu soruda naif bir kırılganlık, kalbe dokunan bir elem hissetti:

"Aşkın ne olduğunu bilen biri gibi konuştun!"

"Haşa hanımefendi, aşkın ancak öğrencisi olabilecek biriyim!"

"Kim öğretecek onu sana?"

"Arayacağım... Arayacağım ve inşallah bulacağım!"

"Unut bunu!"

"Bir vakit unutmayı istedim ama sonra bunun sevgiliye ihanet olacağını anlayıp vazgeçtim. Şimdi onunla geçen dakikaları hatırlıyorum ve aklım başıma o vakit geliyor."

"Kalbin çarpıyor, içini hüzün kaplıyor mu?"

"Hüzünden öte ıstırap... Ama huzurlu bir ıstırap..."

"Aşk huzurlu bir ıstıraptır zaten!"

"Bilmiyorum!"

"Ama bilmeyi istiyorsun?"

"İstanbul'a bunun için geldim, hanımefendi. Lakin konumuz yakut..."

Safiye Sultan sözünü kesip Gunala'yı işaret etti:

"Sen böyle bir güzelliğe sahip çıkmak yerine elden çıkarmaya çalışıyorsan aşkı asla öğrenemezsin!"

"Peki ya aradığım ondan üstünse?"

"Bana isim söyle?"

"Kaknusia hanımefendi, Ka..."

"Senin ismini şaşkın..."

Bahşı, muhatabının sözlerine dikkat etmeyen biri gibi görünmekten mahcup olurken Safiye Sultan "Zavallı avare, adını sorunca sevgilisinin adını söylüyor!" diye ona gıpta etmedeydi. Gönlünde yardım etme arzusu belirdi. Daha özel sorular sormaya başladı; memleketini, mesleğini, macerasını... Yarım saatin sonunda kim olduğunu öğrenmiş, aşk çılgını olmasın diye esirciler kethüdasına, İstanbul'da bir geçim sağlasın diye de Mimarbaşı Davut Ağa'ya yönlendirmişti bile. Haftanın iki gününde de saraya gelip şehzadelere tomak ve matrak talim ettirecekti. Sözlerinin sonunda Gunala'nın saçlarını okşarken Bahşı'ya yeniden takıldı:

"Gerçekten böyle bir mücevhere sahipken başka bir ismi anan şaşkın değil de nedir!"

Bahşı, Gunala'nın ceylan gözleri yanında dişi güzelliğini ilk o vakit fark etti. Boylu poslu, selvi salınışlı... Bu kız hakikatte saraylara layıktı. Safiye onu ve Büyrek'i yanında götürmekle isabet edecekti. Gunala gönülsüz olsa da buna itiraz edemedi. Yalnızca gözü nemlendi. Bahşı'ya mahzun mahzun baktı... Beni bırakma der gibiydi. Bahşı kulağına yaklaşıp "Özgür oluyorsun!" diye fısıldadı. Ondan yine "Ben daima Bahşı Bey'in esiriyim..." cümlesini bekliyordu ama o son arzusu sorulmuş bir mahkum gibi sayıkladı:

"Özgürlük belki de sevgiliye köle olmaktır efendimiz!"

Bahşı, duyduğu cümleyi birkaç türlü anlayabileceğini biliyordu. Özgürlük bazen birisine köle olmaktan ibaret sayılırdı, doğru; seven ile sevilen gibi. İyi bir efendiye esir olmak, kötü bir özgürlüğe tercih edilebilirdi; bu da doğru. Gunala muhtemelen ikinci doğruyu ima etmek istemişti ama gurbette kimsesiz bir kızın bir meçhule giderkenki feveranı elbette bu kadarcık olamazdı. Belki bu cümleyle sevdasını da dile getiriyordu. Artık bunu düşünmek istemedi. Saraylara girmesi için ocağından koparılmış bir kızın nihayet isteğine ulaştığını düşünerek teselli buldu. Yine de ondan ayrılacak

olmanın tedirginliğini hissetti. Gunala'nın yüzüne bakarken heyecanla kekelemesi bundandı:

"Muradına erdin sayılır, sarayda mutlu olacaksın!"

Safiye Sultan ikisi arasındaki macerayı çoktan anlamıştı. Gözleri nemlenen kıza bakmamak için yerinden kalkıp pencereye ilerledi. Bir an dışarıya baktı. Birkaç dakika sonra da içeriye beş kapıcı neferi bellerinde yatağanlar ile doluşuverdiler. İçlerinden birine, Bahşı'ya vadettiklerine uygun emirler verdi. Sonra kapıya ilerledi. Bahşı diz çökerek önüne atıldı:

"Yüce efendimiz, sizi tanıyamadım, beni bağışlayınız..."

Safiye Sultan önceki samimiyetinin aksine eteğini kenara savurup yüz vermeme yolunu tuttu:

"Çekil!"

Bu sefer Bahşı Bey yalvardı:

"Eğer siz gariplerin ve kimsesizlerin efendisiyseniz size takdim etmem gereken bir emanetim daha vardır! Mihal'den."

Safiye Sultan durdu. Yüzünü asla dönmedi. Yalnızca elini omuzunun üzerinden geriye uzatıp avcunu açtı. Bahşı ayağa kalkıp kuşağından hızla çıkardığı mektup kuburunu avcuna yerleştirirken çok heyecanlıydı. Safiye Sultan kuburu aldı. Göğüs hizasında iki yana salladı. İçindeki mektubu hissettiği anda yoluna devam etti. Kapıdan çıkarken sesinin bütün ihtişamıyla emrediyordu:

"Deveyi gördün mü efendi?"

"Hamudunu bile görmedim. Odama gelen de zaten Kaknusia idi!"

Bahşı o gün İstanbul'u seveceğini hissetti. Kaknusia'yı bulursa daha da sevecekti. Takip eden iki hafta içinde önce mimarbaşı Davut Ağa'yla sonra esirciler kethüdasıyla görüştü. Davut Ağa onu en iyi sedefkârı Mehmet Efendi'nin

yanına gönderdi, dutarındaki nakışların değerini ancak bir sedef ustası bilebilirdi. Sedefkâr Mehmet Efendi ile tanışmak bahtiyarlıktı. İstanbul'un bir marifet ve hüner şehri olduğuna inandı. Oradan dönerken Büyrek'in Enderun mektebine alındığını, Gunala'nın da Safiye Sultan'ın en yakınında hizmetinde devam ettiğini öğrendi. Asaleti, güzelliği ve yetenekleriyle Safiye Sultan'ın neredeyse sırdaşı, musahibi olacağı aşikârdı.

"Çok şükür!"

İçinden bunu geçirirken nedense Gunala'yı özlediğini hissetti. Zor günlerinin can yoldaşı, sırdaşı, güvendiği dağ, sırtını dayadığı dostuydu o. Kendisi için canını verecek derecede vefalı ve fedakâr. *"Gunala! Kaknusia olmasa sen bir erkeğin başına gelecek en güzel şeydin!"*

Ertesi gün esirciler kethüdasına büyük umutlarla gitti. Safiye Sultan'ın adını anıp selamını söyledikten sonra Kaknusia'ya ait ıtıknameyi gösterdi. *"Kaknusia nam uzun boylu, açık kaşlı, koyu duman mavisi gözlü nasraniyye"*yi görüp görmediğini sordu. Daha iyi anlasın diye, "Sarı lüle saçlı. Bağrında püskürme benleri var. Türkçe'yi az bilir. İsa cemaatinden. Gamzeli bakışlar..." gibi sıfatları da ilave etti.

Heybetli görüntüsüyle demir pençe bir adam olan esirciler kethüdası önce biraz düşündü. Belki de hatırlamamış misal başından savmaktı niyeti. Tipinde meymenet olmayan bir adam, devlet görevlisi değil de orman kaçkını gibi. Omuzundaki bürümcük mintanın yakası meme uçları görünecek kadar açık, göğüs kılları ustura ile kazınırken sekiz tel bırakılmış, her birine birer inci geçirilerek püskül gibi sarkıtılıp sine perçemine dönüştürülmüş bir gösteriş. Heyheyleri de üstünde. Bahşı'yla konuşurken Sandal Bedesteni'nin namlı tüccarlarından birkaçına da laf yetiştiriyordu. Safiye

Sultan'ın adını vererek gelmese onu kapıdan kovacağından emin oldu. Caymadı, tırsmadı, ısrarcı oldu ve güç bela derdini anlatabildi. Adam ıtıknameye hiç bakmak istemiyor, ısrar üzerine onu dinliyor ve o sırada gözleri cin gibi etrafı kolaçan ediyordu. Muhtemelen zihninde tarif edilen surete uygun esirler geçit resmi yapıyor, anlatılan kızın görüntüsü aranıyordu da bunu belli etmek istemiyordu. Sonunda işin ciddiyetini ve Bahşı'nın yapışkanlığını kestirip bir hayli düşünür vaziyette kaldı ve başını hayıflanarak salladı:

"Efendi, her kimi arıyorsan umudunu kes gitsin. Zira tarif ettiğin suret ve endamı andıracak bir tek esir hatırlıyorum, o da zaten kafesimde bir gece kalmıştı, iflah olmayacak türden bir yırtıcı kuştu."

"Merakım yırtıcı kuşlaradır ağa, avlamak isterim, nereye uçurduğunuzu söyleyin?"

"Hah ha!.. Yırtıcı dediysem şahin de değildi elbette, bir mangıra bile uçuramazdım!"

"Neden?"

"Hem dilsizdi, hem de hastaydı çünkü."

Bahşı dilsiz tanımını duyunca arkasını sormadı. Kaknusia'nın İstanbul'a ulaşamadığına hükmetti. Bunca ısrardan sonra kethüdanın doğru söylediği ortadaydı. Başka bilgiler almak istedi:

"Kazadan size ulaşan kimse olmadı mı?"

"Oldu elbette, bazısını sattım. Biri işte şu köledir, hatta bana sorduklarını ona sorabilirsin."

Bahşı çok memnun oldu. En azından kalbi mutmain olacaktı. Köle, ayaklarında zincirini sürüyerek geldi. Kaba bezden kesilmiş şalvar, çakşır don, yarım pabuç bir külhaniye benziyordu. Çam kütüğü gibi heybeti vardı ama sözleri Bahşıya gül yaprağı gibi geldi:

"Buyur beyim!"

"Gemi kazasında eşimi yitirdim. Esirler arasındaydı. Hele bildiklerini anlat!"

"Beyim, gemi batınca kazazedeler ve gemi enkazı hep kuzeybatı istikametinde sürüklendik. Esircibaşı ölü veya yaralılarını Akkerman, Köstence, Dobruca, Varna ve çok az da Burgaz sahillerinden topladı, ben dâhil."

"Peki Sinop, İnebolu, Amasra, Ereğli falan?"

"Yok beyim, Karadeniz'in o sahillerinde kimsenin kazadan haberi bile olmamış."

"Doğru söylüyor, bunu kaybolan diğer esirlerimizi aramak üzere ben de bir kervandan araştırdım."

Bahşı Kaknusia'yı ona da tarif etti. Köle öyle birisini hiç görmediğini söyledi. Sonra hatırlamış gibi yapıp ilave etti:

"Beyim, fırtına başladığı sırada erkekler ayrı kadınlar ayrı kamarada kilitliydik. Kapılarımız açılmaya yakın iki kadın esir arasında kavga çıktı; bağırış çağırış seslerinden anlıyorduk. Galiba sizin dediğiniz hanım oydu; canımızı kurtarmamız için kapı açıldığında gözlerimle gördüm ki hâlâ saç saça baş başa kavga ediyorlardı."

Köle bol bol tasvirler yapıyor, ağlaşanlar, bağırışanlar, inleşenler, dövüşenlerden bahsediyor, kafesten boşalmış kuşlara falan benzetiyordu. O bunları anlatırken Bahşı zihninde gemiyi, esirlerin son anda serbest bırakılışlarını, o sırada Kaknusia'nın bir kavgaya maruz kaldığını *"Itıkname yüzünden olabilir!"*, kavgadan sonra güverteye çıkmakta geciktiğini, gecikmese bile kalaslar/tomruklar yüzünden esirlerin denize süpürülüşlerini falan gözünde canlandırdı. Duydukları ile yaşadıkları örtüşüyordu. Sonra Kaknusia'nın nazik tabiatını düşündü. Aklı kavgaya takıldı. Kavga eden Kaknusia olabilir miydi? Muhtemelen sakladığı kâğıdın bir ıtıkname olduğunu öğrenen diğer esir, kaza esnasında özgürlüğe giden yol adına güç kullanmaya, zorla ıtıknameye sahip olmaya kalkışmıştı. Kağıtta Kaknusia'nın açıkça adının yazı-

lıp eşkalinin tarif edildiğini hatırladı. *"Belki de kendini ona benzetecek ve adını değiştirecekti!"*

"Sonra?"

"Sonrası, herkes can derdindeydi, kavga edenler kimsenin umurunda olmadı. Güverteye çıktık."

Bahşı bütün umudunu yitirmek üzereydi. İstanbul'a boşuna geldiğine inanmaya başlamıştı. İçinde Kaknusia'yı ebediyyen kaybetmenin korkusu vardı. Buna dayanamazdı. Hayır, böyle olmayacaktı. Kaknusia'nın kendisi değilse bile adı ve hatırasını yanından hiç ayırmamalı, kalbinden hiç çıkarmamalıydı. Nihayet esirciler kethüdasının "Tarif ettiğin suret ve endamı andıracak bir tek esir hatırlıyorum..." cümlesine yeniden tutundu, kölenin sözlerine inanmayı seçti ve onun yaşadığını farz etti. Sonra da kethüdaya, anlattığına benzer bir esir gelmesi halinde Safiye Sultan'a götürmesini tembih etti:

"Öyle bir kızı Safiye Sultan'a götürürsen çok iyi fiyat verecektir!"

"Saçmalama! Dilsiz bir kızı Safiye Sultan'a götürürsem..."

Adam cümleyi tamamlamak yerine ağzından dilini çıkarıp iki parmağını makas yaparak dilini kesiyormuş gibi işaret etti. Sonra da muzip muzip güldü. Bahşı, kendini kötü hissetti. Adama öfke duydu ve sırf laf dokundurmak için sordu:

"Dilsiz diye onu sokağa mı atmanız gerekirdi?"

Kethüda umursamaz bir eda ve koşar gibi bir sesle karşılık verdi:

"Gerek kalmadı, kayboldu gitti. O günlerde bir esir kaçmıştı, muhtemelen onunla sürüklendi. Hastaydı zaten, çoktan sokaklarda ölmüştür."

Bahşı, adamın umursamazlığına inat, umudun aşk ile kardeş olduğunu tekrar edip durdu kendine.

"Kaknusia! Seni mutlaka bulacağım; ölü veya diri!"

13. Bölüm

SÜLÜN MUSTAFA

Mart 1590

Evrennik İshak "Kızım ha, benim kızım..." diye sayıklaya sayıklaya doğruca Saraçhane'de Hacı Bektaş Ocağı'na, Sülün Mustafa'ya gitti. Şeyh Efendi ile konuştuklarını bir bir anlattı. O kendisini ocağın balta kesmez yastık bıyıklı kodamanı Hızır Ağa'ya götürdü. Yeniçeri Ağası macerayı dinleyince duygulandı, İshak'ın Lâlin'e olan tutkusuna hayran kaldı ve evlenme yasağını falan bir kenara koyup Mevlevi şeyhi Mahmud Dede'nin çizdiği kaderi gerçekleştirmek üzere yetkilerini kullanmaya başladı. Sülün Mustafa bile bu kadarını beklemiyordu. O gün sağ yanından kalktığı belliydi de, İshak'a iyilik yapmayı bir sadaka mı kabul etmişti kestiremedi. Ama her şey istediklerinden iki kat mamur oldu.

"Evrennik İshak'a ases teşkilatında yer açmak için evvela seni çorbacılıktan kademe ilerletip kethüdayeri yapmamız lazım Sülün Ağa. Ta ki İshak ileride senin yerine asesbaşı, sonra da çorbacı olabilsin."

"Şükürde payan gözetmeyiz ulu velinimetimiz!"

"Sana gelince Evrennik! Yapıştığına enik gibi değil de evren gibi sahip çıktığın sürece seni himaye ederim. Koca Mustafapaşa civarında Langa bostanında bir evim vardır. Her ne kadar kabartma çiçek nakışlı yaldız yaldız tavanları, salkım salkım avizeleri ve altın topları yoksa da sedir ağacı dolapları, gül ağacı kaplama kafesleri olan fevkani binadır. Mahmut Dede'nin sözüne uyup gelinimi derhal gâvur mahallesinden

Müslüman ahali arasına getiresin. Ev benim olunca mahalleli de kiracıları fazla kurcalayıp rahatsız etmeyecektir. Bütün bunların karşılığında bana borçlanacaksın! Borcu ödeme şeklin de doğan yavruya sahip çıkarak olacak. Tamam mı?"

"Beli Ağam, Allah sizi başımızdan eksik etmesin!"

"Hah-ha... Etsin, etsin... Yarından itibaren etsin!"

O gün akşamüzeri kışlada bir helva merasimi yapıldı. Sülün Mustafa ile Evrennik İshak o hazırlığın üzerine gelmişler, herkesin bildiğini bilmeden... Meğer Hızır Ağa o gün Sultan Murat hazretlerinin emriyle Rumeli eyalet valiliğine atandırılmış, yerine Sekbanbaşı Saatçi Hasan Ağa geçmişmiş. Sonuçta teşkilatın belli başlı görevleri yuvarlama usulüyle terfi ettirilerek el değiştirmiş, sırasıyla kethüdayeri muhzırbaşı olmuş, muhzırbaşı başhaseki olmuş, başhaseki solakbaşı; solakbaşı kul kethüdası; kul kethüdası sekbanbaşı derken Sülün Mustafa'ya da kethüdayeri rütbesi düşmüş. Bu kadar terfi arasında hamlacı İshak'ın kayıkçılıktan asesliğe geçmesi kimsenin umurunda olmayacaktı elbette. Gün sonunda deftere öyle yazıldı. Merasimde de başına kayıkçı baratası yerine ases serpuşu giydirildi, bir mucize gibi... *"Bebeğin bereketi!"* Hemen koşup Lâlin'e bunu anlatacak, Lâlzade'nin aileye uğur getirdiğini söyleyecek, yeni eve taşınmakla aile olmaya bir adım daha yaklaştıklarını ona hissettirecekti. Hızır Ağa'nın Langa Bostanı'ndaki evi pek çok derdine derman olup gelmişti. Ağa'nın Rumeli eyaletinde kaç yıl kalacağını Allah bilirdi. Her şey yoluna giriyordu.

Ertesi gün ilk iş esirciler kethüdasının kapısını çaldı; Lâlin'i arayan soran var mı öğrenmek üzere. Ama bunu resmi bir görev gibi yapmadı, ases neferi kıyafetiyle değil hamlacı kılığıyla gitti. Hatta cebine uzun zamandır biriktirdiği bir kese akçeyi de koydu; lazım olur düşüncesiyle. Niyeti önce usulen birkaç esire bakmak, müşteri gibi davranmak, en nihayet Lâlin'i tarif edip böyle birini aradığını söylemekti:

"Ağacığım! Bir cariye satın almak isterim. Şöyle kırağı sı üstünde yapıncak üzüm salkımı mı desem, kiraz dalı boy, kirpikler yanakta, saçlar topukta bir nazenin mi desem, puslu gözlerinde gamzesi, işvesi mi desem..."

Kethüda ağa bunca süslü kelimeleri sıralayan genci dikkatle inceledi. Bir beyzade yahut medreseli molla olsaydı ona altın dırılarla avlanacak avare bir kumru satabilir, bütün esirlerini sandığa çıkarıp tek tek beğendirmeye çalışırdı. Ama karşısındaki pırpırı genç öyle altını kürekle küfeye doldurup kantarla tartan cinsten bir beyzade değil, hani yeniçeri dilaveri mi dese, kalyon levendi mi; kayıkçı civanı mı dese ırgat uşağı mı, şıkıdım tayfasından biriydi işte. Gerçi kaşı gözü yerinde, sözü edası münasip, nezaketi, konuşması helal süt emmişe benziyordu ama aradığı cariyeyi bulacak, bulsa alacak bir hali de görünmüyordu.

"Bre yiğit, dediğin dilberi almak için kaç altının vardır?"

"Aradığımı bulursam altın helalindendir!"

"Lakin tarif ettiğin birine helal altın yetmez, bilesin! Hele söyle bakalım, birini mi ararsın?"

Evrennik İshak, feleğin çemberinden geçmiş kethüdanın dilbazlıkla kandırılamayacağını anlamıştı. Bu sefer daha resmi bir eda takınıp aba altından sopa gösterme yolunu tercih etti:

"Bak a ağa! Ben 57 Orta aseslerindenim. Seni yoklamak için hamlacı kılığında geldim. Aradığımız bir cariye vardır. Ortadan uzun boylu, sarı saçlı, bağrında püskürme benleri olan bir kızdır. Açık kaşlı, koyu mavi dumanlı gözleri vardır. Yirmilerinde var, yok. Kız helal süt emmiş mazlume olup hayatı tehlikededir. Muhzırbaşı Ağamız onu arayan oldu mu diye bilmek istemektedir."

Esirciler kethüdası iki gün arayla aynı kızı soran ikinci kişiyle karşılaşınca belaya çattığını düşündü. *"Biri kızı arıyor, diğeri de arayanı."* Muhzırbaşı Ağa ile iş tutar, arada sırada yem yedirirdi. Bu türden netameli hususlarda ağa biz-

zat ayağına çağırır, mahremane konuşur sonunda da emirler yağdırırdı. Karşısındaki kayıkçı makulesi adamı asesler arasında hiç görmemişti. Birkaç gün evvel adı Safiye Sultan'la anılan bir esir hakkında sorular soruyordu. Üstelik kızın ıtıknamesi başkasının elindeydi. *"Tehlike!"* Belalı işlere bulaşmamak en iyisiydi. Göğüs kıllarına asılı duran sekiz boncuğu avucunda şıngırdatarak diş gösterdi:

"Beyzadem!.. Aradığın evsafta bir esir benim haneme hiç uğramamıştır."

İshak'ın almak istediği cevap da buydu. Belli aralıklarla aynı soruları sorup aynı cevabı alması, ileride Lâlin'i nikahlamak için yeterli delil olacak, sonunda esirci kethüdasını kadı huzuruna götürüp şahit yazdırabilecek, buradan yola çıkarak da esirin kocasının dört yıldır arandığını ispat edecekti. Israrcı olmadı:

"Ağam, ricam odur ki eğer onu arayan olursa nizam-ı devlet için 57. Orta ases teşkilatında Evrennik İshak derler bu kardeşinize haber veresiz."

Bu sefer şaşkınlık sırası kethüdada idi. Delikanlı kendi adıyla birlikte 57. Orta'nın adını verecek kadar şaşkındı. Böylesini baştan savmak gerekirdi:

"Hay hay ağazadem... Arayan olursa Orta'da seni bulurum, uçan güvercinden haberdar ederim."

İshak teşekkür edip giderken kethüda bu netameli işi gizliden gizliye muhzırbaşıyla mı yoksa Safiye Sultan ile mi konuşması gerektiğine karar vermeye çalışıyordu. Aranan esir belli ki kendisine bela getirecekti, ön almak iyi olurdu. Lakin muhzırbaşını tercih etse Safiye Sultan, Safiye Sultan'ı tercih etse muhzırbaşı hesap sorardı. Karar veremedi. Sonunda işi oluruna bırakmak, Safiye Sultan'ın adamları kızı tekrar sorasıya kadar suskun kalmak, tekrar sorulması durumunda da konuyu muhzırbaşı ilə mahremane konuşmak iyi olacaktı. Bunun için aradan yıllar geçeceğini ise hiç bilemezdi.

14. Bölüm

HAYAL ile GERÇEK ARASINDA

19 yıl sonra
9 Ekim 1609

"Bahşı Bey!... Bahşı Bey!.. Uyan!.. Bahşı Bey uyan!.."

Sanki binlerce yılın ağırlığı vardı üzerinde. Uzun ve karanlık dehlizlerden geliyordu sesler. Yüzüne inen tokatları hissetmeye başladı. Baldırında bir acı duydu. Hatırlamaya çalıştı, kimdi, neredeydi, ne olmuştu, neden yüzüne vuruyorlardı?

"Bahşı Bey!.. Bak burdayız... Beni duyuyor musun?"

Zifiri bir bulutun içinde uzaktaki ışığa koşuyordu sanki. Adımları, çırpınışları, mücadelesi hep boşlukta eriyip gidercesine. Nihayet zihni yavaş yavaş aydınlandı ve bilinci yerine geldi. Sayıklamaya başladı. *"Kaknuşşaaaa!"*

Çevrede bir uğultu vardı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Bunca kalabalık da nereden çıkmıştı? Sonunda duyduğu iki sesi tanıdı. Velinimeti Sedefkâr Mehmet Ağa ile Müdeccen derviş. Dünyada varlıklarından haz aldığı yegâne dostları. İkisini aynı gün tanımış ve sevmişti; yirmi yıl evvel... Peki ama onu burada nasıl bulmuşlar, ne zaman gelmişlerdi?

Damağında bir kuruluk vardı. Su istemeye çalıştı ama beceremedi. Baldırındaki sızıyla birlikte kalbindeki sevincin büyüklüğünü hissetti. Kaknusia'yı gördüğünü hatırladı. *"Evet kapıda gördüğüm oydu."* İçinden şükretmek geçiyordu. Hem de öyle böyle bir şükür değil... Sevinci kalbine sığmıyordu. Yüz bin tane ağzı olsa, her birinin içinde yüz bin

fani dil olsa, her dil yüz bin farklı lisanda şükretse ve yüz bin yıl yaşayıp bu şükre devam etse o andaki sevincinin ancak yüz binde birine denk gelebilirdi. Onu bulmuştu. Yaşadıklarının hayal olmadığına inanmak için o kapıya yeniden bakmak istedi. Başını kımıldatamadı. Boynunda şiddetli bir acı vardı. Gözlerini kırpıştırdı. Parlak kuşluk güneşi gözüne vuruyordu. Birden hatırladı; onu gördüğünde akşam olmak üzereydi. *"Kaknuşşaaa!"* Deprendi. Bu sefer dimağındaki mutluluk baldırındaki acıyı unutturacak cinstendi. Kalbindeki aşkı ve sevinci düşündü. Aşk, mutluluk veren bir ıstıraptı; gülümseyerek kıvrandı.

"Doğrulabilir misin Bahşı, dostum, haydi gayret! Tamam?"

Gözüyle cevap verirken baldırına ne olduğunu düşündü. Bayıldığı sırada yanında birisi vardı sanki. *"Hayal!"* Kendine gelmekte zorlanıyordu. Zihninde zonklamalar oluştu. Afyon yutanlar gibi hissediyordu. Damağında haşhaş tadı vardı. Meşakkatle doğruldu, sarhoş gibi. Ayağına baktı. Kan vardı. Kendini halsiz hissediyordu. Hatırlamaya çalıştı. Sanki bayıldığı sırada birinin onu pıynar dallarına bağladığını, boğazına bir şeyler soktuğunu hatırlar gibi oldu. Gözüne takılan görüntüler bir belirip bir kayboluyordu çünkü. Gerçek miydi, yoksa zihni ona oyun mu oynuyordu, kestiremedi. Yüzüne güneş vurdu. Sabah güneşi... Kaknusia'yı gördüğünün üzerinden en az bir gece geçtiğini anladı. Belki gece boyunca gördüğü kâbuslar devam ediyordu. Yattığı yerden iki yanına bakındı. Sirkeci ve Bahçekapısı'nın pazar ve piyasa kalabalığı arasından geçiyorlardı sanki. Etrafını saran yüzlerden biri Kaknusia'nın olsun istedi. Nafile... Titriyordu. O sırada Müdeccen bir kolunu omuzundan sırtına doğru uzattı, diğer yanına mimarbaşı Sedefkâr Mehmet Ağa geçti, oturduğu yerde birazcık doğrultmaya çalıştılar. I-ıhh... Olmuyordu. Baldırındaki yaradan değil, kendine gelememekten.

"Dostum sen esrar mi içtin? Yoksa sarhoş musun?"

"Bahşı'yı gülmek tuttu. "

"Sarhoşummmm! Sarhoşummm!"

Mimarbaşı yüzüne yeniden tokat attı. Emredercesine bağırdı:

"Bahşı Bey kendine gel!"

Bahşı ciddileşti:

"Beni nasıl buldunuz?"

"Elleri, ayakları ve ağzı bağlı vaziyette..."

"Onu sormuyorum."

"Haa!.. Sabah işine giden fırıncı görmüş. Üzerini yoklayıp kuşağında şakül ve arşın, cebinde de keski bulunca mimar ocağına haber vermiş."

"Gece gelmediğin için sen olduğunu anlayıp iki ırgatla koşup vardık. Bir de şu inşaat teskeresini götürdük, üzerine yatırıp taşımak için."

Bahşı, gözlerini yumdu ve iki kişinin tabut gibi taşıdığı teskerenin üzerinde olup biteni baştan düşündü. Sonra bir hayli zaman güldü, güldü... Derken bir ağlama tutturdu; yol boyunca, hıçkırarak... Sevincin insanı bu derece ağlattığını söyleseler inanmazdı. Öte yandan Mimarbaşı ile Müdeccen başına gelenleri çözmeye çalışıyorlar, hatta ağlarken arada sırada gülümsemesine bakarak delirdiğinden korkuyorlardı. Oysa Bahşı tamamen kendine gelmiş, bir yandan Kaknusia'yı bulmanın sevinci, diğer yandan kendine yardım eden iki dosta sahip olmanın şükrüyle ağlıyor ve ağlamasını durduramıyordu. Tekrar şükretmeye başladı. Yüz bin ağzı ve her birinin içinde yüz bin diliyle...

Neler düşünüyordu neler!.. Baldırındaki ağrıyı hiç umursamıyordu. Sağ yanında Mimarbaşı Mehmet Ağa yürüyordu. Muhtemelen kendisini taşıyanlardan biri olarak... Onu tanıdığı günler geldi gözünün önüne; böyle bir dosta sahip olmanın şükrü nasıl ödenirdi ki? O vakitler henüz sedefkâr idi. Sultan Murad'a fevkalade yüksek maharetler gösterdiği safi

sedef bir rahle hediye etmiş, karşılığında iltifat görmüştü. Dediklerine göre Sultan Murat önündeki çekmeceli, mahfazalı rahleye baktıkça şaşırmış, gizli kilitler barındıran mekanik aksamına, ışığa duyarlı yanar döner renklerine, sayısız çiçek ve hayvan tasvirlerine, zarif yapısına ve bilhassa da hançer saklanabilen gizli bölmesine ayrı ayrı hayran kalmış ve vezirlerine "Böyle eşi benzeri olmayan bir sanat hiç bir yerde bulunmaz, bu adam deli değilse dâhidir, böyle bir sanatkâr benim kapımda yaraşır, bâb-ı saadete yaraşır bir hizmet ile behremend olunması irademdir, yerini siz belirleyiniz!" demiş, onlar da "Benim kapımda yaraşır!" sözünden yola çıkıp kendisini kapıcıbaşılık payesiyle taltif etmişlerdi. Yollarının kesiştiği o akşam... Tam on dokuz yıl evvel... Safiye Sultan'ın emaneti olarak Mimarbaşı Davut Ağa, "Altının kıymetini sarraf anlar!" diyerek kendisini ona göndermiş ve ikisi kırk dakikada sanki kırk yıllık dost gibi anlaşmışlardı. Aradan yıllar geçip kapıcıbaşılıktan muhzırbaşılığa, oradan mimarbaşılığa yükseldiği vakit kendisini hiç bırakmamış, kalfa ve kıdemli kalfa olarak daima yanında taşımıştı; kâtibi Cafer Efendi ve Müdeccen derviş ile birlikte. Başını diğer yana çevirip bu sefer de Mimar Ocağı'nın tamirat amirliğini yapan taş ustası Müdeccen dervişe baktı; en yakın dostuna. Hem ilerliyor, hem alnındaki terleri siliyordu... Cana yakın, samimi ve fedakâr. Ona nasıl teşekkür etmesindi ki? Aşk nedir, âşıklık nedir, âşık kimdir, bilenlerden olması bile dostluğu için yeterdi. Kaderleri birbirine çok benziyordu. O da Endülüs'te sevgilisi ve ailesi dâhil her şeyini Kirli İzabel'in zalim askerlerine kaptırınca gece başına bir asker öldürmeye başlamış, kimliği ortaya çıkınca da Sultan Murat'tan yardım istemek üzere Endülüs'ten İstanbul'a gelen bir müdeccen kafilesine katılıp Osmanlı toprağına kapağı atmış, ürkütücü mazisinden kurtulmak için bir Bayramî tekkesine kapılanmış ve on yılda katil ruhunu zar zor arıtabilmiş, melek gibi bir adam olmuştu. Kaligra Sultan Tek-

kesi'nde Hayran Abdal'ın aşk rahlesinde tedris görmüş Bahşı için Müdeccen, –ona böyle sesleniyordu– bulunmaz Hint kumaşıydı. Endülüs âlimlerinin aşka dair yazdıklarını okumuş, bizatihi âşık olup tecrübe bile etmişti. O olmasa yirmi yıldır şu koca İstanbul'da aşk üzerine bunca sohbeti kiminle yapabilir, hasretini ruhuna kazıdığı Kaknusia'nın hatırasını kalbinde nasıl canlı tutabilirdi? Müdeccen onun tesellisiydi.

Mimarlar Ocağı olarak kullanılan Sepetçiler Köşkü'nün kapısından girdiklerinde hassa tabiplerinden Hekim Salih Efendi koşup derhal yarasını sardı. Pek çok meslektaşı geçmiş olsun demeye geldiler. Ne de olsa o, Baş Mimar Sedefkâr Mehmet Ağa'nın fen heyetinde kıdemli kalfa, dülger, oymacı ve hakkaktı. Dahası da şimdilerde Sultan Ahmed'in şehzadesi Osman'a tomak talimi yaptırıyor, sultan ile sık görüşüyordu. O gün sepetçilere su yolu nazırı, kireççibaşı, mimar-ı sâni ve İstanbul Ağası yanında ocağın Vefa'daki Mimarbaşı Kârhanesi'nde görevli Ermeni ustalarından bennalar, hazzarlar, lağımgerler, neccarlar, haddadlar, camgerler, sürgerler, sengtraşlar birer birer gelip hâlini hatırını sordular, acil şifalar dilediler. Hepsinin sorusu aynıydı:

"Sana bunu kim yaptı?"

Hatırlamıyordu.

"Bayıldım, o kadar!"

Birisinin kendini bağladığı ve ağzına bir şeyler doldurduğuna dair hayal ise zihnini bulandıran bir kurgu gibiydi. Bütün bunları önemsemiyordu aslında. Başına ne geldiği, bacağına ne olduğu umurunda değildi; Kaknusia'yı bulmuştu. Şimdi olanla değil, olacakla ilgilenme vaktiydi. Kendisini anlayabilecek yegâne kişiye durmadan aynı cümleyi tekrarlayıp durdu:

"Buldum Müdeccen, buğday kokulumu buldum."

Müdeccen ne diyeceğini bilemedi. Hatırlıyordu, onu tanıdığı günlerden itibaren geçen bunca yılda şu buğday ko-

kulu dediği Kaknusia adını anmaktan vazgeçmemişti. Ama son beş yıldır sanki biraz unutmuş, artık öldüğüne inanmış, sevgisini kalbinden değilse bile adını dilinden silmiş gibiydi. Bunca zaman sonra tekrar aynı sayıklamanın ona hayır getirmeyeceğini düşünüyordu. Tavırlarını dikkatle izlemeye başladı. Evet, hayran ve boş bakıyordu. Gözleri sanki karşısındaki insanın içini delip geçer gibiydi. "Esrar mı içtin sen?" diye tekrar sormak geldi içinden. Ama hayır, yirmi yıldır onu müskirat veya mükeyyifata karşı çok ciddi mücadeleler verirken görmüştü. Şimdi Kaknusia'yı bulduğunu söylüyorsa bulmuş olabilirdi. Yahut başına her ne geldiyse, onu hayallerinden ve hayatından çıkarmaması için bir işaret sayılabilirdi. Yirmi yıl olmuştu. Dile kolaydı. Onca zamanı gözünün önünden geçirdi. Kendisine daima destek olduğu, umut verip eşini bulması için sayısız fedakârlıklar yaptığı günleri hatırladı. Yıllar ilerledikçe bunun bir hayal olduğuna karar verip artık Kaknusia adını anmaması için onu zorlamıştı. Ama işte şimdi eski dert nüksetmişti. *"Nafile!.."*

Müdeccen derviş onun sayıklamalarını izlerken geçmişi yeniden düşünme ihtiyacı duydu. Osmanlı ülkesinin neresinde bir bina yapılacak veya tamir edilecek olsa sırf onun hatırı için bunu kabul edip yoldaşlığını yapmış, ne vakit bir ordu sefere çıksa ordunun sefer mimarı eşliğinde diyar diyar dolaşıp sureta bina kurmuş ama hakikatte Kaknusia'yı aramışlardı. On beş yıl böyle geçmişti. Kuyucu Murat Paşa ile Celali peşinden koşarken, Yeniçeri Ağası emrinde tezkirecilik ve ulak hizmetlerinde gönüllü olup Trabzon, Sinop, Bağdat, Halep, Şam, Bursa demeyip vilayetleri dolaşırken hep aradıkları oydu. İşin ilginç yanı, ne vakit ordu bir yere gidecek olsa bir tamirat ve dülgere ihtiyaç duyulmuş, Sülün Mustafa Ağa hep bunları görevlendirmiş ve onlar da durmadan gezmişlerdi. O yolculukların en büyük yararı, aşkın ne olduğu üzerine durmadan tartışmak, konuşmak ve öğrenmeye

çalışmaktı. Biri İlâhi aşktan, diğeri Kaknusia'nın aşkından dem vurarak yapıyordu bunu. Maamafih bildikleri onca şey ne Kaknusia'yı geri getirmiş, ne işlerine bir yarar sağlamıştı. İşte biri tomak ustası dülger, diğeri tamirat âmiri olarak yine yüz yüze bakıyorlardı. Ne var ki içlerinden birisi, yıllar yılı uzak yakın diyarda aradıklarını şimdi İstanbul'da bulduğunu söylüyordu. Müdeccen ona inanmalı mıydı? İnanırsa sonuç ne olurdu? *"Yok, yok... Baldırındaki yara yüzünden birsamlar geçiriyor."* Bu durumda teselli gerekirdi:

"Bahşı, dostum, insan hayatta..."

"Yapma, yine o nutuklardan birine başlama. Sen ne zaman 'insan hayatta' diye başlasan bana inanmamış oluyorsun. İnan bana, bu sefer onu buldum diyorum..."

Müdeccen onu oyalamanın diğer yolunu denedi; aşktan bahsederek... Onun en sıkıntılı anlarında aşktan bahsedilirse teselli bulduğunu artık binlerce kez tecrübe etmişti. Aşk onun afyonuydu. Ve kim bilir kaçıncı kez birbirlerine sordukları o soruyu cümlesine ekleyiverdi:

"Ama insan hayatta aşkın derdini değil sefasını... Sahi dostum, aşk nedir, hatırlıyor musun?"

"Müdeccen'im, oyalama beni! Biliyorsun ki benim için aşk evvel âhir Kaknusia'dır!"

Müdeccen şaşkındı. Çünkü birbirlerine ne vakit aşk nedir diye sorsalar aşk üzerine karşılıklı tanımlar ve tarifler bulmaya çalışırlardı. Ama bu sefer aşkın tanımı da tarifi de, adı da kendisi de Kaknusia'ya kilitlenip kalmıştı.

"Aşkın evveli görmek, âhiri seyretmek diyordun ya?"

"Hayır, bugün artık aşk, evvel de olsa âhir de olsa Kaknusia'dır!"

"Yaralısın. Dinlenmen gerekir dostum."

"Müdeccen! İnan ki onu bul..."

"Öyle sanıyorsun..."

"Hayır dostum, bu sefer sanmıyorum. Bugün ona her zamankinden daha yakınım!"

"Kaknusia senin içindeydi dostum, senden dışarıda ve ayrı değildi hani?"

"O hâlâ içimde... Biliyorsun bazı geceler hayali beni ziyaret eder ben de o geceyi saaadet ve huzur içinde geçirir, uyanmanın lezzetini unuturum. Ama bu sefer hayali değildi gördüğüm. Dün gecenin adı Kaknusia idi."

"Dostum, sayıklıyorsun..."

"Belki de sayıklıyorum, doğru. Çünkü hem genç hem yaşlı Kaknusia vardı..."

"Nasıl yani?"

Bahşı bu soru karşısında bocaladı. *"Nasıl yani?"* Yaşadıklarını zihninde yeniden çözmeye çalıştı.

"Kaknusia ve ona benzeyen bir genç kız... Kızın adı Lâlzade!"

Müdeccen'in kafası karışmıştı. Arkadaşı hem genç hem yaşlı iki Kaknusia'dan söz ediyordu. Çıldırıyordu zâhir. Allah korusun, aşk yüzünden çıldıranlar gibi onun da hikâyeleri mi anlatılacaktı şimdi? İçi yandı, boynuna sarıldı, üzüldü, hayıflandı. Başını iki yana sallayıp sordu:

"Hem genç hem yaşlı demek?"

"Evet, biri annesi, diğeri kızı misal!"

Müdeccen duyduklarını mantık silsilesine koydu. Bir anne ile kız demek bir aile demekti. Eğer dediği doğruysa bulduğunu iddia ettiği şu Kaknusia'nın bir ailesi vardı. Eğer öyleyse arkadaşının başı belada sayılırdı. Yıllarca evlenmemiş bir kadını aramak başka, evli bir kadını aramak başkaydı. Kendisine benzeyen genç kıza sahip bir Kaknusia demek, bir başkasının hanımı, bir anne demekti. Bu durumda Bahşı'nın onu araması ahlâka da, örfe de, dine de, hukuka da aykırıydı. Böyle bir şeyi bilerek yapacak biri değildi. *"Yok yok, zihninden hayaller görüyor!"* Yine de üstüne gidip meseleyi anlamakta yarar gördü:

"Kaknusia hangisi?"

"Annesi?"

"Bu durumda başka birinin helali değil midir?"

Bahşı birden irkildi. O ana kadar gördüğü kadının bir anne olduğunu hiç düşünmediğini hatırladı. Beyninin içinde sanki düşüncesini bozan bir şey vardı. Gidip gelen görüntüler, hayal meyal suretler... Müdeccen doğru söylüyordu; Kaknusia bir anne ise ailede bir de baba var demekti. Omuzları çöktü. Başı düştü. Ciğerinde bir acı hissetti. O sırada Müdeccen devam ediyordu:

"Aşk gözünü kör etmiş senin!"

Bahşı acınacak bir hâle düştüğünü anladı. Acaba hayalleniyor muydu? Alacakaranlıkta uzak bir kapıda birkaç saniyeliğine gördüğü kişiyi Kaknusia zannedip ortalığı velveleye mi veriyordu? *"Olabilir mi?"* Hayır, onu gördüğünde zihninin çok berrak olduğuna inanıyordu. *"Peki ya sonrası?"* Evet, sonrası bulanıktı; hayal meyal... Sanki birisi ona kast etmiş, boğazına bir şeyler tıkıştırmıştı. *"Belki de ben saçmalıyorum."* Müdeccen'in omuzuna başına koydu:

"Bilemiyorum dostum, bilemiyorum. Haklı da olabilirsin. Ama..."

Gerisini söylemeye cesaret edemedi. Eğer bu seferki Kaknusia yine bir hayal ise rezil rüsvâ olurdu. Başını yumrukladı. Sık sık olduğu gibi zihni onu yine aldatıyor, yıllardır tekrar edegelen aşk nöbetlerinden birini daha yaşatıyorsa bütün itibarı sona ererdi. Bu durumda arkadaşından da özür dilemesi gerekirdi. Karar verdi. Özür dileyecekti. Buna uygun birkaç cümle hazırladı lakin tam konuşmaya başlayacağı sırada Kaknusia'nın kapıyı açışı yeniden gözünün önüne geldi. İçinden bir sesin, "Hayır, gördüğün hakikattir, o Kaknusia'ydı." diye fısıldadığını hissetti. Özür dilemesi gerekmediğini düşündü:

"Aşkın sihirle delilik arası bir şey olduğunu söylersin ya hep, işte şu an o noktadayım. Sence sihirde miyim, delilikte mi?"

"Bak dostum, aşk zalim bir hükümdardır, sen kalbini ona kul eylemişsin, sevgilinin hayalini hakikat sanıyorsun. Bunun için seni ayıplayacak değilim, yine okyanusa dalıp onu bir dalga sanıyor ve dalgalarla boğuşuyorsun. Allah'ım seni sahile çıkarsın!"

"Bu seferki sahilim Koca Mustafapaşa'da bir konaktır desem inanmayacaksın, dün kıyısına kadar vardım, dalgaları beni çarptı!"

Müdeccen duraksadı. Ne yapacağını nasıl davranacağını kestiremedi. Kaknusia'nın hayalini gördüğü diğer zamanlarda böyle tarifler yapmadığını, adresler vermediğini düşündü. Bahsettiği kadının gerçekten Kaknusia olma ihtimalini ciddiye aldı. Bahsettiği adreste dün bir şeyler olmuştu evet, birisi onu bağlamış ve bacağından bıçakla yaralamıştı. Belki de bir şeyleri yanlış yorumlamaktan öte bir vukuatla karşı karşıyaydı. Ne de olsa yaralanmıştı. Ona hak verdi. Sonra da içinden geçtikleri günleri düşündü. Sultan Ahmed adına yapılacak caminin temeli atılmıştı ve Sedefkâr Mehmet Ağa pek çok işin tamamlanması için Bahşı adını anıp duruyordu. Yoğun iş sürecindeki kıdemli kalfa, has eleman... Devletin Dülger Bahşı'ya ihtiyacı vardı. Hayır, onun şimdi Kaknusia sevdasıyla kendini kaybetmesine müsaade etmemeliydi. Bütün otoritesini sesine yükleyip ikaz etti:

"Dostum, bilirsin ki aşk nefisleri kahreden, kalpleri esir eden bir zorbadır. Başı esaret, ortası hastalık, sonu helâktır! Bu yüzden derhal kendini toparlamalısın."

Bahşı zihnindeki görüntülerin bir sönüp bir parlayışlarıyla bocaladı. Toparlanması zor görünüyordu. Zihninin içine kurt girmiş gibiydi. Sesi, çaresiz kalmış da şefkate muhtaç bir çocuk gibi çıktı:

"O halde beni yarın Langa'ya götüresin! Hayal mi gerçek mi bileyim..."

"Hı... Hı..."

15. Bölüm

DAHA SENDEN GAYRI ÂŞIK MI YOKTUR?

10 Ekim 1609

Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte Evrennik İshak, bütün çaresizliğiyle Sülün Mustafa'ya dert yanıyordu:

"Gelmesini istemediğim gün geldi ağam, sonunda bizi buldu."

"Olacak oldu desene!"

"Oldu."

"Fikrimi biliyorsun Çorbacı. Yarından tezi yok ona gidip..."

"Hayır, efendimiz, bunu söylemeyiniz, yapmayacağım, yapamam!"

"Vebaldir İshak, sana hayır getirmez."

"Asıl Lâlin Hatun'u bunca yıl sonra ona göndermek vebaldir ağam, ondan nasıl vazgeçerim?"

"O hiçbir zaman senin olmamıştı İshak, artık kabul et bunu! Hem belki evli olduğunuzu söylersen anlayış gösterip aranızdan çekilir gider."

"Korkum onun gidip gitmemesi değil, Lâlin'in gidip gitmemesidir ağam. O vakit ben Lâlzade'ye 'Senin baban aslında başka birisiydi kızım!' diyebilir miyim hiç? Nasıl?"

"Diyeceksin İshak, demelisin. Hatta beş sene evvel esirciler kethüdası kapına geldiğinde demeliydin!"

"Beş yıl onu uzakta tuttuysam gerekirse beş yüz yıl daha tutmaya devam ederim!"

"O kadar zalim değilsin sen, İshak!"

"Ama o kadar âşığım işte! Mutlaka bir çaresini bulacağım."

"Ne yapacaksın, onu öldürecek misin?"

"Gerekirse evet!"

"İshak! Şakakların ağardı, artık durulmalısın. Sen bu değilsin çünkü."

"Gerekirse diyorum ağam! En basitinden beş yıldır yaptığımı yapar, falanca yerde gemi kazasından kurtulan bir esir varmış diyerek yine İstanbul'dan uzaklaşmasını sağlarım."

"Bu sefer Langa'yı araştırmadan gideceğini mi sanıyorsun?"

"Yemlemeyi iyi yaparsam koşa koşa gider. Olmazsa da ebediyyen gönderirim."

"Hayır, bu sözü bir daha duymayacağım. Bugüne kadar seni evladım bilip kolladım, ziyan erişmesin diye üzerine titredim. Ama artık yeter! Dülger Bahşı öldürülecek adam değil. Sen de katil olacak kadar kötü biri değilsin."

"Olabilirim!"

"Haydi oldun diyelim, muhzırbaşı seni bulmayacak mı sanırsın? Bu devlet sana şehzadelerin tomak hocasını yahut Mimarlar Ocağı'nın usta dülgerini yedirmez. Hatta kılına dokunursan sürüm sürüm süründürür. Üzerinde zerre hakkım var ise gayrı o adamdan uzak dur."

"Böyle söyleme ağam, ben Lâlin'siz olamam."

"Bunu Lâlin'e hiç sordun mu? O da sensiz olamaz mı acaba?"

"?"

"Kabullen artık, kadıncağız yirmi yıldır seninle ama sensizliği tercih etmiş. Sen de onunlasın ama onsuz yaşıyorsun! Düğümü Bahşı'nın çözebileceğine niçin inanmıyorsun? Beş yıldır onları devamlı ayrı tutup mutluluklarını çaldığın yetmedi mi? Yarından tezi yok adama git ve…

"Ve?"

"Ve kadını kocasına teslim et evladım, İshak'ım. Beş yıl evvel…"

Evrennik İshak, velinimeti Sülün Mustafa'nın arkasını getirmediği sert cümlelerini bir kanun tehdidi gibi düşünmek, bir yeniçeri sekbanbaşısının emrindeki bir çorbacıya iş buyurması olarak anlamak zorunda olduğunu hissetti. Beş yıl evvel Bahşı'nın varlığından haberdar olduğu gün de buna benzer bir tehdit gösterdiğini ama yüreğinin yumuşaklığından, merhametinin bolluğundan istifadeyle tehdidin üstesinden gelemediğini düşündüğünü biliyordu. Merhametinin üzerine gidip velinimetini şimdi de razı edebilirdi, öyle düşünüyordu ama Sülün Mustafa sanki zihnini okumuştu, cümlesini sürdürdü:

"Beş yıl evvel göz yumdum çünkü yalnızca sen Bahşı Bey'den haberdardın ama bugün artık o senden haberdar, buna hiçbir vicdan göz yummaz!"

Aralarında bir sessizlik oldu. İshak, kendine acındırır gibi sedire çömeldi. Başı ellerinin arasında öylece uğunmaya başladı. Esirciler kethüdasının gelip de aradığı kızı soran birinden bahsettiği o lanetli günü hatırlıyordu. Sultan Ahmet tahta geçip de bir zamanların dişi kartalı Safiye Sultan'ı Bayezit'teki eski saraya gönderdiği günlerdeydi. Adam cesaret bulup eteğindeki taşları dökmüştü. Dediğine göre tam on beş yıl önce aradığı esiri arayan biri kapısını çalmışmış. Meğer o vakitler Safiye Sultan da kızı arıyormuş. Safiye'nin şerrinden gelip haber verememiş. Şimdi de vicdanının sesini dinliyormuş falan. O vakitler İshak bunu öğrendiğinde âdeta çökmüş, zor zamanlar ve sıkıntılı günler geçirmiş, kaç geceler ne yapacağını, ne yapması gerektiğini düşünmüş, yan odada hançer ile yatmakta olan nikâhlısını başka birine teslim etmenin onursuzluğunu taşıma korkusuyla sabahlamıştı. Günlerce düşünüp taşınmış ve ases teşkilatında olmanın getirdiği gurur ile Bahşı isimli bu adamı eşinden uzak tutabileceğine inanmıştı. Gizli hafiyelerine önce Bahşı'yı buldurmuş, takip ettirmiş, astarına yüzüne demeden her şeyini öğrenmiş

ve nihayet Lâlin Hatun'un kocası olduğuna ve onu hâlâ aradığına kanaat getirmişti. Elbette kabuslar görmeye başladığı zamanlar da gelivermişti. Bir ara Lâlin'e söylemeyi aklından geçirmiş, lakin çekip gitmesinden korkarak bunu yapamamıştı. Söylerse kadı huzuruna çıkarılacakları ve Lâlin Hatun'un tercihi doğrultusunda karar verileceği aşikârdı. "Ya Lâlin beni tercih etmezse?" sorusu o günden itibaren tam beş yıldır zihnini kemiriyordu. O zamanlarda sıradan bir dülger olan Bahşı, zaman içinde Hassa Mimarlar Ocağı'nda mimarbaşının baş kalfası ve has adamı olmuş, ertesi yıldan itibaren saraydaki şehzadelere ve özellikle de Sultan Ahmed'in oğlu Osman'a matrak öğretip tomak talimi yaptırmaya başlamış, cami inşaatı dolayısıyla da devletlular katında itibarlı biri haline gelmişti. Velhasıl Bahşı adı yıllar içinde bir kabusa dönüşüvermişti. Korkusundan emin olmak adına kâh yakın arkadaşı Müdeccen dervişe yanaşıp ağzından laf almış, kâh şehzade muallimlerinden haber derlemiş, kâh ases yetkilerini kullanarak gittiği yerlerden sorup soruşturmuş, üzerine kötü kadınlar salmış, olmayınca iyi ailelerin kızlarından dem vurarak evlenmesi için saman altından sular yürütmüştü. Ağzını aramak için kimi gönderse "Meçhul bir kadına tutkun, artık kadın ölü mü diri mi anlayamadık!" mealinde cevaplarla geri dönmüştü. Derken Gunala'yı keşfetmiş, onunla ortak on beş yıllık geçmişini öğrenmiş, Arkadan arkaya Gunala'nın ona karşı tutkusunu kışkırtmaya başlamıştı. O sırada Gunala Safiye Sultan'ın yegâne mutemediydi. Gençliğinin sonuna gelmesine rağmen hâlâ imrenilecek kadar güzeldi. İri ceylan gözleri ve salınarak yürüyüşü canlar yakıyordu ve hiçbir evlilik teklifine olumlu bakmıyordu. İshak, Sülün Mustafa'nın yetkilerini de kullanarak Safiye Sultan'ın çevresine girmiş, Gunala'yı sık sık Bahşı'yla karşılaşacağı görevlerle üzerine göndermeye başlamıştı; bıkmadan usanmadan... İkisinin evlenmesi bütün sorunları çözecek gibi görünüyordu nedense.

Ama başaramamıştı. Açıktan açığa da ona ne Lâlin'den ne de Bahşı'dan bahsedebildi. O günlerde Gunala'ya Lâlin'in gerçek adını sormayı çok istemiş ama sırlar açığa çıkar diye bunu bir türlü yapamamıştı. Gunala ise kullanıldığından habersiz Bahşı'yla karşılaşma fırsatlarını canına minnet bilse de nafile, Bahşı kendi âleminde, Kaknusia'ya aşina, gayrıya bîgane, sürüklenip gidiyordu.

Bir rakibinin olduğunu öğrenmek her âşıkı çıldırtırdı.. Rakip bu sefer evinin kapısına kadar gelmiş, sevdiğinin kokusunu almıştı. Artık kendisi nerede olursa olsun zihni Bahşı'yla meşgul olmaya başladı. Elbette her zaman ve her yerde takip ettirerek. Öte yandan Lâlin'in etrafına yasaklamalardan bir hisar örmesi de gerekiyordu artık. Onu kuşatmak, kontrol etmek, Bahşı ile karşılaşmasına mutlaka ama mutlaka mani olmak şarttı. Plan üstüne planlar yapıyor, hayatını yönlendiriyordu. Aynı planlar elbette Bahşı için de devredeydi. Üç yıl evvel İran'a gidecek sulh kafilesine iki tomak ustası lazım olunca birinin mutlaka Bahşı olması için Sülün Mustafa'nın aklına girip padişaha adını fısıldatması gerekmişti mesela. Bahşı da kayıp eşini bir de Isfahan sokaklarında aramak üzere seyahate dünden gönüllüydü. Onun altı ay İstanbul'dan uzakta olması kendisinin de altı ay eve huzurlu gitmesi anlamına gelmişti. Keza geçen yıl celali Cennetoğlu'nun takibine ordu tertiplenirken Bahşı'yı mimar ve lağımcı bölüklerinin başına çavuş yazdırtmak için Yeniçeri Ağası'na rüşvet vermesi de gerekmişti. Rakipten dört ay emin olmak az sayılmazdı.

İnce planlar, arkadan iş çevirmeler, yalanlar ve dostlarını suistimaller böyle böyle sürüp gitmişti. Gelgelelim şimdi durum farklıydı. İşler yumağa dönüyordu. Sıkışmış durumdaydı. Bahşı kızını bulmuş, takip etmiş, Lâlin'i görmüş ve evlerini öğrenmişti. Ne yapıp edip Lâlin'e yaklaşmasına mâni olması gerekiyordu. *"Bu sefer iş çok zor!"* En azından,

gördüğünü hayal sanması için tedbir almakla iyi yaptığını düşündü. Bütün bunların yeterli olup olmayacağını düşündü. Sevgiliyi kontrol etmek bile güç iken hem sevgiliyi hem rakibi aynı anda kontrol etme çabası müşkil bir süreç olacaktı. Hamurunda kötülük olmayan birinin kötücül davranması dayanılmaz bir ıstıraptı. İçindeki şefkati, merhameti, mürüvveti gideren bu tavırdan kendisi de hoşlanmıyordu ama Lâlin deyince akan sular duruyordu. Son beş yıldır, hakikatinde sevgi bulunan temiz kalbinin gitgide daha vesveseli, şüpheci ve öfkeyle dolu bir kas yığınına dönüşmesinin çıldırtıcı yükünü taşımak ağırdan da ağır geliyordu artık. Lâlin'in avucundan kayıp gitme korkusu her bir dakikasını asırlık eleme döndürmeye başlamıştı. Bu öyle bir mecburiyet idi ki, şeytanın bütün maharetlerini birer birer ve aşama aşama öğrenmek kaçınılmaz oluyordu. Kalbini yokladı; daha evvelki masum tedbirlerden geçip gerekirse kötülük yapmayı mazur görecek noktada olduğunu anladı. Aşk yüzünden… Artık yolundan dönemezdi. Başını iki yana salladı. *"Güzel Lâlin! Her şey senin için!"*

Sülün Mustafa'nın vicdanına seslenen sert cümlelerinin üzerinde fazla durmadı. Bahşı adını ilk duyduğu günkü korkusunu nasıl ve hangi yöntemlerle yendiyse şimdi de öyle yapacak, belki birazcık yöntemleri sertleştirecekti. Korkuyla yaşamayı değil korkuyu korkutmayı tercih edecekti. Değil mi ki Lâlin'i seviyordu, her şeyi göze almalıydı. Elbette velinimetini kaybetmeden, tuz ekmek hakkını aradan gidermeden ve merhamete yaslanmış küçük hilelerle razı ederek. Onun siyasi gücünü kullanmaya devam etmek çok önemliydi. Bu sayede başarılı olabilirdi. Çünkü Sülün Mustafa şiddetin, öfkenin ve sert iktidar kavgasının kuşattığı yeniçeri kışlasında dürüstlüğü, doğru sözlülüğü, güzel konuşmayı ve samimi davranışı temsil ediyordu. Saygınlığı bu yüzdendi ve bütün maslahatlarını özü sözü bir olmakla yürütüyordu. Başkası-

nın karşısında korkudan titreyerek el bağlayan yeniçeri neferleri onun huzurunda saygılarından el bağlıyorlardı. Eğer onun rikkat dolu kalbine seslenebilirse işi kolaylaşırdı. Ellerini başından çekti, çöküp kaldığı sedirden doğruldu ve velinimetinin merhamet ve mürüvvetine vurgu yaparak yalvar yakar bir üslupla anlatmaya başladı:

"Ağam, kim idüğü belirsiz bir dülgerin mutluluğu kadar şu evladınızın da mutluluğunu düşünün, ne olur? Kapınızda geçen tuz ekmek hakkına halel mi getirdim, eşiğinizde perverde olurken saygısızlık mı ettim? İsteyin canımı vereyim, öl deyin hemen öleyim. Lakin evladınızın yüreği Lâlin der başka bir şey demez! Hem, Galata Mevlevihanesi şeyhi Mahmut Dede hazretleri nikâhımızı kıyarken şahidim siz değil miydiniz? Kanun önünde artık o benim helalimken..."

Sülün Mustafa sözünü kesti:

"Evet, aynı yatağı seninle paylaşmayacak kadar helalin. Peki ya Lâlzade'nin babası? O sen misin?"

"On dokuz yaşına geldi. Onu yetiştirip büyüten, okuma ve musıki öğreten ya kimdir? Allah onu bana emanet etti madem babası da ben sayılırım!"

"Bahşı'nın da ona babalık yapabileceğini neden düşünmüyorsun? Madem onu Allah'ın emaneti görüyorsun, emaneti aslî sahibine teslim etmen gerekmez mi? Allah kulların nasibini önceden ayırmıştır, zorlamak beyhudedir. Kulluk rızadadır, sense kulluk töresinden baş çevirmedesin."

"Etmeyin ağam, evladınıza kıymayın! Hâlihazırda ne kızım kendisinin bir emanet olduğunu biliyor ne de bir günden bir güne ben ona emanet olduğunu hissettirmedim. Çocuğumun sahibi benim ve sahip olmaya devam edeceğim."

"Gayrı buna rızam yoktur. Nikâhınızı kıyan Mahmut Dede'nin de Dülger Bahşı'yı öğrendikten sonra rızası olacağını sanmıyorum. Unutma, insanlara insafsızlıkla kılıç çekenler sonunda insanfsızların kılıcıyla ölmüştür!"

Evrennik İshak, ilk defa Mevlevihaneden bir Mevlevi dedesi yerine kışladan bir Bektaşi babasına nikah kıydırtmamış olduğuna hayıflandı. Mahmut Dede'ye saygı duyar, sözünü dinlerdi. Şu anda içinde bulundukları durumu öğrendiğinde muhtemelen o da Bahşı lehine itiraz edecekti. Ama Mahmut Dede'nin Lâlin'e şefkatle yaklaşmasından da güç bulacağını düşünüp velinimetine bir teklif getirdi; hışmından kurtulmak üzere:

"Bizi o birleştirdi madem, varalım ayıracaksa da o ayırsın!"

Mahmut Dede'nin halvethanesine varmaları yalnızca bir saatlerini aldı. Meseleyi bütün teferruatıyla anlattılar. Onlar anlattıkça Dede yerinde büzüldü, kederlendi, renkten renge girdi. Bir müddet hırkasını başına çekti, öylece bekledi. Bir zikrin derinliğinde kendinden geçmiş gibiydi. Sonra başını kaldırdı, tekke adabına uydu, en tartışmalı meseleleri bile bir hikâyeye büründürüp mecazlar kullanarak kırmadan dökmeden anlatmanın iyi olacağını düşündü, hikâyeye başladı. Sanki karşısında iki çocuk vardı da, onlara masallar söylüyordu:

"Belki bilirsiniz, vaktiyle bir cihan padişahı ile üç şehzadesi yaşarmış. Padişah ölümcül bir hastalığa yakalanmış, başını ecel yastığına koymuş. Şehzadelerini çağırıp sarayın gizli bir yerindeki kutuda paha biçilmez bir lâl taşı sakladığını, kendisi öldükten sonra o kutuyu birlikte açmaları gerektiğini, o lâl taşının saltanatı temsil ettiğini ve hangisinin ülkeyi yöneteceğini o anda öğreneceklerini söylemiş. Bundan üç gün sonra da Hakk'a yürümüş. Şehzadeler babalarının vasiyeti gereği önce defin işlemlerini tamamlamışlar ve birlikte varıp babalarının söylediği kutuyu açmışlar. Hayret ki kutu boşmuş. Babamız bunu yalnızca üçümüze söylemişti, o halde mücevheri üçümüzden biri almıştır diye devletin kadısına başvurmuşlar. Kadı şehzadeleri dinledikten sonra üçünü de oturtup, 'Size bir hikâye anlatacağım, sonra davanızı çözeceğim' demiş. Başlamış anlatmaya:

'Bir vakitler birbirini seven bir delikanlı ile bir kız varmış. Gerdek gecesini birlikte geçirmeye and içmişler. Gel zaman git zaman, ailesi kızı, zengin biriyle nişanlamış. Düğünden önce iki âşık buluşup yeminlerini yenilemişler. Derken dü ğün gelip çatmış. Kızı gelin etmişler. El ayak çekilip de damat ile gelin yalnız kalınca kız damada, âşık olduğu delikanlıyı ve yaptıkları yemini anlatıp onun yanına gitmek üzere izin istemiş. Damat önce evliliği bozmayı düşünmüş, sonra kızı sevdiğini ve vazgeçemeyeceğini anlayıp delikanlının yanına gitmesine kerhen izin vermiş. "Git, ahdine vefa göster, sonra da sağ esen geri dön!" demiş. Kız gelinlik kıyafetiyle derhâl yola düşmüş. Yolda bir hırsız bunu görmüş. Bakmış ayın on dördü bir güzel, paha biçilmez bir inci... Üzerinde de altınlar, yakutlar, zümrütler... Bir kurt kuzuyu görünce saldırmaz mı hiç! Lakin kızın yalvarıp yakarmaları içini eritmiş. Onu ve üzerindekileri harcamadan evvel gece vakti sokakta bu kılıkla ne aradığını sormuş. Kız da hikâyeyi başından sonuna anlatmış. Hırsızın kalbi yumuşamış, insafa gelmiş ve "Madem sen ahdine vefada bu derece sadıksın, ben de seni engellemek gibi bir kötülüğe yapacak kadar mürüvvetsiz değilim..." deyip kızın önüne düşmüş, gideceği yere kadar götürüp "Buyur sevdiğinle buluş!" demiş. Kız kapıyı çalmış. Üzüntü içinde yasa batan sevgilisi onu görünce önce sevinmiş, sonra nasıl olup da gelebildiğini, damattan nasıl izin alabildiğini sormuş. Kız olup biteni anlatırken, "Kocama hâlimi arz edince ahdime vefa adına mürüvvet gösterip bana izin verdi. Dahası yolda beni soymak isteyen bir hırsıza denk geldim, o da insaf edip kapıya kadar getirdi, mürüvvet gösterdi..." demiş. Bu sefer sevgilisi, "Madem kocan bu derece mürüvvet gösterip ahdine vefa için seni bana göndermiş, ben öyle birinin emanetine hıyanet etmeyeceğim, senin bana haram oluşundan öte onun helali olman evladır. Gayrı yüreğimize taş basma vaktidir ve yeminimize keffaret gerektir, ben sana el uzatamam, var

helalinin yanına git!" demiş. Kız kapıdan çıkınca bakmış ki hırsız yine orada. Almış kızı bu sefer de sağ salim kocasının kapısına götürmüş. Kız kapıyı çalarken de köşeyi dönüp yoluna gitmiş. Büyük bir pişmanlık ve kaygı içinde beklemekte olan damat gelinin döndüğünü görünce elinden tutup sedire oturtmuş. Önce sevgilisiyle buluşup buluşmadığını sonra da nasıl gidip geldiğini sormuş. Gelin her şeyi olduğu gibi anlatmış. Bunun üzerine damat, "O genç seni benden daha fazla hak ediyor, gerçek mürüvvet, aşkta sevdiği lehine sevdiğinden vazgeçebilmektir!" diyerek onu tekrar sevgilinin evine götürmüş, gelinin çeyizlerine de dokunmadan.'

Kadı sözlerini bitirince merakla bekleyen şehzadelere dönmüş, 'Allah hepimizin muratlarını versin şehzadelerim...' demiş, 'şimdi söyleyin bana, bütün bu olanlarda gerçek mürüvvet kime aittir? Damada mı, hırsıza mı, kızın sevgilisine mi?' Şehzadelerden birincisi, «Mürüvvet damadındır» demiş, "Çünkü helali iken ve bunca zengin bir düğün yapmışken gelinden murat almak yerine geline izin vermesi sevenin sevdiğine karşı aşkının ispatıdır. Bu, kabullenilmesi çok zor bir mürüvvettir ki eşine rastlanmaz." İkinci şehzade "Mürüvvet gelinin sevdiği delikanlıdadır" demiş, "Çünkü aşk yemini edip ahitleşmelerine rağmen sevdiğini geri göndermesi büyük sabır ve olgunluk gerektirir. Aşkın mürüvveti ancak böyle gösterilir." En küçükleri olan üçüncü şehzade "İkisi de yanılıyor, mürüvvet hırsızındır..." iddiasında bulunmuş ve devam etmiş, "Çünkü av aramaya çıkmış bir hırsız için bir gece vakti hiç ummadığı nimetle karşılaşmak başlıbaşına bir fırsattır. Üstelik de üzerinde onca mücevher ve zenginlik varken... Böyle bir âfet-i devranı kapıp götürmemesi, dahası da gideceği yere kadar sağ salim teslim etmesi doğrusu tokgözlülük ve mürüvvetin ta kendisidir."

Şehzadeleri dinleyen kadı 'Mesele çözüldü!' deyip padişahın kutusunu küçük şehzadenin açtığını ilan ile yüzüne karşı hükmünü bildirmiş:

'Ey şehzade, kutuyu sen açtın, çünkü âşık âşıka, sadık sadığa, hırsız da hırsıza sahip çıkar!' Bunun üzerine küçük şehzade elini koynuna atmış, güneş gibi parlayan lâl taşını çıkarıp kadıya vermiş. Kadı taşın güzelliğini incelerken için de reyhani hat ile bir yazı görmüş:

"Sultanların en büyük meziyeti sadakattır, sadık olan ülkemi yönetsin!"

Mahmut Dede hikâyeyi bitirince Evrennik İshak ile Sülün Mustafa'nın oradan usulca kalkıp gitmelerini bekledi. Ama İshak öylece bakıyordu. Sekbanbaşının çekiştirmelerine rağmen kımıldamıyordu. Mahmut Dede yeniden konuşmak zorunda kaldı:

"İshak evladım, imdi sen mürüvvet sahibi o sadıksın ki damat gibi davranıp emaneti sahibine teslim edesin. Bir vakitler evine bir mücevher koyarken onu geri isteyeceğimi düşünmediğim için de beni bağışla."

Sülün Mustafa mahcup olmuştu, İshak yerine özür diler gibi konuştu:

"Efendimiz, evladınızın kalbi gelinden vazgeçemiyor bir türlü."

"Evet vazgeçmeyeceğim! Lâlin için yirmi yılımı harcadım. 57. Orta'nın çorbacısı olarak gerekirse Dülger Bahşı'yı da, hayatımı da harcarım. Hatta keşke dün akşam ikisinden birini yapsaydım!"

Bu sefer Sülün Mustafa öfkeyle sordu:

"Dün akşam ne oldu?"

"Onu evimizi gözetlerken bulup baldırından yaraladım. Sonra da meşelerin arasına bağlayıp iki avuç kenevir tohumu yutturdum. Başına gelenleri hayal sansın, hatırlamasın, en azından sabaha kadar yerinden kalkıp gidemesin diye."

"Bunu nasıl yaparsın Çorbacı?"

"Başka çarem yoktu ağam! Âşık olan yalnızca Bahşı değildir."

16. Bölüm

SEN Kİ OSMANOĞLU'NUN GÜZİDESİ

1 yıl sonra
Ocak 1610

Kubbealtı'nda çifte mangaldan buğular tütüyor, dışarıda yumuşak bir kar yağıyordu. Güneş doğmak üzereydi. Biraz sonra divan başlayacaktı. Sadrazam Murat Paşa sultanın teşrifini bekliyor, vezirler Nasuh Paşa ile Ferhat Paşa bir köşede, Halil Paşa ile Mehmet Paşa da diğer köşede fısıldaşıyorlardı. Kadı Sümbül Ali Efendi, Kalender Paşa, İstanbul Ağası, Yeniçeri Sekbanbaşısı Sülün Ağa ciddiyet ve saygıyla bekleşmedeydiler. Aziz Mahmud Hüdayi hazretleri ve Şeyh Sivasi hazretleri oradaydılar.

Cami inşaatının hızla devam ediyor oluşu bu tür toplantıları da sıklaştırmıştı. Bahşı, sabah namazını Ayasofya'da kılıp gelmiş, bir yandan sultanın kendisine sorabileceği inşaat bilgilerini tazeliyor, diğer yandan Kaknusia'yı düşünüyordu. Delirmek istiyor ama yapamıyordu. Delirse her şeyden kurtulacaktı. Son birkaç aydır bir fasit dairede dönüp duruyor, aynı düşünceler zihninde dallanıp budaklanıyor, aklına gelen her ihtimal ayrı bir işkenceye dönüşüyordu. Düşünmek bir yüktü. Akıl nimet olmaktan çıkmış bütün azapların kaynağı oluvermişti.

Bir yıl öncesini, baldırından yaralandığı günü yeniden düşündü. Sabah Kaknusia'nın kapısını çalmak umuduyla uyanmış ama bunu günler boyunca bir türlü başaramamıştı. Müdeccen kendisine inanmıyordu bir türlü. Bereket versin

Gunala hemen koşup gelmiş, yanında da saray merhemleri getirmişti, kederler içinde... Eski velinimeti Safiye'den ayrıldıktan sonra onun daha gamhor olduğunu düşünüyordu. Safiye onu da eski saraya beraberinde götürmek istediği hâlde gitmemişti. "Keşke gitseydin!" dediğinde de boynunu büküp öylece bakmış, "Ben Bahşı Bey'in esiriyim, Safiye Sultan'ın değil!" cevabını vermişti. Bundan gizli bir mutluluk duyduğunu hatırlıyordu. Kendisini pergelin sabit ayağı, Gunala'yı da çevresinde çizginip duran ve bir türlü dairesinden taşamayan diğer ayak olarak düşünüyordu. Gösterdiği sadakat ve hiçbir mecburiyeti yokken şahsına gösterdiği ilgi onu mutlu ediyordu. Vefa, dostluk, uğruna canıyla oynayacak derecede fedakârlık ve nimete şükür... Bir de kabullenmek istemediği tek taraflı aşk. Gunala o gün merhemlerinin yarasına iyi geleceğini söylemiş ve "Tıpkı Kaligra'daki gibi!" diye de ilave etmişti. O gün yarayı inceleyip ilginç bir tespitte de bulunmuştu:

"Baldırınızdaki yara söğüt yaprağı bir çakıyla açılmış efendimiz. Yaranın içine de kenevir tozu veya afyon konulmuş. Bu yüzden üzerine basabilmeniz gecikiyor. Bu yarayı her kim açtıysa sizin bir hafta boyunca yerinizden kalkmanızı istememiş."

"Bu yüzden benim gideceğim yere şimdi sen gideceksin; hiç vakit kaybetmeden; Langa bostanına."

Gunala ceylan gözlerini süzerek atılıp itaatle sormuştu:

"Görülecek hizmet nedir?"

"Kaknuşşama benim haberimi götürmek!"

Gunala, öylece donakalmıştı. Baygınlık geçirecek haldeydi. Oysa Bahşı coşkuyla devam ediyordu:

"Hayır, delirmedim. Bana Müdeccen gibi de bakma öyle. Buldum onu! Bundan emin olmam için bana şimdi sen lazımsın. Gidecek, görecek ve bana ona dair bir haber getireceksin! En azından o mudur, değil midir, öğreneceksin! Hem kim bilir, görünce belki de gemiden hatırlarsın..."

Gunala sapsarıydı. Başı dönüyordu. Bunca yıl sonra Kaknusia'yı bulduğunu söylemesi hayra alamet olmayabilirdi. *"İnşallah duyduğum doğru değildir!"* Ara ara onun böyle sayıklamalarına şahit olmuştu ama bu sefer çok ciddi görünüyordu. Duyduğundan emin olmak istedi:

"Efendimiz, vücudunuzdaki kenevirin etkisiyle hayal görmüşsünüz, şimdi de sayıklıyorsunuz!"

"Öyle mi Gunala? Yine hayal mi görüyorum sence?"

"Aradan yirmi yıl geçti efendimiz... Daha bıkmadınız mı?"

Bahşı, Kaknusia'nın kapıdaki görüntüsünü gözünün önüne getirdi. Gördüğü hayale tutunmak istedi, yine de sesi titreyen bir umutsuzlukla çıktı:

"Kaknusia idi, gördüm!"

Gunala kendini toparlayıp ona aksini anlatmaya çabaladı. Diller döküp bu sevdadan vazgeçmesi için âdeta yalvardı. Gördüklerini ona tekrar tekrar anlattırdı. Evet, sözlerinde tutarlılık esastı, hep aynı mekânı ve aynı biçimde cereyan eden bir sahneyi anlatıyordu ama arada bir bunun hayal olabileceğinden de şüpheye düşüyordu. Yine de Gunala "Siz benzetmişsiniz efendim..." diyerek fikrinden caydırmayı denedi. Olmadı, ikna edemedi ve çaresiz, tarif ettiği adrese gitti. Üç saat sonra geri döndüğünde ilk cümlesi "Efendimiz size yeni bir merhem hazırlayacağım!" oldu. Dediğine göre evin kapısını defalarca çalmışlar ama açan olmamıştı. Ev boştu. Bahçıvan, orada eskiden bir yeniçeri çorbacısının, eşi ve kızıyla oturduğunu ama artık evin boş olduğunu söylüyordu. Kadın dilsizmiş ve fazla gelip gidenleri olmazmış. Gunala ertesi ve daha ertesi gün eve yine gitmiş, kapıyı çalmış ama kimsecikler çıkmamıştı.

Bahşı ayağa kalkabilmeyi iple çekmişti. Bir hafta tamamlandığında da seke seke bizzat kendisi dutarını omuzuna takıp eve varmış, dediklerinin doğru olduğunu görmüş, ama yüreği oradan ayrılmaya elvermeyip yaralandığı yerde sinerek gün boyunca evi gözetlemiş ve nihayet bahçe kapısından

yaşlıca bir adamın girdiğini görünce varıp sorguya çekmişti. Adam bahçıvan olduğunu, bir hafta evvel bir yeniçeri neferinin gelip arada bir bahçeye bakmak üzere akçe ödediğini, ev sahibinin alelacele Mısır'a göçtüğünü anlatıp durmuştu.

Bahşı, akşamın alacasında oradan ayrılacağı zaman mahalleye dalıp birilerinin ağzından laf almaya çalışmış, cami cemaatinden yaşlıca bir adam evin eski yeniçeri ağası Hızır Ağa'ya ait olduğunu, onun Rumeli vilayetine gitmesini müteakip uzak akrabalarından bir yeniçeri çorbacısı ile dilsiz hanımının oturmaya başladığını, mazbut bir aile olduklarını, gelinlik çağında bir kızlarının bulunduğunu falan söylemişti.

Bahşı işin içinden çıkamıyordu. Kendinden şüphe etmeye başladı. Gördüğü kadını benzetmiş olabilirdi. Kırımlı Kaknusia'nın Hızır Ağa ile ne bağı olabilirdi ki? Haydi bağı var diyelim, Kaknusia konuşma melekesini neden kaybetsindi? Yıllarca önce esirciler kethüdasının da dilsiz bir kızdan bahsettiğini düşündü. *"Olabilir mi?"* Lâlzade "dilsizin evladı" demekti. Peki ama bahsedilen yeniçeri çorbacısı kimdi? Ona nerede rastlamış, nasıl eş seçmişti? Eğer o ise evlenmeye nasıl razı olmuştu? Lâlzade onun kızı olabilir miydi? Eğer öyle ise yirmi yıl evvel Kaknusia'nın aşktan ve Bahşı adından vazgeçmiş olması gerekirdi. *"Hayır, bu imkânsız!"* Muhtemel sorular ve muhtemel cevapların ardı arkası gelmiyordu. Şimdi çıldırabilir, hatta çıldırmayı isteyebilirdi. Bunca zamandır hasretini, ıstırabını, hicranını tetikleyen bunca soru başkasını delirtirdi oysa.

Ayağındaki yara izine baktı. O günün hatırası... Bu yaradan hiç şikâyet ettiğini hatırlamıyordu. Hatta yarayı açan kişiye zaman zaman minnet bile duyuyordu. Bir yıldır ayağına baktıkça zihni Kaknusia'yla meşgul olduğu, kalbindeki hasreti arttığı için... Belki de aşkının ve hasretinin ziyadeleşmesi bu yara izi yüzündendi. Gördükçe Kaknusia'yı hissediyor, o

da iradesini alıp götürüyor, yapacağı işleri yaptırmıyor, söylediklerini şaşırtıyordu. Aşk derdinin güzelliğiyle serhoş...

Divan üyelerine baktı. Hemen herkes hazırdı. Kendisi de hazır olmalıydı. Önceki divanda tamiratla ilgili hususlar görüşülürken ilgisiz kalması mimarbaşının konuya müdahalesini gerektirmiş, divandan sonra büyük azar işitmesine sebep olmuştu. Bugün daha dikkatli davranması, zihnini cami temellerinin aksamadan yükselmesine vermesi gerektiğini biliyordu. Çekincesi mimarbaşı Sedefkâr Mehmet Ağa'dandı. Adam cami arsasının tam ortasına dört çıta üzerine bir branda örttürüp altına bir seccade serdirmiş, yağmur çamur demeden sol elinde arşın, sağ elinde tespih, durmadan zikreder ve etrafındaki ustaları gözden geçirip işini ihmal edeni görürse elindeki arşını sallayarak "Bre işleyin!.." diye bağıra bağıra herkese dehşet salıyordu, kendisi dâhil. Artık işinde en küçük bir ihmal olamayacağını biliyordu. Mimarbaşından ilk öğrendiği sözü hatırladı: "Evlat uzun zaman için bir şey yapmak isteyen, yaptığına uzun zaman harcamalı; çabucak yapılıveren her şey çabuk unutulur. Sen ve ben uzun zamanların işçileriyiz. Yapacağımız cami çok asırlara hükmedecek inşallah!" Onun bu kadar titizlendiği vazife konusunda kendisinden azar işitmek istemiyordu. Bu bir haysiyet meselesiydi. Bütün zihnini toplayıp kendisine, sultan huzurunda azar işittirecek ikinci bir hata yapmamak üzere telkinlerde bulundu. *"İki saatçik olsun Kaknusia'yı unut!"*

Divanda görüşülecek konular belliydi. Öncelikli olarak örülmekte olan temel, hipodrom ve köhne Bizans saray taşlarının yontulup temizlenip yeniden inşaata hazır hale getirilmesi, ikinci sırada ise Sivrihisar, Çanakkale, Marmara adası gibi onbeş farklı beldeye taş siparişi verilmesiydi. Elbette her bir taş paresi için ödenecek meblağın ve görevlendirilecek insanların belirlenmesi gerekiyordu. O gün Bahşı'yı ilgilendiren gündem maddesi ise en sondaydı; ahşaptan çatıla-

cak inşaat seyir köşkü. Sultan Ahmet, yüz kişinin aynı anda inşaatı seyretmesine imkan tanıyacak bir tür teras-köşk yapılmasını arzu ediyordu. Mimarbaşı yerini belirlemiş, kendisi de Müdeccen yardımıyla maketini hazırlamıştı. Seyir köşkünün sultan mahfili ile halka ayrılan kısmı farklı tezyinat ve işçilik gerektiriyordu. Divan müddetince perde arkasında bekleyecek ve sultan sorarsa hazırlanan maket üzerinden divan üyelerine izahta bulunacaktı.

Divandan sonra sultan kuşluk ziyafeti verecekti. Bahşı ziyafete kalmak yerine Koca Mustafapaşa taraflarında gezmeyi aklına koymuştu; Langa bostanlarında.

Bir saray çavuşunun alkış sözleriyle bütün başlar Babussade'ye çevrildi. Sultan, şeyhülislam Hocazade Mehmed Efendi'yle birlikte neşeyle geliyorlardı. Bahşı bütün tebaasının hayran olduğu genç sultana baktı. Gerçekten de yüzünde bir sevimlilik vardı. Kimileri bunu, Hz. Peygamber'e karşı beslediği sevgi ve hürmete bağlıyordu. Ne zaman Muhammed adı anılsa hürmetle ayağa kalkıp "Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed" diyerek salavat getirdiğini bilmeyen yoktu. Bir keresinde yarım saatte tam yedi kez ayağa kalkıp salavat getirdiği söyleniyordu. Âkil baliğ olduktan bu yana hiçbir vakit namazını cemaatsiz kılmadığını, bütün namazlarda vakit girer girmez nerede olursa olsun derhâl namaza durduğunu da herkes tevatürle anlatıyordu.

Sultan, sanki önceden düşünüp hazırladığı hissi veren bir nutuk ile divanı açtı:

"Efendiler, bildiğiniz gibi İslâm'ın bilimini, maneviyatını, sanatını, düşüncesini birbirine sarıp cami biçiminde görünür kılmak üzere yola çıktık. Madde ile mânâyı birleştirip kıyamete kadar ayakta duracak hilafet timsali bir mabet hayal etmedeyiz. Yalnızca bedenle ruhun değil bu dünya ile ahiretin de arasında gerili duracak, içine girenleri kutsala götürecek bir merhale... Mihrabıyla maddeyi öte dünyaya doğru zorla-

yacak bir mekândan söz ediyorum. Kapısında ayakkabısını çıkarıp içeri girenler dünyayı ve gündelik hayatı geride bıraksınlar istiyorum. Dışarıdan bakanların görecekleri, kat kat yücelik ve erişilmezlik olmalı, Allah'a yükselişe kapı açmalı. Hayal ediniz, okunacak ezanlar, varılacak rüku ve secdeler, Kur'ân tilavetleri, tesbih ve tehlillerle cemaatin nefeslerini, iç çekişlerini şimdiden hayal ediniz. Hayal ederseniz hissetmeye de başlarsınız. Başların secdeye vardığı anlarda halılara birer ikişer dökülen gözyaşlarını da hayal ediniz, ta ki meleklerin muhayyel kanat seslerini işitebilesiniz... Mabedimiz İstanbul'un, Osmanlı'nın, hilafetin kalbi olacak. Öyle bir kalp ki bakışları ve niyetleri yönlendiren, nabızları sekteye uğratan, sevgileri taşıyan, aşkları yüklenen, kötülükleri eriten, iyilikleri çoğaltan bütün kalpler onunla birlikte çarpacak, kıyamet ömürlü devletimiz ve mümin tabiatlı milletimiz o kalple yaşayacaktır..."

Sultan nefes aldı. Açılış konuşması bitti zannedilebilirdi. Sekbanbaşı söz almak için elini kaldırır gibi olduğu sırada da devam etti:

"Camimizde müminler kendilerini bir arafta hissetmeliler; girerken onları dünya çapakları ve tortularından kurtaran, çıkarken de ruhani cezbeler altında eriten bir araf. Karar verdim ki arafın çevresinde medresesi, şifahanesi, hamamı, kütüphanesi, türbe ve imaretiyle insanların biriktiği bir mahşer kurulsun. Böylece şehir ile mabed bütünleşsin, birleşsin, tek beden olsun!"

Herkes dilini yutmuş gibiydi. Caminin bu haline bile akçe bulmakta zorlanırken külliye planlarının genişlemesi, hamamı, medresesi, devlete büyük yük getirecekti. Ortalık sükûta vardı. Sülün Mustafa Ağa söylemek istediği cümleleri yutkundu. *"Yeri şimdi değil!"* Aziz Mahmud Hüdayi ile Murat Paşa kaş altından bakıştılar. Sultanın hayallerini yıkma pahasına söylediklerine itiraz gerekiyordu. Bunu kimse

doğrudan yapmaya cesaret edemeyecekti elbette. Ama Murat Paşa dolaylı yoldan bu fikrin yeniden gözden geçirilmesini hatırlatmak üzere önce boğazını temizler gibi yaptı, sonra yerinde ıkındı ve söz aldı:

"Haşmetmeab! Bir evvelki müzakereden malumlarıdır ki caminin bütçesi için Şeyh Mahmud Efendi, Girit'in fethedilmesi sadedinde teklif getirmiş, yüce hünkârımız efendimiz de tensip buyurmuştunuz. Fermanınız mucebince nameler yazılıp üç lisan bilen ve güzel konuşan Kurt Çavuş'a hediyelerle birlikte verilip gönderilmişti. Dün gece Kurt Çavuş cevabi mektup ile dönmüştür!"

"Ne âlâ! Hayırlı olur inşallah!"

"Hünkârım, Kurt Çavuş hediyeleri verip yedi günde ılgar ile Bosna'ya, oradan iki günde Venedik elindeki Dadırya kalesine, oradan gemiyle karşı Venedik'e geçip bir gün Nazarta nâm mahalde yatıp ertesi gün şanınıza yakışır bir alay ve alayiş ile Venedik kralı olan pençpirimin huzuruna çıkmıştır. Pençpirim mektubunuzu okumak üzere divanı toplamış ve mektup okunduktan sonra hepsi birlikte 'N'ola, Girit Adasını Âl-i Osmân istediyse, verelim, başımız üstüne!' demişler."

Murat Paşa okumaya devam edemeden arada bazı divan üyeleri sevinçlerini bildirmek üzere "Hayırlı olsun! Allah'a şükürler! Uğurunuz yüz Girit eder hünkârım!" gibi sözlerle sultana alkış tutmak istedilerse de Murat Paşa onlara fırsat tanımamak için sultanın gözünün içine baktı. Sultan bir şeylerin ters gittiğini o anda anladı. Eliyle alkışçılara susmalarını işaret edip Kurt Çavuş'un divana çağırılmasını irade buyurdu. Bâbussaade'de beklemekte olan Kurt Çavuş gelip saygıyla etek öptü, ardından el pençe bekledi. Adam hareketleri, duruşu, eda ve tavrıyla saygı uyandırıyordu. Elçi olarak vazifesini yapmış olmanın da haklı gururuyla yere basıyordu. Sultanın işareti üzerine Murat Paşa'nın uzattığı mektubu zihninden tercüme ederek okumaya başladı:

"Siz ki Osmanoğlu'nun güzîdesi, on altıncı şanlı pâdişâh; Medîne ve Kudüs ve Irâk-ı Arab ve Irak-ı Acem pâdişâhı Sultan Ahmet Hân pâdişâhımızsınız. Allah şerefli varlığınızı hatalardan koruyup devletinizi daim eylesin. Bizcileyin bir pespâye ve ednâ pençpirimden Girid cezîresin ricâ eylemişsiniz. Altı kerre yüz bin reâyâsıyla ve yetmiş altı pâre kalesiyle ve senelik yedi Mısır hazînesi hâsıl olur yedi yüz yetmiş pâre kasaba ve köyüyle, yedi adet altun ve gümüş ve diğer madenleriyle yedi yüz yetmiş mil sınırı olan hasretimiz, vatanımız Girit adamızı size verelim..."

Mektubun burasında Aziz Mahmud Hüdayi hazretleri ne hikmet bilinmez, evvelki gibi "el-Fatiha!" deyiverdi. Kurt Çavuş başta olmak üzere divanda bulunan herkes durdu, Fatiha okuyup Girit'in fethine dualar etti, "Amin!" denildi. Ortalık sessizliğe varınca Kurt Çavuş tercüme ederek okumaya devam etti:

"Bizcileyin fakîr, sizcileyin şanlı bir padişaha bunca mahsuldar adayı verince sizcileyin yüce yaratılışlı padişahtan da ricâ ve temennimiz öyle olur ki bize Arabistân iskelelerinden Akka kalesini ve Sayda kalesini ve Beyrut kalesini ve eski mabedimiz olan İsa Mesih âsitanesi Kudüs kalesini bütün hudutlarıyla ihsan edesiniz. Bu hususta emir ve ferman siz padişahımızındır. Ve illâ Girit adasına bundan gayrı çare yoktur ki göz göre kimse kimseye mülkünü vermek, hâmile avradını vermekten kötü sayılır. İmdi, bizim mülkümüzü istemektense sizin ulu atalarınızdan miras aldığınız vilâyetlerinizi celâlî ve cemâlî elinden kurtarsanız daha iyi iş eylemiş olursunuz vesselam."

Kubbealtı'na bir anda gülleler düşmüş gibi oldu. Herkes susup bekledi. Sultan renkten renge giriyordu. Onu teselli etmek yine Aziz Mahmud Hüdayi hazretlerine düştü:

"Beğ hünkârım! Ne elem çekersin, sözü verenden alan uslu gerek. Değil mi ki mektubun başında Girit adasını size

verelim demişti, 'Halkın dilindeki Hakk'ın sözüdür' mucebince madem verelim demişlerdir, erinde gecinde vereceklerine işarettir. Kaldı ki az evvel bu hususta Fatiha okunup duası yapıldı. İnşallah fetholunacaktır, elem çekmeyiniz!"

Sultan, mürşidinin teselli babındaki sözlerine yalnızca tebessüm etti. Meclise bir ağırlık çökmüştü. Bu mahcup haliyle tebaasının önünde fazla oyalanmanın anlamı olmayacağını düşündü. Konuyu değiştirmek istedi ve az evvel söz almak üzere elini kaldıran Sekbanbaşı'ya döndü:

"Evet Sülün Ağa! Bir şey mi söyleyecektiniz!"

Sülün Ağa yerinden doğruldu. Söyleyeceklerinin meclisteki olumsuz havayı dağıtacağını, hatta sultanın moralini düzelteceğini düşünüyordu:

"Beli hünkârım! Evvelce arz ettiğim Sultan Kayıtbay türbesindeki kadem-i şerif için bir teşebbüste bulunulacak ise şimdi vaktidir."

Sultan Girit meselesinin karamsar ortamına bir şetaret vermek isteyip bu fikre yapıştı ve önce Sümbül Ağa'ya sonra vezir ve nişancı efendilere göz gezdirerek fikrini bildirdi:

"Lala, yarından tezi yok, Mısır hidivi vezirimize bir ferman yazılsın. Bir hafta içinde Murat Reis tedarik görüp yelkenleri açarak yola revan olsun. Tez zamanda gidilip gelinsin!"

O sırada nereden geldiyse Bahşı'nın burnuna bir buğday kokusu geldi. Nefeslendi. *"Kaknuşşaaaamm!"* Langa'daki evin sakinleri Mısır'a gitmişti madem, gidecek gemiye o da binmeliydi; gidenin Kaknusia olup olmadığını tahkik için. Langa'dan Mısır'a taşınan çorbacı ve ailesini bulmalı, gerçeği öğrenmeliydi. Şimdi bir bahane gerekirdi. Pekala Kayıtbay türbesinin kapı ve penceresinin de yenilenmesi gerekebilirdi. Bunu teklif etmek üzere divandan sonra mimarbaşı Sedefkâr Usta'yı görmesi gerektiğini düşünürken fırsat önüne çıkıverdi. Sülün Mustafa Ağa teklifine devam ediyordu:

"Yüce hünkârım! Aldığımızın karşılığını verelim diye harabeye yüz tutan Kayıtbay türbesini yeniletmeyi münasip görürseniz eğer..."

"Âlâ!.."

"...Dülger Bahşı ile tamirat amiri Müdeccen dervişi de Murat Reis ile Mısır'a..."

Bahşı sözün gerisini duymadı bile.

Bir hafta sonra tersaneden gemiye binerken zihni Langa'da gördüğü Kaknusia ile meşguldü, hayal veya suret... Onu uğurlamaya gelen Gunala ile aralarında geçen konuşma bile sevinç eseri bir şakıyış gibiydi:

"Yirmi yıldır bir hayali aramaktan yorulmadınız mı?"

"Bu sefer iz sürmeye gidiyorum Gunala, umuda kapılıp savrulduklarıma sayma. İçimde bir soru var, cevabını bulmadan huzur duyamayacağım. Bütün Kahire'yi ev ev dolaşıp herkesin yüzüne bakmam gerekse de onu arayacak ve zihnimdeki kıymığı çıkaracağım. Onu bulsam da bulmasam da bu sefere çıkıyorum. Merak etme bulduğum o olsa da olmasa da İstanbul'a döneceğim; onunla veya onsuz, mutlu veya mutsuz. Lakin sen de burada benim için onu aramayı ihmal etme!"

Ona el sallarken Gunala'nın gözlerinden yaşlar dökülüyordu. İçinden "Gidiniz efendim, nasıl olsa bulamadan döneceksiniz!" diyordu. İkisini izleyen Müdeccen'in aklından ise elindeki çubukla yeri eşelemekte olan Mecnun'un, ne yaptığını soran adama "Leyla'yı arıyorum!" demesi ve hayret edip kendisini küçümsemesi üzerine de "Ben onu her yerde ararım, nerede bulacağımı bilmesem de!" cevabını vermesi geçiyordu.

17. Bölüm

SEVDİĞİNİ KISKANMAK

1 yıl sonra
Mart 1611

"Evrennik İshak?"

"Ne istersin tıfıl?"

"Bunu sana gönderdi gönderen!"

Çocuk, avucunda tuttuğu bir bez yumağı uzatıp kayboluvermişti. İshak elindeki yumağı yokladı. Ceviz sarılı gibi ama taş kadar ağır. Önce kaçan çocuğa fırlatmak istedi. Galata'da mahalle kopukları kendilerince oyun icat edip büyükleri madara eder, eğlenirlerdi. Öyle sandı. Sonra açıp bakma ihtiyacı duydu.

"Aman Allah'ım!"

"Selma?!.."

Dört dolanıp yakınlarında Selma'yı aradı. Avucunda tuttuğu elmas, yirmi yıl öncenin Öküzlümanı'ndaki gecenin hatırasıydı. Lâlin'i sandalda öylece bırakıp giden Selma'nın elması. Onu bulursa Lâlin hakkında daha fazla bilgi edinebilirdi. En azından gerçek adını öğrenebilirdi. İki saat boyunca Mevlevihane çevresinde dört dolandı; Selma'yı veya çocuğu bulabilmek için. Nafile!.. Bu elması gönderdiğine göre İstanbul'da yaşıyor olmalıydı. Kendisini bulduğuna göre de bazı şeylerden haberi vardı. Vicdanının hâlâ borç ödeme çabasında oluşu ise dost yaklaşımını gösteriyordu. "Varlıklı biri olmalı; elmas gönderdiğine göre!" Son kez çevresine bakınıp sayıkladı:

"Neredesin Selmaaaaa?"

Sevinçle eve yöneldi. Lâlin'e elması vermekti niyeti. Böylece biraz ferahlayıp sevinir, hatta belki konuşur eve neşe gelir diye umuyordu. Yolda düşünecek pek çok şeyi olduğunu fark etti. Acaba yıllar sonra yeniden Galata'ya geldiğine iyi mi yapmıştı. Langa'dan apar topar ayrılmak zorunda olmalarının sebebini hiç sormamış, asla hoşnutsuzluk göstermemişti; neden? *"Ah, Selma tam şimdi lazımsın bana!"* Selma ortaya çıkarsa Lâlin için her şeyin bambaşka bir yöne evrilebileceğini düşündü. Umutlandı. Elmas'ı avucuna koyarken kalbi şiddetle çarpıyordu. Lakin Lâlin hiç tepki vermedi. Elmasa bakıp iade etti. Belli ki Selma ile bir akşamlık yoldaşlık haricinde bir bağı yoktu. İshak'ın içinde bir boşluk oluştu. Günler, haftalar, aylar geçti, ne Selma göründü, ne Lâlin elması dönüp baktı. Oysa İshak, Mevlevihane'ye devam etmek yahut Mahmut Dede'nin dizi dibine oturmak kadar Selma'yla buluşmak da onu hayata bağlar diye ummuştu...

Galata eskisinden daha tekinsiz bir kasaba oluyordu. Yukarılarda Pera gitgide ecnebileşmiş, etekleri de Anadolu'daki Celali artıklarından bazılarının mekânı olmaya başlamıştı. Yamaçlarında iti kopuğu, bekâr hamalı, belde yatağan, elde zincir, Ali kıran baş kesen bir düzen kuruluyordu. Lâlzade'nin yetişkinlik çağında böyle bir muhitte yaşaması içine sinmiyordu ama düzeni bozulup asayişi kaybolan bir mahallenin gizlenmek için de fevkalade uygun olabileceğini göz ardı etmiyordu. Lâlin'i Bahşı'dan gizlemek için belki de fazlasıyla uygun sayılırdı.

Mahmut Dede artık bir pamuk dede olmuştu ve Lâlin'in kalbine katman katman çöreklenen buhranı tamir ve teskin etme konusunda en doğru adres olacaktı. Yanıldığı tek konu Lâlzade'nin doğup büyüdüğü mahalleden ayrılmayı hazmedememesiydi. Taşındıkları günden bu yana başının etini yiyordu. Arkadaşlarından, alışık olduğu gündelik hayattan ve bilhassa da ud dersinden ayrı düşmenin hırçınlığıyla taşıp

coşuyordu. Rahatsız olduğu asıl şey ise babasının bu apar topar taşınmaya herhangi bir sebep göstermemesiydi. Evde hemen her akşam tartışmaya varan münakaşalar çıkmaya başlamıştı. Son zamanlarda buna bir de öksürük ilave oldu. Arada sırada nöbete dönüşen bir öksürük... Ciğerler sökülürcesine... Zavallı Lâlzade!.. Durdukları evde rutubet de yoktu ama...

Lâlin, Galata'ya geldikten sonra bir âdet edinmiş, bazı geceler Lâlzade'nin yanında yatmaya başlamıştı. Öksürük nöbetlerinden sonra da bunu sıklaştırma yoluna gitti. Ona tıpkı bebekken yaptığı gibi sarılıyor, ninni söyler gibi bağrında sallayarak uyumasını bekliyordu. İshak gecenin bir vaktinde uyanıp hançerin yanında onu göremeyince kontrole çıkıyor, yan odanın kapısından kızıyla eşini izleyerek ağlıyordu; kalbinde saadet kılığına bürünmüş derin bir ıstırap duyarak. Sonra da içten içe Dülger Bahşı'nın hayaline hesaplar vermeye başlıyordu. Ailesini, o aile içindeki varlığını, eşine ve kızına karşı hislerini, aile ilişkilerini sorgulamaya böyle başlamıştı. Yüreği bir an "Yirmi yıl oldu, ömrünü heder ediyorsun!" dese ardından bunu düşündüğü için binlerce defa pişmanlıkla yanıyor; bir akşam "Lâlin ile müşterek geleceğinizi konuş!" dese binlerce sabaha olumsuz bir cevap alma korkusuyla uyanıyordu. Sırrını paylaşmak için yegâne yakını ve hâmisi Sülün Mustafa Ağa da artık eskisi gibi ona yüz vermiyor, teselli etmiyor, içindeki kavga ve fırtınaların işine yansıyan olumsuzluklarını telafi etmekte pervasız davranıyordu. Eskiden olsa Satı Yenge'ye gider, dertleşir, onun aşka saygı duyan engin gönlünün tesellisiyle avunurdu ama artık o da ateh getirmiş, aklı gidip gelir olmuştu.

Galata'da oturmak İshak'ın içinde tükenmez bir kavga başlattı. "Ben ne yapıyorum? Ben böyle birisi miyim?" gibi soruların cevaplarını bulamaz olmuştu. Lâlin'e olan aşkı gitgide onu değiştiriyor, dönüştürüyor ve kendine yabancılaştırıyor-

du. İçindeki erdemlerin birer birer ruhunu terk ettiğini görmek acı vericiydi. Önceden hiç kimseye yalan söylemeyen Evrennik İshak, kızına bile yalan söylüyor, bir yalanını kapatmak için başka bir yalana sarılıyor yahut mecbur kalıyordu. Yalanlar gitgide ahlâkında küçük gedikler açıyor ve çocukken babasından duyduğu bir sözü sık sık hatırlamasına yol açıyordu: "İshak, evladım, yalanların en tiksindiricisi ahlâk üzerine söylenmiş olandır." Eskiden insanları aldatmazdı, şimdi yaptıkları açığa çıkmasın diye çevresine maskeli davranıyor, riyakârlığa alışıyordu. Kendini bildi bileli mert biri olarak tanınmıştı ama artık vicdanından bir ses ona durmadan kalleş damgası vuruyordu. En çok da Bahşı'yı Mısır'a göndermek için Sülün Ağa'sına yaptığı baskılar kalbini ağrıtıyordu. Herkes onun dostlarına sadakatını konuşurdu ama o velinimetine bile karşı çıkarak vefasızlık göstermişti. *"Hep aşk yüzünden!"* Peki bu aşkı ne vakte dek taşıyacaktı? Evin kapısına geldiğinde içinden çıkamadığı asıl soru buydu. Gerçi gönlü, öğreneceği karara karşı şimdiden itiraza hazırdı. *"Ya olumsuz bir cevap verirse!"* Kurtuluşu olmayan bir girdaba hapsolup kalmıştı.

İshak'ın içindeki soru ağırdı. Doğrudan sormaya cesaret edemeyecekti. Neyse ki kader ona cevabını dolambaçlı yoldan öğrenme fırsatı sundu. Öksürükle başa çıkmaya çalışan Lâlzade'ye "Kızım sana söylüyorum, eşim sen işit!" demeyi tercih etti. Lâlzade'nin gözleri nemlene nemlene annesine yaslandığı andı. Babasının geldiğini görünce işaretlerle ona güya kurabiye eşliğinde adaçayı içmeyi teklif ediyordu; aile saadeti için... İshak şakayla karışık laf attı:

"Benim güzel kızımın elinden şifa içilir, şifa!"

Lâlzade'nin mutfağa gidip demlik ve fincanlarla dönmesinden sonra demir leblebi çiğneyeceğini bilmemişti:

"Babacığım!.. Sen hiç birini kıskandın mı?"

Bu sorunun arkası sohbete çıkabilirdi. Gülerek cevaplamayı tercih etti:

"Elbette kızım!.. Lakin kıskançlığın binbir türlüsü vardır; sen nasıl bir kıskançlıktan bahsediyorsun?"

"Mesela sahip olduğunu kıskanmak?"

"Sahip olduğum bir eşya mı, fikir mi, kişi mi?"

"Kişi diyelim!"

"Gerçi kişilerin sahibi Allah'tır ama yine de O'nun Gayûr isminin tecellisi olarak insan sevdiğini kıskanır. Bu insanlığın hamurunda vardır."

"Yani sen beni kıskanıyorsun?"

"Hayır seni sakınıyorum ama anneni hem kıskanıyor hem sakınıyorum!"

"Annemi nasıl kıskanıyorsun peki?"

"Önce onu başkasından kıskanıyorum, sonra başkasını ondan kıskanıyorum."

"Anlayamadım?"

"Diyelim annen bir hazine. Ben o hazineyi saklamak için çevresinde bir hisar inşa ediyorum. Böylece hem hazineyi başkalarından hem de başkalarını hazineden uzak tutuyorum. Birincisini kendim için, ikincisini onun için yapıyorum."

"Hakkının çiğnenmemesi için müdafaasına çalışmak gibi mi?"

"Sizi benden alacak bir şeye müsaade etmemek gibi! Bunun için malımı, şerefimi, varlığımı feda etme pahasına... Sizi incitecek, huzursuz edecek veya hoşunuza gitmeyecek şeyler olduğunda onunla mücadele ederim."

"İnsanın kendi nefsiyle veya düşmanıyla mücadele etmesi gibi, öyle mi?"

"Tam da dediğin gibi yavrum! Nasıl ki insan kutsalını kıskanır, dil uzatılmasına, aleyhinde bulunulmasına karşı çıkar; ben de sevdiklerim veya sahip olduklarım üzerinde başkalarının ortaklığına tahammül edemem. Mesela benim anneni sevdiğim gibi onun da beni sevmesini, benim onu kıskandığım gibi onun da beni kıskanmasını isterim. Benden başka birini

sevmesine dayanamam. Evlendiğin vakit sen de böyle hissedeceksin şüphesiz. İnsan sevdiğini saklamalı, değil mi?"

"Babacığım adını hazine koyduğun şeye sır muamelesi yaptın sanki. İnsan sevdiğini söylemeli ama sırrını saklamalı değil mi?"

"Sevgisi bir sır ise daha çok saklamalı, yalnızca düşmanından değil, dostundan bile... Bazen bir sırrı dosta açmakta bile ihtiyatlı davranmak gerekir."

"Sevgiyi sır gibi görmek hastalıklı bir düşünce sayılmaz mı?"

"Hayatta dostlukların bir gün düşmanlıklara dönüştüğünü unutmamalısın yavrum! Nice dostlar vardır ki sana iyilik yaptığını zannederek aslında düşmanlık ederler. Bazı sevgileri sırtta bir kambur gibi düşün... Mesela annenin sevgisi benim sırtımda bir kambur gibidir, onu daima taşırım ve asla bana yük olmaz."

"Annem sırtındaki kamburu düzlemeyi teklif etse?"

"Bunu isterim, ama ondan daha fazla isteyeceğim şey annenin de benim gibi kambur olmasıdır. Ta ki onun bir kambura baktığı gözle ben de ona bakayım; benim onu anladığım gibi o da beni anlasın, kambur olmanın acısını azıcık da olsa hissetsin."

Baba kız, Lâlin'e baktılar. Gözlerinden akan iki damla yaşı gizlemeye çalışıyordu. Evrennik İshak bir an onun ağzından "Sen de benim kamburumsun!" cümlesini duyacağını zannetti. İçinden öyle geçtiğinin farkına vardı. Sükut ettiği bütün zamanlarda sırrının farkında olan bir arif misali. Onun kamburunu benliğinden silmenin ne kadar zor olduğunu düşündü. Bir dağı iğne ucuyla kazıyıp atmak ondan kolay görünüyordu. Lâlin'in aşkı, karanlık bir gecede kara taş üzerinde yürüyen kara karıncanın ayak sesi gibiydi, duysa da duymasa da, görse de görmese de damarlarında gezinip duruyordu.

Lâlzade babasının annesine olan tutkusunu ilk kez bu kadar derinden hissedip düşündü. Gerçekten de babası melek

gibi bir insandı. Her akşam eve geliş heyecanında bile annesine olan sevgisi vardı. Onun için her cefaya katlanacağının farkındaydı. "Keşke annem konuşabiliyor olsa da babama sır olmasa!" diye geçirdi içinden. Çocukluğundan itibaren aklına takılan o ihtimali, annesinin belki de konuşabiliyor olduğu ve konuşmamayı seçtiği ihtimalini yeniden düşündü. *"Peki neden?"* Babasının bahsettiği sır belki de bu sorunun cevabıydı. Bir gün rüyasında "vahşi, vahşi" diye sayıklarken duymuştu onu. Eğer uyurken sayıklayabiliyorsa pekâlâ uyanıkken de kelimeleri arka arkaya dizebilirdi. Peki ama sayıkladığı vahşilik neydi? Babası onu incitecek bir şey mi yapmıştı? Kelimeler her şeyi çözebilirdi aslında. Babasına baktı:

"Annemin konuşabileceğini, bunun için hekimlere gitmeyi hiç düşündün mü?"

İshak Lâlin'e döndü. Bu sefer gözlerinden yaşlar sicim gibi akıyordu. Karısını ağlarken görmek her zaman içini eritirdi. Cevabı Lâlin'in vermesi için bekledi, bekledi, bekledi… O yalnızca ağladı, ağladı, ağladı. Sonunda kızını geçiştirmek istedi:

"Annen konuşmuyor diye benim şikâyet etmemin manası olmaz yavrum. Onu öyle seviyorum ki, benimle ister konuşsun, ister sussun; hatta beni ister dost, ister düşman bilsin… Sevgisinden vazgeçmem de mümkün değildir. Onun sessizliğinde dur durağım olmasa, sessizliği her gece yüreğimi kanatsa da ondan şikâyete hakkım ve takatım yoktur. Onunla aynı çatı altında olmanın huzuru, uğruna çektiğim ve çekeceğim her sıkıntıya değer. Pervane olana, mumun ayağı dibinde canını feda etmek düşer. Annen ona olan muhabbetimde bir kusur görüyorsa o, annen istediği için bir kusurdur. Varlık defterinden adımı silse de kabulümdür."

"Konuşması için zorlamayı düşündün mü hiç?"

"Hiç olur mu yavrum? Sevgi kalbi doldurunca bir azara, bir zorlamaya, bir siteme yer bırakmaz. Onun da bir vakti vardır elbet!.."

İshak bunları söylerken bir yandan da Bahşı'yı düşünüyor, Lâlin'e karşı hissettiklerini onun da hissedip hissetmediğini merak ediyordu. Gariban, şimdi Mısır'da kim bilir neler kuruyor, hangi hayallerle avunuyordu? Kalbinde ilk kez ona merhamet duydu. Onu İstanbul'dan uzaklaştırmanın, Murat Reis'in gemisine bindirmek üzere düzenler kurmanın vicdanındaki huzursuzluğu arttı. Neyse ki bir iki haftaya İstanbul'a döneceklerdi; Kaptanıderya öyle diyordu. Kızıyla sohbetinin en güzel yerinde aklına Bahşı'nın Lâlin'i mutlu edip edemeyeceği sorusu takıldı. Eğer Lâlin mutlu olacaksa belki de buluşmalarını sağlamalıydı. Mahmut Dede'nin anlattığı hikâyeyi hatırladı. *"Mürüvvet göster!"* Dertlerinden kurtulmak için bile bunu yapması gerekiyordu. Evvelce razı olmadığı bu fikre o anda sıcak bakmaya başladığını hissetti. Seven sevgilisinin mutluluğunu isterdi madem!.. Sevenin sevilene feda olması bu demek değil miydi? Lâlin'in mutluluğu için feda olurdu, her şey yoluna giriverir, bütün çileleri biterdi...

"Evet böyle yapmalı!" diye düşündü; yüreğine tuz basarak... Ele güne karşı onurunu, saygınlığını, Sülün Mustafa'nın dostluğunu feda ettiği yeterdi. Gerçek babasını öğrenmek elbette Lâlzade'nin hakkıydı. Peki ama nasıl tepki verecekti? Gerçek babasından haberdar olduğu halde buluşmalarını geciktirmesini nasıl karşılayacak, kendini nelerle suçlayacaktı? Bunu anlamakta yarar vardı:

"Güzel kızım, annen ve ben seni çok seviyoruz. Biz senden razıyız. Ama belki de sen başka birinin kızı olmayı tercih ederdin, ha? Böyle olsa ne hissederdin?"

Lâlzade cümlenin sonunu bekleyemedi, şiddetli bir öksürük nöbetiyle sarsılmaya başladı; boğulur gibi... Diğer nöbetlerin hiç birine benzemeyen bir kıvranış eşliğinde...

18. Bölüm

HZ. PEYGAMBER'İN AYAK İZİ

Nisan 1611

Akdeniz'i kürek başına bir salavat hesabıyla kan tere batarak alttan üste aşmışlar ve tam bir yıl sonra, gittikleri kuşluk aydınlığının aksine karanlık bir gece vakti dönüp Haliç'e demirlemişlerdi. Onlar seyahatteyken son Celali artıkları İran'da Şah Abbas'a sığınmış Murat Paşa da -Celali isyanlarını bastırdıktan sonra herkes ona artık Kuyucu Murat Paşa diyordu- bunun davasını güderek ordu tertipleyip üzerine yürümeye azmetmişti. Maksat Girit'ten umulan paranın İran'dan temini idi. Murat Reis'in gemisi geldiğinde Ayrılık Çeşmesi ve Üsküdar sahrasını hıncahınç dolduran asker, İstanbullulara yeniden tarihteki ihtişamlı günlere dönme hissi yaşatıyor, şehirde şenlik havası esiyordu. Paşa, Mimarbaşı ile Kızlarağası'na su basmanı seviyesine gelen caminin harcamalarını karşılayacak ganimet sözünü vermişti bile. Murat Reis'in tam da bu sevinçli günlerde gelişi halkta büyük heyecan yaratmış, hayırlara yorulmuş, fetih umutlarını arttırmıştı.

Murat Reis'in dönüşüne en ziyade Sultan Ahmet seviniyordu. Üzerinde Hz. Peygamber'in mübarek ayak izi olan bir taş, nam-ı diğer Nakş-ı Kadem-i Şerif, elbette hürmetle ve tazimle karşılanmak gerekirdi. Bunun için bostancı ağa marifetiyle bir gün evvel sokak sokak tellallar çığırtılmış, Üsküdar'daki askerlerce büyük bir alay tertip edilmesi, halktan her kim dilerse sabah Eyüp Sultan huzurunda hazır bulun-

ması, Sultan Ahmet hazretlerinin de biniş alayı tertibiyle sahil surları boyunca ilerleyeceği duyurulmuştu.

Bahar güneşinin ilk ışıkları İstanbul camilerinin kubbelerinde kırılırken kadırgadaki sevince iştirak edemeyen tek kişi Dülger Bahşı idi. Karmakarışık duygular içindeydi. Mısır seferinden sonra Murat Reis istediğini getirmişti ama kendisi eli boş dönüyordu. Üstelik boşa seyahat etti(rildi) ğinin de farkındaydı artık. Kadırga mürettebatı sahile çıkma heyecanıyla yerinde duramazken o sevinse sevinemiyor, üzülse üzülemiyordu. İstanbul'a gelmenin heyecanı bile şevksizdi. Sahilde biriken mahşerî kalabalığın dalgalanışına baktı. Ömrü boyunca bu kadar insanı hiç bir arada görmemişti. Gece boyunca bütün İstanbul Eyüp Sultan'a akmış gibiydi. Güzel sesli hafızlar temcitler okuyorlar, göklere yükselen tekbirler duyuluyor ve binlerce ağız tek bir ses halinde tekrarlıyordu:

"Essalâtu vesselâmu aleyke ya Rasulallah! Essalâtu vesselâmu aleyke ya Habiballah!"

Murat Reis gemiyi açıkta alestaya almış, Cibali önlerinde ilerleyen biniş alayının Eyüp Sultan İskelesi'ne teşrifini bekliyordu. Alayın ihtişamı denizden daha güzel görünüyordu. Sırasıyla saray hocaları, kapıcıbaşı ağalar, başdefterdar, nişancı, sadrazam kethüdâsı ile vezirler önden ilerliyor, onların iki tarafında yaya olarak sorguçlu yeniçeri bölük çorbacıları büyük bir disiplin içinde yürüyor, ardından sağ elinde gümüş asâ ile kapıcılar kethüdâsı, mirâhur ağalar ve hasekiler geliyordu. Sultan, mücevher sorguçlu çuhadarlar arasında, muhteşem küheylanının üzerinde vakur ve heybetle yol alıyor, iki yanında yürüyen solak ve peykler ise Osmanlı'nın debdebesini, tantanasını, ihtişamını temsilen âdeta şahlanıyorlardı. Sultanın ardında silâhdar ağa, Dârüssaâde ağası ve Has Odalı ağalar ıtırlı bir nisan sabahının içinde kimi atlı, kimi yaya ışıltılar saçarak ilerlemekteydiler.

Kadırganın puntellerine tutunmuş kalabalığı baktı. Herkesin aklında bir an evvel karaya çıkmak vardı muhakkak. Sahil bir insan deryasıydı. Gemidekiler sevdikleriyle kucaklaşmaya hazırdı. Kendisi de Mısır'ı boşuna alt üst ederek arayıp durduğu Kaknusia'yı Eyüp Sultan'da bulma umuduna kapılmıştı. Mısır'da olmadığına ve Mısır'a hiç gitmediğine göre muhtemelen hâlâ İstanbul'daydı. Aldatılışını ve Murat Reis'in gemisine oyalanmak üzere bindirilişini yeniden düşünüp hayıflandı. Oysa ne hevesleri ve hayalleri vardı; vazife ardına düşen bir dülger ve sevgiliyi arayan bir âşık olarak...

İskenderiye'ye vardıklarında önce limandaki gemicilerle konuşmuş, son iki ay içerisinde İstanbul'dan gelen yalnızca üç gemi olduğunu öğrenmiş, bunlardan birinin ticari malzeme getirdiğini, diğer ikisinden birinde Kudüs'e gitmek üzere Endülüs'ten kaçan sefil Yahudi göçmenlerin bulunduğunu, diğerinden inen birkaç ailenin de Kahire'ye gittiği bilgisini edinmişti. Beraberindeki kalfa ve dülgerleri Murat Reis ile Kahire'ye gönderip kendisi önce Osmanlı'ya sığınan Yahudi göçmenlerin peşine düşmüş, Kaknusia'nın onlar arasında olmadığından emin olmuş, iki hafta sonra da çok şükür Kahire'ye ulaşmıştı. Orada diğer gemiden inen aileleri araştırmış, birinin hidiv sülalesinden olduğunu öğrenmiş, aileye yakınlaşmanın yollarını arayıp bulmuştu. Diğer ailenin izini sürmek ise tam dört ayını almıştı. Maalesef hiç birinden Kaknusia'ya dair bir haber çıkmamıştı. Üçüncü aile bir muamma idi. Onları bulabilme umuduyla tamirat işlerini uzattıkça uzatmış, Müdeccen dervişle bile münakaşalar etmişti. Sonuç yine sıfır elde var sıfır...

Kahire'de Kayıtbay'dan kalma sayısız türbe, imaret, sebil, mescit, tekke ve hayrat eseri vardı ve neredeyse hepsinin ahşap aksamı bakımsızlıktan çürümeye yüz tutmuştu. Tamirat veya yenilemeler sürerken Bahşı Bey, Murat Reis ile anlaşıp İstanbul'a götürülecek Kadem-i Şerif için bir sandık yapmaya

başlamıştı. Sedefkâr Ağa kadar güzel yapamayacak olsa da bütün maharetini gösterip şimşir ağacından bir arşına bir arşın sandık tasarladı. Rasulullah'ın mübarek ayak izinin konacağı kutu elbette müzeyyen olmalıydı. Bunun için hidiv ailesini haberdar etti. Maksadı, hem ailenin İstanbul'dan gelen kadınlarını son bir umutla yeniden teftiş etmek hem de Rasulullah için hazinelerinin kapılarını açtırmaktı. Bu sayede sedef desenler, bağa işlemeler, zümrüt ve yeşim kakmalar ile muhteşem denebilecek bir sandık ortaya çıktı. Kilit düzeneğini iki kademe şifreli yaparak da maharet gösterdi.

Kadırgadan sahile bakarken eli o muhteşem sandığın kulpunda duruyordu ve biraz sonra bir yıllık emeklerin müjdeli neticesi olarak sultana sunulacaktı, sevinç vakti... O sırada kadırgadan inmeye hazırlanan bir tayfayı görmekle neşesi kaçtı. Çünkü bu adam, Mısır seyahatinin onunca ayında, Kaknusia'nın oralara hiç gelmediğine kesin olarak inanacağı bir hikâye anlatmıştı; bilmeden. Dediğine göre on yıl kadar evvel sevdiği kızı elde edebilmek için kızın sevdiği delikanlıya kumpas kurmuş, üzerine adamlar gönderip sevgilisinin Saraybosna'ya göçtüğü haberini yaymış, konağın kâhyasına da rüşvet vererek delikanlı gelince aynı ağzı kullanmasını sağlayıp dolabını tıkır tıkır işletmişti. Bunları işiten âşık delikanlının tahsildar kafilesine katılıp Saraybosna'ya kızı aramaya gittiğini anlatışı gözünün önüne geldi. Sonra da delikanlının avanaklığına katıla katıla gülüşü. Adama yeniden baktı. *"Aptal kafam! Belki de seni Mısır'a gönderen alçak şu kalabalığın içinden şimdi suratına bakıyordur!"*

İskelede sultanı önce sadrazam karşıladı, atından indiği sırada diz çöküp yer öperek. Ardından yeniçeri ağası ve kapıcıbaşılar koşarak binek taşında çizmelerini çıkarıp ayakkabı giydirdiler. Halk ve Dîvân-ı Hümâyun çavuşları alkış tutuyorlardı. Vakit tamamdı. Murat Reis işaret verdi ve Bahşı ile yanındaki altı kişi sandığı indirmek üzere harekete geçtiler.

Bir anda bütün sesler kesildi. Tiz sesli hafızlardan biri "Talaalbedrü aleynâ" okumaya başladı. Hıçkıranlar, ağlayanlar... Saltanat kayığı Haliç'in sularını yararak iskeleye yanaştı. Sultan, yanında Peygamber soyundan olan Nakibüleşraf efendi hazretleriyle yan yana ilerledi. Sandığın denizden karaya çıkarılması için iki ucundan Murat Reis ile Dülger Bahşı, diğer iki ucundan sultan ile Nakibüleşraf tutuyordu. Sultan göz yaşları içinde salavat getiriyordu. Onu duyan herkes hıçkırarak eşlik etti ve bir anda salavat sesleri dalga dalga bütün meydana yayıldı. Kâbe örtüsüyle kaplanmış kaideye gelindiğinde sultan sandığı hürmetle örtünün üzerine bıraktı. Açılması için gözler Murat Reis'e baktı. O başını Bahşı'ya çevirdi. Bahşı sultandan destur dileyip şifrelediği iki kademeli kilit sistemini el çabukluğuyla açtı. Tık... Tık... Sultan dört kanadı birden sihir gibi açılan sandığa hayret etmişti. Şimdi masanın üzerinde yalnızca mücevherle işlenmiş kadife bir kumaş topu vardı. Sultan dikkatle kumaşı açtı. Kadem-i Şerifi iki eliyle ve hürmetle tuttu. Gözlerinden yaşlar geliyordu. Önce öptü. Gözlerini sürdü ve iki elinin arasında havaya kaldırdı. Herkesin görmesi için bir müddet öylece bekledi. Kolu yorulmuş olmalıydı. Sonra ellerini biraz indirip ayak izini başının üzerine koydu. Bu sırada hıçkırarak bir şiir okuyordu:

Nola tâcım gibi başımda götürsem dâim
Kademi resmi durur hazret-i şâh-ı Rusül'ün
Gül-i gülzâr-ı nübüvvet o kıdem sâhibidir
Ahmedâ durma yüzün sür kademine o gülün

Sultanın şiire hevesli olduğunu bilmeyen yoktu. Devrinin ünlü şairlerinden Şeyhülislam Yahya Efendi, Erzurumlu Ömer Nef'i efendi, Hilye müellifi Hakani Mehmet Bey, Tezkire yazarı Kafzade Faizi, ünlü nesir üstadı Veysi efendi ve daha niceleriyle şiir yarıştırma iddiasındaydı. Bahşı, okudu-

bu şiirin onlardan birine ait olup olamayacağını düşündü. Şiir çok sade ve hisliydi. Kadem kelimesinde sanat yaparak "kıdem" şeklinde de okutuyordu. Böyle bir şiiri Hz. Peygamber'i aşk derecesinde seven biri yazabilirdi. Muhtemelen bizzat sultan o esnada vecde gelmiş, kafiye uydurmuştu. Çünkü kalbindeki Peygamber sevgisi bütün halkın dilindeydi. Akşamdan yazıp hazırlamış bile olabilirdi. Dilinde şiir, başında Rasulullah'ın ayak izi, adım adım, salavatlar eşliğinde Eyüp Sultan hazretlerinin sandukasına kadar vardılar. O sırada halkın gözyaşları sel olmuştu. İstanbul'da uzun zamandır böyle bir coşku yaşanmamıştı. Sürüp giden huzursuzluklar ve geçim sıkıntısıyla bunalan halkın sefer arifesinde, ordunun muzaffer dönmesi temennileriyle böyle bir toplu sevince ihtiyacı olduğu anlaşılıyordu. Eyüp önlerindeki büyük kalabalığın, millet olma bilinciyle tek yürek hâlinde sultanlarını alkışladığını ve o sırada İstanbul'da bulunmaktan heyecan, belki de bahtiyarlık duyduklarını düşündü. Nakş-ı Kadem-i Şerif kırık kalplere iyi gelmişti.

Sultan, merasim alanından ayrılırken gözlerini Murat Reis ile Bahşı'ya dikip rica eder gibi seslendi:

"İkiniz, Nakş-ı kademe mukayyet olup ikindide cami inşaatında hazır bulunasız!"

Bahşı bunu nimet bildi. Aradığını bulmak için eline bundan daha büyük fırsat geçemezdi. Kaknusia bir papaz kızıydı, Hz. Muhammed'in ayak iziyle alakası olmazdı ama Langa'da kapıda gördüğü kadın Müslüman giysiler içindeydi ve şu kalabalık arasında onu bulmak bir ihtimaldi. Sultanın emri gereği ayak izinin başından hiç ayrılmayacak, nakibüleşrafın hemen arkasında durarak salavat okuyan kalabalıkların yüzüne bakacak, Mısır'da aradığını İstanbul'da bulabilmenin yollarını arayacaktı. *"İnşallah!"* Elbette o sırada kendisini devamlı izleyecek bir çift kem gözün, kendini Mısır'a gönderen adamın gözlerinin varlığını da hesaba katarak...

Edirnekapısı'ndan Atmeydanı'na aç susuz varmak ikindiyi bulmuş, ne Kaknusia, ne Lâlzade, ne de onun annesine rastlayabilmişti. Umutları bir kere daha hüsrana vardı. Dostlarına ve artık vatanım dediği şehrine kavuşmakta teselli aradı. *"Vatanım?!.."* Sığırtmaç babasını ve yumuşak sesli annesini hatırladı birden. Boğazı düğümlendi. Sayıklamaya başladı, hiç bir cümlenin sonunu getiremeden; "Bunca yıl... Kim bilir... Bahçesaray çayırları... Koşmalar, semailer..." Aşk yüzünden sıla duygusunu yitirdiğini düşünüp ağladı, ağladı, ağladı...

Biraz sonra, kızarmış gözlerini saklaya saklaya Mimarbaşı'yla kucaklaştığında en az onun kadar sevimli bir yüze daha bakmaktan artık bahtiyardı, Atmeydanı'nın yeni çehresine... Sedefkâr Ağa bir yılda neler başarmıştı böyle! Sayesinde bütün meydan ve çevre düzenlenmiş, güzelleşmiş, bambaşka bir yere dönüşmüştü. *"Helal sana Sedefkâr Ağa, ustam!"* Temelleri kazılırken bırakıp gittiği caminin artık duvarları örülme aşamasındaydı. Hatta mihrap duvarı adam boyu yükseltilmişti bile. Sedefkâr'ın dediğine göre sultanın ayak izi için uygun gördüğü mahal burasıydı. Mihrabın bir yanında minber, diğer yanında ayak izi. Kıble istikametinde kutsal bir emanet... Hilafet makamının İstanbul'da bulunuşunun egemenlik sembolü...

İkindi vaktinde sultan, büyük bir alay ile sarayından çıktı. Mimarbaşının herkesi hem kontrol edip hem "İşleyin bre!" ikazıyla teşvik ettiği seccadenin yanına kadar geldi. Selam verirken Murat Reis ile Bahşı'ya teşekkür eder gibi gülümsedi. Sonra kıble yönünde ilerledi. Vezirler, devletlu ağalar, şeyhler ardınca ilerlediler. Mihrap için örülen mermerlere dokundu. Yükseltilen duvarı işaret ederek elini mermerin üzerine koydu. Mihrap gediğinin birkaç adım solundaki sü-

tuna vardı. Şimdilik bir adam boyu yükselmişti. Sonra kollarını iki yana ve yukarı doğru açarak sütunda iki arşına birbuçuk arşınlık hayali bir çerçeve çizdi:

"İşte Fahr-i Kainat Muhammed Mustafa aleyhisselamın mübarek ayak izini buraya koyacağız, ona göre şu süt beyazı sütunda gedik bırakıla!"

Mimarbaşı planlar üzerine kalemiyle dikdörtgen bir çerçeve çizdi. İlgili mermerbürler notlarını aldılar ve akşam olmak üzereyken sultan tekrar saraya yöneldi. Ayak izini bu sefer ardınca şeyhler taşıyorlardı. Caminin açılışından bir gün önce planlanan yere konulmak üzere hazine dairesinde muhafaza edilecekti.

Kafile meydanı gölgelendiren büyük çınar ağacının altına gelince sultan Bahşı ile Murat Reis'i yanına çağırdı.

"Anlatın! Niçin bu kadar geciktiniz?"

Murat Reis anlattı:

"Haşmetmeab! Haliç'ten ayrılıp İskenderiye üzerinden Sultan Kayıtbay hazretlerinin türbesine varışımız yaklaşık bir ay sürdü. Mısır Hidivi'ne hatt-ı şerifinizi verip işe koyulduk. Burası şehrin kuzeybatısında, çevresinde ok menzilleri ve menzil taşları olan bir cirit meydanına bakar. Cami, medrese, sebil, mektep ve türbe yanında birtakım binalardan oluşur. Sultan Kayıtbay devâsâ bir bina yerine oranların inceliğine ve zarif süsleme ayrıntılarına önem vermiş. Camisinin taştan bir minaresi, soğan biçiminde bir kubbesi var. Sebil ahşaptan imal edilmiş olup şu Bahşı kulunuz sayenizde yepyeni hâle getirmiş ve halkın sabah akşam aş yediği bir imarete döndürmüştür. Türbe caminin batı yönündedir. Altı adet mermer sütunlu taş binadır. Halılar, avizeler, hediye edilmiş yüzlerce kıymetli ve murassa eşyası, hat levhaları vardır. Kubbesi tamamen Kâşan çinisidir. Pek çok kıymetli eşya arasında kabrin başucunda gümüş kapaklı bir dolapta Nakş-ı Kademü'n-Nebi yer alıyordu. İçi devamlı gülsuyu ko-

kar bir mahâl. Günün ve gecenin her dakikasında ziyaretçisi eksik olmazdı. İnsanlar yüz sürüyor, öpüyor, hürmeten dualar ediyorlardı. Fermanınızı yerine getirebilmek için türbeyi kapattığımızda halk nümayişler yaptı. Ayak izinin götürülmesine razı değillerdi. Biz de ayak izini emniyetle çıkarmak istiyorduk; dolabıyla birlikte!"

"Dolapla neden uğraşasınız bre!"

"Dolabı yerinden sökmezsek halk içinin boş olduğunu gördükçe Kadem-i şerifi unutmaz ve size beddua eder diye korktuk. Bu arada şu Bahşı kulunuz size takdim ettiğimiz sandığı imal etmeye başlamıştı. Lakin halk sakinleşmedi. Hidiv biraz beklememizi buyurdu. İki ay kadar bekledik. Sonra kararlılıkla türbeye vardık. Ne zaman ki biz ayak izine el attık, gökyüzünde bir gürleme, şiddetli bir rüzgâr, ardından sağanak yağmurlar, şimşekler yıldırımlar geldi. Öylece bıraktık. Size güvercini o vakit uçurduk. Yeniden fermanınız gelince bu sefer tereddüde mahâl kalmayacak şekilde vardık, türbeden ayak izini aldık. O esnada otuz hafız birer cüzden hatim [redacted]diriyor, kırk hafız da kırk enam-ı şerif okuyordu. Bu defa ayak izini kazasız belasız sandığa koyabilmiştik. Derhâl yola çıkıp eşiğinize yüz sürmek üzere küreklere asıldık. Ne var ki bu sefer de denizde fırtınalar başladı. Yirmi yıldır Akdeniz'de sefere çıkarım, o sıcak suların hiç böyleliğini görmedim."

Sultan duyduklarından hoşnut olmamıştı. Bahşı'ya baktı.

"Harfi harfine Murat Reis'imin dediği gibidir hünkârım, ne bir eksik, ne bir fazla..."

Sultan salavat getirerek yanlarından ayrıldı. Niyeti saraya dönmekti. Murat Reis'e caize vermediği gibi Bahşı'ya sandığın kilit sistemini de sormadı. Boğuk bir sesle emir verdi:

"Efendi, şehzadelerin tomak eğitimi geri kalmasın sakın!"

Bahşı boynunu büktü. Günün sonunda bir dosta ihtiyaç duyduğunu hissetti:

"Gunala nerelerdesin benim sadık güvercinim!"

19. Bölüm

KAFESTEKİ KUŞU SALIVERMEK

Mayıs 1611

Neredeyse şafak sökecekti. Son birbuçuk ay içinde uykusuz geçirdiği kim bilir kaçıncı geceydi. Yatağından doğruldu. Sessizce Lâlzade'nin odasına gitti. Annesi başucunda bitkin, çaresizdi. Güzel kızı birkaç haftada nasıl da sararıp soluvermişti. Yüzünde seyrimeler, omuzlarında titremeler vardı. Alnına elini koydu. *"Cehennem gibi!"* Belki bir çare bulur, ne yapması gerektiğini söyler diye Lâlin'in derin ve buğulu gözlerine baktı. Böyle durumlarda o kendisinden iyi düşünür, yapılacağı daha iyi bilirdi. Daha evvel komşularından hekim Kirkor Efendi durumuna bakmış, zatürrie teşhisi koymuş, öksürüğün uzun zamandır devam ettiğini öğrenince şuruplar tertip eylemişti ama işte öksürük nöbetleri sıklaşarak devam ediyordu. Lâlin ne yapsın, çaresiz, yalnızca ağlıyordu. Bir ara Mevlevihaneyi işaret etti; Mahmut Dede'nin şifalı nefesi.

Evrennik İshak'ın en zor zamanlarıydı. Eyüp Sultan'dan Atmeydanı'na kadar Bahşı'nın adım adım insanları nasıl incelediğine, aradığı birini bulma umuduyla yüzlerine nasıl dikkatle baktığına şahit olduktan sonra her şey bir kat daha ters gidecek diye düşünüyordu. Bahşı adı zihninden bir türlü çıkmak bilmiyordu. Kızının başında çaresiz beklemekten daha yakıcı bir ıstırap... Olup biten hemen her şeyi Bahşı'yla ilişkilendirmek bir karabasana dönüşmekteydi. Bir ay önce çorbacılığıyla övündüğü 57. Orta, şehirde yolsuzluğa karışmış, bu yüzden Yeniçeri ağasından azar işitmişti. *"Bahşı'nın*

vebali!" Ardından Satı yengesini toprağa vermiş, sığınağını yitirmişti. *"Bahşı'nın vebali!"* Geçen hafta kılıcını çaldırmış, burnunu eşek arısı sokmuş, bir hafta halk içine çıkamamıştı. *"Bahşı'nın vebali!"* Dün de elma bıçağıyla parmağını kesmişti. Aksilik üstüne aksilik. *"Bahşı'nın vebali!"* Verdiği kararı uygulamakta geç kaldığı için başına geliyordu bütün bunlar. Kızının öksürüğü de muhakkak bu yüzden çoğalmıştı. Zavallıcık bahar güneşinde bile üşüyor, titriyor, ciğerleri sökülürcesine çırpınıyordu. Dün ağzının içi pas rengine dönmüştü. Göğsündeki ağrıdan şikâyetleri gittikçe artıyordu. Hekimin hazırladığı şurup da etki etmiyordu artık. *"Her şeyin sorumlusu benim! Bahşı'nın vebali!"* Kararı kesindi, Bahşı'yı bulacak, bir yıl evvel yapmadığı şeyi yaparak durumu anlatacak, hatta yıllardır İstanbul dışına gidişleri ve gönderilişlerinin sorumlusu olarak özür ve helallik dileyecek, Lâlin'i tıpkı sahte nikâhla evine aldığı gibi sahte talakla onun evine gönderecekti. İster veya istemez, kabul eder veya etmez... *"Belki de Lâlin gitmez!"* Evet, Lâlzade gün içinde kendine gelir gelmez bunu yapacaktı.

İshak, yataktaki kızına baktıkça başka çaresi olmadığına kalbini iknaya çalışıyor, mertliğin ve adaletin böyle sağlanabileceğini vicdanına telkin edip duruyordu. Bunca öksürüğe ciğer mi dayanırdı? Bir ara yorgunluktan dalmış ve rüyasında yine Bahşı'yı görmüştü. Kendisinden çaldığı mutluluğun bedelini Lâlzade'ye ödetmesinin haksızlık olduğunu söylüyor gibi. Lâlzade'nin hastalandığı ilk gece geldi nedense hatırına. Bir dostu İğneada'da kafeslediği üç sülünü hediye getirmiş, o da aynı günün akşamında Lâlzade'ye kuşları gösterip pişirsin diye kesmek üzere bıçak istemişti. Lâlzade kuşları görünce güzelliklerine kıyamayıp suyuna pilav salmaktansa canlarını bağışlayıp havaya salmayı teklif edince kızının hatırını kırmamış ama kuşları uçurmak yerine "Hediye getiren ağaya saygısızlık olur, o kadar emek

çekilmiş, bizim evde tencereye girmeyecekse bari velinimetim sekbanbaşı ağamın evinde güvece dursun!" diyerek ertesi sabah kuşları ona götürmeye karar vermişti. O gün olan olmuş, Lâlzade sülünlerle oynarken farkında olmadan daha da üşütmüş, öksürüğü artmış, gece yarısına doğru yüksek ateşler içinde kıvranmaya başlamıştı. Şimdi de öksürmekten neredeyse hiç uyumuyordu. Bedeni külhan gibi yanıyordu üstelik. Lâlin başucunda yarı vecd halinde dualar mırıldanıyor, çaresizlikten arada bir hıçkırıyordu.

İshak, sabah ezanları okunurken kızını öptü, eşine sarıldı ve kapıdan çıktı. Mevlevihaneye varacak Mahmut Dede'nin eşiğine düşecekti. Aklında yalnızca ailesi vardı. Ebediyyen ayrılmaya karar verdiği ailesi... Adımları yolları arşınlarken zihni içine düştüğü durumu izaha çalışıyordu. Ömrünün yirmibir yılını onlara adamıştı. Lâlin'in yarı hasta sandalına geldiği o geceyi düşündü. Arkadaşı Selma bir daha görünmeyince hakkında hiç bilgi edinememiş ama sevdikçe sevmişti. Yakınında bulunduğu hâlde hasretiyle geçen yirmi bir yılda saysa belki yirmi bir saat mutlu olmadan... Çevik ve atılgan bir delikanlıyken artık şakaklarında aklar belirmişti. Sevda onu çökertmiş, yüzünü sarartmış, ruhunu değiştirmişti. Ömrü, adımlarıyla birlikte akıp geçiyor gibi hissetti. Bütün hevesleri, bütün umutları geride kalmıştı. O gece sandalında bayılıp düşmeseydi belki de bambaşka bir hayatı olacaktı. Birden kendine gelip tövbe etti; onsuz bir hayatı düşündüğü için. Hâline yeniden şükretti. Mevlevihanenin kapısına vardığında nedense soluk soluğaydı. Gençliğinin artık geride kaldığını kabullendi ve geri kalan ömrünü Lâlin ile Lâlzade'nin mutluluğu için harcaması gerektiğine tamamen inandı.

Mahmut Dede'yi sanki kendisini beklerken buldu, düşünceli ve dalgın... Bir pişmanlık içindeymiş gibi. Varıp dizinin dibine düştü:

"Kaybettim efendim, zamanı kaybettim! Dakikalarım asır oluyor..."

"Kalbindendir evladım, kalbindendir... Aldatıcı bir kum saatidir kalbin, bazen bir günü bir ay kadar uzun, bazen bir ayı bir gün kadar kısa eler. Yeter ki kendini kaybetme. Hele anlat bakalım..."

Sonraki bir saat boyunca İshak anlattı, Mahmut Dede dinledi, hayıflanarak ve arada sırada elini dizine vurarak. İshak durmadan Lâlzade'nin hastalığını anlattı, Mahmut Dede ona ısrarla Dülger Bahşı'yı sordu. Söz nihayete erdiğinde Mahmut Dede'nin gözleri yaşlı yaşlıydı, yalnızca bir cümle söyledi:

"Sen var, kafesteki kuşu azad et!"

İshak, kuşları hatırladı. *"Derhâl!"*

Eve döndüğünde Lâlzade'nin gözlerini açtığını gördü. Annesi ağzına kaşıkla sabah çorbası veriyordu. İçine bir ferahlık yayıldı. Sülünleri uçurdu, kafesi kırdı. İçinde bir ferahlık hissetti. Niyet ettiği şeyi yapması için bu bir fırsat sayılırdı. Lâlin'in odasına vardı, onun yirmi yıldır sakladığı oyalı yemeniyi gizlice yerinden alıp koynuna soktu; Bahşı'yı söyleyeceklerine inandırmak için... Onu bulup gerçekleri anlattığında herkesin ıstırabı sona erecek diye düşünüyordu. Kapıya yöneldi.

"Babacığım!"

Lâlzade ona seslenmişti. Odaya döndü.

"Seni seviyorum!"

Lâlzade hayatında ilk kez böyle söylemişti. Gerçi babasını sevdiğini çeşitli yollarla göstermiş, başka kelimelerle ifade etmişti ama bu iki kelimeyi ilk kez yan yana kullanarak en net ifadesiyle kalbini ona açmıştı. Evrennik İshak'ın yüreği yerinden oynayacak gibi oldu. Acısı binlerce kat arttı. Kızının ellerini avucuna alıp kederler içinde kokladı, öptü... Dakikalar sonra gözünden iki damla yaş süzüldü. Hiçbir şey

söylemedi. Odadan çıktı. Lâlin ardından gitti. Dış kapıya vardıkları esnada kolunu tuttu. Bir an koynundaki yemeniyi yakalayacağını zannetti. Çünkü evden çıkarken hiç böyle yapmaz yalnızca gülümserdi. Yine gülümsüyordu ama bu sefer minnet duyarak... Lâlzade için yaptıklarına ve merhametine teşekkür eder gibi. O da gülümsedi. Bunun bir veda olduğunu anlamasını istiyordu sanki. Tam o esnada eline sert bir cismin dokunduğunu fark etti. Baktı. Bir hançer. Yirmi yıldır yataklarında duran hançer. İshak'a sunuyordu, hâlâ gülümseyerek... İshak oracığa yığılıp kalabilirdi. Ne yapacağını bilemedi. Lâlin kızının başına döndü. İshak öylece kalakaldı. Tam da karar vermişken... İçinde bir tereddüt hissetti. Niyetlendiği yere gidip gitmemek arasında bir tereddüt...

Galata yokuşunu nasıl indiğini, iskelede kayığa nasıl bindiğini, ne kadar zaman geçtiğini hiç hatırlamadı. Haliç'in sularında ırgalanıyordu. Zihni allak bullaktı. Lâlin hançeri tam olarak neden vermişti? Lâlzade sevdiğini neden söylemişti? Hepsi aynı güne nasıl rastlamıştı? Kararlarını yeniden gözden geçirmeli miydi? Olanlara inanmakta zorlanıyordu. Yirmi yıldır beklediği an yirmi yılından vazgeçtiği ana rastlamıştı. Belindeki hançeri yeniden hissetti, emin olmak adına. İçi içine sığmıyordu. Kayığa hamlacılık yapan kalfası, koca bir yeniçeri çorbacısının ağladığını ayıplamayacak olsa sevinçten göz pınarlarını salıverecekti. Neden sonra sakinleşip planlarını gözden geçirmeyi denedi. Hamlacıya Sepetçiler Kasrı'na götürmesini emretmişti, Hassa Mimarlar Ocağı'na varıp Bahşı'yı bulmak üzere... Peki ama böyle mi yapmalıydı? Şüpheye düştü. Lâlzade'nin iki kelimesi ve Lâlin'in gülümseyişi hâlâ gözlerinin önündeydi. Düşündü, düşündü, düşündü. *"Önce Sülün Ağa'ma gideyim!"* Bunun doğru bir karar olduğuna inandı. Sülün Mustafa'ya içini dökerse bir çıkar yol bulurdu. Hamlacıya neşeli bir sesle "Unkapanı'na çek evlat!" dedi.

Azapkapısı önlerinden koşar adım Şehzadebaşı'nda Orta'ya vardığında velinimetini atına binmiş giderken buldu:

"Atlanıp yetiş Çorbacı, saraya gidiyoruz!"

Bozdoğan Kemeri'ni önlerinde Revani Çelebi Caddesi'ndeki ases teşkilatından bir at edinip Bayezid Camii önünde ona yetişti. Sekbanbaşı ondaki heyecan ve sevinci fark etmişti. Takıldı:

"Hayrola çorbacı, çoktandır güldüğün yoktu, cennetteki yerini mi gördün?"

Evrennik İshak, cennetteki yerini görse ancak bu kadar sevinebileceğini düşündü. Geceyi cehennem ıstırabıyla geçirmiş, kapıdan çıkarken ummadığı cennetine kavuşmuştu. İçinde coşku vardı. Sevginin ve aşkın nelere kâdir olduğunu düşündü. Uçuyor gibi hissetti. Kuşları uçurmuş, kızı iyileşmeye yüz tutmuş, eşi hançeri aradan kaldırmıştı. Serhoştu. Bakıyor ama görmüyor, duyuyor ama işitmiyordu. Atın adımlarına kendini bıraktı. Güya bebekti de ninniyle ırgalanıyordu. Öyle mesut, öyle bahtiyar... Zihnindeki, Dülger Bahşı'yı bulup "Helalimin peşini bırak!" ricasında bulunmaktı. Sarayın Marmara'ya bakan has Hasbahçe'sinde kendine geldi; Dülger Bahşı'yı gördüğü anda. Tıpkı kayıktaki gibi, buraya ne kadar sürede gelmişlerdi, hangi yoldan gelmişlerdi, niçin gelmişlerdi, yolda sekbanbaşıyla neler konuşmuşlardı hiç hatırlamadı. Çevresine bakındı. Hasbahçe'de Çemensofa'daydı. Dülger Bahşı şehzadelere ve saray çocuklarına tomak talimi yaptırıyordu. Hazırlıklara bakılırsa bir tomak müsabakası başlamak üzereydi. Beride gölgelik olarak süslü bir otağ kurulmuş, otağın önü açıkta bırakılıp sedirler dizilerek vezirler, âlimler, musahipler, paşalar oturtulmuştu. Sultanı bekliyor olmalıydılar. Atlarından inip yürürken sekbanbaşıya baktı; ne yapacağını sorar gibi. O da kendisini takip etmesini işaret ederken fısıldadı: "Hizmet çıkarsa gör, değilse oyunu seyret!"

Çocukların arasında küçük şehzade Osman'ı görüyordu. Demek sultan da izleyecekti. Eğlenceli olabilirdi. Vezirlerin arkasında bir yerde çimenlere otururken Mahmut Dede gözüne ilişti. Yanında da diğer şeyhler; Cerrah Şeyhi İbrahim, Ömer Gülşeni ve Aziz Mahmud Hüdayi. İstanbul'daki tarikat uluları... Biraz sonra sultan ihtişamla gelip şeyhlerin arasında bir yere oturdu. O sırada koynunda bir karıncalanma hissetti. Bir şey batıyordu sanki. Eliyle yokladı. *"Oyalı yemeni"* Ona ne yapması gerektiğini hatırlatır gibi. *"Git ve emaneti sahibine teslim et!"* Bahşı'ya baktı. Şehzade ve diğer çocuklara neşeyle oyunun kurallarını hatırlatıyor, yapmaları gerekenleri anlatıyordu. İçinde yemeniyi yok etme isteği belirdi. Kuşağına sarıp gizledi. Çektiği sıkıntıları, yaşadığı ikilemi, çaresizliğini falan yeniden düşündü. Çevresine baktı. Kimsenin umurunda olmadığını anladı. Kendisini buraya getiren velinimeti bile o anda gözüne yabancı göründü. Bahşı neşeyle oyun kurmadaydı, hiçbir şeyden habersiz. Çocuklara yeniden baktı. Bahar kelebekleri kadar renkli, seher kuşları kadar neşeliydiler. Ve ellerindeki tomak toplarıyla ordan oraya koşturuyorlardı. Bahşı neşeyle hepsini yönlendiriyor, onlarla birlikte koşuyor, duruyor ve heyecanlanıyordu. Bir an onun Lâlin'e layık olup olmadığını düşündü. Bunu bilirse onunla görüşüp görüşmeyeceğine de karar verebilecekti. *"Allah'ım ben ne yapacağım! Neden bu kadar değişken bir kalbim var?"* Zihni ona yirmi yıldır oynadığı oyunu yeniden oynamaya başlamıştı. Gönlü Bahşı'yı kabul edemiyordu. Meydanda onu izlerken erdemlerini değil de hata ve kusurlarını görmeye çalışacaktı; zihni kalbine bunu söyledi. *"Şeytan ayartması!"*

Müsabaka başladı. Çocuklar yerde yuvarlanıyor, düşüyor, koşuyor, vuruyor, kaçıyor veya kovalıyorlardı. Onların çocuk tavırlarına göre kâh gülenler, kâh düşünenler vardı ama sultan nedense Girit meselesiyle ve caminin masrafıyla alakadardı. O sırada şehzade Osman suratına bir top yedi ve

burnu kanadı. Bahşı oyunu durdurdu ve şehzadeyi kucağına alıp kenara götürdü. Sultan hiç oralı olmadı, yerinden kalktı. Herkes birden kalktı. Keyifsiz görünüyordu. Saraya yöneldiği sırada Nasuh Paşa'ya fısıldadı:

"Bahşı Efendi'nin hizmeti yeterdir, gayrı dülgerlik eylesin!"

Bu karar İshak'a pek çok şey anlatmaya başladı. İçten içe bir sevinç duydu. Saraydan uzak olursa sözünü geçirmesi daha kolay olurdu. Sultanın meclisi erken terk etmesi meydandaki herkesin moralini bozmuş müsabakanın vakitsiz paydosuna kapı aralamıştı. Herkes bahçe kapısına yöneldiği sırada Mahmut Dede İshak'ı görüp yanına gelmesini işaret etti. Biraz sitem dolu sesle sabahki emrini tekrarladı:

"Kafesteki kuşu azad et!"

Evrennik İshak'ın cevabı gecikmedi:

"Ettik efendimiz!"

Mahmut dede gözlerinin içine baktı. Bakışları kalbini delip geçer gibiydi. Daha yüksek sesle tekrarladı:

"Kafesteki kuşu azad et!"

20. Bölüm

EŞ OLMAK ÜZERE YARATILMIŞ...

Bir yıl sonra,
Aralık 1612

Esip savuran bir kar yağıyordu. Marmara'dan gelen uğultu ve deniz kokusuna sırtını dönüp çekicini keskiye indirdi. Bugün işin bitmesi gerekiyordu. Kalfalarına ve işçilerine baktı. Her biri üşümek nedir bilmeden çalışmaya devam ediyorlardı. Şaka olsun diye ustasını taklit ederek bağırdı:

"İşleyin bre! Bre işleyin!"

Sonra hepsi birden gülüştüler. İşi tamamlamanın mutluluğuydu bu. Bahşı seyir köşkünün son korkuluğuna son kirişi çatmak üzere belindeki torbadan birkaç enseri aldı. Kirişi yerine yerleştirdi. Bu defaki kiriş diğerlerinden farklıydı. Onu daha özenle yontup gövdesine bir kaknus nakşı kondurmuştu; kabartma usulüyle. Nakışlı yüzü üste gelecek şekilde kirişi yerleştirdi. Enseriyi üzerine koyup çakmaya başladı. Bu, Kaknusia'nın anısına elveda niyetineydi.

Mısır'dan döndükten sonra üç ay boyunca Kaknusia'yı aramış, şehrin her semtine, Üsküdar'a, Eyüb'e Galata'ya bakmış, hatta Kadıköyü, Arnavutköyü, Ortaköy'ü derken köyleri bile dolaşmıştı. Ne iz, ne ses!.. Nihayet onu aklından silme ve hayatına yeni bir düzen verme kararı almıştı. *"Unutacaksın! Unutmayı başaracaksın!"* Onu artık bulamayacaktı, buna inanmıştı. Aşkını içinde taşımaya yeminliydi ama hayalinden ve kuruntularından kurtulmalıydı. O yoksa Müdeccen, Büyrek, Sedefkâr Mehmet Ağa ve vardı, dost ve sırdaş... Özellikle de Gunala. Gu-

nala'yı düşündü. Yirmi yıldır karşılıksız dostluğunu taşıyordu. Bir an kendini ona mecbur ve hatta mahkûm hissetti. Uğruna can fedasına hazır birine göstereceği bir sıcak tebessüm mesela... Kaknus nakşını ve kirişin sağlamlığını kontrol edip başını inşaata çevirdi. Evet, seyir köşkü güzel olmuştu. Yarın halk buraya çıkarak caminin taş taş, kademe kademe yükselişini daha iyi izleyebilecekti. Gerçi mahzen ve bodrumlar görülmeyecekti ama yerine oturtulmuş şahpayeler, camiyi taşıyacak sütun kaideleri ve göz alıcı fevkani avlu ve parlayan mermerler. Bütün bu sanatkârane işler caminin sonu hakkında umutları büyültüyordu. İç avlu süt mermerden örülmüş, revakların, şadırvanın, kapıların söveleri yerli yerine konulmuş, merdivenler tenasüple yükselmişti. Ateş taşları, küfekiler, somakiler, Marmara mermerleri, Truva kesmeleri birbiriyle muhteşem bir ahenk oluşturuyordu. Künkler, borular, tuğlalar ardı ardına diziliyor, kireçler, Horasan harçları, alçılar, lökünler durmadan karışıyor, karıştırılıyor ve çıldırtıcı bir güzellik ortaya çıkarıyordu. Kâşi çiniler, cam, sedef, malakârî, altın ve kalemişleri ise duvarlar yükseldikçe yerlerine yapışmak, kondurulmak veya nakşedilmek üzere sırasını bekliyordu. Tek eksik insan emeğiydi. Onun için de mimarbaşı durmadan "İşleyin bre!" diyordu, elinde tespih, dilinde zikir. Elbette zerre miktarı hatayı gören gözleri kimsecikleri de affetmiyordu.

Bir hafta evvel Nasuh Paşa'nın, Şah Abbas ile süregiden Tebriz meselesini sulha bağladığı haberi gelmiş, Safevî devletinin her yıl Osmanlı sultanına iki yüz yük ipek haraç vermesi şarta bağlanmıştı. Sultan bu geliri tamamen camiye ayırmış ve inşaata hız verme kararı almıştı. Son kirişi çatılan seyir köşkü, yarından itibaren halkın bu sevinci paylaşmasına yarayacaktı.

Halk heyecanla inşaat seyrine akın etti. "İşleyin bre!" tekerlemesi bütün İstanbul'un diline düştü. Her kim diğerine bir şey söylese ardından "İşleyin bre!" diyordu artık. Divanda

yazı yazan kâtip, tezgâhında demir döven usta, ekmek pişiren fırıncı, yemek yapan kadın, ağaçları budayan bahçivan, sokakta ceviz oynayan çocuk hep "İşleyin bre!" diyerek gayretini yükseltiyordu. Dülger Bahşı da tamamladığı seyir köşkü ile gayretini yükseltmiş, gönül huzuruyla çevresindeki insanlara bakıyor ve Kaknusia'yı unutma kararını kalbine kabul ettirmeye çalışıyordu. Öyle ya, ömrünün en güzel yıllarını Kaknusia diye diye bir hayale harcamış, yapması gereken pek çok şeyi bu yüzden yapamamış, insanlara yararlı olabilecek fırsatları bu yüzden kaçırmış, en önemlisi de ömrünün artık yarısını çoktan aşmıştı. *"Ömrünü israf ettin Bahşı!"* Gönlü delikanlı gibi davransa da artık bedeni genç değildi. Sedefkâr Ağa'nın himayesi olmasa hayatı beyhude geçecekti. Onun sayesinde bir çevre edinmiş, Müdeccen gibi bir dost bulmuş, elinin emeğiyle geçinip gitmişti. Öte yanda Gunala ve Büyrek de vardı. Hiç dillendirmese de kara günlerinin sırdaşı, dostu, yoldaşı Gunala'nın Karadeniz'in tuzlu sularından itibaren bir hayal kurduğunu artık daha iyi değerlendirebiliyordu. Safiye Sultan'dan sonra sık sık yanına gelmeye, eski günlerden bahsetmeye de başlamıştı. İstese saraydan çırak çıkabilir, evlenebilirdi ama hiçbir gün böyle bir fikir taşımamıştı. Ömürler geçiyordu ve bunca yıldır Gunala'ya beklediği ve umduğu hayali sunmadığı için kendine kızdı. Şimdi bunu yapma vaktiydi. O yakınlaşmak istedikçe araya perde ördüğü artık yeterdi. İnsanın sevdiğine gösterdiği özen kadar sevenine de özen göstermesi bir erdem sayılırdı. Sevdiği ele girmemişti madem, elindekini sevmeyi deneyebilirdi. Sadakatinden hiçbir an vazgeçmeyen, hayatını onun çevresinde yaşamaktan mutlu olan Gunala bunu hak ediyordu. Asil kadındı, zarif kadındı, hiçbir gün kendisinden bir talepte bulunmamış, hep özverili davranmıştı. Kaza sonrasında özgür kalmışken kendi isteğiyle Bahşı'nın esiri olmayı seçmişti. *"Ben Bahşı Bey'in esiriyim!"* Geriye doğru geçen yılları düşündü. Bir günden bir güne karşısına

geçip "Bir ihtiyacın var mı? Bir arzun var mı? Senin için yapabileceğim bir şey var mı?" gibi soruları sormadığını fark etti. Kendine tekrar kızdı. Gunala dürüst bir insandı, iffetliydi ve sadıktı. Fedakârdı. Mihal'e yakalandıklarında Bahşı'nın hayatını kurtarmak için canını ortaya koymuştu. Böyle bir kadın kaç erkeğe nasip olurdu? *"Bir eş olmak üzere yaratılmış..."* Evet, Kaknusia bundan böyle bir hatıra olacak, kalbinde saklanacak ve mezara onunla gidecekti ama hayata artık Gunala ile tutunacaktı. Bunu kabullendiği o anda kalbinde bir hüzün, belki bir inkisar hissetti nedense. Kirişe bir mühür gibi koyduğu kaknus nakşına şefkatle dokundu. Acaba Kaknusia'ya ihanet mi ediyordu? Ona ihanet etmediğini göstermek üzere bütün dülgerlik işlerine ve ürettiği eserlere bundan böyle küçük bir kaknus nakşı işlemeye karar verdi. İstanbul'da eşraf ve zengin konaklarının, saray yavrusu yalıların, köşklerin güzelliğine güzellik katacak maharetler icat ettikçe, oymalarını, kündekârilerini, aynalık veya pervazlarını fevkalade özenle işledikçe, küştüresini, keskisini, kıl testere veya çekicini bir sanat eseri inşa etmek üzere kullandıkça ortaya çıkan güzelliğin gizli bir yerine mutlaka bir kaknus nakşı koyacaktı. Onu hayatından çıkarıp işinde yaşatmak üzere... Kalbinde derin bir yaraya dönüşen aşkının ağırlığı böylece hafifleyecek, sonuçta Kaknusia yerine Gunala adını koyabilecekti. Zihnini ahşabın güzelliğine, nakışların zenginliğine, çatkı ve geçkilerin zarafetine kilitlemesi onu kara sevdadan kurtaracak, belki Gunala'yı da sevmesini sağlayacaktı.

Kirişteki kaknus nakşına, aşkının son mührüne yeniden dokundu. Sultan hazretleri yarın seyir köşkünü görmeye geldiğinde belki bunu görmeyecekti ama köşkün güzelliğini elbette görecekti. *"Evet! Güzel oldu!"*

"Güzel oldu dostum, sultan çok beğenecek!"

Müdeccen'di bu. Karanlık ve bulutlu günlerinin sırdaşı, yoldaşı... Şu karlı günde sıcak dostluğunu yine eksik etmemişti.

21. Bölüm

BİR GENÇ KIZIN MEZARINDA...

Beş yıl sonra
30 Mayıs 1616

Evde yas vardı. Evlat acısı...

Dile kolay, her gece öksürük, her gün göz yaşı... Kirkor Efendi'nin evin insanı gibi olduğu zamanlardan bu yana... Öksürükler, kan tükürmeler, yüksek ateşler... Önce zatürrie, ardından zatülcenb beşinci yılda kızcağızın akciğerini bitirmiş, ince hastalığa döndürmüştü. Hiçbir şey yemiyordu. Bedeninde neredeyse ağrımayan yeri kalmamıştı. Yorgun, halsiz, kırık... Ceylan yapılı Lâlzade beş yılda kiraz sapına dönüvermişti.

Evrennik İshak, tomak oynandığı o gün oyalı yazmayı Bahşı'ya vermediğine bin pişmandı. Olup bitenleri buna yoruyor, kahroluyordu. Hayatı hep bir kararsızlığın pençesinde kıvranmakla geçiyordu. "Lâlin'le ama Lâlinsiz..." Kalbinin durmadan değişmesi, hâlden hâle girmesi, arzularıyla çekincelerinin çatışması, hayal ile sükut arasında bocalamak, düşündüğünü yapamadan tersini düşünmek sonunda karakterini de zayıflatmıştı. *"Hep aşk yüzünden!"* Zihninde hayıflanmalar lime limeydi. Bir yanda kızı, diğer yanda eşinin bu acıya dayanamayacağı gerçeği. Saraydan eve umutla döndüğü o günü hatırlıyordu; kızı iyileşecek, aradan hançeri kaldıran Lâlin ile mutlu olacaktı. Heyhat!.. Çilesi meğer o gün yeniden başlamıştı. Mahmut Dede'nin kuşu azad etmesini söylediği gün... Aradan geçen onca zamanda kızının başucunda sabahlamış,

inleyişlerine şahit oldukça, kan öksüren ciğerlerinin tükenişini izledikçe, karşılıksız dualara el açıp Bahşı'yı düşünmüştü, pişmanlıklar içinde. Ona gidip, "Bu veremli yavrucak senin kızındır!" demek vicdanına ağır gelecekti artık.

Lâlin... Bitkin, perişan, solgun... Evlat acısı beynini ve kalbini kemiriyordu. Lâlzade'yi kaybetmek yalnızca bir evladı kaybetmekten öte ömrünü adadığı sevgilinin hatırasını da kaybetmek, belki sevgiliyi kaybetmekti, hayatın anlamını... Canından ve cananından bir parça... Böyle bir çile hangi kadını eritip tüketmezdi ki? İshak onu hiç yalnız bırakmıyordu; hem teselli için, hem de herhangi bir çılgınlık yapmaması için...

Dünya zindan kesilmişti. Ölüm her yanlarını kuşatmış, nereye baksalar ölüm görür olmuşlardı. Sanki çevrelerinde hüküm süren şey hayat değil ölümdü. Zamanın ölümle terbiyesi... Meyve nasıl ki çekirdeğini içinde taşıyorsa insan da ölümü içinde taşıyordu. Ne var ki bu sefer çekirdek henüz meyveye durmadan, henüz ham iken toprağa bırakılacak, gasil işlemi de Mevlevihane'de yapılacaktı. Biraz sonra dervişler canparesini almaya geldiklerinde Lâlin kendini kaybedebilirdi. Dikkatle onu izliyordu. Beklenmedik davranışlar sergiliyor, mantıkla izah edilemeyen hâller gösteriyordu çünkü. Bir ara yüklüğe gidip bütün mintanlarını çıkardı. İshak'ın gözleri üzerindeydi. Üşüyormuş gibi üst üste giymeye başladı; açık renkten koyuya doğru. *"Ne yapıyor? Aklını yitirecek!"* İzledi. Gayet vakur ve bilinçli hareket ediyor, her ne yaparsa sanki öyle yapılması gerekiyormuş gibi davranıyordu. Yedinci gömleği de giydikten sonra üstüne kara ridasını büründü, başına kara ferace bağladı ve Lâlzade'nin naaşının önüne varıp diz çöktü. Eliyle İshak'a çıkmasını işaret etti. İshak tereddütteydi. Yapacağı bir çılgınlığa dayanamazdı. Neden böyle üst üste giyinmişti? Aklından ne yapmak geçiyordu? Önce odadan çıkmamak için itiraz etmeyi düşündü ama bu hâldeyken ona itiraz da edemedi. Dışarı çıktığı anda

kapıyı kapatır gibi yaptı, hafif aralık bıraktı. Kendine zarar vermesin diye ihtiyatlı davranıyordu. Gözünü kapıya dayadı. Görmeyi istiyordu ama işitti; bir fısıltı:

"Senin gibi yücesini görmedi Ankâ / Yönler ve mekânlar içinde bu topraklar / Ruhun gibi incesini tanımadı Ankâ / Işıklar, renkler içinde karalar ve aklar..."

İshak, bayılıp düşmemek için kapıya tutundu. Lâlin konuşuyordu, konuşabiliyordu... Yanlış duymamıştı, içeride ondan başka kimse olmadığına göre. İlk kez onun sesini duyuyordu. Üstelik kızına Ankâ diyordu. Konuştuğuna mı sevinsin, Lâlzade adını inkarına mı üzülsün kestiremedi. Lâlzade adını kendisi koymuştu, ismi reddetmek kendisini de reddetmek sayılırdı. Peki ama bunca yıl içinden ona hep Ankâ mı demişti? Neden bir kerecik olsun dışından söyleyip konuşabildiğini hissettirmemişti? Şüpheye düştü; Ankâ'sının acısı tat dilini mi çözmüştü yoksa evvelce de konuşabiliyor muydu? Bir an ikinci ihtimalin doğru olduğunu farz etti. *"Felaketim... Ölümüm... Hiçliğim..."* Konuşabildiği halde yirmi yıl sustuysa bunun bir sebebi olmalıydı. *"Bahşı?"* Kendini kapatmış, örtmüş, soyutlamış mıydı. "*Neden? Kendisinden mi kaçıyordu, dünyadan mı? Niçin?"* Çıldırmamak elde değil. *"Allah'ım!.."* Kapıyı biraz daha araladı. Baktı, kendini kaybetmiş gibi görünmüyordu; vakur, kararlı, hatta hikmetli... İşte elini kızının soğumuş alnına koyuyor, gözyaşları içinde kafiyeli vezinli ağıtlar yakıyordu. Sanki kışlada bir çorbacı karısı değil de kibar konaklarında münevver bir hanımefendi gibi.

"Solup gittin elimden benim nazlı çiçeğim; Ne yapacağım ben, kime kızım diyeceğim?!.. Aaaah... Çiçek kızım benim; melek kızım benim... Aaaah... Felekler kıskandığı belek kızım benim..."

Ne hissedeceğini kestiremez olmuştu. Lâlin'in haline yüreği burkuluyor, hıçkırıklarına hıçkırıklar karıştırıyordu. Söylediklerini dikkatle dinlemeye başladı:

"Kızım benim, zümrüt Ankâ'm, nazeninim... Duvaklara layıktın, heyhaaat, kefenler giyeceksin... Mezara girmesi gereken bendim, sen gireceksin... A benim inci tanem, yakutum, mercanım; a benim çiçeğim, dalım, pürçeğim... Kızlar annelerinin yasını tutması gerekirken anneler kızların yasını tutarsa diyet gerekmez mi güzel yavrum, bedel gerekmez mi? Ödemem gereken bedeli yedi gömleğe bağladım, bilesin... Bedelin bedenimde olacak. Ancak gözlerimdeki yaşlar kurudukça çıkaracağım, birer birer... Göz pınarlarım yedinci kuruyuşta gözümdeki nuru da alıp götürdüğünde, Allah şahidim olsun, ahirette seni bulacağım güne kadar karalar ve karanlıklar içinde hiçbir şeyi görmeyecek, hiçbir şeye bakmayacağım. Baban benim kelimemdi, sen gözüm olacaksın, sen gidince göze ihtiyacım kalmayacak. Baban seni görmedi madem, ben de dünyayı görmesem ne çıkar!"

Lâlin söyledikçe coşuyor, coştukça hareketleniyor, dizini dövüyor, bağrını tırmalıyordu. İshak kahroluyor, söylediklerine takılıp kalırsa hata edeceğini de biliyordu, derhâl müdahale etmesi gerektiğini düşündü. İçeri girip omuzlarından kavradı, duyduklarını duymazdan gelerek:

"Dur!.. Allah aşkına dur... Metîn olmalıyız, anlıyor musun beni!"

Lâlin'in sözünü dinleyeceğini ummuyordu. Ama o birden durdu. Sırrı keşfedilmiş gibi başını yere eğdi ve yeniden sustu. Şimdi yalnızca gözlerinden yaşlar akıyordu. İshak ne sorduysa asla cevap vermedi. Yalnızca kızının soğuyan yüzüne bakıp ağladı.

İshak hayatının en büyük acısını o odada yaşadı. Lâlin'in bunca yıl konuşmamasındaki büyük sırrı öğrendi. Bir gece vakti Sirkeci iskelesinde sandalına geldiğinde Selma'nın ve sonra da Satı Yenge'sinin ona "konuşmuyor" deyişlerine inanmakla nasıl büyük bir hata ettiğini anladı. O gece hissettiği merhametin biraz da onun konuşma özürlü oluşun-

dan kaynaklandığını düşünmüştü. Sonradan âşık olacağını bilmeden... Lâlin'e sarıldı. Öylece kaldılar; ağlaşarak, donuk ve çaresiz; kapıda sesler duyulasıya kadar.

Gelenler Mevlevi dervişleriyle Mahmut Dede'ydi. Bir tabut getirmişlerdi. Lâlin tabutu görünce asla saçını başını yolmadı, bilakis soğuk ve solgun yüzüne son bir kez baktığı kızının kefenini üç yerinden metanetle kendisi bağladı, başucundan tutarak tabuta yerleştirdi, okşadı, gülümsedi. Dervişler ondaki büyük vakar ve sükunete oranla tekbir seslerini yükselttiler. O sırada Mahmut Dede İshak'ı bir kenara çekip yapılacakları anlatıyordu:

"Kulaksız kabristanında mezarı kazılıyor. İkindiyi takiben Arap Camisi'nde namazı kılınacak. Lâlin kızımla birlikte orada olun."

Evrennik İshak tabutla birlikte gitmek için ısrar etse de Mahmut Dede ona izin vermedi. Artık sesi biraz yüksekçe çıkıyordu:

"Şimdi olsun beni dinle İshak, Lâlin'in yanında kal, tamam mı?"

Lâlin kocasının koluna girip onu teskin ederken Dede'yle göz göze gelip "tamam" anlamında başını eğdi. Dede biraz da bundan cesaret bulmuş olmalı ki sözünü sürdürdü:

"Cenaze namazını kılmaya onu da çağırdım, bilesin!"

İshak cevap veremedi. Bahşı'yı ölümden haberdar etmek üzere yazıp gönderdiği pusuladan da bahsetmedi. Dede'nin dediğini yapma konusundaki kararlılığını biliyordu. *"Varsın onun davetini de alsın; evlat ölümü için iki davet azdır bile..."* Boynunu büktü, tekrar Lâlin'e sarıldı.

Öğlen saatlerinde Sepetçiler Kasrı'nın kapısına gelen yeniçeri şıkırdımı pusulayı Müdeccen'e teslim etmişti; "Dülger Bahşı Bey içindir!" diyerek. Birkaç dakika sonra da benzer

cümleler kuran bir Mevlevi dervişinin pusulası eline ulaştı. Müdeccen üst üste iki pusulayı hayra yormak istediyse de yapamadı. Doğruca Bahşı'yı buldu. O sırada Gunala ile buluşup Kapalıçarşı'ya gitmek üzere hazırlandığını biliyordu; çeyiz için alışveriş... Bahşı daha ilk kağıdı eline aldığı anda içinde bir titreme hissetti. Pusulada *"İstanbul'da ilk ezanın okunduğu yerde ikindi namazı kılalım!"* yazıyordu. Bir yorum getiremedi ve diğerini açtı:

"Arap Camii'nde duaya gel!"

Kağıtları Müdeccen'e uzattı. Ondan bir yorum veya açıklama bekliyor gibiydi. Hayır, o da şaşkındı. Birbirini tamamlayan pusulaları gönderen kimdi, niçin buluşmak istiyordu, ne konuşacaktı? İki pusuladaki yazılar farklıydı. Davetçi bir kişiden fazla mıydı yani? Neden? Kim veya kimler? Bunları tartışarak biraz vakit geçirdiler. Binbir merak içinde mutlaka gitmek gerektiğini konuştukları sırada Gunala geldi. Onu ikna edip saraya döndürmeleri de yarım saat sürdü. Mimarbaşıyı bulup acilen izin almak da ayrı bir merasim... Bu arada İstanbul'da ilk ezanın okunduğu yerin Arap Camii olup olmadığını araştırdılar. Sedefkâr Ağa "Evet, orası!" dedi. Meğer ta 715 yılında sahabe neslinden Mesleme Bin Abdülmelik kumandasındaki bir Arap ordusu İstanbul'u fethetmeye gelmiş, kuşatma uzayınca İmparator Leon'la varılan anlaşma sonucu 717 yılında Arap Mescidi inşa edilmiş, böylece Konstantinopolis semalarında ilk ezan burada okunmuştu.

Cami avlusuna vardıklarında Mevlevi dervişleri ve birkaç yeniçeri neferinin eğleştiğini gördüler. Bahşı musalladaki tabuta bakınca içinde yeniden bir sızı hissetti. Bir kadın mevta... Çağırılma sebebinin onunla alakalı olmadığını düşündü. *"İstanbul'da tanıdığım yegâne kadın Gunala!"* Yine de abdest alıp camiye girdiler. Vakit namazı kılındı. Bahşı durmadan çevresine bakınıyor, pusulayı her kim veya kimler gönderdiyse kendisini bulup bir şeyler söylemesini bekliyordu. Cemaat ca-

miden çıkarken de kimse onu kaale almadı. Naçar avluya geçip cenaze için saf tuttular. Sıradan bir cenazeydi. Arka taraflarda siyahlar giyinmiş birkaç kadın duruyordu. İmamın "Hatun kişi niyyetine!" nidasına uyup cenaze namazını da kıldılar. Namaz bittiği anda Bahşı ciğerinde yeniden bir yanma hissetti. O güne kadar hiç duymadığı bir acı. Canından bir şey koparılmış gibi. Sebebini anlayamıyordu ama içi yanıyor ha yanıyordu. Tabut omuzlanıp götürülürken çevresine bakınmayı sürdürdü. İçindeki acıyı dindirecek birini, pusulaların sahibini tekrar aradı, bulamadı. Nafile. Birden yaşadıklarının kötü bir şaka olmasını istedi. İstediğini Müdeccen dillendirdi:

"Haydi gidelim, dostum, Sedefkâr Ağa bizi bekler. Biri sana zalim bir şaka yapmış anlaşılan!"

"Sen git!.. Ben cenazeyi takip edeceğim!"

Kulaksız Kabristanı'na kadar cemaati takip etti. Vakit ilerlemiş, kimsecikler kendisine yaklaşmamıştı. Nihayet defin de tamamlandı. Cemaat cenaze sahiplerine "Hüküm Allah'ındır!" deyip veda etmeye başladılar. Hâlâ kendisine yönelen biri yoktu. Selviliklerin arasında birkaç dilenciyle cenaze sahibi birkaç kişi kalmıştı. Ne yapması gerektiğine bir türlü karar veremiyordu. Biraz sonra Tebareke ve diğer sûreleri okuyan dervişlerden biri mezara seslenip talkın verecek, ölüye Kelime-i Tevhid'i veya Kelime-i Şehâdet'i hatırlatacaktı. Amaç, Münker ve Nekir sorgu suale başladığında ölünün yanılmamasına yardımcı olmak ve hesabını kolay vermesini sağlamaktı. Nihayet ak sakallarını ıslata ıslata Mahmut Dede mezarın önüne bizzat kendisi geçip talkına başladı:

"Ey ölümü tadan can, hayatta iken benimsediğin şu hususları hatırla ki Rabbin Allah'tır, peygamberin Hz. Muhammed Mustafa'dır, Kitabın Kur'andır…Ey Lâlin kızı Lâlzade!.. Ve Ankâ…"

Bahşı "Lâlzade" adını duyunca Dede'nin söylediklerinin hiç birini artık duymadı, önce düşecek gibi oldu, kendini toparlayıp sendeleyerek en yakın ağaca tutundu. İçindeki acı

daha da şiddetlendi. Durumu anlamak için zihnini yokladı. Düşündü, düşündü, yedi yıl öncesine gitti; caminin temel atma merasimi gününde tomak oynayanları izleyen kızı hatırladı. Langa'daki evi, kapısında gördüğü kadını Kaknusia zannettiğini... Onları yıllarca arayıp durduğunu... İçinden haykırmak geçti. Kalbinde biriktirdiği bütün hasreti bir "Aaaaah!" ile mezarlıktaki ölülere anlatmazsa çatlayabilirdi. Varıp mezarın üstüne kapanmak istiyordu. O sırada bir kadının mezarın üstüne kapanıp taze toprağı tırnakladığını, başına topraklar saçarak kıvrandığını gördü. Hiç sesi çıkmıyordu ama acısının büyüklüğü bedeninin kasılmasından belli oluyordu. Sonra yanına bir adam yaklaştı. Dikkatle onun yüzüne baktı. Bu adamı daha evvel gördüğünü hatırlıyordu. Sonunda zihnindeki bütün görüntüleri yokladı ve onu hatırladı. Pusulayı onun gönderebileceğini var saydı ve öfkeyle yanına varıp bağırdı:

"İshak! Yeniçeri Çorbacısı Evrennik İshak!"

İshak, gayet sakin davrandı. Yüzündeki acıyı gizlemeye çalışırken yalvarır gibi fısıldadı:

"Sorularının cevabı için yarın kuşlak zamanı Atmeydanı'nda ol Bahşı Bey!"

"Neden..."

İshak önce mezarı gösterip parmağını dudağına götürerek susmasını işaret etti. Eline oyalı bir yemeni tutuşturdu, yıllarca önce vermesi gereken yemeniyi. "Acımız büyük!" diye fısıldadı ve mezarın üzerinde başına topraklar serpen kadına eşlik etmek üzere ilerledi.

Bahşı elindeki yemeniye baktı ve nedense yalnızca annesini hatırladı.

22. Bölüm

CAN MI, CANAN MI?

31 Mayıs 1616

Geceyi düşünerek geçirdi. Elindeki oyalı yemeniyi öpe koklaya. Onu tam yirmi yedi sene evvel evlenme ahdi olsun diye Kaknusia'ya vermişti. Bunca zamandan sonra şimdi nasıl olup da elinde tutabiliyordu? Evrennik İshak'ın bununla ilgisi neydi? Ayrıca Lâlzade'nin cenazesine neden çağrılmıştı? Kız neden ölmüştü? Bir zamanlar Kaknusia sandığı ve bilahare Kaknusia'yla bağlantısı olabileceğini düşündüğü bu kız bir gecede ortadan kaybolmuşken şimdi mevtası neden karşısına çıkarılmıştı? Mezarda ciğeri neden yanmış, talkın veren hoca kızın adını andığı vakit içi neden cız edip gitmişti? Bu kızda kendisini çeken bir şey vardı. Ne? Neden? Niçin? Yığınla soru... Kıvranarak geçen bir gecenin bütün yükü...

Sabaha doğru artık sağlıklı düşünemez olduğunu hissetti. Dinlenmeli, azıcık uyumalıydı. Gözlerini yumduğu anda aklına bir soru daha geldi:

"Yoksa Kaknusia?!.."

Yerinden sıçradı. Kaknusia'nın sağ olma ihtimali bütün benliğini kuşattı. Gerisi binlerce muamma... *"Lâlzade onunla bağlantılı ise kim olabilir?"* Kardeşi? Yeğeni? *"Kızı? Kızım?"*

Gözleri karardı. Mahmut Dede'nin talkını kulaklarında çınlayıverdi. Lâlzade'den sonra bir de Anka dediğini hatırlar gibi oldu. Kızının adı Ankâ olacaktı, kaçmaya karar verdikleri gün Kaknusia ile böyle konuşmuşlardı. Bu ihtimal, binlerce soruyu ardından sürükledi. Mezarda ağlayan kadın

geçti gözünün önünden. Hiç dikkat etmemişti. *"Acaba Kaknusia... Hay eşşek kafam, nasıl da düşünmezsin?!"* Peki ya Evrennik İshak... O kim oluyordu? Kaknusia hâlâ hayattaysa onunla bağlantılı olmalıydı. Belki de kocasıydı. *"Hayır, asla! Olamaz, olmamalı!.."*

Kaknusia'nın evli olma ihtimali kendi hayatının bütün anlamını bâtıl ediyordu. Bu soruyu yeniden düşünmemek üzere kafasından sildi. Başka sorulara geçti. Kaknusia İstanbul'da mıydı? Eğer öyle ise çeyrek yüzyıl onu nasıl bulamamıştı? Bulunmak istememiş olabilir miydi? Belki de kendini kalbinden çıkarmıştı. Bunu düşündüğü anda da yorgunluktan kendini kaybetti, delikli bir uykuya doğru.

Güneşle birlikte kendine geldiğinde sormaya yeniden başladı. Arkası kesilmeyen sorular... En acıtan sorular da Lâlzade'nin Kaknusia'nın kızı olma ihtimalinin peşinden gelenlerdi. Kaknusia'nın evlenmiş olması, adını değiştirmesi, kendisini unutması, aşkını kalbinden çıkarması vs. vs... Nihayet zihni "Lâlzade Ankâ, Ankâ da Kaknusia'nın kızı olabilir" ihtimalini kabullendi. Yıllarca öncesine gitti. Kaknusia'nın, bir kızları olursa adını Ankâ koyacağını söylediği an yeniden geldi gözünün önüne. Cufutkale'de tek gece süren evliliklerini düşündü. Hesaplar yaptı, Lâlzade'yi ilk gördüğü güne döndü, kaç yaşında olabileceğini kestirmeye çalıştı, ölçtü biçti ve sonunda Lâlzade'nin Ankâ olduğunda karar kıldı. Mimarlar ocağının duvarlarını bir haykırış yalayıp geçti:

"Ankaaaaa!.."

Toprağa verilen kızın kendi kızı olduğunu anlamak dünyasını yıkmıştı. Onun yüzünü, sesini, yürüyüşünü zihninden geçirdi. Annesine benzerliğini hatırladı ve o vakit bunu neden düşünmediği için kendisine kızıp durdu.

Yeniçeri çorbacısı Evrennik İshak "Kuşluk vaktinde Atmeydanı'nda!" demişti.

"Ankaaaaa!.."

Feryadına sıçrayıp yatağından kalkan Müdeccen'e bunun sebebini açıklamak yerine Sedefkâr Ağa'ya o gün için mazeret bildirmesini, Gunala'ya da artık buluşamayacakları haberini ulaştırmasını isteyip dışarı koştu. Dosdoğru Ayasofya'ya... Dünya umurunda değildi. Allah'la buluşması gerektiğine inanıyordu. Abdest aldı. Ayasofya'nın en loş ve kuytu sütununa gizlendi. Ellerini açtı, boynunu büktü, Yaradan'a yakardı, yakardı, yakardı... Kâh sitem, kâh gözyaşıyla... Kuşluk vaktine kadar öylece kaldı.

Atmeydanı'da merasim için toplanmaya başlayan büyük kalabalıklar da devletlülerin hareketlilikleri de artık hiç kendini ilgilendirmiyordu. O gün sultanın büyük bir merasim ile kubbeye kilit taşını koyacağı gündü ve kendisi de güya caminin bütün ahşap aksamının cilalanmasına nezaret edecekti. Temizlikler yapılacak, zemine yayılacak halılar için hasırlar döşenecekti. *"Kim yaparsa yapsın!"* Tek derdi, buluşacağı adamdı; İshak... Gözlerini dört açarak beklemeye başladı. Soracağı sorular zihninde sıra sıraydı. Mezarlıkta gördükleri gözünün önünden gitmiyordu. Gerçi İshak'ı dün üzgün ve perişan görmüştü ama yine de ona sorması gereken hiçbir şeyi atlamamakta kararlıydı. Gerekirse şu meydanda kavga edecek, savaş çıkaracak ama zihnindeki düğümleri çözecekti. Bu sırada yanına yaklaşan adamı da fark edememişti. Yüzüne baktı, haline acıdı, hem de çok...

Dert insanın saçını bir gecede ağartır mıydı? Evrennik İshak'ın saçı ağarmıştı. Dert insanın göz pınarlarında yaşları kurutur muydu? Evrennik İshak'ın gözleri kurumuş çukurlar gibiydi. Dert insanı eritip nane çöpüne döndürür müydü? Evrennik İshak'ı ipliğe döndürmüştü. Dağ gibi çorbacı bir gecede sarsak bir acüze oluvermişti. Kabristan'da gördüğü adam gitmiş, zavallı bir garip gelmişti. Bu haline bakıp soruların-

dan vazgeçmeyecekti elbette. Bugün Kaknusia ve Ankâ muamması behemahal çözülecekti, kararlıydı. Yirmi yılın kaygıları, endişeleri içinde birikmişti. Muhtemelen İshak da aynı ruh halini taşıyordu. Aralarında gerilim dolu bir tartışmaya ve saldırganlığa hazırdı. Rekabet ise rekabet, güç ise güç! Sesinin bütün kararlılığıyla tek tek soracak ve hepsine cevap isteyecekti. Ama soruyu, daha kendisi selam bile vermeden Evrennik İshak'ın soracağını hiç hesap etmemişti. Üstelik kin ve kavgadan uzak bir tonda, sanki bir dosta yalvarır gibi:

"Bahşı Bey, sevdiğin senden kaçıyorsa ne yapmalıdır?"

Bahşı duraladı. Önce onu terslemek istedi. Sonra yüzündeki çaresizliğe acıdı. Kendini onun yerine koydu ve aklınca çözüm söyledi:

"Ya onun gönlünü sevindirmeli veya kendi gönlünü yatıştırmalıdır."

"Peki ya onun aşkını kendi aşkına, onun arzusunu kendi arzusuna tercih etmişse?"

"Canını feda etmelidir!"

"Peki, can fedası gerektiği için mi olmalıdır, sevgili istedi diye mi?"

"İkisi de mümkündür!"

"Sen hangisini tercih ederdin?"

"Feda gerektiren anı bekler, hiç geriye dönüp bakmazdım!"

"Peki ya buna onun kalbi kırılacak olsa... Birini, kalbini kıracak kadar çok sever miydin?"

"Hayır! Ama hayatını mahvedemeyecek kadar çok severdim!"

"Bu yüzden başkalarının hayatlarını mahvetmeyi tercih eder miydin?"

"Aşk cesaret ister, gerekirse ederdim!"

"Cehennemde yanmaya razı olacak kadar cesaret istese?"

"Ondan da öte; dünyamı cehenneme çevirecek kadar!"

"Dünyayı cehenneme çevirmek odur ki, onu sevdiğin gibi seni sevmeyen bir kadını sevmeye devam edersin. Onun başka

bir erkekten doğurduğu kızına kızım diye babalık edersin; hiç karşılık beklemeden. Onun aşkıyla yolunu bulduğunu zannederek yaşarsın; hiç yolunu kaybettiğinin farkına varmadan. Konuştuğunu bir kez duymak için can atarak yıllar yılı bekler, adını merak ederek seversin, adını hiç bilmeden…"

Bahşı, karşısındaki adamın Kaknusia'dan bahsettiğini de, onunla evli olduğunu da, dün ciğerini yakan ölünün kendi kızı olduğunu da anlamıştı. Zihnindeki sorular birdenbire anlamlarını yitirdiler. Şimdi yeni soruların istilasındaydı. Ne yapacaktı, ne yapmalıydı, ne yaparsa uygun düşerdi… Düşünürken İshak yalvarır gibi seslendi:

"Şimdi rica etsem bana onun adını söyler misin Dülger Bahşı?"

Bahşı içine düştüğü hâle sevinmeli mi, üzülmeli mi bilemiyordu. Kalbinde tarifsiz duyguların çatışması ve savaşı başladı. Umut ile korku arasındaydı. Karşısındaki adamın söylediklerini anlamlandırmaya çalışıyordu. Gerçekten İshak bunları neden söylüyor, ne yapmak istiyordu? İnsan eşinin eski sevdiğiyle bir zaruret olmadan niye görüşsündü? Bir an dünkü mezarın üzerine kapanıp sessizce ağlayan Kaknusia'yı düşündü. *"Kaknuşşam! Ah, Kaknuşşam!"* İshak'a baktı. Söyledikleri hep kendi karşılıksız aşkıyla alakalıydı ama her şeyi bir muamma gibi sunuyordu. Bundan üzüntü mü duymalı, söyleyene hücum mu etmeli kestiremedi. Kişi sevmediği biriyle ya evlenmemelidir, ya boşanmalıdır. *"Yoksa boşandılar mı?"* Sevgilinin ayrılmasından evvel birleşmesini düşünmek bile yeterince acıydı. Evrennik İshak ile Kaknusia'nın ne zaman, nerede, hangi şartlarda evlendiklerine dair sorular oluştu zihninde. Eski soruların hepsini bir kenara bırakıp bunu öğrenecekti. Oysa İshak yine soruyor, onun adını öğrenmek istiyordu. Hayır, sorusuna cevap vermeyecekti. Kendi sorularının cevabını almadan ona Kaknusia adını telaffuz etmeyecekti? İnsanın söylemediği şey-

lerdeki kudreti söylediklerinden fazlaydı. Kişi gizlediklerini açıklayabilir ama açıkladıklarını gizleyemezdi. Söylenmeyen her bilgi bir nevi güç demekti, ona acısa da karşısında güçlü olmalıydı. Ve artık inandığı şeyi ondan duymak istedi:

"O yaşıyor mu?"

"O derken kimi kastediyorsun?"

"Seni sevmeyen kadını."

"Benim sevdiğim kadın! Farz et ki yaşıyor, sana ne düşer?"

Bahşı, bir an Evrennik İshak'ın boğazını sıkmak istedi. Önce kızının ölümüne şahit etmiş, sonra buluşmak istemiş, şimdi de kelimelerle oynayıp kendisini oyalamaya başlamıştı. Kendine sabırlı olmayı telkin etti. Sağ olduğunu duymaktı arzusu:

"Söyle nerede o?"

"Lâlin mi?"

"Lâlin de kim?"

"Adı bu, en azından benim koyduğum ad! Sence adı neydi?"

Bahşı çıldırmak üzereydi. Gırtlağına yapışmak, "Kaknusia nerde?" demek üzereydi. *"Bekle!"*

"Onu merak mı ediyorsun?"

"Evet!"

"Yıllarca neden merak etmedin?"

"Onu merak etmediğim tek bir dakikam bile olmadı efendi, şimdi bana hayatta olduğunu söyle!"

"Hayatta olsa sana ne? Aşkında kararlı ve ısrarcı mısın?"

"Hay ahmak, katilin etme beni! En körpe çağımda onu sevmiş, kaçırmış ve sonunda evlenmişim, daha nasıl bir kararlılık ve ısrarı sorarsın?"

"Bir çatı altında olmayan nasıl bir evlilikmiş bu? Aşk dediğin onsuz olmamak, olamamakla, belki de yakınında olmak ve yakın olmakla anlaşılır."

"Sevgiliyle aynı çatı altında sabahladıkları için kendini sevgiliye yakın zanneden nice ahmaklar yaşar şu dünyada.

Sevgilinin hayali her gece benimle sabahlıyorsa kim onun bana yakın olmadığını söyleyebilir? Kaldı ki sevgiliye yakın olduğunu söyleyenler ondan hep uzaktır. Ondan uzağım diyenlerin uzaklıkları ise sevgilinin yakınlığı ile örtülüdür."

"Seven odur ki, sevdiğinden ne kadar düşmanlık görse yine dostluğunu arttırır. Ben onun ta yanında bile hasretini çekerek dostluğunu aramışım... Ya sen?"

"Sen hasretini çekerken hiç olmazsa yanındaymışsın, ben onun hasretini ta gurbetinde bile çektim. Seninki bir rüzgâr, benimki hem ateş hem rüzgâr... Rüzgâr estikçe ateş büyüyüp yangına döner. Ben onun yenini tutmadan da ateşine çekilirim, onu görmeden de yanarım."

"Seni uzaktan bile yakan ateşin beni yakınında nasıl yaktığını hiç düşünmez misin? Sen yıllarca Yusuf'un güzelliği karşısında meyve bıçağıyla elini kesen kadınlar gibi sevgiliden bihaber, uzak ve sorumsuzdun, bense yanıbaşında onun her şeyini bilip acısını çeken Züleyha'ya döndüm. Kırıldığı zaman benimle kırıldı, gücendiğinde benimle gücendi."

"Ona nasıl kıyıp da kırıp gücendirdin? Yahut ki ona kırılıp gücendiysen ya neden terk etmedin?"

"Sence kırılan kalp tekrar sevemez mi?"

"Kırılan bardaktan su içilebilir mi?"

"Peki, bardak kırıldı diye su içmekten vaz geçer misin? Gayrı adını söyle bana!"

"Can pazarında adların ne önemi vardır İshak? Sevgilinin canıyla sevenin canı arasında evvel geçen ezelî aşinalığı sürdürmektir önemli olan. Âşıkın, ruhunu maşukun ruhuna yükseltebilme çabasıdır. Kâlubela'daki aşinalığın safa ve neşvesi senin Lâlin dediğine unutturulmuş olsa da benim hatırımda hâlâ taptazedir. Ve senin ona beni unutturabildiğine inanmıyorum."

Konuşmaları gitgide rekabete dönüştü ve iki rakip, sevgide diğerinden üstün olduğu iddiasıyla ötekini dışlamaya, sevgi-

liden uzaklaştırmaya çalıştı. İshak kaybetmenin, Bahşı bulmanın gerilimindeydi. Ceylan ortadaydı da kurtlar paylaşmak için hırlaşıyorlardı. Sonunda ilk sakinleşen İshak oldu:

"Bir gece çaresiz ve kimsesiz bana geldi. Gerçi kürekleri ben çekiyordum ama gönlümün yakasından tutup beni kendi mahallesine doğru sürükleyip götüren oydu. O gece aşkıyla öyle sarhoş oldum ki geri kalan zamanda ayağımdaki pabucumla başımdaki destarım birbirine dolanıp kaldı."

"Ve şimdi o dolanıklığı çözmek için bana geldin?"

"Gökyüzünde elmas gibi parlayan bir yıldız o. Hangimizin parmağında yüzük olacağına sen karar vereceksin. Konuşmalarından anladım ki sen de onu benim kadar sevmişsin. Bu durumda tercihi ona bırakmak haksızlıktır. Yanlış karar verirse yine mutlu olamaz. İsteğim bundan sonraki hayatını mutluluk içinde geçirmesi. Lakin bunun için adını öğrenmem lazım. Adı neydi?"

"Zavallı!.. Bunca zaman adını öğrenememiş, üzerinde hak iddia ediyor!"

İshak ona hak verdi. Selma'dan adını öğrenme konusunda o gece ısrarcı olmalı yahut elması gönderdiğinde İstanbul kazan o kepçe her yerde arayıp bulmalıydı. Aylarca sürse de ases teşkilatının imkânlarıyla bunu yapmadığına pişmandı. En azından şimdi Bahşı'nın küçümsemesine muhatap olmazdı. Ona verecek cevap bulamadı, boynunu büktü. O sırada Bahşı onu suçlar gibi devam etti:

"Anlıyorum ki sen cisimleri bana ait olanların önce isimlerini çalmış, sonra kendilerini mahkûm etmişsin. Kızıma Lâlzade adını sen mi koydun, o mu?"

"Bunu da ben sana söylemeyeceğim Bahşı Bey. Kendi çocuğuna ad koyamayan bir baba olmanın ağırlığını ömür boyu hisset!.."

Bahşı duyduğu cümleye çok içerledi. İshak'ın hakkı vardı. Kızını düşünmeli, hayal etmeliydi. En azından tomak müsa-

bakasında görüp takip ettiği vakit bunun mümkün olduğunu anlamalıydı. Şimdi ne kadar pişman olsa telafi edemezdi. İshak'a "Haklısın!" der gibi baktı, sonra da âdeta yalvardı:

"Peki, o neden öldü, kızım yani, Ankâ?"

İshak önce benim yüzümden demek istedi. Sonra senin yüzünden demek istedi. İkisinden de vazgeçip ortamı yumuşatmak üzere sesini tekrar düzenledi:

"İnce hastalık Bahşı Bey, ince hastalık! Tam beş sene çekti nergisim! Tabii onunla birlikte Lâlin de eridi, tükendi... Şimdi mutlu olması bu yüzden önemli... Kararımı verdim, buraya gelmeden evvel Mehmet Paşa'nın bir neferi olarak İran seferine katılmaya gönüllü yazıldım, yarın orduyla birlikte yola çıkacağım. Amma önce kadıya varıp üç talakla onu boşadığımı kayda geçirmem gerekiyor. Gerisi sana kalmış."

Bahşı, İran'ın her yıl vergi olmak üzere ödediği iki yüz yük ipeği bu yıl ödemediği için Van Beylerbeyi Tekeli Mehmet Paşa kumandasında bir eyalet ordusunun Salmas bölgesindeki İran ordusunu kırmaya gideceğini biliyordu. Evrennik İshak'ın yüzündeki kararlılığa baktı. Buralardan bir daha dönmemek üzere gitmek istediğini anladı. Ona karşı bütün öfkesi ve kini o anda eriyip kayboldu. Nihayet o da kendisi gibi Kaknusia'yı sevmiş, sahiplenmişti. Bu yolda ikisi kaderdaş bile sayılabilirlerdi. Lakin kaderdaşlıkta talih ondan yana olmuştu. Belli ki yıllarca önce kendisini keşfetmiş, rakip olduklarını anlamış ve sevgilisini hep uzakta tutmuş, belki her ikisinin de kaderiyle oynamıştı. Bunu düşündüğü anda zihninde pek çok olay çözüme kavuşmaya başladı:

"Langa'daki evin önünde beni yaralayan sen miydin?"

"Önce içimden öldürmek geçti. Lâlin uğruna yeterince kötülük yapmıştım. Katil olup sonsuza kadar beladan ve korkudan kurtulmak iyi olmaz mıydı? Ama yapamadım işte. Baldırında küçük bir çizik, bir hafta seni yatağa bağlayacak kadar da kenevir macunu..."

"Onları kaçırman için bir hafta yeterdi elbette."

"Ailemi kaçırmak bir geceyi alırdı lakin orta arpalığından birini bahçıvan kılığına sokup eve yerleştirmek bir haftayı alabilirdi."

"Peşinizi bırakmayacağımı bilmiyor muydun?"

"Seni oyalamak kolaydı. Mısır'a gitmeni sağladık mesela..."

"Sağladık dediğine göre suç ortakların var?"

"İnsanın ailesiyle ilgili meselelerini halleden sırdaş ve dostlarına suç ortağı denemez!"

"Kimdi onlar?"

"İsimlerini öğrenmemen senin için daha hayırlı."

Evrennik İshak, Dülger Bahşı'nın merak dolu gözlerine baktı. Lâlin'in gerçek adını söylemekte direndiğini düşündü ve yutkundu:

"Önce sen!"

"Kaknusia, adı Kaknusia'dır! Çakır Yorgi'nin kızı Kaknusia..."

"Kaknusia... Ona yıllar yılı kendi ismiyle bir kerecik olsun seslenememenin acısı ne demek bilir misin Bahşı Bey? Demek Kaknusia? Kaknusia..."

"Ona yıllar yılı yabancı bir isimle bile bir kerecik seslenememekten daha kötü değildir. Şimdi sen söyle onu kim bana nerede, nasıl bulduracak?"

"Tam yedi gün sonra, Lâlin, giyindiği karaları çıkardığında... Mahmut Dede'ye gideceksin, Galata'da Kulekapısı Mevlevihanesi'nin postnişini... Dün mezarında talkını vermişti..."

23. Bölüm

ÇEYREK ASIR SUSMAK...

1 Haziran 1616

"Lâlin, sevgili kızım, biliyorum acılarını develerin sırtına yükleseler taşıyamaz, develer ipliğe döner, iğne deliğinden geçer ama biraz kendine acısan, ferahlasan diyorum evladım, boğulacaksın..."

"!"

"Konuş benimle!"

Lâlin, ne kadar sonra bilinmez, zihnine kezzap gibi dökülen kederlerin içinden bir anlığına sıyrılıp Mahmut Dede'nin yüzüne baktı. Ta başından bu yana konuşabildiği hâlde konuşmadığını yıllar önce keşfeden tek kişiydi o. İstese onunla konuşabilirdi. Belki de konuşmalıydı. Bunun için önce yirmi yedi yıl evvelki o günü hatırladı. Bahşı'nın kaçma teklifine razı olduğu günü. O günkü sözler kendisi için bir ahitti, bir yemindi. "Sen oldukça şakıyacak, sensiz susacağım!" demişti. Sonraki bütün zamanlarda eğer konuşursa bu yeminini bozacağını düşünmüş, yeminini bozarsa da onu kaybedeceğinden korkmuş, sonuçta susmuş, hep susmuştu. Şimdi isterse konuşabilirdi, yeminini bozmuş olmazdı. Çünkü artık onsuz değildi. Dün kızının mezarına gelmişti. O, yaşıyordu ve kokusunu duymuştu. Peki ama İshak?

Sırtındaki kat kat matem urbalarından başka başında da kara bulutlar olduğunu düşündü. Karalıkları dağıtmak, çaresizliklerine bir çare bulmak için Mahmud Dede'yle konuşması gerekiyordu. Evet, ona yol yordam sormalı, ne yapması

gerektiğine dair tavsiyelerini almalıydı. Yutkundu. Ankâ'nın başucunda mırıldanırken ağzından çıkan ses kendisine yabancı gelmişti. Uzun süre konuşmamak ses tellerini tembelleştirmiş olmalıydı. *"Belki de sesim çıkmayacak!"* Yutkundu. Öksürmeye çalıştı:

"Kaknusia efendimiz, adım Kaknusia'dır benim."

Evet, tahmin ettiği gibi, sesi çatallı çıkıyordu. Kendi sesine yabancı... *"Alışmalısın!"* Ama kelimeleri Mahmut Dede'yi ferahlatıp tebessüm ettirdi. Şefkatiyle birlikte sevinci de yüzüne yansıdı:

"Allah derdi yaratırken dermanı da yaratmıştır, Lâlin, evladım. Ferahla, anlat, durmadan anlat..."

"Bana Lâlin değil, Kaknusia deyiniz efendimiz, lütfen!"

Mahmut Dede duyduğu cümlenin önemli olduğunu düşündü. Karşısındaki kadın bu ikazıyla Dülger Bahşı ile Evrennik İshak arasındaki tercihini anlatmaya çalışıyordu belki de. İlerleyen zamanda bunu hesaba katması gerektiğine karar verdi. O sırada Kaknusia yeniden yutkunup sesini düzenlemeye çalışarak bir soru sordu:

"Âşık olmak suç mudur efendimiz?"

"Kalplerin sahibi Allah'tır kızım. Aşk, O'na giden bir yoldur. Lakin bu yol anlaşılmaktan ötedir, geçtiği yerler gözlerden gizlidir. Kula âşık olup Allah'ı bulan niceler vardır. Aşk insanın yüreğinde bir kez kıpırdanmaya görsün, çok geçmeden benliğinde saltanat kurar. Gerisi bünyenin zayıflaması, rengin sararması, görüşün kısıtlanması, konuşmayı terketmesi, zihni unutkanlaştırması, yürüyüşü tökezletmesidir. Sende bunları sırasıyla gördüm kızım. Üstelik aşk sende edep dairesinden hiç çıkmadı, taksirata dönüşmedi; ne kendine karşı, ne ahaliye karşı. Eski kocana karşı aşkın ve sadakatin başka bir aşkla ödüllendirildi senin, İshak'ın aşkıyla. İmtihanın o oldu. Umulur ki..."

Kaknusia sözünü kesti:

"Ben düşündüm ki aşk ile sevgi arasında imtihan ediliyorum. Bilemedim hangisi aşktır, hangisi sevgidir. Ne zaman aşktır, ne zaman sevgidir, ayıramadım. İmtihanımı o sandım."

"Sevgi de, aşk da bir imtihandır ki, sıklıkla birbirinin yerine geçip kalpleri yanıltır kızım. Hakikatte sevgiyle aşk arasındaki ilişki cömertlik ile israf, tutumluluk ile cimrilik arasındaki ilişki gibidir. Nasıl ki cömertliği aşan şeye israf, tutumluluğu aşan şeye de cimrilik deriz? Aşk dedikleri, sevginin bir adım ötesidir. Şimdi sen söyle ötelerde kim var?"

Kaknusia, Mahmut Dede'nin isim tercihinden önce sevgiyi daha geniş, aşkı daha özel konumda izah edişini düşündü. Kalbindeki acıyı anlamak ve yorumlamak için. Ankâ'yı toprağa verdiği vakit sevgisi hasrete ve kedere dönüşmüştü. Oysa İshak yahut Bahşı'yı düşünürken sevgiyi hâlâ bahtiyarlık olarak yorumlayabiliyordu. Mahmut Dede devam ediyordu:

"Her aşkta sevgi vardır ama her sevgide aşk bulamayabilirsin. Sevgiye baş eğersen adı aşk olur. Faydasını gördüğün bir arkadaş gibi, cana yakın bir dost gibi... Bedenleri ruhlarıyla, kalpleri duygularıyla, zihinleri düşünceleriyle, akılları da fikirleriyle o alır emrinin altına, yakar, pişirir... Bir çakmak taşıdır ki ateşi içinde gizlidir."

"İşte o çakmak taşının ateşi yıllardır içimi yakıyor, efendimiz, yangınların içinde kavruluyorum."

"Şükredesin ki aşkın ateşi ancak alevlenince görülebilir, sen görmekten öte yanmışsın. Seni yakanın Evrennik İshak mı, yoksa Dülger Bahşı mı olduğuna karar vermelisin!"

Kaknusia, Bahşı adını duyunca birden durdu. Mahmut Dede'nin Bahşı'yı nereden bildiğini merak etmeden duramadı.

"Bahşı?"

"Beş yıl evvel apar topar Galata'ya taşındığınızda Bahşı'yı keşfetmiş hatta İshak'a seni serbest bırakması için kafesteki kuşu salıver demiştim. Gayrı sözümü mü anlamadı,

anladı da bilmezlendi mi, bildi de yüreği mi elvermedi, kestiremedim. Olan oldu, iyisini kötüsünü yaşadık ve gördük."

"O hâlde siz söyleyin efendimiz, iyi hangisidir, İshak mı, Bahşı mı?"

"İyi, seni sevendir kızım, Bahşı'yı yakından tanımadım ama İshak'ın iyiliğine şahidim. Yıllar yılı sana ve Lâlzade'ye kol kanat oldu, baş tacı edindi. Allah dünyada iyilikleri hep var etsin, iyilerin sayısını arttırsın. İshak'a göre Bahşı'nın iyiliğini sen ölçebilirsin. İyilikler sevgiden doğar. Lakin sen yine de sevgini gördüğün iyiliğe göre ölçme, kalbine göre ölç. Çünkü nefislerin özleri birbirine benzer yaratılmıştır. Benzerler birbirine rastlayınca nefis benzerinin güzelliklerini tanımayı ister. Bu istek onda parlak bir nura dönüşür. Nur da benzerine kavuşma yolunu aydınlatır. İçini yokla, İshak yahut Bahşı, hangisine kavuşmayı istiyorsan senin için o yol aydınlanacaktır."

Kaknusia yirmi yıldır İshak'ın iyiliklerini görüyordu. Kimsesiz kalmışken kimse, sahipsiz düşünce sahip olmuş, kızını büyütmüş, ekmeğini getirmişti. Allah, en zor zamanında onu kurtarıcı melek olarak göndermişti. Buna karşılık Bahşı, nikâhlı eşi iken ona eş olmaktan uzak düşmüş, hasretini ve ıstırabını çektirmiş, hatıra diye bıraktığı sevdasıyla da yüreğini yakıp yandırmıştı. Hançeri yatağından çıkardığı gün ondan umudunu kesip tercihini İshak'a yönelttiğinde keşke İshak, iyilik abidesi kesilmeseydi. Maamafih her şeyi Ankâ'nın hastalığındaki karabasan tetiklemişti. Hekim Kirkor Efendi'nin ölümcül çaresizliği haber verdiği günlerdi. İshak kızının hastalığıyla perişandı ve hançerin yataktan çıkarılmasına sevinmeye gücü yoktu. Daha sonraki zamanlar hep yas ve kederle geçmiş, şefkat ve merhamet yataktaki hançerin yokluğuna galip gelmişti. Kaknusia birden İshak'ın o günlerde Bahşı'dan haberdar olup olmadığını düşündü. *"Belki de Bahşı'dan haberdar olduğu için hançer varmış*

gibi davrandı!" Bunu akıl ettiği anda bütün hücrelerinin titrediğini hissetti. İshak'ın Bahşı'yı bildiği hâlde kendisinden gizlediğine inandı. Bunun için ona kızmalı mıydı, kestiremedi. Öte yandan Bahşı'nın neden İstanbul'da bulunduğunu sordu kendine. *"Beni arıyordu!"*

Kaknusia gözlerini yumdu ve yıllar yılı aranmış olmanın hazzını bir an için dimağında hissetti. Onca hasrete bedel bir mutluluk anı. Anka'yı toprağa vermek hariç sanki bütün ıstırapları o kısacık an içinde üzerinden arınıp gitmiş gibiydi. Neden sonra gözlerini açıp Mahmut Dede'ye baktı. İçini yokladı. İshak yahut Bahşı, hangisine kavuşmak istediğine karar veremezdi, seçim yapacak durumda olmadığını düşündü. Mahmut Dede'nin merak dolu bakışlarına da bir açıklama getirmesi gerektiğini biliyordu:

"Evrennik İshak mutlaka çok iyiydi ama istesem de onun helali olamam artık efendimiz?"

"Hmmm... Neden peki?"

"Dün evden çıkıp gitti. Gidişinden anladım, gayrı dönmeyecek."

"Dönmesini istiyor musun?"

"Bilemiyorum efendimiz, ondan şefkat gördüm, iyilik gördüm, yakınlık gördüm... Bilemedim, hakkını mı çiğnedim? Kimsesiz zamanımda kimsem, ihtiyaç zamanımda ihtiyacım oldu, kızım doğduğunda babalık etti... Nankörlük olmasın diye sonunda ona döşeğimi teklif ettim ama bu sefer de o teklifime yanaşmadı. Bilemedim, efendim, hiç bilemedim... Başıma gelenler İshak'tan mıydı, Bahşı'dan mı bilemedim. Çektiğim sevgi miydi, aşk mıydı bilemedim. Zamanı kaybettim... Şimdi bile bir girdaptayım, çıkamıyorum. Sahilim neresi bilemiyorum. Dalımı toprağa verdim, tutunamıyorum, varlığımı yitirdim, kayboldum, ayaklarım kayboldu, yürüyemiyorum."

"Allah ayaklarını aldığı kuluna kanat verir kızım! Kararlı ol."

"Bir güvercin kadar kararsızım efendimiz. İshak yahut Bahşı'nın çevreme saçtığı taneciklerle ayakta kalmaya çalışıyorum. Hangisi benim için tuzak, hangisi azık bilemiyorum. Bildiğim o ki İshak'ı istesem de artık onu kaybetmişim."

"Peki Bahşı'yı bulmak ister misin?"

"Bahşı? Benim Dülger Yunus'um!.. Yıllarca gelmesini beklediğim kurtarıcım; zincirlerimin anahtarı..."

"Önce, evladım, beş yıl evvel sana onu buldurmadığım için beni bağışlamanı dileyeceğim. Öyle bir zamandı ki sen Lâlzade'nin hastalığıyla uğraşıyordun ve Bahşı da sultanın gözdesi, caminin tamamlanması için pervazlar, kafesler, kündekâriler yetiştirmeye çalışıyordu. Şehirdeki herkes gibi o da camiyle meşguldü. Sultan Ahmet bir an evvel içinde ibadet etmek istiyordu. Böyle bir vakitte dülger ustasına gidip seni anlatmaya cesaret edemedim. Hem anlatsam huzurunu kaçırmaktan gayrı ele ne geçecekti? Cümle âlem seni Evrennik İshak'la evli biliyordu. Üstelik gelinlik kız sahibiydin. Bahşı da o günlerde saray hizmetkârlarından biriyle görüşüyordu; seninle aynı gemiye binen kızlardan biri; Gunala. Onu hatırladın mı?"

Kaknusia asık bir suratla başını iki yana sallamakla yetindi.

"Dur, hemen suratın asılmasın! Zannımca kazadan ikisi birlikte kurtulmuş ve yolları öyle birleşmiş. Kız bunca zaman evlenmemiş ama Bahşı da senden umudunu kesmediği için hiçbir gün ona umut vermemiş. Ta ki..."

Mahmut Dede susmayı tercih etti. Bahşı ile Gunala'nın şu günlerde evlenmeye hazırlandığını söylemenin kimseye yararı olmayacaktı. Yine de Kaknusia, Gunala adına dair içinde bir kıskançlık hissetti. Bahşı'yı kaybettiğini düşündü. *"Asla!"* Bunca yıl bekledikten sonra... Onu tam da bulduğu anda... Hayır, yirmi yıllık hayalleri arasında hiç böyle bir görüntü yoktu. Kendisi Bahşı'yı beklemişti madem Bahşı da beklemiş

olmalıydı. Bahçesaray'ın buğday kokulu akşamında böyle kavilleşmişlerdi. Anka'nın acısından sonra böyle bir haber içindeki korları tutuştururdu. İçinin derin yangınlarından yeterince canı yanmıştı. Başını ellerinin arasına alıp iki yana salınarak Bahşı'nın başka biriyle olma ihtimalini düşündü. "Gunala!" diye sayıkladı. Onu hatırlamaya çalıştı. Hatırlayamadı. Sonra Bahşı'nın mutluluğunu düşündü. *"Elbette!"* Bu durumda Gunala ile rekabet etmesi gerekmezdi. Ama yıllar yılı bekleyip tam bulduğu anda onu kaybetmenin de dayanılır bir dert olmayacağını anlayabiliyordu. "Kader, ah kader!.." Üşüdüğünü hissetti. Tedirgin oldu. Bu kadar ıstırap içinde bunca çaresizlik... İnsan böyle bir zamanda hiçbir şey için doğru karar veremezdi. Mahmut Dede'ye, bir yol göstermesini bekler gibi baktı. Ne söylese, hangi yolu gösterse razı olacaktı sanki, olanlara ve olacaklara teslim... Mahmut Dede yüreğini okudu:

"Gönül şeker istiyor, hekim perhiz diyor..."

"Öyle, efendimiz!"

"O hâlde hiç çekinme, fırsat eldeyken var ona, sevdiğini söyle."

Evet, içinden Mahmut Dede'nin dediğini yapmak geçiyordu ama sonra teklifin olmazını oluruna tercih etti:

"Yaşım kemali çoktan aştı efendimiz. Bunca yıldır hasretiyle dost olduysam, geri kalan ömrümde de dostluğa vefa gösterir, şu Gunala denen hatunla saadetine gölge düşürmem. Gayrı toprağa verdiğim kızımın yasıyla yoldaş olur, tekrar susarım. Bahşı Bey beni unutup başkasını sevdiyse yapacak bir şeyim kalmamıştır. Kalp bir tek bende mi vardır, istediği kadar çırpınsın, kan yutar kızılcık şerbetine sayarım. Hem eğer yeniden kadıya gidip nikah istersem bir esir olduğum da ortaya çıkabilir. O vakit her şey daha fenaya çıkar."

"Elbette karar senindir, lakin bilmelisin ki ıtıknamen Bahşı Bey'dedir."

Kaknusia duyduğuna inanamadı. Eğer ıtıknamesi Bahşı'daysa kendisini aramak üzere İstanbul'da olduğuna da inanması gerekirdi. Kalbinde saadet hissetti. Mahmut Dede'ye minnetle baktı.

"Bundan emin misiniz, efendim?"

"Öyledir. Lakin ıtıkname bir teferruattır kızım, önemli olan kalp huzurudur. Kalplerin sükuneti ve huzuru da sevgiliye itaatledir. Bunun hilafına davranırsan kalbin sana ihanet de edebilir?"

Kaknusia yine de her şeyi kadere terk etmeyi seçti:

"İtaat yahut ihanet!.. Çarem yoktur efendim. Yurdumdan kaçırıldığımda koruyanım, denize düştüğümde canımı bağışlayanım nasıl bir kader yazdıysa gayrı öyle olsun."

"Yalnızlık Allah'a mahsustur evladım. Kızını kaybettiğin, İshak'ın da talakı terk ettiği bir zamanda sevdiğinle aile olmak kurtuluşun sayılır. Henüz iş işten geçmeden, Gunala Hatun ile Bahşı Bey birbirine yabancı iken... Unutma, medeniyetimizin en güçlü kelimesi, en mukaddes kavramı ailedir. Aile berekettir, sevinçtir, saadettir."

"Gunala adını bilip dururken bunu yapacağımdan emin değilim efendimiz. Gerekirse kararı Bahşı Bey versin; değil mi ki benden haberdardır... Şimdilik matemim bana dost olarak yeter!"

24. Bölüm

ÖZGÜRLÜK SEVGİLİYE KÖLE OLMAKTIR

8 Haziran 1616

Seyir köşkünde canını oyalıyor, insanlar biten camiyi izlerken o içinden çıkamadığı dertleri alıp veriyordu. Zihni elbette yine Kaknusia ile meşguldü. Yedi gündür kâh susuyor, kâh sesli düşünüp planlar kuruyor, bozup yeniden kuruyordu. Yedi gün evvel Evrennik İshak'tan ayrılır ayrılmaz ıtıknameyi koynuna sokup Galata Mevlevihanesi'ne koşmuş lakin Mahmut Dede'nin çilede olduğunu, ancak yedi gün sonra insanlarla görüşmeye başlayacağını öğrenmişti. "Yarın çilesi dolacak... Kaknusia'yla görüşmeden..."

"Efendim!.. Geldim..."

Bahşı irkilerek geriye döndü. Gunala!.. Acaba sayıkladığını duymuş olabilir miydi? Birden eli ayağına dolaştı. Kaknusia'yla görüşüp fikrini öğrenesiye kadar Gunala'ya kapılarını ve pencerelerini örtecekti. Onu gücendirmek de, kandırmak da istemiyordu. Yalan da söyleyemezdi. Bu gün de evlilik bahsini açmasına fırsat vermezse yarın her şey ayan olacaktı. Hem sayıkladığını örtmek, hem de konuşmayı maksadından saptırmak üzere ön aldı:

"Hoş geldin Gunala! Söylesene, sultanın şu rüyası meselesi de nedir?"

Gunala buluşmanın sevinçli heyecanıyla ceylan gözlerini süzüp anlattı:

"Sormayın efendimiz, sarayda herkes bunu konuşuyor. Yatağından dehşetle doğrulmuş; nefes nefese... Bütün bedeni

alev alıyor gibi, bir yangın, bir yangın imiş. Yatağı, yastığı terden su gibi ıslanmış. Uyanırken neredeyse boğulacakmış."

"Ne görmüş!"

"Onun kadar dinine düşkün birinden umulan rüyayı elbette, Rasul-i Kibriya Efendimizi. Hani sizin Mısır'dan getirdiğiniz ayak izini caminin mihrabına koydurtmak istiyor ya..."

"Evet, mihrabın sol yanındaki mermer sütunda yeri ayrıldı bile, gömme camekânını ellerimle yaptım..."

"Hah işte, rüyadan sonra artık o camekâna ayak izini koyamayacakmış!"

"Nasıl?"

"Düşünde bütün İslâm devletlerinin sultanları büyük bir salonda divan toplamışlar. Hz. Peygamber de dört halifesiyle birlikte o divana kadı imiş. Sultanlar sırasıyla Rasulullah'tan bir şeyler istiyorlarmış. Sağ olanlar İslâm'ın zaferi için himmetini, ölü olanlar şefaatini... Derken sıra Sultan Kayıtbay'a gelmiş..."

Bahşı, Kayıtbay adını duyar duymaz irkildi. Mısır'da yaşadıklarını hatırladı. Çıkan fırtına ve denizde başlarına gelenler... Gunala'nın ağzına bakakaldı:

"Yaaaaa!..."

"Ya! Kayıtbay ayağa kalkıp demiş ki; 'Yâ Rasulallah! Senin şer-i mübînin üzre şu Osmanoğlu Ahmed kulunla davam vardır, huzura davet eyle.' Rasulullah, 'Elbette, Ahmet benimdir, Harem-i Şerîf'e hizmet etti, buyursun!' demiş. Sultan Ahmet derhal 'Lebbeyk ya Rasulallah!' deyip huzura varmış. Sonra aralarında şöyle bir muhavere geçmiş:

— Ne dersin Ahmet, hakkında şikâyetçiler var!

— Buyursunlar ya Rasulallah!

Rasulullah Kayıtbay'a dönmüş:

— Dava eyle ey Kayıtbay!

Kayıtbay başlamış:

— Yâ Rasulallah! Dîn-i mübînin uğruna nice gazâlar eylemiş bir mücahidinim. Gazâ malıyla sayısız camiler inşa ettirdim, malûm-ı saadetindir. Kahire'de bir câmi daha inşâ edip ahiret evi için de bahçesinde kendime bir türbe yaptım. Sonra senin neslinden Seyyid Alî Ebtâhî'den kırk bin altına senin mübarek ayak izinin taştaki nakşını alıp altın bir mahfazayla türbemin içine koydum. Arzum oydu ki senin ayak izini ziyaret edenler bana da bir Fatiha okusunlar ve ben de rahmet bulayım. Lakin şu zalim Sultan Ahmet siz efendimin ayak izini gasp edip götüreli rahmetten mahrum kaldım. Ferman senindir!

Rasulullah Sultan Ahmet'e dönmüş:

- Ne dersin Ahmet'im?

Evet ya Rasulallah! Hâlâ vekîl-i mutlakın, halifen ve Haremeyn'inin hizmetkârı benim. Duymuşum ki Kayıtbay kardeşimin camileri ve türbesi zamanla hasar görüp tamire muhtaç olmuş. Türbe hasarlı ve harap olunca da siz efendimizin mübarek ayak izi orada tamizliğe riayet etmeyen fellahlar içinde kumlara batıp tozlanmaktadır. Halifeniz olmam ve size karşı hissettiğim muhabbet gereği onu getirip din-i mübin adına yaptırdığım camiye koymayı arzuladım ve vakfettim. Emir ve ferman siz Fahr-i Kâinat Efendimizindir.

Kayıtbay atılmış:

— Bre Ahmet, eğer samimi bir vakıf mütevellisi olsaydın, benim bıraktığım eserlerin geliriyle o eserleri tamir ettirirdin de, kendi hazinene hisse çıkarmazdın.

Rasulullah Sultan Ahmet'e buyurmuş:

— Ahmet'im, hayra vesile olan, yapan gibidir. Muhabbetinin sana yaptırdığı bu amelden dolayı yeterli sevaba nail oldun. Lakin ümmetimden Kayıtbay'ımın gazâ malıyla aldığı ayak izimi tez vakitte yerine gönder, gerisi sana kalmış!

Rasulullah böylece mahkemeyi kapatınca Sultan Ahmet kan ter içinde uyanmış. Görmeliydin Bahşı Bey, gecenin bir

yarısında bütün saray uyandırıldı. Baktık, etrafta bir koşturmacadır gidiyor. Şeyhülislam Zekeriyâ Efendi'ye, Nakîbüleşrâf Kudsî Efendi'ye ve Kara Sünbül Alî Efendi'ye birer ulak gönderildi. Aziz Mahmut Hüdayî Efendi için de Üsküdar'a bir kayık çıkarıldı."

"Elbette! Sultan Ahmet Aziz Mahmut Hüdayî'siz olur mu?"

"İşte! Sabah namazında herkes toplanınca sultan onlara rüyasını anlatıp yormalarını istemiş. Hepsi önce başlarını yere eğmişler. İçlerinden bazıları sultanın ayak izini üç senedir hazinesinde saklayıp arada sırada ziyaret ettiğini biliyorlarmış. Meğer ne zaman ayak izinden bahsedilse sultan heyecanla caminin duvarına koyduracağını anlatır dururmuş. Böyle bir rüya sultanın bütün hayallerini yıkmış. Belki bir çıkar yol bulurlar diye rüyasının tabirini istemiş. Ama rüya açık işte, hangisi ne söylesin. Nihayet hepsinin adına Aziz Mahmut Hüdayî emaneti derhal yerine göndermesi gerektiğini dillendirebilmiş. Sultan yine ağlamaya başlamış..."

Gunala konuyu uzattıkça Bahşı Kaknusia'yı düşünüyor, onu gördükten sonra vereceği kararın karşısındaki şu neşeli kadını üzeceğine hayıflanıyordu. Anlattıklarıyla ilgili görünmek üzere öylesine geçiştirdi.

"Ağlamış demek!"

"Siz ağladığını boşverin de hemen bir sandık daha çatmaya bakın! Ayak izi geri giderken geldiği gibi gitmeyecektir elbette."

Gunala'nın hakkı vardı. Ayak izi Mısır'a giderken yanına neler konulacaktı kim bilir? İpek halılar, billur şamdanlar, tavan ve duvar süsleri vs. vs. En önemlisi de Gunala'nın dediğiydi. Sultan Kadem-i Şerif için bir iki gün içinde mutlaka Osmanlı'ya yakışır ihtişamda bir mahfaza isteyecekti. Hayalinde üzerine kalemkârî altın kakmalar konulan, pırlanta ve mücevherlerle minelenmiş bir sanduka canlandırdı. Şairin biri Arapça bir tarih düşürecek, bir hattat onu yazacak, bir

hakkak tarih kıtasını mahfazanın duvarına altın veya gümüş harflerle kazıyacak, velhasıl Mısır'da Osmanlı'yı temsil edecek ihtişamlı bir mahfaza gönderilecekti. Ve böyle bir mahfazayı sultanın şehrinde Dülger Bahşı'dan gayrı yapacak kişi yoktu. Bahşı tam o anda mahfazanın neresine Kaknus nakşı koyması gerektiğini düşündü. Şuur gerisinde Kaknusia ile o derece meşgul olduğunu hissetti. Gunala bunu anlarsa mahcup olabilirdi. Çünkü heyecanla anlatmaya devam ediyordu:

"Herkes dağılınca sultan hazine odasına inip önce ayak izinin balmumuna bir kalıbını çıkarmış. Marangozhaneye varıp en yufka ceviz tahtasını bulmuş. Kalıbı üstüne koyup bir ayak izi kesmiş. Eyüp Sultan'da ayak izini başında taşırken söylediği şiiri kalıbın çevresini dolanacak şekilde talik hatla yazmış; iyi hattattır malum."

"İyi şair olduğu gibi."

"Şüphesiz. Sonra ortasına bir gül deseni nakşetmiş. Bütün bunları Rasulullah aşkıyla ağlaya ağlaya yapmış. Kuşluk vaktinde onu kafes arkasından gördüğümde gözü kanlı kanlıydı ve başında da sorguç yerine o kestiği kalıp vardı. Şiir gayet güzel okunuyordu:

Nola tâcım gibi başımda götürsem dâim
Kademi resmi durur hazret-i şâh-ı Rusül'ün
Gül-i gülzâr-ı nübüvvet o kıdem sâhibidir
Ahmedâ durma yüzün sür kademine o gülün"

"Gunala! Bir mümin, peygamberi sevince böyle sevmeli işte! Aşk buna derler..."

"Evet efendimiz, benim size, sizin de Kaknusia'ya beslediğiniz aşk gibi!"

Bahşı yıldırım çarpmışa dönüverdi. Eli ayağına dolandı. Gunala neler söylüyordu böyle? Önce duymazdan ve bilmezden gelmeyi düşündü. Çifte hamle yemiş bir savaşçı gibiydi. Her iki darbe de kolay hazmedilemeyecek cinstendi:

"Kaknusia mı dedin? Nasıl yani..."

Gunala işini kolaylaştırdı:

"Efendimiz, hayli zamandır Kaknusia'dan haberim var. Az evvel adını sayıklıyor olmanıza da artık şaşıracak değilim. Müdeccen Derviş'ten de Kulaksız Kabristanı'nda olanları öğrendim. Bilin diye söylüyorum; Galata Mevlevihanesi'ne de gittim. Sizin aradığınız Kaknusia'yı tekkenin harem kısmında uzaktan gördüm ve emin oldum. Gemideki kızdır kendisi. Ayrıca Mahmut Dede de çileye falan girmiş değil, sizinle görüşmek için Kaknusia'nın yedi günlük yasını bekliyor. Yani yarın oraya gittiğinizde muhtemelen sizi Kaknusia ile buluşturacak!"

"Yarın caminin açılış merasimi biter bitmez gidece..."

Bahşı boş bulunup söylediği cümlenin sonunu getirmedi. Gunala gelip Bahşı'nın elini iki elinin arasına aldı. İşini kolaylaştırmaya ve nazikçe kalbine girmeye çalışırıyordu. Elinin sıcaklığını hissetti. Teselli gibi...

"Efendimiz! Kaligra Sultan Tekkesi'ndekilere sizin esiriniz olduğumu söylediğimde kalbimi de size kul yazdıracağımı bilememiştim. Bedenimin efendisi olarak bana öyle şefkatli ve dürüst davrandınız ki sonunda gönlümü size köle olmaktan alıkoyamadım. 'Ben Bahşı Bey'in esiriyim!' deyip duran dilim değil, kalbimdir. Benim güzel ve şefkatli Safiye Sultan'ım size olan ilgimi fark edince beni sizinle evlendirmeyi teklif etti. Bunun tek taraflı bir aşk olduğunu söyledim. Öfkelendi, İstanbul'u size zehir etmeyi düşündü. Karşı çıktım. Benim herkesten kaçıp tenhalarda acı çektiğimi gördükçe üzülüyordu. Siz esirciler kethüdasına Kaknusia'yı sorarken o da beni, Speranza nam kira kadının yanına takıp 'Kimdir şu kız, bulun bana!' demişti. Kendisi de esir ocaklarını tek tek gezdi. Esirciler kethüdası kızın ıtıknamesini taşıyan birinden bahsediyordu. Itıknamenin sizde olduğunu biliyordum. Sizi ele veremezdim. Sonunda Safiye Sultan'ıma 'Sonuç elde edemedik efendimiz, kazada ölenlerle birlikte

ölmüş olmalı!' demeyi tercih ettim. Yalan!.. Lakin esirciler tariflerimize uyan bir kızdan bahsetmeye devam ettiler. Bereket versin o da dilsizdi ve bir gece kaçıp gitmişti. İçime kurt düştü. Acaba, dedim ve dilsiz kızı bulmak için İstanbul kazan ben kepçe kirayı yanıma takıp durmadan dolaştım. Siz beni sarayda hizmetli sanıyordunuz ama ben İstanbul konaklarında, eşraf evlerinde bohçacılık yaparak Kaknusia'yı arıyordum. Sokakları dolaştıkça onu düşünüyor ve hem size, hem ona acıyordum. Öyle oldum ki bir gün karşıma çıkıverse veya ben onu buluversem 'sevgilimin sevgilisidir' diye ona hürmet bile edecektim. O sırada Safiye Sultan esir ocaklarına haber uçurdu. Dilsiz kızı soran olursa bilmek istediğini söyledi. Sizin aradığınızı biliyorduk. Derken bir başkası ortaya çıktı. Ases bölüğünden bir yeniçeri, Evrennik İshak. Bu sefer İshak'ın peşine düştüm. Safiye Sultan da hafiyelere takip ettirdi. Kanlıca taraflarında bir işler çevirdiğini öğrendik. Sultanım Kanlıca'daki eve bir kadın hafiye gönderdi. Dilsiz kızı orada bulduk. Meğer hamileydi. Bir yeniçeri neferi, evlenmesi yasak olduğu halde sevgilisini kapatma diye tutuyor diye düşündük. Sultanım bana bir emir verdi:

'Git, dilsiz kızı gör, eğer bahsettiğin Kaknusia ise zina suçlamasıyla her ikisinin de hakkından gelinmesini buyuracağım, artık o arada başlarına ne gelirse! Böylece seni de Bahşı Bey ile baş göz edebileyim.'

Ne diyebilirdim? Ne yapmalıydım? Safiye Sultan'ımın bunları benim için yaptığını biliyordum. Kanlıca'ya gideceğim sırada bir haber geldi. Evrennik İshak sevgilisini alıp Galata'da bir ecnebi evine taşımıştı. Orada kaybolmalarının daha kolay olacağı belliydi. Bir hafiye bir gün beni Galata Mevlevihanesi'ne götürdü. Aradığım dilsiz kız oradaymış. Kira kadınla birlikte faytondu, kayıktı, küfeydi derken acele Galata'ya vardık. Peçemi sıkı sıkıya kapatarak etrafı gözledim. Evet, oydu. Gemiden göz aşinalığım olan Kaknusia... Ama ko-

nuşmasını nasıl kaybetmişti, anlayamadık. Orada sahte bir nikâhla evlendiklerini öğrendim. Peydahladıkları çocuğa bir baba lazım diye düşündük. Bebeğe acıdım ve onları Safiye Sultan'ıma gammazlayamadım. Başkasıyla evlenip bebek yapan Kaknusia'yı da artık sana layık görmedim. Zaten kalbime de söz geçiremezdim. Birkaç yıl böyle geçti. Itıknamesini yırtıp atmanızı bekleyip durdum. Arada haberler de alıyordum elbette. Evrennik İshak velinimeti Sülün Mustafa sayesinde terfi edip çorbacı olunca evini Langa Bostanı civarına naklettmişti. Onları rahat bıraktım. Derken yıllar akıp gitti. İshak'ın evlenme yasağı kalkmış, yaşı kemale ermişti. Siz bir yandan şehzadelerin tomak eğitimi, diğer yandan dülgerlikle ilerliyordunuz ve ulaştığınız her noktada hâlâ onu arıyordunuz. Safiye Sultan'ı oyaladıkça oyaladım. Siz onu arayıp dururken bunun aksine davranamazdım. Bekledim, hep bekledim. Müdeccen Derviş'in ağzını araya araya hep umutla bekledim. O yıllarda neler çektiğimi bir ben bilirim bir de Tanrı'm. Derken Safiye Sultan'ımın devri kapandı, Sultan Ahmet tahta geçti ve hanımımı eski saraya hapsetti. Giderken beni de götürmek istedi. Yalvardım, yakardım sarayda kaldım."

"Neden peki?"

"Haftada bir de olsa tomak talimi için saraya geliyordunuz, uzaktan da olsa sizi görebilmek..."

Gunala'nın artık gözlerinden yaşlar ardı ardına dökülüyordu. Bahşı çok şaşkındı. Yıllardır Kaknusia ile o kadar meşguldü ki çevresinde neler olup bittiğini hiç fark edememişti. Gunala'ya baktı. Hâlâ elini avuçlarının arasında okşayıp duruyordu. Kırkına merdiven dayamasına rağmen göz kamaştıran ihtişamlı güzelliğiyle sanki merhamet dilenen bir çocuktu ve çözülmüştü. İtiraflarının sonu gelmiyordu:

"Derken Langa'daki evi keşfettiniz; tam cami inşaaatı başladı artık kendini işine kaptırır Kaknusia'yı unutur diye umutlandığım sırada. O akşam vaktinde, onu uzaktan gör-

müştünüz. Sizi onun Kaknusia olmadığına inandırmanın herkes için yararlı olacağını düşündüm. Ne de olsa Kaknusia evliydi. Onu evliyken bulmak sizi daha da üzecekti. Elbette onunla karşılaşmanız da beni üzecekti. Langa'dan yaralı getirilmiştiniz. Ertesi gün benim gidip Kaknusia'yı bulmamı istediğinizde içimin nasıl yandığını anlatamam. Yüreğimin bir yanı sizin istediğinizi yerine getirmeyi, diğer yanı kendi istediğini yapmamı arzuluyordu. Gitsem size yalan söyleyemezdim, gitmesem emrinize itaatsizlik olurdu. Yaranız zaten sizi yatağa bağlamıştı. Gitmeyi ertelemeyi akıl ettim. Ertesi sabah Evrennik İshak'a bir pusula gönderdim, eğer Lâlin'i kaybetmek istemiyorsa onu derhâl alıp götürmeyi öneren esrarengiz bir pusula. Artık pusuladan mı, yoksa kendisi zaten bir şeyler sezmiş de ondan mı, bilmiyorum birkaç günde..."

"Bir haftada!"

"Bir haftada evi boşalttı. İzini bulmam zor değildi. Galata ve Mevlevihane... En iyi gizlenebilecekleri yerler."

"Ve bana haber vermedin, öyle mi?"

"Kaç kereler haber vermeyi veya odanızdaki sergende sakladığınız ıtıknameyi alıp Evrennik İshak'ın adresiyle birlikte bir kadıya vermeyi aklımdan geçirdim. Herhangi bir kadı, ıtıknameyi görüp Kaknusia'nın da adresini öğrendiğinde belki onu size getirebilirdi. Ama ya getirmezse, ya evli bir sevgiliyle ortada kalakalırsanız diye düşündüm. Üzülmenizi istemedim. Yapabilemedim. Belki de yapmak içimden gelmedi. Aşk, efendimiz, aşk... Size esiriniz olacak kadar âşıktım, dayanamazdım."

Gunala Bahşı'ya ilk kez aşkını itiraf ediyordu; kendisine sarılacağını umdu lakin Bahşı birden avucundaki elini çekiverdi. Karmaşık duygularla birbirlerinin yüzüne baktılar. Gunala Bahşı'nın gözlerinde bir öfke bile gördü. Artık çevresinde döndürülen dolapların farkında olmamanın şaşkınlığından mı, yoksa sırf kendisini sevdi diye onunla evlenmeyi

düşünecek kadar değer verdiği Gunala'nın bu dolaplara alet olmasından mı kaynaklandığını anlayamadığı bir öfke. Ne diyeceğini bilemedi. Onun yerine Gunala dedi:

"Yıllarca bekledim efendimiz, beni fark etmenizi bekledim. Artık canıma tak etti, dünyadan bezdim. Gayrı ne olacaksa olsun..."

Bahşı ona bakıp haline biraz üzüldü, biraz kırıldı. Ona kızmak içinden gelmiyordu. O sırdaşıydı, yoldaşıydı... Yılları birlikte elemişlerdi. Her dediğini yapan birisi olduğunu, esiri olduğunu biliyordu. Ne desin, ne etsin kestiremedi. Sesindeki kararlılığa ve öfkeye bakılırsa onun bir planının olduğu da belliydi. Renk vermeden düşündüklerini öğrenmek iyi olacaktı:

"Gunala, benim kadim yoldaşım; ne olmasını temenni ediyorsun?"

"O kararı yıllarca veremedim hiç, efendimiz; şimdi de verecek değilim. Belki siz verirsiniz diye umuyorum. Dileğim o ki..."

Gunala cümlesini tamamlamadı. Gözlerindeki yaşları silmekle yetindi:

"Nedir dileğin Gunala?"

"Efendimiz, yıllarca evvel, Karadeniz'in sularında çırpındığım o gün size tutundum. Başka kimsem olmadı. Aradan yıllar geçti, iki ruha sahip gibi yaşadım hep; biri sizin, diğeri benim için. İkisinden birini tercih etmem gerektiğinde sizinkini tercih ettim, şahidimsiniz. İşte o yüzden şimdiki dileğim, sizinle yüz yıl yaşayıp aynı anda ölmektir. Öldükten sonra da selviliklerin altında komşu olmayı nasip etsin Tanrı'm."

Bahşı'nın gözleri doldu. Ne yapması gerektiğini kestiremiyordu. Gunala'nın aşk tutkunluğunu yabana atamazdı. Bir delilik yapmasından korktu. Kaldı ki şu dünyada kimsesiği olmayan biriydi. Dediği gibi kendisine tutunmuş, uğrunda hiçbir ferakârlıktan çekinmemişti. Gözü pekti ve aklına koyduğunu yapardı. Bütün bunlar, içinde ona karşı hem bir

merhamet, hem de ürküntü hissetmesine yol açtı. Keşke bunları bir hafta, bir ay, bir yıl evvel söyleseydi ona kucağını açması, aşkını fark edemediği için özür dilemesi daha kolay olabilirdi ama şimdi; tam da Kaknusia'yı bulmuşken... Yarını yaşamadan Gunala'nın arzusuna cevap verecek durumda olmadığını düşündü. Yumuşak huylu atın şaha kalkmasından çekinmek gerekirdi. Güven ve sevgisini sonuna kadar karşısındakine açan insanların kırılması çabuk, affetmesi de zor olurdu. Gunala'nın sevgisi oranında bir öfkeyle hareket edebileceği ihtimalini düşündü. Bakışlarından bunu okudu. Onu umutlandırmak da istemiyordu. Belki bir parça umudunu kırmak iyi olabilirdi. Sitem dolu bir sesle sordu:

"Kişi hem sevdiğini söyleyip hem de sevdiğinin ardından iş çevirir mi Gunala?"

"Efendimiz, insan benimki gibi bir acıya maruz kalınca aşk uğruna her şeyi yapabileceği bir tür özgürlük hissediyor, aşk uğruna..."

"Oysa ben senin 'Özgürlük sevgiliye köle olmaktır!' dediğini hatırlıyorum."

"Yıllar yılı esaretimi elinde tutan efendim mi söylüyor bunu?"

"Hatırla Gunala! Bana özgürlüğünü kendi elinle vermek istediğinde karşı çıkmıştım!"

"İşte benim asıl çilem de bu; beni özgür bırakmanız!.. Siz beni hiçbir vakit..."

Gunala cümlenin sonunu getirmedi. Pişmanlık duymuşcasına dudaklarını ısırdı. Gözyaşlarını sile sile ardına bakmadan uzaklaştı.

25. Bölüm

BUĞDAY KOKUSU

10 Haziran 1616

Geçmek bilmeyen bir gece... Sabretmek, dağı sırtına almak gibi... Üstelik buğday mevsiminin başında... Cuma salaları veriliyordu. Biraz sonra sultan hazretleri camiyi teşrif edecek, Cuma kılınacak, ardından açılış merasimi için dualar eşliğinde kurbanlar kesilerek namaz kılınacak ve ziyafete geçilecekti. Binlerce kişi yemeğe oturduğu anda buradan ok gibi fırlayıp Galata'ya varacaktı, Mevlevihane'ye... Akşamdan dış avluya otağlar kurulup padişahın tahtı konulmuş, vezirler, âlimler ve devlet erkanı için verilecek ziyafette yerler belirlenmişti. Seyir köşkünü yeniden gözden geçirdi. Her şey yerli yerinde hazırdı. Sultan şu kürsüye çıkacak, tebaasına sevincini anlatacaktı. Elbette kıble duvarına Rasulullah'ın ayak izini koyamadığı bir cami kendisini ne kadar sevindiriyorsa. Oyalanmak üzere çevresine bakındı. Hiç görmediği bir izdiham... Bütün İstanbul meydana akmış gibiydi. Kalabalık, kalabalık... Cemaat mi camiye hayran, cami mi cemaate, kestiremedi. Heybetli bir mabet ve ihtişamlı bir insan seli... Tarihin olumlu olumsuz bütün yüküne boyun eğen Ayasofya'nın hemen karşısında mücevher gibi parlayan bir abide... Türklük için millî bir kimlik, İslâm için bir payitaht mührü. Marmara'dan şehre gelen ecnebi gemileri artık Ayasofya'dan önce onun kubbelerini görecekler. Altı minaresi ve kademe kademe ihtişamıyla şehre ziynet olacak. Bin sekizyüz yükten fazla akçe harcanmış bir güzellik. İşten anlayanlar yalnız-

ca çinilerinin bu değerde olduğunu söylüyorlardı. Sultan iç mekânda ille de çini istemiş, Sedefkâr Mehmed Ağa da çinileri ışığın çok iyi kullanılmasına imkân tanıyan mavi bir aydınlığa dönüştürmüştü. Beş yıl boyunca İznik ve Kütahya'nın bütün tezgâhları ve ustaları Sultan Ahmet'in camisi için çalışmış, harika eserler üretmişlerdi; bahar dalları gibi, lâlesi, sümbülü, narçiçeği ve akantuslarıyla...

Cuma vakti yaklaştıkça meydandaki heyecan artıyordu. Muhtelif tarikatların şeyh ve dervişleri öbek öbek, neyler, kudümler, ilahiler, âyinler, duraklar, tevşihler derken revnaklı anlar yaşanmaya başladı. Onların çevrelerini alan her millet ve her cinsten insanlar... Esnaf şahbazı, ırgat civeleği, bekâr uşağı, zapır yanaşma, manav güzeli, kimi tüysüz kimi duman duman yanaklı, kimi dört kaşlı yiğitler, ustalar, efendiler, ağalar. Kadınlara ayrılan kısımda sevincin vecde gelen gözyaşları...

Bahşı, camiye dıştan hayran olan İstanbulluların az sonra içine girdiklerinde dillerini yutacaklarını düşündü. Bilhassa halıları görenler Anadolu kadınının elinden böyle bir güzelliğin çıkabildiğine inanamayacaklardı. Ehl-i hıref teşkilatının Uşak'ta, Demirci'de, Gördes'te ve Bünyan'da dokuttuğu yüzlerce halı... Her biri altın tellerle süslenmiş ipek ve yün halılar.

Kalabalığa yeniden baktı. Saray çavuşları meydandaki nizamı sağlamakta zorlanıyorlardı. Sonra iç dünyasına döndü; gönlündeki ince sızıya... Gözleri Müdeccen'i aradı. Ankâ'nın yedisi için ikindi vaktinde dua okutacaktı, hafızları getirmiş olması gerekiyordu. Bir an Kaknusia'nın da burada olup duaya amin demesini temenni etti. *"Belki de gelir!"* İçinden öyle geçti. Hesaba göre bugün yastan çıkıyordu.

Salalar sonlanırken Ayasofya cihetinde bir hareketlenme oldu. Evet, Sultan Ahmet Han hazretleri, camisinin açılış merasimine geliyordu. Yanında da devlet erkanı, vezirler, ağa-

lar, âlimler, efendiler... Mimarbaşıyla birlikte sultanı karşılamak için ilerledi ve Osmanlı devletinin o an orada taze bir nefes aldığını düşündü. Sonra bir şeyi fark etti; herkes sultanın yeni sorgucuna bakıyordu. Üzerinde şiir yazılı ayak izi... Alışılmadık ve dikkat çekici. Halk hiç yadırgamamış gibiydi. Her namazını mutlaka cemaatle kılan, Hz. Peygamber'in adı anıldıkça ayağa kalkıp hürmetle salavat okuyan bir sultandan beklenmeyecek şey değildi. Adil ve dirayetli oluşu, halkına ve tebaasına daima iyi davranması, dosta samimiyet düşmana şiddet göstermesi halkın zihninde sanki hep çakılı duruyordu. Yaptırdığı cami şehre pek yakışmıştı. Daha birkaç yıl evvel harabe görünümdeki meydan halk için şenlenmiş, imar edilmiş, güzelleştirilmişti; şıkır şıkır... İslâm ülkesinde hayatın merkezi camiydi ve bu cami şehrin kalbine kutsal bir mühür gibi nakış vuruyordu. Bundan böyle her biri sınavdan geçmiş güzel sesli otuz altı müezzin şerefelerinde nöbetleşe ezanlar okuyacak, otuz hafız içinde hatimler indirecek, on musıkişinas naatlar okuyup münacaatlarda bulunacaktı. Siraclar, hademeler, kâtipler, kayyumlar derken ikiyüz kadar insan yalnızca bu cami için nefes alıp verecekti. Cami çevresindeki kargir odalar, çarşılar, han ve dükkânlar işleyecek, camiyle birlikte sebilhaneler, medrese, imaret ve darüşşifa halka hizmet sunacaktı. Bir külliyeden ne umulursa...

Sabır, sabır... Akşam olmadan Mevlevihane'ye varmalıydı.

Namaz öncesi sultan kısa bir konuşma yaptı, Aziz Mahmud Hüdayî hazretleri duada bulundu ve caminin bütün kapıları aynı anda açıldı. İnsanların camiyi ve avluları doldurmaları yalnızca beş dakikayı aldı. Meydanın tamamında tekbirler vardı. Cuma namazı o ihtişamla kılındı. Ardından Sedefkâr Mehmet Ağa, sultan ve maiyyetindekilere camiyi gezdirdi. Kıble duvarının yaslandığı mermer sütunda Rasulullah'ın ayak izi için hazırlanan gömme dolabın yerine mü-

senna mermerden fevkalade güzel bir kartuş yerleştirilmişti. Yaklaşık birbuçuk arşına iki arşın ebatında ve kahverengi müsenna damarlı bu nadide eser aynı mermerden kesilen dört dilimin simetrik yerleştirilmesiyle fevkalade güzel bir pano oluşturuyordu. Sultan onu seyrederken hasret gözyaşlarını tutamadı. Onunla birlikte başta şehzadeler, sonra da diğerleri hüzünlenip ağlamaya başladılar. Peygamber sevgisiyle akan bu gözyaşları kalpleri yıkamak içindi. Sevinç gününde taşan duygular... Bahşı gün bitmeden aynı sevincin kendi kalbinde de dalgalanmasını istiyor, kafilenin ardınca ilerlerken mimarbaşının işini çabuk bitirmesi için dualar ediyordu. Sultan camiye hayran kalmış, gözlerinin önündeki güzelliğin her adımını Allah'ın Hâlık-Bârî-Musavvir isimlerininin tecellisi diye yorumluyor, cami zeminindeki on iki cins mermerden sanki on iki ayrı musıki tınlaması duyulmasını övüyor, her bir sütununun, dinin direkleri gibi yükseldiklerini anlatıyor, çinilerinin her bir çiçeğinde veya yaprağında kâinatın güzelliğinden nişanlar gösteriyordu. Mavi zemin üzerine sırma yapraklarla kuşatılmış güvez laleler, mor zambaklar, dumanî sümbüller... Ve bunların arasında camiye pek yakışan güzel yüzlü sultan, temiz kalpli müminler... Bahşı, bir camiye, bir sultana, bir de kalabalığa baktı. Yakutla zümrüt, inci ile mercan, ipek ile ibrişim, misk ile amber, gül ile sümbül kadar birbirlerine yakışmışlardı. Kaknusia'yı düşündü. Allah onu da kendisine böyle yakıştıracaktı inşallah. Sultan ile kendi arasında bir kader benzerliği hissetti. Caminin temellerinin atıldığı günü hatırladı. Allah yedi senede sultanı mürüvvetine erdirmiş, sevindirmişti. Kendisi de inşallah yedi sene evvel görüp de hayal sandığı Kaknusia'ya kavuşup o gün sultanla birlikte mürüvvete erecekti, öyle umuyordu. *"İnşallah!"*

Sultan camiyi gezmeyi bitirirken önden varıp seyir köşkündeki yerini aldı. Köşkün merdivenlerini tırmanmaya baş-

ladığında Şehzade Osman koşup tomak ustasına sarılmıştı bile. Sultan gülümsedi. Seyir köşkünde cami yapımında emeği geçenlere başta Sedefkâr Mehmet Ağa olmak üzere sırasıyla hilatler giydirilip hediyeler verildi. Herkes mutluydu. Bahşı hediyesini Şehzade Osman'ın elinden almıştı; altın bir kaknus... Bunu Kaknusia'ya sunmayı aklından geçirdi. Ah bir de buradan kurtulup Mevlevihane'ye gidebilse! Meydandaki kalabalık hiç eksilmiyordu. Halka verilen ziyafet sona ermiş, mevlithanların ve hafızların icra ettikleri programlar bitmişti ama halk uzaklaşmıyor, sevincin keyfini sürüyordu. Halkının gitmediğini gören sultan da iskemle istetmiş seyir köşkünde öylece oturuyordu; biraz camiyi, biraz girip çıkan halkı seyrederek... *"Neden gitmiyorlar sanki!"*

Sabır, sabır... Sultan ikindi namazını da seyir köşkünde kıldı. Ardından meydana hanendeler, cambazlar, hokkabazlar akın etmeye başladı. Bahşı artık diken üstündeydi.

Maalesef şenlikler gün batasıya dek sürdü ve iş işten geçti. Mevlevihane kapıları sırlanmıştı artık. Bahşı köpürüyordu. Derken dört bir yanda fenerler yanmaya, kandiller uyandırılmaya başlandı. Cami kubbesine kandillerden kaftan giydirilmişti. Halkın izdihamı eksileceğine artıyordu. Bahşı artık aldırış etmedi. Kaknusia'yı bulmak yarına kalmıştı.

Sultanın meydandan ayrılması yatsıyı buldu. Ve ardından seyir köşküne halk hücum etti. Bahşı gayet iyi niyet ve güleryüz göstererek herkesle ilgileniyor, insanların, dört bir yanından kandillerle aydınlatılmış camiyi daha iyi seyredebilmeleri için elinden geleni yapıyordu. Güler yüzünü bir sadaka farz etti ve herkesin gönlüne göre paylaştıkça paylaştı. Bunca sevinçli insan kalabalığını izlemek hoşuna bile gitmişti. Yarın o sevinçlilerden birinin de kendisi olacağını düşünüp gülümsedi. İstanbul bundan böyle başka bir şehre dönüşecekti, öyle düşündü. Sokaklarda, meydanlarda hayatın akışı Sultan Ahmet'in camisine göre yeniden şekillenecek

gibi görünüyordu. Eskiden beri isyanların, eğlencelerin, gösterilerin, merasimlerin mekânı olan Atmeydanı kimlik değiştirerek bir kez daha önem kazanmıştı. Seyyar satıcıların, bıçkınların, külhanbeylerinin, hafiyelerin uğrağı, halkın seyrangâhı, şehrin merkezi, piyasası... Bundan böyle zaman burada daha hızla akıp gidecek, günler hızla akşamı bulacaktı. Hatta kandilli geceler bile burada daha uzun yaşanacaktı. Şu ışıl ışıl camiye ve çevresine bakan herkes bunu görebilirdi. Halkın yatsı namazından sonra bile dağılmaya niyeti yoktu. Sultanın hazırlattığı ikramlar kapış kapış.

Sabır, sabır... Sonuna gelmişti.

Seyir köşkünün sultana ayrılan bölümünde nihayet gece yarısı olmuş, Bahşı da tenha kalabilmişti. Özünü sesten ve hareketten soyutlamış, kalbiyle başbaşa kendiyle hasbihal ediyor, ertesi gün için hayaller kuruyordu. Kaknusia'yı bulduğunda ne yapacağı, nasıl davranacağı, neler sorup öğreneceğine dair niyetleri vardı. Uzun ve tatlı niyetler... Böyle, böyle ne kadar zaman geçti bilmedi. Meydandaki hareketlilik ve ışıklar tamamen azalmış, halk evlerine dönmüştü. Avludaki tek tük ziyaretçilerin de köşkü terk ettikleri andı. Merdiven sahanlığında iki Mevlevi dervişi birbiriyle konuşuyordu. Bekledi. Köşkte son bir ziyaretçi kalmıştı; bir kadın; tamamen siyahlar içinde. Yarı karanlıkta yandan görünüşü camiyle bütünleşmiş gibi. Korkuluğa iki eliyle tutunmuş, sabit gözlerle caminin kubbe alemine bakıyor ve sanki içinden bir şeyler mırıldanıyordu. Bir tür dua, dilek, temenni, yakarış... Onu rahatsız etmemek için bekledi. Köşkü kilitlemek üzere kuşağındaki anahtarı yokladı. Gitmeye hazırdı. Dervişler birbiriyle fısıldaşmaya devam ediyorlardı. Kadına baktı. Önce, "Hatun, köşk kapanacak!" diye uyarmak geldi içinden, sonra beklemeyi yeğledi. Birden kadının elleri dikkatini çekti. Tam korkuluğun kirişindeki kaknus nakşına tutunmuş gibi... Dikkatle baktı; elleri nakışta geziniyordu, okşar gibi, sever gibi... Kalp

atışı hızlandı. *"Sen misin?"* Sessizce yaklaştı. Ellerine yeniden baktı. Nakşın kıvrımları arasında sanki mukaddes bir eşyaya dokunuş... Yüzünü görmek istedi. İki adım daha ilerledi. Aklından "Matemi bugün bitiyordu!" diye geçirdi. Belki de caminin tarihi açılışına şahitlik etmek istemişti. Hatta belki de kendini bulmaya gelmişti. *"Ah kader! O kadar lütufkâr mısın?"* Sahanlıktaki dervişlere baktı. Eğer o ise, bu gece vaktinde onu şu dervişler getirmiş olmalıydı. Yaklaştı. Artık nefesi ensesindeydi. Kokusunu içine çekti. *"Buğday!"* Ne yapacağını bilemedi. Dizlerinin dermanı kesildi. Çeyrek yüzyıl boyunca bu anı beklemişti ama şimdi ne yapacağını bilemiyordu. "Kaknuşşam!" diye kulağına fısıldamak geçti içinden? *"Olmaz!"* Sarılmayı düşündü. *"Hayır, hayır..."* İç geçirdiğini duydu. Ağlıyor muydu? Bekledi. Buğday kokusunu içine çeke çeke bekledi... O anda donup kalmayı diledi. Kıyamete kadar öylece donup kalmak... Acıkmadan, susamadan, konuşmadan, hareket etmeden... İçinde bir kararsızlık... *"İnansam mı, inanmasam mı?"* Elini uzatsa dokunabilecek kadar yakınındaydı. Uzatsa dokunabilir miydi? Melekler âleminden miydi, yoksa insanlar âleminden mi? Ayırdetme kabiliyetini yitirdiğini hissetti. Evet, buradaydı, derin iç geçirmelerini duymasa sultanın yeni camisine inmiş bir melek sanacaktı. Yarattıklarına sayısız güzellikler bahşeden Allah'a hamd etti; onu dünyaya parlak bir nur olarak gönderdiği, nurun aydınlığını da kendisine yazdığı için. Ruhuyla birlikte onun da caminin ruhaniyetine karıştığını hissetmeye başladı. Acaba o da kendisi gibi hissediyor muydu? Neden sonra iç geçirmeleri durdu. Belki de artık mutluluk zamanıydı. Bunu ne kadar yıldır bekliyordu. Bir an onun da aynı şeyleri hissettiğini düşündü. Hemen dibinde durduğunu fark etmişti muhakkak. Evet, evet, nefeslerinin karıştığını o da biliyordu, emindi.

Öylece kalakaldılar. Hareket etseler büyü bozulacak, ruhani olmaktan çıkıp ete kemiğe bürüneceklerdi de o yüzden

kımıldamıyorlardı sanki. Daha önceleri onu kendinden dışarıda ve ayrı zanneden ve yolunun son durağında bulabileceğini düşünen Bahşı şimdi onu bulunca ilk adım attığı yere, en başa döndüğünü fark edivermişti; ilk aşkın ilk heyecanına... İçinden bu hâlin sürmesini istedi. Mutluluğu içine çekmek, çekmek, çekmek istiyordu. Nefesini tutma pahasına beklemeyi kurdu. Bekledi... Tekrar bekledi... Yine bekledi... Bütün hasretlikleri, bütün ayrılıkları içinden atasıya kadar bekledi. Vakit tamam olasıya, eşref saat dolasıya kadar bekledi. O da bekliyordu. Yıllar yılı boşalıp uzanan hasret yumağını geri sarar gibi bekliyordu. Bu arada ay ilerledi. Yıldızlar göz kırpmayı bıraktı. Şehir sükûta erdi, el ayak çekildi. Ve ezel sarmalının en mutlu kuytularında bütün özleyişleri nefeslendikleri bir anda sessizliğe Kaknusia son verdi. Bahşı'nın hemen arkasına gelişini hissettiğinden mi, yoksa yıllar yılı gelişini beklemenin ruhunda tortulandırdığı sızıdan mı, gelen kendisi olduğu hâlde sordu:

"Geldin mi?"

"Geldim Kaknuşşam!.."

"Geç kaldın!"

"Çooook!.."

"Ankâ gitti! Zümrüt Ankâmız gitti!"

26. Bölüm

AŞK RAKİP TANIMAZ

10 Haziran 1616

Gunala onları izlerken ne yapması gerektiğine karar vermek için çok düşündü. O ikisinin yan yana durmaları devam etmeli miydi, sonlanmalı mı? Bahşı lehine hesaplar yaptı, tutturamadı; kendi hesabına yonttu, düzletemedi. Ne yapsa, sonuçta birinin mutluluğu diğerine mutsuzluk getiriyordu. Onları izlerken durmadan can ile canan arasında gidip geldi. Canını düşünse cananı feda edemiyor, cananı tercih etse canına kıyamıyordu. Sevgilinin mutluluğu için feda olmak kolaydı ama sevgili bundan da mutlu olmayacak, üzülecek diye korkuyordu. Neden sonra kıskanmak diye de bir şeyin var olduğunu düşündü. Sevilen kıskanılırdı. *"Evet!"* Bahşı'yı seviyordu madem onu başkalarından kıskanmak aşkın gereğiydi. Bu fikir kalbine sıcak geldi, gitgide kabullendi ve sonunda duygularının ağır bastığı nokta onu sahiplenmek üzerine oldu. Madem yirmibeş yıl, her şeyini onunla ölçmüş, biçmiş, hesaplamış, tartmıştı... O olmayacaksa dünya da olmasa olurdu. Onsuz kendisi bir hiç, onunla birlikte her şeydi. Adı onun adıyla birlikte anlam ifade ediyordu. Ve şimdi Kaknusia, onun yanında öylece durarak hayatına anlam katan umutlarının tamamını kendinden almak üzereydi. İçinden öfkeler büyütmeye başladı. Evet, kararı buydu; umutlarını feda etmeyecekti. Bunca zaman çektiği emekleri, Safiye Sultan'a ve Bahşı'ya söylediği yalanları, uğruna aldattığı insanları Kaknusia'yı ondan uzak tutmak için sarf ettiği

çabaları, Çorbacı Evrennik'in ekmeğine yağ sürecek dolaplar çevirdiğini falan düşündü. Bütün bunlar aşk yüzündendi. Fedakârlık, katlanmak veya hıyanet kılıfında aşk... Hayatının merkezine onu koymuş, her şeyi yıllardır ona göre düşünüp kurmuştu. Şimdi ondan vazgeçerse yaşamamış gibi olacaktı. Kaligra'dan bu yana kalbi hep onu istemişti. Bütün gençliğini onu düşünerek geçirmiş, Safiye Sultan'ın sağlayacağı ikbali onun için tepmişti. Aşk fedakârlık demekti. Bu güne kadar bütün fedakârlıkları yapmış, hiçbir karşılık istemeden sevmiş, bunun için onu asla zorlamamış, sevgisini fark etmesi için uzun yıllar beklemiş, bu uğurda canıyla oynamış, ömrünü harcamıştı. Şimdi bütün bunların karşılığını istemek hakkıydı; hem Kaknusia'dan hem Bahşı Bey'den... Kaknusia aradan çekilmeliydi. Hem onu derin bir aşkla seven Evrennik İshak'ın da mutlu olmaya hakkı vardı. Dördünden hangisinin aşkı diğerinden aşağıdaydı ki? Şu anda ikisinin yan yana durmaları bile başka ikisine hüsran ve azap getirecekti. Bu güne kadar Kaknusia İshak ile kendisi de Bahşı ile alışık yaşadıklarına göre bundan böyle de yaşayabilirlerdi. Aksini düşünmek yüreğini çizik çizik ediyordu. Evet, seyir köşkünün korkuluğuna yaslanıp öylece bekleşmelerine, nefeslenmelerine, koklaşmalarına müsaade etmeyecekti. Meşalelerin yalımlanıp kaybolan yansımalarında ellerinin birleştiğini gördüğü an kıskançlıktan çıldıracak gibi oldu. Onlar bekledikçe yerinde sabırsızlandı. Geçen her dakika öfkesini arttırdı. Merdivenleri tırmanıp onu aşağıya atmak geçiyordu içinden. Sahanlıktaki dervişlere baktı. Bir plan yapması gerektiğini düşündü. Bu iki derviş, biraz sonra onu getirdikleri yoldan götüreceklerdi. *"Mahmut Dede yollamıştır bunları!"* Bir yolunu bulup dervişlerden kurtulmalıydı.

"Dur! Aşkın seni körleştirmesine fırsat verme!"

Gerçekten de körleşmiş ve sağırlaşmıştı. Aşk ateşi kalbinde Bahşı'dan gayrı her şeyi yakıp tüketiyordu. Aldığı ne-

fesler adedince onu düşünüyordu. Onun, kendi varlığına, ruhuna, nefsine sahip çıkmasını istiyordu. Bütün bunlarla aşkı tamamlanmış olacaktı. Madem ömrü boyunca her şeye katlanmış, sayısız fedakârlık yapmıştı! Daha yapması gereken başka fedakârlıklar olduğunu düşündü. Aşk her şeyden önce fedakârlığın adıydı. Bahşı Bey onun bütün benliğinde hüküm sürüyordu madem, kendisi de Bahşı Bey'in benliğini kuşatmalıydı. Bazen hareketi olmayan bir sükun, bazen de sükunu olmayan bir hareket gibi. Bahşı'ya kilitliydi; onunla var oluyor, onunla nefes alıyordu; o da kendisiyle nefes alsındı. Kalbi ne vakit kımıldasa Bahşı'dan başka hiçbir isimle sakinleşmiyordu. Bahşı'yı da mutlu görmekti isteği. Peki ya Bahşı mutlu olmak için kendisini tercih etmezse? Şimdi yanlarına varıp son bir hareket ile orada kendi canına kıymak ve öylece sükuna ermek geldi içinden. Durmadan düşündüğü hâlde bir türlü yapamadığını yapar, aradan çekilirdi. *"Peki bu Bahşı'yı mutlu eder mi?"* Görünüşe göre onun mutluluğu şu anda Kaknusia'nın ellerindeydi. Bu sefer de Kaknusia'nın Bahşı'yı mutlu edip edemeyeceğini düşündü. *"Hayır; benim kadar edemez!"* Kaknusia Bahşı'yı tanımıyordu bile. Kaknusia onun zihnindeki sevgiliydi, belki mizaçları bile artık katışmayacaktı. Ama kendisi öyle değildi. Bahşı Bey'in huyunu, suyunu, sevincini, kederini, hoşlandıklarını, nefret ettiklerini, iyisini kötüsünü biliyordu ve bütün bunlarla geri kalan ömründe onu saadete boğabilirdi. Birkaç dakika boyunca bu fikrine zihninden pek çok bahaneler üretti. Bahşı ile Kaknusia arasındaki bağ mazide kalmış bir gençlik hevesi ve heyecanı olarak yorumlanmalıydı. Aradan çeyrek asır geçince ikisi de artık farklı insanlara dönüşmüştü. Evet, Bahşı'nın içinde Kaknusia tutkusu vardı ama yıllar aralarına mutlaka farklı tercihler, heyecanlar, duyarlılıklar koymuştu. O yüzden Kaknusia Bahşı'yı mutlu edemezdi. Ne tür yemeklerden hoşlandığını, kahveyi nasıl içtiğini, sabah uyandığında ne

yaptığını falan nereden bilecekti? Ama kendisi öyle değildi; Bahşı'nın nelerden haz duyacağını, neleri sevdiğini, nasıl çalıştığını yıllardır en ince ayrıntısına kadar öğrenmişti. Onu mutlu edecek bir kadın varsa o mutlaka kendisi olmalıydı? *"Kaknusia, çekil aradan!"*

Caminin bahçe düzenlemesini güzelleştiren tarhları siper edinerek seyir köşkünü gözetlemeyi sürdürdü. Yan yana duruyorlar, kokularını içlerine çekiyorlardı. Sarıldı sarılacak... Bunun için sahanlıktaki dervişler bile sırtlarını dönmüş güya camiyi seyrediyorlardı. Kaknusia'ya şaştı. Yirmi beş yıllık hasreti kendisi çekse şu anda bütün ayıplanmaları ve ases korkusunu bir kenara bırakıp ona sarılırdı. Sarılmaları geciktikçe de ikisi arasındaki aşkın birer hayalden ibaret olduğunu düşünmeye başladı. Bedenden ruha inmiş duygular... *"Leyladan geçme faslı!"*

Onlara doğru ilerlemek için adım attığı anda birden ikisi arasındaki hüznü hissetti. Gözlerinde nem olmalıydı. Konuşmak yerine ağlaşmayı tercih ediyorlardı muhakkak. Aşkın kelimelerden ziyade gözyaşıyla anlam kazandığını biliyordu. Konuşmaktan, dokunmaktan, öpmekten öte ağlamakla... Ve birden haksızlık ettiğini düşündü. Lâlzade'nin ölümünü hatırladı. Bu sefer orada, gelinlik çağında kızlarını toprağa vermiş bir karı-koca gördü. Suratını buruşturdu. *"Karı-koca ha! Asla yumuşamamalısın!"* Bahşı ile Kaknusia'nın yüz yüze bakışmaya başladıkları anda kararını verdi. Bekleyecek ve yanından geçerlerken...

Düşündüğü gibi olmadı. Kaknusia veda eder gibi başını hafif öne eğerek merdivenlere tek başına yöneldi. Bahşı arkasından öylece bakıyordu. Önce dervişler yanından geçti; ellerinde fenerle. Üç adım arkalarından da Kaknusia, onların ışığına uyarak. Gunala fenerini uyandırmadı, göz yordamıyla ayaklarını onların ayaklarına uydurdu, onlar ilerledikçe gizli saklı peşlerinden gitti. Bu arada içinden âdeta Kaknu-

sia'yı paylıyor, onca yıllık hasretten sonra sevdiğini seyir köşkünde bırakıp giden birinin âşıklık iddiasında bulunamayacağını, aşktan nasibi olamayacağını, dolayısıyla Bahşı'yı hak etmediğini mırıldanıyordu. Dervişler ve Kaknusia önde, o arkalarında Bayezit istikametinde Divanyolu'nu geçip Aksaray'a vardılar. Gece Galata'ya kayık işlemeyeceğine göre belki de Yenikapı Mevlevihanesi'nde kalacaklardı. Ama hayır, Bayezid Camii'ni geçince yönlerini Vefa'ya çevirdiler. Gunala, bir ara ne yaptığını kendine sordu. Gecenin üçüncü diliminde, teheccüd vaktinde, kadın başına, fener uyandırmadan, İstanbul sokaklarında... Olabilecek kadar pervasız hareket etmesini aşıklığına yordu. Kalbindeki fırtına ases korkusunu çoktan unutturmuştu.

Yol gide gide Süleymaniye'de bir konağa ulaştı. Süleymaniye müezzinlerinin yanık temcitleri duyuluyordu. Dervişler Kaknusia'yı konağın kapısında bırakıp veda ettiler. Gunala fırsat deyip sessizce kapıda bitiverdi. Henüz anahtar kapı deliğini arıyordu:

"Kaknusia!"

"?"

"Ben Bahşı Bey'in esiriyim!"

27. bölüm

TOPRAKLAR BAŞIMA, GAMLAR YÜZÜME

Bir yıl sonra,
9 Haziran 1617

Can evimi yakıp gittin Kaknuşşam
Dutar ağlar mızrap ağlar tel ağlar
Ben almadan toprak aldı koynuna
Deyip deyip rüzgâr ağlar yel ağlar

Dünya zindan oldu sensiz gözüme
Hasretinden ateş doldu özüme
Topraklar başıma, gamlar yüzüme
Deyip deyip bülbül ağlar, gül ağlar

Giysileri tamamen eskimiş, kirlenmiş, saçı başı birbirine karışıp yapağılanmış Bahşı Bey'in dilinden dökülüyordu bu mısralar, Kulaksız Kabristanı'nın koyu gölgeliklerinde, dutar nağmeleri eşliğinde... Halk bir yıldır ona "Mezarlık divanesi" lakabını takmıştı. Bir tek Müdeccen derviş –yegâne dostu ve hâmisi artık oydu– ondan bahsederken aklının gayet yerinde olduğunu, bütün aklını yalnızca Kaknusia'ya kapattığını ve ondan gayrı hiçbir şeye zerrece zihnini yormak istemediği için böyle yaşadığını söylüyordu. Dediğine göre söz Kaknusia ise karşılık veriyor, Kaknusia'dan gayrı hiçbir şeye itibar etmiyormuş; Leyla'nın Mecnun'u gibi. Çörekotundan güneşe kadar onun katında her şeyin adı Kaknusia idi. Nadiren de Gunala dedikleri kayıp hatunu hatırlarmış, içi yanarak...

Mezarlık Divanesi, her hafta bir ağıt yakıyor, aynı kabrin başına gelip dutarının tellerine dokunup hazin hazin okuyordu. İşte yine, sıra sıra mezarların istif istif ölülerinden başka kimsenin kendisini dinlemediğini zannederek kalbinin feryatlarını alabildiğine haykırmaktaydı. Oysa Kasımpaşa delileri ve kabir ziyaretçileri için Cuma günlerinde onu uzaktan dinlemek bir tür geleneğe dönüşmüş gibiydi. Bir de selvilerin arkalarına siperlenip yanık ağıtlarına eşlik ederek gözyaşı döken biri. O, sevdasının ateşiyle dutarının tellerinde yalnızca ağıtlar ezgiledikçe selvilerin arkasındaki davetsiz misafir yalnızca matemler dinliyor ve durmadan ağlıyordu. Bahşı Bey'in her günbatımında selvilerle güneşin oynaştığı bu saatlerde gelip Kaknusia ile buluştuğunu, dertleştiğini, gece uzayıp giderken aklından hiç çıkarmadığını, bilakis çoğalttığını ve hicranını teskine çalıştığını biliyordu. Tam bir yıl evvel, Kaknusia ile seyir köşkünde kavuştukları akşamın ertesinde başlamıştı her şey. Itıknameyi kuşağına sokmuş, Kaknusia'yla sözleştikleri gibi Galata Mevlevihanesi'ne varmış ama orada kendisini sevgilisi yerine ölüm karşılamıştı. Refakatçi iki dervişin dediklerine göre Süleymaniye'de Mevlevihane'ye bağışlanan konağa gece sapasağlam bırakılmış ama sabah cenazesi çıkmıştı. Hiç kimsecikler o gece konakta neler olduğunu asla bilememişlerdi. İstanbul ases teşkilatı ve Sekbanbaşı Sülün Mustafa Ağa bile. Araştırmalar ve soruşturmalar sonuçsuz kalmıştı. O zamandan bu yana hemen her gün buraya geliyor kızıyla eşine Fatihalar okuyor, Cuma günlerinde de ağıtlar yakıyordu. Dünyası bundan ibaret olmuştu. Her ağıttan sonra Kaknusia'nın kabrine kapanıp durmadan mırıldandığı söyleniyordu. Kaknusia'nın duyduğunu düşünerek ve "Sen benim şu dünyadaki tek yoldaşımdın, yoldaş yoldaşı bırakıp gider mi hiç?" diye diye... Muhtemelen dili söylerken kalbinin ağlaması da bir tür teselli oluyordu. Çünkü yorulunca mezar toprağını okşuyor, sonra yeniden

onunla konuşuyor, kabirden ses gelirmiş gibi cevaplar veriyor, sorular soruyor, söyleşiyor, hasbihal ediyordu:

"Ancak gelebildim Kaknuşşam... Sen ki çağırırsın da gelmemek olur mu hiç!.. Gayrılardan uzak, şurada göz göze ve diz dize; başbaşa ve el ele!..

Allah'ım al canımı, üzerine uzandığım mezarın içine gireyim... Ey ecel, yetiş imdadıma, muradıma ereyim. Ey sevgiliyle aramda perde olan hayat, gayrı çekil aradan..."

O gün, aynı yakarışın kim bilir kaçıncı tekrarıydı. Allah'ın bir gün duasını kabul edeceği umudunu hiç yitirmeden her defasında aynı şeyi istiyordu. Mahmut Dede son görüşmelerinde "Dualar mutlaka kabul edilir, amma erken, amma geç..." demişti. Hatta o vakit Gunala da bu cümleyi tekrarlayıp durmuş, kendi dualarının kabulü için onunla evlenmesinde ısrarcı olmuştu. Aklına geldikçe ona da üzülüyor, vebalini taşımanın yüküyle eziliyordu. Ankâ'yı, Kaknusia'yı ve Gunala'yı ardı ardına kaybetmişti. Ankâ ile Kaknusia'nın mezarı belliydi ama Gunala'dan iz, eser bile yoktu. Hiç olmazsa o yanında olaydı, dertleşmek için... Her ne olduysa, başına ne geldiyse onun yokluğuna da kendini sebep biliyordu. Kahrolmak için... Yanından hiç ayrılmayacağını zannederdi oysa; Kaknusia'nın aksine... O kendisini hiç terk etmemiş, her zaman yakınında olmuştu çünkü.

İkindi güneşinin selvilerden iğne iğne süzülüp mezarların üzerinde gösterdiği ışık oyunları gitgide azalıyordu. Gün inmek üzereydi. Kabristan daha uhrevi bir havaya bürünmüştü sanki. Bahşı kendine sessizce yaklaşan birinden habersiz kabrin üzerinde toprağa fısıldamayı sürdürüyordu:

"Tam bir yıl oldu bahtımın parıltısı, bugün tam bir yıl oldu... Sensiz geçen bir yıl, ey ruhumun ilacı... Bunun ne anlama geldiğini kalbim sana nasıl anlatsın? Sense hâlâ benden utanıp yüzünü toprakla örtüyorsun. Niçin gizlenirsin benden? Az bulunur bir ışıktın sen, hayatımı aydınlatan.

Neden yumdun gözünü Kaknuşşaaam? Ölüm! Ah ölüm!.. Hayatla birlikte varsın sen ey ölüm, yokluğunsa insanla birlikte... Bütün canları kuşatırsın, titretir ve üşütürsün. Gel şimdi de beni kuşat, sevindir ruhumu. Başkası için ayrılık sayılsan da benim için vuslatsın... Ölüm, gir koluma, götür beni nuruma!"

"Bu o kadar kolay olaydı, buraya kürek ve kazmayla gelirdim ben Dülger Bahşı!"

Bahşı kasılıp kaldı. Kabristanda tek başına olduğunu sanırken duyduğu bu ses de kimindi? Kaknusia ile sohbetini neden bölüyordu? Muhtemelen o da divanenin tekiydi, halktan kaçıp mezarlıklarda oyalanan... Derhâl uzaklaşmasını söylemek üzere hazırlanıp döndü.

"A-aaa!..."

Evrennik İshak... Kaknusia'yı kendisine bırakıp Van'a giden İshak. Bahtlı İshak, mutlu İshak... Kaknusia'yla ömür geçirme bahtiyarlığını tadan İshak... Neden gelmişti ki? Derdine dert ortağı mı olacaktı? *"Ama ben katil zannedip peşine düşmüştüm!"* Kaknusia'nın ölümünden sonraki birkaç günü düşündü. Sevdiği kadını öldürenin o olduğunu var sayıp cinayet şüphesiyle ve intikam hırsıyla Van'a kadar gitmişti. Heyhât! Onu bir dilenci kılığında mahalle çocuklarına kuru üzüm, incir, leblebi dağıtırken bulduğunda hissettiklerini yeniden hissetti. Delirmiş olduğunu düşündüğü için tekrar pişman oldu. Şimdi hangisiydi deli olan? O gün Lâlin adını andığı an düşüp bayılan Evrennik İshak mı, yoksa halkın aşk delisi saydığı Mezarlık Divanesi Dülger Bahşı mı? Şimdi hangisi daha bahtiyardı; sevgilinin sağlığında deliren mi, ölümüne deliren mi? *"İshak!.. Ne işin var burda!"* Bunu kendisine sormalı mıydı, bilemedi. Sahi Van'dan niye dönmüştü? Orada iflah olmaz bir divaneydi de şimdi nasıl durumunu düzeltmişti? Kaknusia kendisine dert iken Lâlin ona şifa mı olmuştu?

"Van'da seni bir deli görmüştüm, şimdi nasıl akıllısın?"

İshak ciddi bir açıklamaya girişti. Söyledikleri mantıklı ve bilinçliydi:

"Bir zaman iyilik yaptığım birinin iyiliğini gördüm. Adı Selma idi. Meğer sonradan Van Beylerbeyi Tekeli Mehmet Paşa'nın eşi olmuş. Paşa, Salmas üzerine ordu çektiğinde beni tesadüfen sokaklarda bulup bimarhaneye gönderdi. Ne kadar akıllandığım işte ortada... Lâlin'i düşündükçe gelip gidiyorum..."

İshak, Selma'nın kim olduğunu söylemeyi gerekli görmedi. Söylese de karşısındaki divaneden ne assı, ne ziyan... Yüzyüze gelip karşılıklı gözlerinin içine baktılar, birbirlerini kıskanır gibi. İkisinin de zihninden karşısındaki âşık için ağlamak geçiyordu. Bahşı'nın gözü nemlendi. Kaknusia'nın ölümünün birinci yıl dönümünde olduklarını hatırlattı İshak'a. Sene-i devriyesinde seven sevdiğinin kabrine gelirdi elbet. İshak bu yüzden gelmişti zaten. Ona hiç divane muamelesi yapmaması gerektiğini anladı, hatta dostluk gösterdi, muhabbet kurdu, sarıldı:

"Gel benim kaderdaşım, gel benimle aynı sevgiliyi seven yiğit, gel... Bugün sana düşmanlık yok, kin yok, kıskanma yok... Bugün sana kınanma yok, azarlama yok... Gel seninle o sevgiliyi söyleşelim ve şu cihanda söz, baştan sona yalnızca sevgili olsun... Gel benimle aynı ateşte yanan âşık gel, birlikte ağlaşalım ve gözyaşlarımızı serperek aşk ateşini harlandıralım. Dualarımız da birlikte, Yasinlerimiz de birlikte olsun... Ne garip tecellimiz var bizim; iki rakibiz ama aynı kızın babası, aynı sevgilinin âşıklarıyız... Allah Kâlu-Belâ'da kaderimizi birbirine bağlamış madem, gel yanalım birlikte, yakılalım, eriyelim, bitelim... İkimizin adı da aşk defterinde divane yazıldı madem şimdi bize kınanma yok. Aşk yolunda son nefesimi verirken bana ya yardım ya eşlik et. Bunu yaptığın için artık kimse ayıplamaz seni."

Sözleri bitince İshak kendini geri çekti. Artık kabre bakıyordu. Öylece, uzun müddet sessizce bekledi. Kâh divane gibi garip davranıyordu, kâh aklı başında gibi vakur ve metanetli. Kah ağlıyordu, kah seviniyor... Gerçekten de aklı gelip gidiyordu. Bir ara diz çöktü. Ellerinden birini Lâlzade'nin, diğerini Lâlin'in kabrine kayup öylece bekledi. İçinden dualar ettiği, mırıldanarak bir şeyler okuduğu anlaşılıyordu. Bahşı sustu. Uzaktan akşam kuşlarının sesleri geliyordu. Haliç yalılarında kapılar kapandı. İshak bütün samimiyetiyle fısıldadı:

"Sen ölürsen üzülürüm ben Bahşı, üzüntüden ölürüm."

"Rakibin ölmesi sevinilecek hâldir arkadaş!"

"Sen canını sevgiliye sunar ve benden evvel ona ulaşırsan buna nasıl üzülmem Bahşı, seni nasıl kıskanmam. Lâlin'e hem sen, hem ben âşıktık madem, bu yolda birimizin aşkta kemale erip diğerinin eksik kalması reva mıdır? Buraya ölmeye gelen benim... Uğruna öleceğim ki kıyamete kadar benim için 'O da Lâlin'in bir âşıkıydı' denilsin!"

"Sen ne bahtlı kulsun İshak, hayaline sahip olduğumun hakikatine sahip yıllar geçirdin de şimdi uğrunda ölmek istersin."

"Asıl bahtlı olan sendin Bahşı, cesedi benimle akşamlasa da ruhu seninle sabahlardı hep. Sen aramızda bir hançer, sen dolabımızda bir yemeniydin."

"Sen onun yanında, her istediğini verendin!"

"Kişinin istediğindense ihtiyaç duyduğudur önemli olan, sen onun ihtiyaç duyduğuydun.

"Sen aşk yolunda perdeyi yırtmış, sırları keşfetmişsin İshak!"

"Sense aşkın lezzetiyle vecde gelmiş, kendinden geçmişsin Bahşı!"

"Lezzetiyle vecde gelmek kim ben kim arkadaş?!.. Şu alemde sevgilinin aşkından yarım zerrecik tattım, onunla başım döndü, kendimden öyle geçtim ki hâlâ sarhoşum..."

Aralarında uzun bir sessizlik hüküm sürmeye başladı. İkisinin de birbirinden gizlemeye çalıştığı gözyaşları sicimleniyordu. Neden sonra azıcık sükunet bulur gibi oldular ve söz kaldığı yerden devam etti:

"Öğrendim ki artık insanlarla az, kendinle çok vakit geçirirmişsin. Duydum ki az konuşur, çok düşünürmüşsün. Bakar fakat görmez, çağrılır ama duymazmışsın..."

"Aşkın hakikatinden zerre miktarı tadınca varlığın hayal içinde hayal olduğunu anladım da ondan. Aşkı yaratanın kudretinden çevreme ışıklar saçılmaya o vakit başladı. Aşkın suretinden ziyade mânâsını, kabuğundan öte cevherini aydınlatan ışıklar... Hakikatin katıksız aşk olduğunu gördüm sonunda. Hakikat karşısında varlık iddiası güderek bir hayal ile yaşamaya, bir hayali duymaya, görmeye konuşmaya ne hacet!.. Aşk, varlığı yok saymakla aşk olmaz mı zaten?"

"Lâlin bir hayal mi senin için?

"Bilakis katıksız hakikat. Benim hakikatim. O hakikat ki içimde varlığını hayale döndürüp bütün benliğimi kuşattı, kapladı, sardı, sarmaladı. Zerre zerre, hücre hücre..."

"Eğer öyleyse ben de sürekli onun hayalini görüyor, hayaliyle konuşuyorum. Hakikatine erebilmek..."

"Onu görmek, onunla konuşmak saadettir; değerini bil."

"O seni görmüyorsa ve o seninle konuşmuyorsa?"

"Onunla aynı çatı altında olman yetmez miydi?"

"Az gülümsemesini çoğa saya saya mı? İşte ben..."

"Çoktan da çok hasretini yıllar boyunca aza saya saya mı? İşte ben..."

"Şimdi ölmeni kıskanmam bu yüzdendir Bahşı. Üstelik bir yıldır onun dışında her şeyi aklımdan silmeyi başarmışken... Van sokaklarında karşılaştığım herkesi Lâlin diye çağırdım. Tam bir yıldır ne vakit başımı göklere çevirsem yıldızların üzerinde onun adını yazılı görüyorum."

"Bense başımı göklere çevirdiğimde gölgesi Kaknusia'nın mezarına düşen yıldızdan başkasını görmüyorum."

"Yıldız sana bir ayna olmuş, sevgiliyi gösteriyorsa ne saadet!.."

"Bütün yazılar Kaknusia diye yazıyorsa ne bahtiyarlık!"

"Bütün yazılar Lâlin yazıyor Bahşı, Lâlin... Alın yazım misal..."

"Sevgilinin hakikati yanında kuru bir adın ne önemi var İshak. Sevgili hangi isimle olursa olsun yüz gösterdi diye şükür gerektir bize. Çünkü sevgili yüz göstermese aşk olmaz, aşk olmasa sevgili yüz göstermezdi. Aşksız güzellik değersiz, güzelsiz aşk beyhudedir. Âşık bir sırça kadeh, sevgili onun şarabı. Âşıkın olgunluğu sevgiliden, sevgilinin dilberliği âşıktan..."

"Bir kabukta çifte badem, bir burçta iki güneş..."

"İki bedene bir gerçek... iki surete bir ruh... Gayrı suretleri aradan kaldırma, tek kabukta sarmaşma vaktidir."

"Öylece ölecek misin?"

"Ölmek mi? Âşıklar ölmez İshak, âşıklar ölmez... Vuslat bayramı için canımı kurban edecek, vuslat şenliğinde sevgiliye kurban olacağım, o kadar!"

"Ah sizi zavallılar! Vuslat sizin dediğiniz gibi kurban ile olaydı, ben her gün bayram ederdim!"

İkisi birlikte hayretle sesin geldiği yöne baktılar. Bir kadın... Saçı başı yapağılanmış, üstü başı eskimiş, acüze... Bahşı onu buralarda daha önceleri de gördüğünü hatırlar gibi oldu. Dikkatle baktı. Evet, selvilere siperlenip etrafta dolanan divaneydi bu. Dutarından çıkan ağıtların sadık dinleyicisi...Cuma ikindilerinde gelir, ürkek ürkek kendini takip ederdi. Zararsız bir deli olduğunu düşünmüştü hep. Ne zaman eline birkaç akçe tutuşturmak üzere onu çağırdıysa gelmemiş, yanına varmak istediğinde de hep kaçıp gitmişti. Ama bugün kıyın kıyın saklanmak yerine mezarın

başına gelmişti işte. Üstelik ikisini de sert bir üslupla paylıyor, konuştuklarını dinlemiş gibi aşklarını küçümsüyordu. Bahşı yüzüne dikkatle baktı. Yanakları çamur ve kir içinde olsa da gözleri tanıdık geliyordu. Sesini yeniden işitmek üzere sordu:

"Sen de mi bir sevgiliye kurban olanlardansın divane?"

"Hayır ben sevgili için kurban edenlerdenim!"

Birden irkildiler. İkisi de az kalsın dillerini yutacaktı. Bahşı dikkatle baktı. Evet o aşina iri gözler... *"Gunala!"* Evet Gunala idi. Efeleniyor, hesap soruyordu. Evrennik İshak, onu görmekten memnun olmamıştı. Galiba zihninde menfi düşünceler, karabasanlar, kötülükler vardı onunla ilgili. Bahşı'ya baktı. Gunala'nın kendisiyle ve Lâlin ile tanışıklıklarından haberdar olmaması gerektiğini düşünebildi. Aklı yine gidip geliyordu. Ama onun anlatacaklarının hoşa gitmeyeceğini kestirebildi. Evet, evet, yirmi yıldır süren tanışıklıkları Bahşı öğrenmemeliydi. İşte bu yüzden, Gunala'nın eskilerden bahsetmesi şu kabir başı meclisine sıklet verirdi, giran gelirdi. Korktu. Sonra da korkusunun yersizliğini düşündü. Belki de maşûkanın kabri başında bütün gizliliklerin ortaya saçılmasında yarar vardı. Bahşı da kendisi gibi ölmekten bahsediyordu madem, sırların açıklanması gerekmez miydi? Sevgilinin kabri başında aşikâr bir ölüm, âşıklık iddiasındaki biri için şeref sayılırdı. Yolculuğuna bütün gerçekleri bilerek çıkardı. Üstelik belki kendisi de itiraf ederek ölür, bütün ömrünce taşıdığı yükten kurtulur, kul hakkından azad olurdu. Kul hakkı dehşetli bir hesap biçimiydi. Üçünden hanginin diğeri üzerinde daha fazla hakkı vardı, kim kimden alacaklıydı? Zor hesap! Helalleşmeleri gerekecekti belki de...

İshak ölümleri düşünürken Bahşı'nın zihninde fırtınalar esiyordu. Gunala işte karşısında duruyordu. Gelmişti. Oysa onu kaybettiği günlerde ne kadar üzülmüştü. Kaknusia'ya kavuşasıya kadar saçlarını ve sakallarını hiç kesmemeye,

Yüce Tanrı'dan canını alması için yardım dilenmeye başladığı gündü. Kaknusia'dan sonraki en çaresiz günüydü. Ve Gunala çekip gitmişti. Önce onu suçlamak geçti içinden, gittiği için, sonra kabahatin kendinde olduğunu hatırladı yeniden. Zavallı Gunala, ceylan gözlü Gunala, Kaknusia'nın matemiyle geçen o bir ay boyunca çevresinden hiç ayrılmamış, teselliye çalışmış, mutluluk vadederek yalvarmış yakarmış, otuzuncu günde dünya evine girmekten bahsetmiş, sonra ortadan sır olmuştu. Aylardır onu merak ediyor, kendini suçluyordu. *"Benim yüzümden!"* Bunca zaman neredeydi, ne yapardı, sağ mıydı, esen miydi bilmemek çok ıstırap vericiydi. Bunca zamandır ona söylediği son cümleler zihninde çakılı durmuş, zaman zaman yüreğine batmıştı. Gunala onu dinlerken boynunu bükmüş, tek kelime bile etmemiş, yalnızca ağlamıştı. Şimdi harfi harfine hatırlıyordu:

"Gunala! Beni sevdin, biliyorum... Lakin ben Kaknusia'yı çok eskiden sevdim. Kader onu elimden aldı diye onu sevmekten vazgeçmedim, vazgeçmeyeceğim. Eğer fidye mümkün olsa, sahip olduğum her şeyi verip onu alırdım. Onu bir kez görebilmek için bedenimdeki en değerli uzvumu isteseler hiç çekinmeden feda ederdim. O benim için Allah'ın nurdan yarattığı bir inciydi. Dünyadaki bütün işlerimi onu düşünerek, ona adayarak ve onun güzelliği derecesinde yüksek olmasını isteyerek yaptım, öyle çalıştım. Her ne yaparsam yapayım, önce ona gösterecekmiş gibi özendim ve aklımda hep onu taşıdım. Umarım kıyamet gününde de amellerim yine onun güzelliğinde karşıma çıkar. İşte bu yüzden, onun güzelliği dışında bir güzellik ve sevgisi dışında bir sevgi gayrı bana haramdır! Niyetim cennette Kaknusia ile nikah tazelemektir, gayrı benden sana yar olmaz!"

Ve Gunala yerinden kalkıp öylece gitmişti; hiçbir şey söylemeden... Ertesi ve daha ertesi günlerde Müdeccen derviş ile Büyrek her yerde onu aramışlar, saray çavuşları peşine

düşmüş, nihayet ases teşkilatı işe karışmıştı ama nafile. Şu ana kadar hayatta mı değil mi, hayatta ise nerede, bilinmiyordu. İşte şimdi karşısına geçmiş sevgili için kurban olmak yerine kurban etmekten bahsediyordu. Birden Kaknusia'nın ölümünden cinayet gölgesinin hiç kaldırılamadığını hatırladı. Hatta Müdeccen derviş de sık sık birinin Kaknusia'yı aşka kurban ettiğini söyleyip durmuştu. O vakitler bunu hep Evrennik İshak'a yormuş, cinayet şüphesini onun üzerinden yürütmüştü. Van'a sırf bu şüpheden kurtulmak için gittiğini hatırlıyordu. İshak'a baktı. Kendisini sevgilisinin katili olmakla suçladığını öğrense ne yapardı? Gunala'ya baktı. *"Belki de Müdeccen'in söylediği aşk cinayeti..."* Gözlerinde merhamet ile öfke aynı anda görülüyordu. Perişan, düşkün ve de kızgın... Giysileri parçalanmış, kirli yüzünde hüzün yuvalanmıştı. İçi acıdı. Kaknusia'ya bir kötülüğü dokunsa bile ona karşı merhameti galip geldi. Bir yıl evvel düğün hazırlıkları yaptığı kadına bakıp üzüldü. Hayattan o derece bezmiş, yaşama sevincini yitirmiş... Merhametine yenilip ona hasretle sarılmak, kaç zamandır nerelerde olduğunu, neden bu kılıkta dolaştığını, başına neler geldiğini falan sormak beyhudeydi. Belki de önce şu kurban meselesini öğrenmek gerekirdi. Kaknusia'nın ölümünün sene-i devriyesinde ortaya çıkıp böyle bir cümle telaffuz etmesi ziyadesiyle garipti çünkü. İfadesindeki münasebeti öğrenmek istedi:

"Kurban etmekten kastın nedir Gunala?"

Sesi başladığı öfkesindeydi:

"Sevgili uğruna ölmek değil, gerekirse öldürmek gerektiğidir Bahşı Bey?"

"Kaknusia'yı sen mi öldürdün?"

"Sevgili paylaşılmaz, öyle değil mi?"

"Paylaşmak?"

"Sen sevgilini şu Evrennik ile paylaşmamak için elinden gelse Evrennik'i öldürmez miydin!"

"Hayır, onu öldürmedim?"

"Evet, Kaknusia'nın uğruna ölmenin lafını edip durdun ama onu sahiplenmek için rakibini bile öldüremedin. Hakikatli âşık olsaydın..."

"Sen de bunu yaptın öyle mi?"

"Evet. Az evvel aşkın kurban istediğinden bahseden sendin, ben işte o kurbanı sana adadım. Lakin sen ölen bir sevgiliyi seni çılgınca seven sevgiliye tercih ettin. Kapında köpeğin olmaya, dediğin her şeyi yapmaya hazırdım."

"Sen canın için sevgili taşımışsın, hakikatli âşık ise sevgilisi için can taşır. Sen kurban için başkasını seçmişsin, âşık dediğin kendi canını kurban seçendir."

"İşte yine yanılıyorsun, sevgili için can vermek her âşıkın kârıdır, oysa sevgili için can almak özge âşıklara yaraşır!"

Dülger Bahşı ile Evrennik İshak göz göze geldiler. Zihinleri açılmış, deliliklerinden eser kalmamış gibiydi. Duydukları cümlenin sağlıklı bir zihinden çıkmayacağını ikisi de anlayabiliyordu. Bahşı her Cuma kabir ziyaretine geldikçe onu buralarda görmesinin sebebini geçirdi aklından: *"Beni mi takip ediyor, yoksa maktulüne ciğeri mi yanıyordu!"* Ona artık her ne söylese mantıklı bir konuşma gerçekleştiremeyeceğini düşündü. Öte yandan içinde taşıp köpüren öfkeyi de görebiliyordu. Onun öfkesine öfke duydu. Elleriyle boğazına sarılıp oracıkta boğabilecek kadar öfke duydu. O sırada düşündüğü şeyi İshak'ın yapmaya kalkıştığını gördü. Ama hayret, Gunala asla direnmiyordu. Hatta İshak'ın pençeleri boğazını daha iyi sıkabilsin diye boynunu uzatmış gibiydi. Gözleriyle Bahşı'yı takip ediyor âdeta; "Sevgiliye kurban olmak öyle olmaz Bahşı Bey, böyle olur!.." diyordu. Gerçekten de öyleydi. Ölen bir sevgili uğruna gıyabında hasret acısıyla ölmekle, sevgilinin gözünün içine baka baka kurban olmak arasında çok büyük fark vardı. Birincisi zoraki ikincisi iradî idi. Biri tabii sonuç ama ikincisi bile isteye ölüm demekti.

Bunu düşündüğü anda bütün öfkesi geçti ve atılıp İshak'ın elinden onu aldı:

"Aşk seni divaneye çevirmiş anlaşılan!"

Gunala birden yere kapanıp secde yaptı sonra da ellerini açıp yakardı:

"Çok şükür rabbim!.. Sevgilim, uğrunda aklımı terk ettiğimi gördü, çok şükür! Gayrı dünyada hiçbir şeyi bilmesem, hatta dünyayı bilmesem gam değil. Sevgiliden deli gönlüme teselli geldi, gayrı gönül nedir bilmesem olur. Sevgilinin dudağından canıma ab-ı hayat erişti, gayrı dünya da, dünyalıklar da yok olsa revadır. Aşk belası beni oldurdu, muradıma erdim, gayrı başka âşıklarını da muradına erdir."

Bahşı, ondaki olağandışılığın farkına vardı. Yüreği sızladı. Varıp sarıldı. Bir bebek gibi başını bağrına yasladı, dağınık saçlarını okşayarak fısıldadı; sesi ağlamakla, üzüntü arasında bir yerlerde perdeleniyordu:

"Ah Gunala! Sen ne yaptın?"

"Efendim, esirinizi affedin!"

"Ssss... Gunala... Ssss..."

Bahşı, Gunala'nın içli içli ağladığını hissetti. Ona hıçkırıklarını arkadaş etti. İshak da yerinden kalkıp gelmiş gözyaşı döküyordu. Dayanılır gibi değildi. Bahşı neye ağladığını bilemedi; Gunala'ya mı, Kaknusia'ya mı, İshak'a mı, kendine mi? İshak da neye ağladığını bilemedi; Lâlin'e mi, Bahşı'ya mı, Gunala veya kendine mi? Gunala hıçkırıkları arasına kesik kesik itiraf cümleleri sıkıştırmaya devam etti:

"Bağışlayın beni efendimiz, affedin... Seyir köşküne sizi bulmaya gelmiştim, Kaknusia'yı yanınızda görünce dayanamadım, takip ettim. Kaknusia hem üzgün hem sevinçliydi. Lâlzade'nin acısını ve sizi bulmanın sevincini birlikte taşıyordu. Ağır bir yük... Kaknus nakışlarını ve dutarınızı hatırlıyordu. Sizin için yıllarca konuşmadıktan sonra evinde bana çok şeyler söyledi, konuşmanın şevkini almış gibi dur-

madan konuştu, anlattı, anlattı... Kastım öldürmek değildi, önce. Ama oldu bir kez. İnsan her planını her vakit gerçekleştiremiyor. Nitekim şimdi de seni öldürmeye gelmiştim, Kaknusia'ya kavuşturmak için... Ama işte..."

"Sonra ne oldu? O akşam yani?!.."

"Olan oldu işte, sorma bana... Şimdi öldür beni, ta ki..."

Bahşı bağrında hıçkırıklara karışan itirafları anlamaz olmuştu. Zihni bulanmaya başladı. *"Ben ne yapıyorum?"* Kaknusia'yı öldüren katildi kucağındaki. Öyle düşünüyordu. Gunala, ellerini ellerine alıp narin boynuna götürdüğü zaman zihninde Kaknusia'nın canına karşılık canını alıp almamak vardı. Ona bir iyilikte bulunup bulunmamak gibi... Gunala'ya göre ölüm sevgilinin elinden olursa sonu saadete açılırdı, sonsuz saadete... Şimdi bunu istiyordu besbelli; öldür beni diyerek... Parmakları Gunala'nın yönlendirmesiyle gırtlağını sıkmaya başladığında kalbinin mi, yoksa nefsinin mi arzusunu yerine getirmekte olduğunu düşündü. O sırada dört elin sıktığı Gunala'nın boynuydu ama sıkan eller kendisine mi aitti, Gunala'ya mı belli değildi. Zihni bulandı. İshak'ın pençesini boynunda hissetti. Nefes alması güçleşti. Bu sefer İshak vardı aklında, Gunalı'yı kurtarmak için mi, yoksa kendisini öldürmek için mi boynunu sıkıyordu? Gunala'nın iri gözlerinin İshak'a kaydığını gördü. Sonra da elleri kendi boynundan onun boynuna uzandı. Zihni daha da bulandı. Gördüğünün bir yanılsama olduğunu düşündü. Çünkü Gunala var gücüyle İshak'ın boğazını sıkmakla müşguldü. Gunala boynundaki parmaklar yüzünden çırpınırken sanki İshak'ın çırpınmasını taklit ediyordu. İshak'ı mı öldürmek istiyordu, Bahşı'yı mı kurtarmak; kestiremedi. İkisinin de gözlerine baktı. Baygın bakışlar ve titreyen göz kapakları. *"Onlar da benim gibi... Ölüyorlar, aşk yüzünden!.."* Üçünün de gözlerinin karardığı andı. Parmaklar ardışık olarak sıkmaya devam etti, can havliyle, çırpınarak ve gittikçe şiddet-

lenerek... Kim iyilik yapıyordu, kim kötülük? Düşmanlıklar ile dostluklar, kinler ile sevgiler sarmaş dolaş... Zihinlerinde birbirini takip eden iki soru kaldı:

"Sevgili uğruna kurban olan kim? Hangimiz hakikatli âşık?"

Gunala, İshak, Kaknusia, Bahşı...

"?"

Kaynaklar:

Abdülkadir, *Topçular Katibi Abdülkadir (Kadrî) Efendi Tarihi,* c.I-II, (hzl) Ziya Yılmazer, TTK Yay. Ankara 2003

Ahmet Murat, *Taşı Taşırmak,* Ketebe Yayınları, İstanbul, 2023

Ahmet Özalp, *Kırk Vezir Hikayeleri,* Kapı Yayınları, İstanbul, 2014

Aliye Köten, *Arşiv Belgelerine Göre Sultan Ahmed Külliyesi ve İnşası,* MÜ SBE, Doktora tezi, İstanbul, 2017

Arzu Can, *Risale-i Mimariyye'de Kavramlar ve Terminoloji,* MÜ SBE Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005

Bilge, Mustafa, Sultanahmet Camii ve Külliyesinin Açılış Merasimi, *Antik Çağ'dan XXI Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi,* İstanbul, 2015, c.VIII, s. 231-233

Cafer Efendi, *Risale-i Mimariyye* (hzl. İ.Aydın Yüksel) İstanbul Fetih Cemiyeti Yay. İstanbul, 2005

Emre Evren vd., Sultan Ahmet Camii'nde Arkeojeofizik Çalışmalar, *Vakıf Restorasyon Yıllığı*, 2012, Sayı 4, s.100-112

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, c. II, X, YKY, İstanbul,

Halil İbrahim Düzenli, *Mimar Mehmed Ağa ve Dünyası, Risale-i Mimariye*, Karadeniz Teknik Ünv. FBE Doktora Tezi, Trabzon, 2009

Hayati Develi, *Evliya Çelebi'nin İzinde*, TTOK Yay. İstanbul, 2022

İbn Hazm, *Güvercin Gerdanlığı*, İnsan Yayınları, İstanbul 2015

İbnü'l-Cevzî, *Şeytanın Ayartması*, Elif Yayınları, İstanbul, 2003

İbnü'l-Kayyum el-Cevziyye, *Aşıklar Kitabı*, Şuye Yayınları, İstanbul, 2002

İsa Kayaalp, *Sultan Ahmed Divanı'nın Tahlili*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1999

İsmet Çetin, *Türk Halk Hikayeleri*, TKHV Yayınları, İstanbul, 2022

Mehmed Paşa (Defterdar, Sarı), *Zübde-i Vekayiat,* (hzl. Dr. Abdülkadir Özcan), TTK Yay, Ankara, 1995

Mehmet Taştan, BOA, Sultan Ahmed Camii, Fonlara Göre Alfabetik tasnif dokümanı

Mustafa Safî, *Zübdetü't-Tevârîh,* (hzl. Dr. İbrahim Hakkı Çuhadar), TTK Yay, Ankara 2003

Reşat Ekrem Koçu, *Osmanlı Padişahları*, Doğan Kitap, İstanbul, 2002

Sâdî, *Bostan* (trc. Hakkı Eroğlu –Azmi Özcan) Kapı Yayınları, 2015

Sâdî, *Gülistan* (trc. Hakkı Eroğlu-Azmi Özcan) Ötüken Yay, İstanbul, 2000

Yakup Tunç, *Allah'a Yazılan Mektup*, Lora Yayıncılık, İstanbul, 2023

Zekai Mete vd. *Sultan I. Ahmed Han Vakfiyesi*, Kitabevi Yay. İstanbul 2023

Daha senden gayrı âşık mı yoktur
Nedir bu telaşın hay deli gönül
Hele düşün devr-i Âdem'den beri
Neler gelmiş geçmiş say deli gönül

Ruhsatî

10 Haziran 1617 sabahı Kulaksız Kabristanı'nda hatun kişi mezarı üzerinde, biri hanım üç ceset bulundu. Erkekler mezara kapaklanmış, kadın da erkeklerden birine sarılmış vaziyetteydi. Devrin ases teşkilatı aylar sonra üçünün de aynı vakitte öldüğünü açıkladı; aşk yüzünden...

BÜTÜN ESERLERİ 000103
kapı no 916
www.kapiyayinlari.com
kapiyayinlarioffical
kapiyayinlari
kapiyayinlari
9 786258 096910
kapı